knut hamsun
açlık

roman
çeviren: behçet necatigil

VARLIK

KNUT HAMSUN

*

AÇLIK

Varlık Yayınları, Sayı: 830
On Üçüncü Basım: 2004

© Çeviri hakkı: Behçet Necatigil'in varisleri

ISBN 975-434-031-5

Kapak Deseni: Sait Maden
Dizgi ve Ofset Hazırlık: Varlık Yayınları A.Ş.
Baskı: Kurtiş Matbaası, İstanbul

VARLIK YAYINLARI A.Ş.
Piyerloti Cad. Ayberk Apt. No. 7-9
Çemberlitaş 34400 İstanbul
Tel: 212-516 20 04 - Faks: 212-516 20 05
E-posta: varlik@isbank.net.tr
http://www.varlik.com.tr

KNUT HAMSUN

Açlık

Roman

Çeviren:
Behçet Necatigil

VARLIK YAYINLARI

KNUT HAMSUN VE AÇLIK ROMANI

Dünyaca tanınmış, Norveçli yazar Knut Hamsun, Açlık romanını, Amerika'ya ikinci gidişinden dönüşte, 1888'de Oslo (o zamanki adı Kristiania)'da yazmaya başlamıştı, çalışmasına Kopenhag'da devam etti. Bu romandan parçalar, imzasız olarak, ilkin Ny Jord adlı bir dergide yayınlandı. Tamamlanmış şekliyle kitap, yazar adı yine verilmeden, 1890'da çıktı.

1890'dan başlayarak dünyanın sayılı romancıları arasına girecek ve Knut Hamsun adını alacak olan Knud Pedersen, Norveç'in kuzeyinde Gudbrandsdal sınırları içinde Lom kasabasında doğmuştu (4 Ağustos 1859). Bir terzi olan babası, kalabalık ailesini alarak, daha kuzeye, Hamaröy kasabasına göç etti (1862). Çalışkan ve işine bağlı adam; karısını, kaynatasını, altı çocuğunu terzilikle zar-zor geçindiriyor, üstelik oturdukları yerin sahibi olan rahip kaynına borçlanmış bulunuyordu.

Knut, ayağında tahta çarıklar, kırda belde sürü güderek geçirdi çocukluğunu. Sekiz yaşında; çok sert bir adam olan dayısının isteği üzerine, anasıyla babası, onu korka çekine, bu rahibin eğitimine verdiler. Baba ocağından bir fersah uzaktaki bu rahip çiftliği, küçük Knud'un gönlünce dünyasına bir kâbus gibi girdi. Hayatın çetinlik ve insafsızlığını ona önce bu dayının çok sert disiplini öğretti. Dört beş yıl dayandı bu ağır şartlara. Bir başka dayısının anlayışlı davranışından faydalanarak, on dört yaşında, doğduğu Lom kasabasına gidip, orada bir tüccar yanında tezgâhtarlık etmeye başladı. Bir yıl sonra da Tranöy'de daha büyük bir tüccar yanında kalfalığa başladı. Kızına da âşık olmuştu ki, tüccar iflâs etti. Ortalarda kalınca, o ve birdenbire karşısına çıkan Lomlu bir arkadaşı, ellerindeki üç beş kuruşu birleştirip çerçilik etmeye, köy köy dolaşmaya koyuldular. Bir sırt çantasına istif ettikleri kalem, tarak, mum, kibrit gibi öteberi satıyorlardı. Önce beraber çalıştılar, sonra ayrıldılar. Knud kuzeye, arkadaşı Ole güneye gitti. Her biri kendi hesabına kıyı boylarını dolaştılar. Kışın Knud, ailesi yanına dönüyor, bahar başlarken yine çerçiliğe, yollara düşüyordu. İki yıl sürdü bu, ve Knud on yedisine bastı. Kitaplardan öğrenebileceğinden çok şey öğrenmiş, hayatı anlamıştı. Şim-

di de bir zenaat öğrenmekti niyeti.

Ayakkabıcılık öğrenmek için Bodö'ye gitti. Ama bir altın bilezik sahibi olmaktan yana tasarıları boşa çıktı. İçindeki Şeytan onu avareliğe dürtüyordu. On sekizindeydi, bir şiir yazayım dedi. Çünkü şimdi gazeteler, dergiler, arada kitaplar okuyordu. Yazdı, hatta bir de roman yazdı; Esrarengiz Adam başlıklı bir küçük aşk romanı. Bu roman, gezgincilik yıllarında, tanıştığı bir kitapçı tarafından bastırıldı da. Bu küçük, basit eseri, Hamsun'un ailesi hayretler içinde okudular.

Bir yıl sonra, daha büyük, epik bir eser kaleme aldı. İbsen'i okumuştu, onun etki ve büyüsü altında bulunuyordu. Bir Karşılaşma adındaki bu kitabı da, Bodö'de bir kitapçı yayınladı. İmzasını, Knut Pedersen Hamsund diye atmıştı. Babası, "İyi güzel! Ama artık bir baltaya sap olmanın zamanı geldi!" diye yazıyor, Bö'deki Lensmann'ın bir yardımcı aradığını, onun yanında çalışmasının iyi olacağını bildiriyordu. Knud, böylece "tahrirat kâtibi" oldu.

Lensmann'ın kitapları vardı, Knud'a Björnson'un toplu eserlerini okuma izni vermişti; Knud kitabın birini bitirip birine başlıyordu. Gözlerini bozdu bu yüzden; ömrü boyunca gözlük, özellikle kelebek gözlük kullanması o yıllardan kalmadır. Kuru süngerin suyu emmesi gibi, içine çektiği bu yeni sanat ve bilgi cevheri, meyvasını vermekte gecikmedi: Bir aşk hikâyesi daha yazdı. Björger adlı bu uzun hikâyede on beş yaşının aşkı dile geliyordu; çünkü Tranöy'de, yanında kalfalık ettiği tüccarın kızı Laura, bir telgrafçı ile evlenmişti.

Knud, bunu yazdı, ama bu defa basmaya yanaşmadı kitapçılar; yolladıklarından geri çevrildi kitap. Knud'un kitabını kendisi bastırabilmek için bir zenginden para istemesi gerekiyordu; çünkü ancak bir yazar olmak istediğini, kesin, anlamıştı artık.

Aradığı kişiyi buldu dal Erasmus Zahl adında bir tüccardı bu; çoklarına yardım etmişti. Knud, ona, yazar olmak istediğini söyledi, yardım diledi, son yazdığım hikâye diye Björger'i uzattı ona. Tüccar, uzatılan kâğıtlara değil, Knud'un yüzüne baktı, düşündü. Genç Hamsun, tüccarın yazıhanesinden çıkarken cebine bin kron'u indirmiş bulunuyordu.

Bir köy hikâyesi (Frida) ve şiirler yazmaya başladı. Adını da Knut Pederson diye değiştirdi o ara. Tasarılar, planlarla doluydu kafası, ve yirmisinde bile değildi henüz.

Hikâyeyi tamamlayınca bir vapur bileti alarak Kopenhag'a gitti. Bir kitapçıya, sonra da Norveçli bir şaire eserini kabul ettirme teşebbüsü boşa çıktı. Yüz vermedi ikisi de. Ümitsiz, üzgün Kristiania'ya döndü. Sonra yayan, uzun bir yolculuğa çıktı. Norveç'in en büyük yazarı Björnson'un malikânesini buldu, ne yapıp yapıp, kendisini içeri aldırdı. Björnson, evirdi çevirdi kâğıtları: "Yok!" dedi. "Bir şey yok bu hikâyede!"

Kalbi kırık, Kristiania'ya döndü Hamsun. Parası da tükenmişti. Tüccar Zahl, yeniden yardım etti ona. Hamsun bir oda kiraladı, Frida'yı bir daha okudu, kâğıt tomarını yırtıp ateşe attı. Yeniden başlayabilirdi, vazgeçmeyecekti. Kristiania'da boş dolaşıyor, makaleler yazmaya, yazdıklarını satmaya çalışıyordu. Parası tükendi, açlık baş gösterdi. Bu açlığın Kristiania'da şimdi ve sonraları, kendisini nasıl çökerttiğini; bu konuda yazan, konuşan bütün şair ve açlardan daha canlı, daha vurucu o anlatacaktır.

Bu yoksulluk içindeyken bir yol yapımı ekibinde iş buldu. Kum ocağında kâtiplik edecek, çekilen kumların hesabını tutacaktı. Zor değildi bu iş. Çalışma veya dinlenme saatlerinde yutarcasına kitap okuyor, lüzumsuz kâğıtlara şiirler, makaleler çiziktiriyor, işçilerle yârenlik ediyordu. Zamanla bir hatip gibi rahat, düzgün ve uzun konuşabildiğini gördü. Tanıştığı bir rahip, ona konferans vermesini öğütledi. Gjövik'te bir salon kiralandı, konferansın konusu ilân edildi: August Strindberg üzerine bir konferans verecektil Bir yol işçisi, bir kum ocağı kâhyası, edebiyatın şakaya gelmez bir konusu üzerinde konuşacaktı!

Konferansı dinlemeye altı kişi geldi. Knud, bu altı kişiye verdi konferansını. Altı kişiden biri, bir yazı işleri müdürüydü; konferansını beğendi ve böyle bir konferansı kaçırmış oldukları için Gjövik'lilerin kayıplarının büyüklüğüne işaret etti. Bu gazeteci, hemşerilerinin vicdanlarına seslendiği için konferans tekrarlandı. Bu sefer salonda yedi kişi vardı, ve Gjövik'lilerin edebiyatla medebiyatla ilgileri bu kadardı. Knut işine, odacığına döndü. Ama yılmadı, bırakmadı kendini. Niçin mi? Yirmi iki yaşında idi.

Noel'de bir arkadaşı onu çiftliğine çağırdı. Arkadaşının annesi Knut'u pek sevdi, ona rahip olmasını salık verdi. Ama onun Amerika'ya gitmek istediğini öğrenince bu aile, Knut'a yol parası dört yüz kron ödünç verdiler. O da hemen İngilizce öğrenmeye koyuldu. Yine Björnson'a gitti, ondan bir tavsiye mektubu aldı ve 1882'de Knut, Hamburg'a, oradan da bir vapur acentasının yardımı sayesinde, bilet parası ödemeden, Amerika'ya gitti.

Björnson'un tavsiye mektubu işine yaramamıştı. Bir süre yorgun yoksul kaldı ortalarda. Sonra Elroy'da bir tüccar yanına girdi. Henry Johnson adında bir öğretmenle ahbap oldu, ondan İngilizce dersi aldı, onun kitaplarını, özellikle Mark Twain'i okudu. Önceleri Norveççe, sonra İngilizce konferanslar da hazırlıyordu. Geceli gündüzlü çalışmadan bitkin düşmüştü. Dostu meslek değiştirmiş, şimdi işi Minnesota'da kereste ticaretine dökmüştü. Knut'u muhasip olarak yanına aldı.

Johnson, karısıyla bir Avrupa gezisine çıkınca, işlerin yönetimi Knut'a kaldı. 1884 yazı ile güzü bu şekilde geçti. Bir arttırmada, yüksek

sesle konuşurken göğsünde zorlu bir sancı duydu, öksürük nöbetine tutuldu, kan tükürdü, yere yıkıldı. Doktor, tez ilerleyen verem teşhisini koydu. "Birkaç aylık ömrün kalmış, delikanlı!" dedi.

Knut, birkaç ay yattı. Ölürsem Norveç'te öleyim, diyerek dostlarının, Norveçlilerin topladıkları para ile Minneapolis'ten ayrılıp New York'a geldi, Kristiania'ya döndü. Ne kendisinin, ne dostlarının, ne doktorların anlayamadıkları bir şekilde, yol boyunca kendiliğinden iyileşti. Ya deniz havası iyi gelmiş, ya da güçlü, iyimser irade gücüyle kurtulmuştu.

Kristiania'dan, kalan parasıyla, daha kuzeye, Valdres kesiminde Aurdal'de bir otele yollandı. Bir gazete ile anlaşmıştı; oradan yazılar yollayacak, hiç değilse bu şekilde dinlenecekti. Çalışıyor, yazıyordu, 1885'de Mark Twain üzerine bir yazısındaki imzası Knut Hamsund, bir dizgi yanlışı yüzünden d'siz, Knut Hamsun olarak çıktı. O da düzeltmedi bunu. O tarihten, o yazıdan sonra ismi Knut Hamsun oldu.

Hamsun, Aurdal'de bir süre posta müdürlüğü de ettikten sonra yine başkent Kristiania'ya döndü. Şehri fethetmek için, bu ikinci gelişte, yeniden hücuma geçmişti. Çünkü, bütün emeklemeleri henüz bir hiçti, merak eden, bilen yoktu kendisini, meydan henüz büyük çağdaşlarınındı.

Kristiania'da çile dolu, acı günler başladı yeniden. İş bulamadı, aç kaldı, süründü. Bu hayata bir yıl katlandı. Sonra bu boşuna savaştan vazgeçti. Kristiania, bu ikidir, onu canından bezdirmişti. Amerika'ya gitmeliydi, orada açlık yoktu hiç değilse! Bir mucize oldu, bir yazı işleri müdürünün yardımıyla zenginin biri ona yol parası verdi. 1886 Ağustosunda Hamsun, yeniden Amerika'ya gitti.

Tramvaylarda biletçilik, tarlalarda ırgatlık etti. Biletçilikte tutunamamıştı. Durakları aklında tutamıyor, birbirine karıştırıyor, yolculara haber vermeyi unutuyor, sahanlıkta kitap okumaya dalıyordu. Şikago'dan bunun için ayrıldı; kuzey Dakota'ya bu yüzden gitti. Oralarda çiftliklerde, bozkırda ekin kaldırma işlerinde çalıştı. Serserilik Günleri, Zachaeus, Bozkırda adlı hikâyelerinde bu hayatını anlatır.

1887 sonbaharını kaplayan bu hasat mevsiminden sonra, cebinde biraz para, Amerika'ya ilk gelişinde kaldığı yerlere gitti, eski dostlarını gördü, onların yanında oyalandı bir süre. Ama fazla duramayacağını anladı: Artık başlayabilirdi yazmaya. Bu ihtiyaç ister Norveç, ister Danimarka, yeniden Avrupa'ya dönebilmek özlemiyle birleşiyor, borçlarını bu sefer de ödeyemiyecek bir yoksul olarak yaşamak pahasına da olsa, Avrupa'ya dönmek istiyordu. Minneapolis'te Amerikan özgürlük ve morali üzerine son konferansını verip çok alkış, fakat az para topladıktan üç ay kadar sonra, 1888 yazında dönüş yoluna çıktı.

Vapur, Kristiania'ya gelip de, bir gün sonra Kopenhag'a gitmek üzere demirleyince Knut Hamsun, karaya çıkmadı. Önce Kopenhag'a gitmeye karar vermişti; Kristiania'dan, bu şehirde geçirdiği acı günlerin anısından ürküyordu. Geceydi, küpeştede oturuyor, güvertede huzursuz gezinip duruyor, limandaki ışıklara bakıyordu. Birden bir sıtma nöbetine tutuldu sanki. Açlık sayıklamaları, belleğini bir zamanlar nasıl bastırmışsa, yine öylesine güçlü, kuşatıyordu işte. Elinde bir kurşunkalemi, bir kâğıt parçası ile satırları yazdı:

"Yumruğunu yemedikçe kimsenin bırakıp gitmediği o garip şehir Kristiania'da aç acına sürttüğüm günlerdeydi... Tavan arasında uyanık yatıyordum. Alt katta bir saatin altıyı vurduğunu duydum. Hafif aydınlanmıştı ortalık, merdivenleri inip çıkmaya başlamıştı insanlar..."

Bir büyülenmişlik içinde kâğıtları üst üste yığıyor, görüntüler birbirini izliyordu. Kopenhag'da bir çatıaltı odası kiraladı ve yazmaya devam etti. Yine aç kalıyor, ama bu sefer bunun neye yarayacağını, niçin olduğunu biliyordu: AÇLIK romanıydı yazdığı.

Yazdığı bölümleri Politiken gazetesi yazı işleri müdürlerinden Edvard Brandes'e götürdü. Brandes, bu karşılaşmayı sonradan şöyle anlatıyor: "Ondan daha düşkün bir başka insan pek az görmüşümdür! Düşkünlüğü elbisesinin yırtık pırtık oluşundan ötürü değildi yalnız. Ya o yüzü! Müsveddeyi geri veriyordum kendisine, çok uzundu. Ama birdenbire kelebek gözlüğü gerisinde gözlerini, gözlerindeki ifadeyi gördüm. Geri çeviremezdim, hiçbir şey diyemedim!"

Brandes, okudukça daha derinden etkileniyordu. Kitabı evine götürmüş, bütün gece okumuştu. Gözde dergilerden Ny Jord'a verdi bu sayfaları; şaşırtıcı çarpıcı eserin, dergide basılmasını sağladı. AÇLIK romanından parçalar, böylece ilkin 1888'de, yazarın adı verilmeyerek, bu dergide yayınlanmış oldu.

●

Biz, burada Martin Beheim-Schwarzbach'ın yazdığı bu monografiden (rowohlts monographien, nr. 3, 1958) faydalanarak, Hamsun'un AÇLIK'ı yayınlayıncaya kadarki hayatını özetlemekle yetindik. Varlık okuyucuları onun AÇLIK'tan sonraki eserleri ve hayatı üzerine Büyük Yazarlar adlı kitapta (Varlık Yayınları, 1959) derli toplu bilgi bulabilirler.

Dilimize on romanıyla bir hikâye kitabı çevrilmiş olan Knut Hamsun, 19 Şubat 1952'de ölmüştü.

B. N.

BİRİNCİ BÖLÜM

Yumruğunu yemedikçe kimsenin bırakıp gitmediği o garip şehir Kristiania'da aç acına sürttüğüm günlerdeydi...

Tavan arasında uyanık yatıyordum, alt katta bir saatin altıyı vurduğunu duydum. Hafif aydınlanmıştı ortalık, merdivenleri inip çıkmaya başlamıştı insanlar. Eski "Morgenbladet" gazeteleri kaplı oda kapısının alt tarafında Fenerler İşletmesinin bir ilânını görebiliyordum; onun biraz solunda iri siyah harfli ilânda fırıncı Fabian Olsen'in taze, gevrek ekmekleri.

Gözlerimi açınca, eski alışkanlık, bu gün için bir ümit var mı diye düşünmeye başladım. Son günlerde halim haraptı bir hayli: Elde avuçta kalmış öteberiyi peşpeşe "Amca"ya götürmem gerekmişti. Sinirli, dayanıksız olmuş, baş dönmeleri yüzünden de birkaç kere bütün günü yatakta geçirmek zorunda kalmıştım. Arada, şansım yaver gittikçe, bir yazıma, bir gazeteden bir beş kron da almamış değildim hani.

Gün ışıdıkça ışıyordu; kapıdaki ilânları okumaya başladım; ipince, sırıtan harfleriyle: "Kefen, tabut örtüsü, Matmazel Andersen, Büyük kapı, sağ kolda" ilânını bile seçebiliyordum. Bu iş beni uzun zaman oyaladı; alt kattaki saat sekizi çalıyordu, henüz kalkıp giyinmemiştim.

Pencereyi açıp dışarı baktım. Olduğum yerden bir çamaşır ipiyle boş bir arsa görünüyordu; ta ilerde birkaç işçi, yanmış bir demirci dükkânının kalıntısını temizliyorlardı. Dirseklerimi pencereye dayadım, gökyüzüne baktım. Hava güneşli olacaktı besbelli. Sonbahar gelmişti: her şeyin renk değiştirip öleceği nazlı, serin mevsim. Sokaklarda başlamış gürültü, beni dışarıya çağırıyordu: Attığım her adımda taban tahtaları esneyen bu boş oda, ıslak ve korkulu bir ta-

buttu sanki. Ne kapısında doğru dürüst bir kilit, ne içinde bir soba. Geceleri çoraplarımın üstüne yatıyordum, sabaha biraz kurusunlar diye. Bu odada beni sevindiren tek şey, ufak kırmızı bir salıncak koltuktu ancak. Akşamları oturup kestiriyor, hülyalara dalıyordum. Rüzgâr şiddetli esse, aşağıdaki kapılar da açık kalmışsa, döşemeden yukarı, duvarlardan içeri türlü türlü, acayip ıslıklar üfürüyor, kapı altındaki "Morgenbladet" gazetesinde karış karış yırtıkları peyda oluyordu.

Kalktım, yatağın kenarındaki pakette kahvaltılık biraz bir şey var mı, diye baktım; bulamayınca döndüm, gene pencereye geldim.

Allah bilir, diye düşündüm, iş arasam bir faydası olur mu? Aldığım o bir sürü ret cevapları, o yarımağız vaitler, düpedüz hayır'lar, beslenmiş de boşa gitmiş ümitler, her seferinde sonuçsuz kalmış yeni yeni teşebbüsler, bende cesaret diye bir şey bırakmamıştı. Son defa bir tahsildarlık için başvurmuş, ama geç kalmıştım; elli kron kefalet akçası da bulamamıştım üstelik. Her seferinde şu veya bu engel çıkıyordu karşıma. İtfaiye müdürlüğüne de gitmiştim. Salonda elli kişi kadardık; güçlü kuvvetli olduğumuz, gözümüzü daldan budaktan esirgemediğimiz sanısını vermek için göğüslerimizi germiştik. Bir muavin dolaşıyor, isteklileri gözden geçiriyor, kollarımızı elliyor, bazı sorular soruyordu. Bana da geldi, başını salladı sade, gözlüğümden ötürü bu işe yaramayacağımı söyledi. Gittim, sonra döndüm geldim gözlüksüz. Kaşlarımı çatmış durdum, bıçak gibi keskindi bakışlarım. Adam geldi yine önüme, gülümsedi, geçip gitti: tanımıştı herhalde. İşin kötüsü, elbiselerimden hayır kalmamıştı: hiçbir yerde mazbut bir adam etkisi yaratamazdım artık.

Boyuna, düzenli-biteviye, şu son zamanlarda işim bitikti benim! Sonunda, ellerim böyle boş, ortalarda kalışım ne garip! Artık bir tarağım bile yoktu, efkâr basınca okumaya bir kitabım bile yok. Yaz boyu mezarlıklara taşındım, ya da saray parkına. Gazeteler için yazılarımı oralarda yazdım: Türlü konularda, acayip buluşlar, tedirgin beynimdeki esintiler, kaprisler üstüne, sütun sütun yazılar. O perişanlığımda çok kere en olmayacak konuları seçtim, yazılması bana saatlerce süren çabalara mal oldu. Yazdım, hepsi geri çevrildi. Birini bitirince bir yenisine giriştim, yazı işleri müdürünün geri çevirmeleri, çokluk yıldırmadı beni. Kendi kendime, ergeç başara-

caksın, dedim hep. Nitekim arada, şansım açıldıkça, başardığım yazılarda, bir ikindi üstünün emeğine karşılık, beş krön aldığım oldu.

Pencere önünden tekrar geri çekildim, koltuğun yanına gittim, yüzümü yıkamaya su vardı koltuğa konmuş kapta. Rengini attığı belli olmasın, yenice görünsün diye, pantolonumun parlayan diz kapaklarına birkaç damla su serptim. Bu iş de tamamlanınca, her zamanki gibi, kâğıdı kalemi cebime koyup odadan çıktım. Ev sahibim kadının dikkatini çekmemek için, merdivenlerden sessiz yavaş indim. Süresini geçireli birkaç gün olmuştu, kirayı vermeye para nerde bende?

Saat dokuzdu. Araba gürültüleri, insan sesleri sarmıştı havayı. Yayaların ayak sesleri, arabacıların kırbaç şaklatışlarıyla karışık muazzam bir sabah korosu. Dört bir yanda bu gürültülü kaynaşma, beni bir anda diriltti; içimde gitgide bir memnunluk duymaya başladım. Açık havada sadece bir sabah gezintisi, aklımdan bile geçmiyordu. Ciğerlerim ne yapsındı bu havayı? Ben bir dev gibi güçlüydüm, omuz vurup bir arabayı durdurabilirdim. İnce, acayip bir hal, duru bir umursamazlık duygusu sarmıştı beni. Karşıma çıkan, yanımdan geçip giden insanlara bakıyor, duvarlardaki levhaları okuyor, uzaklaşan bir tramvaydan üzerime düşen bir bakışın bıraktığı izlenimi duyuyor, yolumu kesip yine kaybolan bütün ufak tefek tesadüfler, ayrıntı niteliğinde şeylerle algılanıyordum.

Ah, böylesine günlük güneşlik bir günde, insanın yanında biraz da yiyeceği olsaydı! Neşeli bir sabah keyfi çökmüştü üzerime, alabildiğine memnundum; belli bir sebep yokken, sırf sevincimden, bir şarkı mırıldanmaya başladım. Kolunda bir sepet, bir kadın, bir kasap dükkânı önünde durmuş, öğleye çokça sucuk alıyordu. Yanından geçiyordum, bana baktı. Tek dişi vardı, o da ta önde. Son günlerde pek sinirli, kolay heyecanlanır olduğum için kadının yüzü, bana ani bir tiksinti verdi. Uzun ve sarı diş, çeneden fırlamış ufak bir parmağa benziyordu. Benden yana döndüğü sırada, kadının bakışları sucuk doluydu hâlâ. Ansızın iştahım kapandı, kusmak geldi içimden. Pazar yerine varınca gidip çeşmeden biraz su içtim, başımı kaldırdım: Kurtarıcı kilisesinin kule saati, on'u gösteriyordu.

Sokaklarda sürtmeye devam ettim. Her şeye kayıtsız, avare, yürüyor, bir sokak başında sebepsiz duruyor, hiç işim olmayan bir

yan sokağa sapıyordum. Her şeyi oluruna, kendimi şen sabaha bırakıyor, mutlu insanlar içinde ben de kaygısız, öne arkaya sallanıyordum. Bulutsuz, berraktı gökyüzü; benim de gönlüm gölgesiz.

Tam on dakika, ihtiyar ve topal adam oldu önüm sıra yürüyen. Elinde bir paket vardı; bütün vücuduyla yürüyor, hızlı gidebilmek için olanca gücünü kullanıyordu. Harcadığı enerjiden ötürü soluduğunu duyuyordum. Paketini taşıyabileceğim aklıma geldi. Daha sonra Greansen caddesinde Hans Pauli'ye rastladım, selâm verip uçar gibi uzaklaştı.

Ne diye bu kadar acele ediyordu? Kendisinden bir kron istemeyi hiç de düşünmemiştim, birkaç hafta önce ödünç aldığım battaniyesini de yakında geri verecektim. Belimi biraz doğrultsam, artık hiç kimseye battaniye borçlu olmak istemezdim! Belki de hemen bugün, gelecekteki suçlar yahut irade özgürlüğü üzerine bir makale, okumaya değer bir şey yazar, hiç değilse on kron alabilirdim.. Böyle bir makale düşüncesi, birdenbire, derhal başlamak, dolu beynimi sağmak tutkusuyla doldurdu içimi. Saray parkında uygunca bir yer bulup yazıyı tamamlamadıkça dinlenmek istemiyordum.

Fakat önümdeki topal ihtiyar, hep aynı deprenmeli hareketleri tekrarlıyordu. Sonunda, boyuna, bu sakat adamın ardında kalışıma içerlemeye başladım. Yolculuğu sürüp gideceğe benziyordu; olur ya, o da benim gideceğim yere gitmeye niyetliyse bütün yol boyunca önümde hep onu görmem gerekiyordu. Heyecanımdan bana öyle geliyor ki, sokak başlarında bir an duralamakta, sanki benim ne yana sapacağımı beklemekte, sonra da elindeki paketi sallayarak, öncülüğü elden bırakmamak için var gücüyle yürümektedir. Yürüyor, eziyet çeken bu biçareye bakıyor, duyduğum içerleyişin büyüdüğünü hissediyordum. Onun azar azar keyfimi kaçırdığını, bu duru ve güzel sabahı bana birdenbire zehir ettiğini hissediyordum. Aksaya topallaya ilerleyen, iri koca bir böceğe benziyordu: kuvvet ve zorbalıkla ille de bir yere varmak, kaldırımı yalnız kendisi kullanmak isteyen bir böceğe benziyordu. Tepeye çıktığımızda dayanamadım artık. Bir vitrinin önünde durdum, çekip gitmesi için ona zaman bırakmak istiyordum. Birkaç dakika sonra ben yine yürümeye başlayınca adam önümdeydi yine: Mıhlanmış gibi o da olduğu yerde kalmıştı. Hiç düşünmeden ve öfkeli, üç dört adımda yetişip omuzuna

çarptım.

Birden durdu. Göz göze bakıştık.

"Bir Schilling!" dedi. "Süt parası." Başını yana eğmişti.

Fena yakalanmıştım. Ceplerimi arandım:

"Süt parası. Evet, şey, bu devirde para durumları fena. Sıkıntıdasınız anlaşılan."

"Dünden beri Drammen'de ağzıma lokma girmedi." dedi adam. "Meteliğim yok, bir iş de bulamadım henüz."

"İşçi misiniz?"

"Evet, iğneciyim."

"Ne?"

"İğneci. Ama kunduracılık da gelir elimden."

"O zaman iş değişir." dedim. "Az bekleyin burada. Biraz para bulabilirim size, üç beş kuruş."

Koşar gibi Pilestraede'ye gittim, ilk katta bir rehinci biliyordum, daha önce gitmişliğim yoktu hiç, bu adama. Sokak kapısından içeri girince hemen yeleğimi çıkardım, katlayıp koluma aldım; merdivenleri çıkıp dükkânın kapısını tıklattım. Selâm verip yeleğimi tezgâhın üzerine bıraktım.

"Bir buçuk kron!" dedi adam.

"Peki, peki, teşekkür ederim!" cevabını verdim. "Çok dar gelmeseydi bırakmazdım ya!"

Parayı ve makbuzu aldım. İyi ki bu yeleği hatırlamıştım. Güzelce bir kahvaltı için bana da para artacak, o zaman "gelecekteki suçlar" yazımı akşama kadar bitirebilecektim. Hayatı o anda daha güzel bulmaya başlamıştım; başımdan savmak için, acele, adamın yanına döndüm.

"Buyurun!" dedim. "İyi oldu, önce bana başvurdunuz, sevindim bu işe."

Parayı aldı adam, süzmeye başladı beni. Durmuş, neden bakıyordu böyle? İçimden, onun en çok pantalonumun diz kapağını incelediği hissi uyandı; bu yüzsüzlük yordu beni. Yoksa bu serseri, beni göründüğüm kadar fakir mi sanıyordu? Bana on kron kazandıracak bir makale yazmaya, hemen hemen başlamış değil miydim? Hem ilerisi için korktuğum da yoktu, dövülecek nice demirlerim vardı ocakta. Böyle aydınlık bir günde bir bahşişi gözden çıkarmış-

sam bu andavallıya ne oluyordu? Bakışlarına içerlemiştim, ayrılmadan önce ona bir ders vermek istedim, omuz silkerek dedim ki:

"Azizim, çirkin bir huyunuz var, size bir kron verdiler mi aval aval insanın dizlerine bakıyorsunuz".

Başı, duvara doğru geriye sarktı, ağzı açık kalakaldı. Dilenci alnı gerisinde kafası işliyor, besbelli kendisiyle şu veya bu şekilde alay etmek istediğimi düşünüyordu. Parayı geri uzattı.

Ayağımı hızla yere vurdum; para sende kalsın, diye bastım azarı. Bunca zahmete boşuna mı katlandığımı sanıyordu? Şöyle veya böyle, ben bu kronu ona borçluydum belki de. Ne yapayım, huy, eski bir borcumu hatırlamıştım. Karşısındaki namuslu bir adamdı, tepeden tırnağa dürüst bir adam. Hâsılı, onundu bu para... Teşekkür mü, ne münasebet, bir zevktir benim için. Hoşça kal!

Basıp gittim. Ayakları nikrisli, bu karınağrısını başımdan deflemiştim ya nihayet; artık rahat edebilirdim. Pilestraede'den geçip aşağıya indim, bir bakkal dükkânı önünde durdum. Yiyecek doluydu vitrin. İçeri girip yol için yanıma biraz yiyecek almaya karar verdim.

"Az peynir, bir de francala!" deyip yarım kronumu tezgâha bıraktım.

Yüzüme bakmadan, alaycı bir sesle: "Peynir, francala, bununla mı hepsi?" diye sordu kadın.

"Evet, 50 öre ile" cevabını verdim, yılmadan.

Alacağımı aldım; yaşlı, tombul kadına gayet kibar, hoşça kalın, dedim. Hemen sarayın bulunduğu tepeye tırmanıp parka girdim. Kendime boş bir kanape bulup, açlığım deşilmiş, azığımı yemeye koyuldum. Hoşuma gitti; çoktandır mideme böyle bolca bir gıda girdiği yoktu benim. Gitgide, uzun ağlayışlardan sonra duyulan o tok ferahlığı duydum içimde. Cesaretim kuvvetleniyor, üstelik herkesin bulabileceği, tarih kitaplarından pekâlâ çıkarabileceği, "gelecekteki suçlar" gibi basit ve beylik bir konuda bir yazı yazmayı artık azımsıyordum. Kendimi daha büyük çalışmalara güçlü hissediyor, zorlukları yenebileceğime güveniyordum. Felsefî bilgi üzerine üç bölümlük bir inceleme yazmaya karar verdim. Kant'ın sofizmlerinden bazılarını feci şekilde hırpalamak fırsatını da kaçırmayacaktım tabii... Kâğıtlarımı çıkarıp da işe girişmek isteyince kurşunkale-

mimin yanımda olmadığını gördüm. Rehincide unutmuştum, kalem yelek cebimde kalmıştı.

Hay Allah, her işim ne de ters gidiyordu! Bir iki küfür savurdum, kanapeden kalkıp yollarda gezinmeye başladım. Sessizdi her taraf; ilerde, kraliçenin köşkünün orada, birkaç dadı, arabalarını sürüyor, başka kimsecikler görünmüyordu. Öfkeden kuduruyor kanapemin önünde, çılgınlar gibi dolaşıp duruyordum. Her bakımdan işlerimin aksi gitmesi ne garip! Üç bölümlük bir yazı, bu kadar basit bir şey yüzünden kalıyordu işte: Cebimde on öre'lik bir kurşunkalem olmayışı yüzünden! Şimdi tekrar Pilestraede'ye gitsem de kalemimi istesem? Gezintiye çıkanlar parkı doldurmadan önce yazının önemli bir kısmını bitirecek kadar vaktim olurdu yine de. Felsefî bilgi üzerine böyle bir makaleye bağlı pek de çok şey vardı; belki de birçoklarının mutluluğu bu yazıya bağlıydı, kimseler bilemezdi bunu. Kendi kendime, bu yazının ola ki gençlere yardımı dokunur, dedim. İnsaflı düşününce Kant'a yüklenmek istemiyordum; bu kısımda hileye sapabilir, zaman ve mekân sorununa gelince pek farkına varılmaz bir şekilde fikir değiştirebilirdim, olup biterdi. Fakat Renan'dan yana... Ne olursa olsun mutlaka, birkaç sütunluk bir yazı yazmak gerekiyordu; ödenmemiş kira, sabahları merdivende karşılaştıkça ev sahibi kadının uzun uzun bakışları, gün boyu bana azap veriyor, karanlık düşüncelerden uzak, ferah saatlerimde bile peşimi bırakmıyordu.

Saray tepesinden aşağıya inmiş, yürüyordum; önüm sıra giden iki genç kadın gördüm. Yanlarından geçerken birisinin koluna süründüm, başımı kaldırıp baktım: dolgun, ama renksizceydi yüzü. Birden kızarıveren bu yüz, garip bir güzelliğe büründü. Neden kızarmıştı, bilmiyorum; belki yoldan geçenlerin birisinden duyduğu bir söz yüzünden, belki de sadece, aklına bir şey gelmişti de onun için. Koluna dokundum diye mi yoksa? Kabarık göğsü bir iki kere hızlı hızlı inip kalktı; şemsiyesinin sapını kuvvetlice sıkıyordu eli. Nesi vardı?

Durdum, yol verdim, onlar yine önüme geçtiler. Yürüyemez olmuştum, yadırgamıştım bu olayı. Heyecanlıydım, kurşunkalemi yüzünden içerliyordum kendime; boş mideme indirdiğim yiyecek, kamçılamıştı beni. Birden aklıma esti, düşüncelerimin yönü, bir tu-

haf değişiverdi: Kendimi garip bir kaprise kaptırarak, bu kadınları korkutmak, peşlerine takılmak, ne yapıp edip onları kızdırmak istedim. Arkalarından yetiştim, yanlarından geçtim, sonra ansızın geri dönüp yakından görmek için deminki kadınla yüz yüze geldim, durup gözlerine diktim gözlerimi. Hemen oracıkta, evvelce hiç duymadığım bir isim uydurdum kafamda; ahenkli, titreşimli bir isim: Ylajali. Genç kadın az daha yaklaşınca doğruldum, inandırıcı bir sesle: "Kitabınızı düşürdünüz, Matmazel!" dedim.

Bunu söylerken kalbimin çarptığını duydum.

Yanındaki arkadaşına: "Ne kitabı?" diye sordu, yürüdü.

Yüzsüzlüğü ele almıştım, peşlerine düştüm. Davranışımın pek budalaca olduğunu o anda çok iyi biliyordum, ama önlemek elimden gelmiyordu. Karmakarışık zihnim bana en çılgınca ilhamları telkin ediyor, ben de sırasıyla hepsine boyun eğiyordum. Budalalığımı kendime istediğim kadar hatırlatayım, genç kadının peşinden en salakça mimikleri yapmaktan, kaş göz oynatmaktan yine de geri kalmıyordum. Yanından önüne geçerken hızlı hızlı birkaç kere öksürdüm. Arada hep birkaç adım bırakarak, önü sıra çok yavaş yürüyor, bakışlarını sırtımda hissediyor, onu taciz etmekten duyduğum utançla elimde olmadan küçülüyordum. Gitgide içimde, buralardan uzaklarda, başka yerlerde olduğum hissi, böyle tuhaf bir algı yer etti: Belli belirsiz bir duygu, bana şu kaldırım taşları üzerinde yürüyen, sinip küçülen kimsenin ben olmadığımı söylüyordu.

Birkaç dakika sonra genç kadın, Pascha kitabevi önünde bulunuyordu, ben ilk vitrinin önünde durmuştum. Yanımdan geçerken yolunu kestim, tekrarladım:

"Kitabınızı düşürdünüz, Matmazel!"

"Yoo, ne kitabı?" dedi, ürkmüş. "Söylediği hangi kitap, sen anladın mı?"

Ve genç kadın durdu. Şaşkınlığı beni müthiş keyiflendiriyor, gözlerindeki çaresizlik büyülüyordu. Benim ufak ve üzgün seslenişimdeki anlamı kavrayamazdı o! Yanında kitap falan yoktu, bir kitabın tek yaprağı bile yoktu, ama yine de ceplerine bakındı, tekrar tekrar ellerine baktı, başını çevirip arkasına, geldiği yola baktı. Küçük, alıngan beyni benim hangi kitaptan bahsettiğimi bulmak için alabildiğine işliyordu. Yüzü renk değiştiriyor, geçiyordu; soluduğu

duyuluyordu. Elbisesindeki düğmeler bile, korkudan faltaşı gibi açılmış bir dizi halinde göründü gözüme.

"Bırak canım!" dedi arkadaşı, ve genç kadını kolundan çekti. "Baksana, sarhoş!"

O anda kendimi ne kadar yadırgarsam yadırgayayım, görünmeyen etkilerin tutsağı olayım, çevremde oluşan şeyleri pekâlâ farkediyordum. Kahverengi iri bir köpek karşı kaldırıma sıçradı, yapılardan yana koştu; aşağıya doğru, Tivoli yönünde uzaklaştı. Nikel-pirinç karışımı, ensiz bir tasma vardı boynunda. İlerde sokak üstünde bir binanın ilk katında bir pencere açıldı, kolları sıvalı bir kız, uzanıp dış camları silmeye koyuldu. Dikkatimden hiçbir şey kaçmıyordu, açık ve uyanıktı zihnim; her şey dört yanıma ansızın keskin bir ışık yayılmış gibi, parıltılı bir durulukla, üzerime boşalıyordu. Önümdeki hanımların şapkalarında birer mavi kuş tüyü vardı, boyunlarında ekose ipek kurdeleler. Kardeştiler galiba.

Bir sokağa saptılar, Cisimler'in müzik mağazası önünde durup konuştular. Ben de durmuştum. Sonra döndüler, önceki yollarında yürümeye başladılar, yine önümden geçtiler, Üniversite caddesinin köşesinden kıvrılıp yukarıya, Sankt Olaf meydanına yöneldiler. Bütün bu süre içinde ben onları yılmadan adım adım izliyordum. Bir defasında başlarını çevirdiler, yarı korku, yarı merak içinde bana baktılar. Ne hallerinde bir kızgınlık gördüm, ne de kaşlarında çatıklık. Sırnaşıklığıma karşı onların bu sabrı beni fena utandırdı, önüme baktım. Onları artık daha fazla taciz etmek istemedim, bir minnet hissiyle sadece, gözlerimle izlemek, bir yere girip gözden kaybolıncaya kadar peşlerinden bakmak istedim.

2 numaralı evin önünde –üç katlı büyük bir ev– başlarını bir daha çevirdiler, sonra eve girdiler. Fıskiyeli havuzun yanındaki sokak fenerine dayandım, merdivenleri çıkan ayak seslerine kulak kabarttım; sesler ilk katta kesildi. Işıktan çekildim, eve yukarı baktım. Birden garip bir şey oldu, yukarda perdeler kımıldadı, az sonra bir pencere açıldı, bir baş dışarı baktı, bakışları bir tuhaf iki göz, üzerime çevrildi. Ylajali! dedim hafifçe ve kızardığımı hissettim. Niçin imdat istemiyordu? Niçin saksılardan birini itip başıma düşürmüyor, yahut aşağıya birisini yollayıp beni kovdurmuyordu? Durmuş, kımıldamadan, göz göze bakıştık, bir dakika sürdü bu. Pencereyle

sokak arasında düşünceler mekik dokuyor ama tek söz söylenmiyordu. Derken o geri döndü. Beynimde bir ürperti, ince bir titreme oldu: Bir omuz gördüm, geri döndü; bir sırt gördüm, odanın içinde gözden silindi. Pencereden bu usulca ayrılış, omzun kımıldanışındaki bu ifade, bana verilen bir selâmdı sanki. Kanım, bunun gizli bir selâm olduğunu anlamıştı, kendimi o anda pek mutlu hissettim. Sonra dönüp sokağın aşağısına yürüdüm.

Ardıma bakmaya cesaret edemiyor, onun tekrar pencereye gelip gelmediğini bilmiyor, bunu düşündükçe de sinirleniyor, tedirgin oluyordum. O ihtimal şu anda pencerenin önünde, bir bir hareketlerimi izliyor, böyle arkadan gözetlendiğini bilmekse insanı çileden çıkarıyordu. Elimden geldiği kadar dik yürümeye çalışıyordum. Bacaklarımda seğirtiler başlamıştı, zorla güzelleştirmek istediğim için sendeler gibiydi yürüyüşüm. Sakin, kayıtsız görüneyim diye kollarımı gelişigüzel sallıyor, yola tükürüyor, burnumu havaya kaldırıyordum; hepsi boşunaydı fakat. Peşimi bırakmayan gözleri hep ensemde hissediyor, vücudumdan soğuk ürpertiler geçtiğini duyuyordum. Derken ara sokaklardan birine saparak kurtardım kendimi, buradan Pilestraede yolunu tuttum: Kurşunkalemimi almaya gidiyordum.

Kalemi geri almam, kolay oldu. Adam yeleği getirdi, bütün ceplerine bir bir bakmamı rica etti. Birkaç rehin makbuzu daha bulup yanıma aldım, gösterdiği lûtufdan dolayı nazik adama teşekkür ettim. Ona gittikçe daha çok bağlanıyor, kendisinde özellikle iyi, olumlu izlenimler bırakmak istiyor, o anda buna çok önem veriyordum. Kapıya yönelmişken, sanki bir şey unutmuşum gibi, yine geri döndüm. Ona durumu açıklamak boynumun borcuydu sanki. Dikkatini çekmek için bir şarkı mırıldanmaya başladım. Sonra da kalemi tutup havaya kaldırdım.

"Rasgele bir kalem olsa bunca yol yürümek aklımdan bile geçmez," dedim. "Ama bu kalem için değişir iş, bu başka. Değersiz bir şey gerçi, fakat benim şu yeryüzündeki yerimi aşağı yukarı bu kalem sağladı; hayattaki yerimi, ben âdeta ona borçluyum."

Bu kadar söyledim. Adam tezgâhın ta yanına geldi. "Yaa!" dedi, merakla yüzüme baktı.

Soğukkanlı, devam ettim: "Felsefî bilgi üzerine üç ciltlik incele-

memi ben bu kalemle yazdım. Bu eserden sözedildiğini siz hiç duymadınız mı?"

Adam, bu ismi, bu başlığı duymuş gibiydi.

"Evet!" dedim. "İşte onu ben yazdım. Şu halde bir kalem kalıntısını, şu ufacık parçayı geri almak isteyişime şaşmamalısınız. Benim için çok değerlidir o, bir insan yavrusu gibidir benim için. Lûtfunuza candan teşekkürler. Bu iyiliğinizi unutmayacağım. Hayır, hayır, cidden unutmayacağım. Söz demek, namus demek; böyleyim ben. Siz lâyıksınız buna. Hoşça kalın!"

Onu yüksek bir göreve kayırabilmişim gibi davranarak kapıya yürüdüm. Nazik adam, gidiyordum, yerlere kadar eğilip iki kere selâmladı beni. Tekrar döndüm, hoşça kalın, dedim.

Merdivende bir kadıncağıza rasladım, elinde bir valiz vardı. Öyle çalımlıydım ki, bana yol vermek için, korkup kenara çekildi. Elim kendiliğinden cebime gitti, bir şey vermek istedim. Cebimin boş olduğunu görünce boynumu eğdim, başım önümde geçip gittim yanından. Az sonra, onun da, rehincinin kapısını vurduğunu duydum. Kapıda tel örgü vardı, bir ayak bileği değince telin çıkardığı hafif tıkırtıyı da işittim.

Güneyde idi güneş, saat de hemen hemen on iki. Şehir ayaklanmaya başlamıştı; gezinti vakti yaklaşıyor, selâmlaşan, gülüşen halk, Kral Johan caddesinde o yana bu yana gidiyordu. Kollarımı gövdeme yapıştırıp küçüldüm; üniversite yanında bir köşeyi tutmuş, gelip geçeni seyreden birkaç tanıdığın önünden gizlice sıvıştım. Düşücelere dalmış, saray tepesine gidiyordum.

Bu insanlar, hafif ve keyifli, sarışın başlarını sallıyor, hayatın içinde bir balo salonunda gibi salınıyorlardı. Bu gözlerin hiçbirinde kaygı yoktu, omuzların hiçbirinde yük. Bu şen gönüllerde belki tek üzüntü, belki tek gizli kahır yoktu. Ve ben genç ve çiçeği burnunda bu insanlarla yanyana yürüyordum. Mutluluk denen şeyi çoktan unutmuştum. İçimde bu düşünceyi okşayıp nazlıyor, korkunç bir haksızlığa uğradığım sonucuna varıyordum. Şu son ayların bu acayip zulmü neydi bana karşı? Zihnimi toparlayamıyordum artık. Her zaman, her yerde en tuhaf azapları ben çekiyordum. Hayallerime sokulan, kuvvetlerimi darmadağın eden ufak tefek, anlamsız raslantıların, sefil ayrıntıların baskısına uğramaksınız, bir başıma, ne bir

park kanapesinde oturabiliyor, ne de bir tarafa gidebiliyordum. Yanımdan geçen bir köpek, kibar bir erkeğin yakasındaki sarı bir gül, zihnimin dengesini bozuyor, beni uzun zaman meşgul ediyordu. Nem eksikti benim? Tanrı beni mi göstermişti? Neden bir başkasını değil de beni? İlle gösterilecekse niçin Güney Amerika'da bir adam gösterilmiyordu? İşi kurcalayıp derin düşündüm mü aklım karışıyor, Allahın hikmetine mihenk ve tecelli taşı olarak neden benim seçildiğimi bir türlü anlıyamıyordum. Beni bulmak için bütün bir dünyayı atlayıp geçmek, çok garip bir usuldü doğrusu. Eski kitaplar satan Pascha, sevkiyatçı Hennechen ne güne duruyordu!

Yürüyor, bu sorunu düşünüyor, gerisini getiremiyordum. Başkalarının işlediği suçlardan beni sorumlu tutan Tanrı iradesine karşı, en su götürmez itirazları buluyordum. Boş bir kanape görüp oturduktan sonra da bu sorun, zihnimi kurcalayıp başka şeyler düşünmeme engel olmaya devam etti. Aksiliklerin başladığı o mayıs gününden beri kendimde açıkça, gitgide artan bir dermansızlık hissediyordum. Kendimi istediğim gibi çekip çeviremeyecek kadar bitkindim âdeta. Ufak ve zararlı bir sürü hayvan içime dolmuş, beni oyup boşaltmıştı. Tanrı beni büsbütün mahvetmek mi istiyordu? Ayağa kalkıp kanapenin önünde gezinmeye başladım.

Olanca varlığım, o anda, ıstırabın son kertesini yaşıyordu. Kollarımda bile ağrılar hissediyor, kollarımı her zamanki gibi tutmak, bana dayanılmaz acılar veriyordu. Son defa yediklerimin ağırlığı beni müthiş rahatsız ediyordu; tıka basa yemiştim, sinirliydim, sağa sola bakınmadan gezinip duruyordum; çevremdeki insanlar, gölgeler gibi önümden kayıp gidiyorlardı. Derken benim kanapeye birkaç erkek oturdu, sigaralarını yakıp yüksek sesle konuşmaya başladılar. Tepem attı, çıkışmak istedim, ama geri dönüp parkın öte ucuna gittim, başka bir kanape bulup oturdum.

Tanrı düşüncesine takılmıştı zihnim tekrar. Ben kendime bir iş ararken, Tanrının, her seferinde yolumu kesmesini, istediğim tek şey günlük ekmeğim olduğu halde her şeyi mahvetmesini asla bağışlayamıyordum. Uzun zaman aç kalsam beynim azar azar dışarı akıyor, kafam boşalıyordu sanki! Bunu açıkça hissetmiştim. Başım hafifliyor, yok oluyor ve ben onun ağırlığını omuzlarımda artık duymuyordum. Birisine bakacak olsam, gözlerimin alabildiğine açıldığı his-

si beliriyordu içimde.

Kanapede oturmuş, bütün bunları düşünüyor, sürüp giden eziyetleri yüzünden Tanrıya gittikçe daha çok hırslanıyordum. Istırap çektirmekle, karşıma engel üstüne engel çıkarmakla beni kendisine yaklaştıracağını, yola getireceğini sanıyorsa aldanıyordu; bunu ona temin edebilirdim. İnadı karşısında ağlamaklı, başımı, göğe kaldırarak bunu ona, sessizce, ilk ve son defa söyledim.

Çocukluk inançlarımdan kırık dökük parçalar hatırlıyordum. İncilin okunuşundaki ahenk kulaklarımda yankılanıyordu. Sessizce kendi kendimle konuştum, alaycı bir tavırla başımı omuzuma dayadım. Ne diye tasa çekiyordum sanki: ne tıkınacağımı, ne içeceğimi, fani vücut dedikleri bu rezil solucan torbasını hangi çullara bürüyeceğimi düşünerek ne diye tasa çekiyordum? Gökteki Allah Baba, semadaki serçe gibi beni de düşünmemiş, ben aciz kulunu göstermek lûtfunda bulunmamış mıydı? Tanrı, parmağını sinir şebekeme sokmuş, tedbirli-ihtiyatlı sadece üstünden, telleri birazcık karıştırmıştı. Tanrı, parmağını geri çekmiş, sinirlerimin ipince telleri, kökleri bu parmakta kalmıştı. Tanrının parmağı, geride bir de delik bırakmıştı, bu parmağın geçtiği yolda, beynimde yaralar kalmıştı. Fakat Tanrı, bana elinin parmağını değdirdikten sonra beni salıvermiş, bir daha bana dokunmamış, bana bir kötülük etmemişti. Hayır, artık rahat edebilir, kafamdaki delikle dolaşabilirdim. Tanrıdan bana hiçbir kötülük gelmemişti, o ki Rabbimizdi, asla...

Öğrenciler korusundan doğru rüzgâr, kulağıma müzik sesleri getiriyordu; saat ikiyi geçiyordu şu halde. Kâğıtlarımı çıkardım, biraz bir şeyler yazayım, diyordum, cebimden berber karnesi düştü. Açıp içindeki yaprakları saydım, altı yaprak vardı daha. Çok şükür, dedim düşünmeden, daha birkaç hafta traş olabilir, insan yüzüne çıkabilirdim! Henüz sahibi olduğum bu küçük servetten ötürü, içimde bir ferahlık hissettim; yaprakları dikkatle düzenleyip karneyi cebime yerleştirdim.

Fakat yazamıyordum bir türlü. Birkaç satırdan sonra ilham kesilmişti, aklım başka yerlerdeydi, belli bir noktaya toplayamıyordum düşüncemi. Her şey bana tesir ediyor, dikkatimi dağıtıyor, gördüğüm her şey bende yeni izlenimler yaratıyordu. Kâğıda sinekler, sivrisinekler konuyor, beni rahatsız ediyorlardı. Uzaklaştırmak için

üzerlerine üflüyor, daha daha kuvvetle üflüyor, fakat bir sonuç alamıyordum. Küçük canavarlar kıçüstü çöküyor, ağırlaşıyor, dayatıyorlar, incecik bacakları yamuklaşıyordu. Yerlerinden kımıldatmak mümkün olmuyordu. Tutunmak için muhakkak bir şey buluyor, tabanlarını ya bir virgüle, ya da kâğıttaki bir pürüze dayıyor, bozulması olanaksız bir sessizlik içinde öylece duruyor, neden sonra canları isteyince kalkıp gidiyorlardı.

Bu küçük canavarlar, uzun zaman uğraştırdı beni; bacak bacak üstüne atıp bir hayli, onları seyrettim. Birden, parkın ilerisinden bir ya da iki klârinet sesi, tiz perdeden, yükseldi; düşüncelerime yeni bir hız verdi. Yazımı hazırlayamadığım için sıkıntılı, kâğıtlarımı tekrar cebime soktum, kanapede arkama yaslandım. O anda zihnim öyle açıldı ki, hiç yorulmadan, en ince düşünceleri düşünebilirdim. Arkama yaslanmış durumda, bakışlarımı göğsümden, bacaklarımdan aşağı kaydırırken; kalbimin her atışında ayağımın seğirdiğini farkettim. Az doğruldum, ayaklarıma baktım; o kısa sürede, önceleri hiç hissetmediğim fantastik ve yabancı bir ruh hali yaşadım. Sinirlerimde ince ve harikulâde bir ürperme oldu, bir ışık sağnağıyla titremişlerdi sanki. Bakışlarımı kunduralarımda gezdirince bir tanıdığa raslamış, ya da benliğimin kopmuş bir parçasını tekrar ele geçirmiş gibi oldum. Tanımanın verdiği hisle ürperdi duygularım; gözlerim yaşardı; kunduralarımı içime işleyen hafif uğultulu bir ahenk gibi hissettim. "Halsizlik!" diye çıkıştım kendime; yumruklarımı sıkıp "Halsizlik!" dedim. Bu gülünç duygular için, aptalsın, dedim kendi kendime. Bilincim yerli yerinde, alay ettim kendimle; çok acı ve mantıklı konuştum, gözyaşlarımı tutmak için sımsıkı yumdum gözlerimi. Sanki önceleri ayakkabılarımı hiç görmemişim gibi, şimdi onlarla meşgul oluyor, görünüşlerini inceliyor, ayaklarımı kımıldatınca aldıkları biçimlere, yıpranmış üstlerine bakıyordum. Onlara bir anlatım, bir fizyonomi veren şeylerin, kıvrımları, beyaz dikişleri olduğunu keşfettim. Kendi benliğimden bu ayakkabılara bir şeyler geçmişti: bu ayakkabılar bende benliğime üflenen bir soluk etkisi yaratıyorlardı.

Oturduğum yerde uzun zaman, belki tam bir saat, bu hayalle oyalandım. Kısa boylu, yaşlı bir adam geldi, kanapemin öbür başına oturdu; yerleşirken tekrar tekrar derinden nefes aldı:

"Ya, ya, ya, ya, ya, ya, ya, ya işte böyle!" dedi. Bir rüzgâr esti, ayakkabıları oluruna bıraktım; daha demin yaşadığım karışık ruh hali, bana çok uzaklarda kalmış bir zamana ait göründü: O hal belki bir, belki iki yıl önce yaşanmıştı da yavaş yavaş belleğimden silinmeye başlıyordu. İhtiyara bakmak için yerimden doğruldum.

Bu adamcağızdan bana neydi? Hiç, öyle ya, bana ne! Yalnız, elinde bir gazete vardı, ilân kısmı görünen eski bir gazete. Gazeteye bir şey sarılmışa benziyordu. Merak etmiştim, gözlerimi gazeteden ayıramıyordum. Çılgınca bir düşünceye kapılmıştım; bambaşka bir gazete olabilirdi bu; eşi benzeri bulunmaz bir gazete. Merakım artıyordu, kanapede sağa sola kıpırdamaya başlamıştım. Belgeler vardı bu gazetede; bir arşivden çalınmış tehlikeli evrak vardı. Hayalimde gizli bir anlaşma, bir suikast canlanıyordu.

Adam sessiz oturmuş, düşünüyordu. Hem gazetesini niçin herkes gibi, başlığı dışarda, taşımıyor: bu sinsiliği neden gerekiyordu? Paketini elden bırakacağa benzemiyordu, ne pahasına olursa olsun bırakmıyacaktı, kendi cebine bile güveni yoktu belki de. Bu işde bir bityeniği olduğuna, hayatıma bahse girebilirdim.

Havaya baktım. Bu esrarlı duruma nüfuz etmenin olanaksızlığı, asıl bu, merakımdan beni şaşkına çeviriyordu. Bir konuşma zemini hazırlamak üzere, ceplerimi karıştırıp, adama verebileceğim bir şey aradım; elime berber karnesi geçti, ama karneyi tekrar cebime koydum. Ansızın, alabildiğine kabalaşmak geldi aklıma. Boş göğüs cebime vurdum elimi:

"Size bir sigara sunabilir miyim?" dedim.

Teşekkür etti, sigara içmiyordu, gözlerini korumak için sigarayı bırakmıştı, gözleri çok az görüyordu. Fakat, pek çok teşekkür etti.

"Gözleriniz çoktan beri mi bozuk? Okuyamazsınız da belki. Gazete de okuyamıyor musunuz?"

"Maalesef. Gazete bile okuyamıyorum."

Adam başını çevirip bana baktı. Hasta gözlerin ikisinde de ince perde vardı, bu zarlar gözlere bir cam görünüşü vermişti. Beyaz beyaz bakıyor, insana tiksinti veriyordu.

"Yabancı mısınız?" dedi.

"Evet... Elinizdeki gazetenin ismini de okuyamıyor musunuz?"

"Güçbelâ... Yabancı olduğunuzu sesinizden hemen anladım zaten. Sesiniz belli ediyor, bu yeter, kulaklarım iyi işitir. Geceleri herkes uyurken bitişik odadakilerin nefes aldıklarını duyabilirim. Şey, ne diyecektim, nerede oturuyorsunuz?"

Bir anda, kafamda bir yalan hazırlanıvermişti. Bir kastim, gizli bir niyetim olmaksızın, yalan söyledim:

"Sankt Olaf meydanında, 2 numarada."

"Sahi mi?" Adam Sankt Olaf meydanını karış karış biliyordu, fıskiyeli havuz vardı, birkaç sokak feneri, üç dört ağaç, hepsini hatırlıyordu. "Kaç numara dediniz?"

Bu konuyu kapatmak istedim. Aklım fikrim gazetede, kendimi bu saplantıya kaptırmış, ayağa kalktım. Ne olursa olsun bu sırrın çözülmesi gerekiyordu.

"Peki, gazeteyi okuyamıyorsunuz da niçin..."

"2 numara dediniz?" Huzursuzluğuma aldırmayarak devam etti. "Vaktiyle 2 numarada oturanların hepsini tanırım ben. Ev sahibinizin adı nedir?"

Adamdan kurtulmak için hemen bir ad uydurdum; bu başbelâsını susturmak için, çarçabuk bulduğum bu adı, bir çırpıda söyledim:

"Happolati!"

"Happolati, evet!" diye doğruladı. Bu zor adın tek hecesini bile kaçırmamıştı.

Şaşkınlık içinde yüzüne baktım; düşünceli bir tavırla pek de ciddi oturuyordu. Ben aklıma esiveren bu saçmasapan adı daha söyler söylemez adam duruma uymuş, bu adı önceden biliyormuş gibi davranmıştı. O ara, paketini kanapeye koydu ve ben sinirlerimin, olanca merakımla titrediğini hissettim. Gazetede birkaç yağ lekesi bulunduğunu gördüm.

"Ev sahibiniz gemicidir, değil mi?" diye sordu. Sesinde alayın zerresi yoktu. "Hatırladığıma göre gemici galiba!"

"Gemici mi? Affedersiniz, sizin dediğiniz kardeşi olsa gerek. Bu J.A. Happolati, acenta."

Bu sözüm bu konuyu kapatır sanmıştım; ama adam, uysal, ne desem kabul ediyordu.

"Yaman adammış diye duydum" dedi, kollayarak.

"Ohoo, malın gözüdür!" diye cevap verdim. "Tam iş adamı! Komisyonculuğunu yapmadığı şey yok; Çin'e yabanmersini yollar, Rusya'dan kuş tüyü getirir. Deri, tomruk, mürekkep..."

"Hehe, vay canına!" diye sözümü kesti ihtiyar, müthiş keyifli.

İlginç olmaya başlamıştı. Durumu iyi idare ediyordum, kafamda peşpeşe yalanlar sıralanıyordu. Tekrar oturdum; gazeteyi, esrarlı belgeleri unuttum, coştum, adamın sözünü kestim. Bu cücenin saflığı karşısında küstahlaşıyor, pervasız yalanlar kıvırıp ona şahane yaman pes dedirtmek istiyordum.

"Siz Happolati'nin elektrikli dua kitabı icadettiğini duydunuz mu?"

"Anlamadım! Nasıl?"

"Elektrikli harfleri karanlıkta ışıldayan bir kitap! Muazzam bir girişim. Ortada milyonlarca kron dönüyor. Dökümevleri, matbaalar, faaliyette. Sağlam aylıklara bağlanmış sürü sürü teknisyen harıl harıl çalışıyor. Ben, yedi yüz kişi diye duydum."

"Eh, doğrudur!" dedi ihtiyar hafifçe. Başka bir şey demedi. Ne söylesem inanıyor, yine de şaşkınlık göstermiyordu. Bu beni biraz hayal kırıklığına uğrattı; uydurduklarımla onu şaşkına çevireceğimi sanmıştım.

Olmayacak birkaç palavra daha savurdum; her şeyi göze almıştım; Happolati'nin İran'da dokuz yıl bakanlık ettiğinden söz açtım. "İran'da bakan olmak ne demek bilir misiniz?" diye sordum. "Buradaki kraldan daha üstündür orada bakan. Padişah var ya padişah, işte bir padişah demektir aşağı yukarı. Fakat Happolati her şeyin üstesinden geldi, hiçbir zaman tökezlemedi."

Daha sonra adama Happolati'nin kızı Ylajali'den bahsettim: Ylajali bir periydi, bir prensesti, üç yüz cariyesi vardı, sarı güller döşeli bir yatakta yatardı, gördüğüm kızların en güzeliydi, hayatımda daha önce, daha sonra bir benzerini gördümse Allah bin türlü belâmı versin!

"Yaa, demek o kadar güzeldi!" dedi ihtiyar, dalgın bir tavırla, ve önüne baktı.

"Güzel de söz mü? Harika idi, adamı günaha sokacak kadar hoştu. Ham ipek gibi gözler, kehribar gibi kollar. Bir bakışı, insanı bir öpüş gibi baştan çıkarırdı. Bana seslendiği zaman sesi, iplik ip-

lik bir şarap gibi ta kalbime işlerdi. Elbette bir harika olacaktı. Siz yoksa onu bir tahsildar yahut bir itfaiyeci mi sanıyorsunuz? Göklerin sultanıydı o, bir masaldı."

Hafif şaşırmış: "Yaa!" dedi adam.

Sakinliği canımı sıkıyordu. Bense kendi sesimden heyecanlanmış, tam bir ciddiyetle konuşuyordum. Çalınmış arşiv belgeleri, şu ya da bu yabancı devletle anlaşma, aklımda yoktu artık. Küçük, düz paket, kanapenin üzerinde aramızda duruyor, bense paketi yoklamak, etmek içinde ne olduğunu görmekten yana zerre kadar istek duymuyordum. Ben kendi dünyama dalmıştım bütünüyle. Gözlerimin önünden acayip hayaller geçiriyordu, kan beynime vurmuştu, kahkahayla güldüm.

O anda adam, gitmek ister gibi kımıldadı, üstünü başını düzeltti, sözümü kabaca kesmiş olmamak için sordu:

"Bu Happolati'nin malı mülkü pek çokmuş, doğru mu?"

Bu kör ve iğrenç ihtiyar, benim uydurduğum bir adı, nasıl olur da şehrin bakkal tabelâlarında görülen beylik bir ad gibi kullanabilirdi? Hiçbir harf üzerinde sürçmüyor, tek heceyi unutmuyordu; bu ad onun zihninde yapışıp kalmış, bir anda dalbudak salmıştı. İçerliyordum; hiçbir şeye şaşırmayan, her şeye inanan bu adama karşı, içimde derin bir kin belirmeye başlamıştı.

Dayatan bir sesle: "Bu konuda hiçbir şey bilmiyorum," diye karşılık verdim. "Zerre kadar bilgim yok. Şurasını ilk ve son defa söyleyeyim ki, adı Johan Arendt Happolati'dir, kullandığı ilk harflere bakılırsa."

Adam, gösterdiğim şiddete şaşırmış, tekrarladı: "Johan Arendt Hapolati!" Sonra sustu.

"Karısını görmelisiniz!" dedim çılgınca, "Şişman mı şişman... Herhalde özellikle şişman oluşuna inanmazsınız değil mi?"

"Yoo, inanırım... Öyle bir adam.."

İhtiyar, yaptığım çıkışların hepsine sakin, uysal cevaplar veriyor, bir kusur işleyip de beni öfkelendirmekten çekiniyormuş gibi, sözlerini tartarak söylüyordu.

"Yahu, oturmuşum da size palavra mı atıyorum yani?" diye bağırdım hırsımdan. "Siz, Happolati adında birisi olduğuna bile inanmıyorsunuz herhalde? Böylesine inatçı, fesat bir ihtiyar görmedim

ben bu yaşıma kadar. Nedir bu yaptığınız? Üstelik belki de benim yoksul bir zavallı olduğumu düşünüyorsunuz içinizden. Kurulmuşum buraya, cebimde bir paket sigara bile yok, öyle mi? Bana karşı takındığınız tavra alışık değilim ben, bunu böylece bilin! İster siz olun, isterse başkası, işte size yemin ben böyle bir davranışa tahammül edemem, inanın ki edemem!"

Adam ayağa kalkmıştı. Ağzı açık, ses etmeden durdu, boşanmamı sonuna kadar dinledi, sonra kanapenin üstündeki paketini aldığı gibi gitti; küçük, ihtiyar adımlarıyla koşarcasına uzaklaştı.

Yerimde kaldım; kayar gibi giden, gitgide içeri çöküyormuş gibi görünen sırtına baktım. Bu izlenim bana nerden geldi bilmiyorum; fakat içimden bir his, bana ömrümde bunun kadar rezil, bunun kadar namussuz bir sırt görmediğimi söylüyordu. Yanımdayken bu herifi paylamış olduğuma hiç de pişman değildim...

Gün batıyordu, ağaç yapraklarında hafiften rüzgâr hışırtıları başlamıştı, ilerde gruplar halinde, idman direkleri yanında oturan çocuk dadıları, arabalarını sürüp gitmeye koyulmuşlardı. Sakin ve rahattım. Deminki heyecanım yatışmış, gevşemiştim; üzerime bir uyuşukluk çökmüştü. Yediğim koca francala da artık beni rahatsız etmiyordu. Keyifle, kanapede arkama yaslandım, gözlerimi yumdum; uykuya gömülmek üzereydim ki park bekçisi omuzuma dokundu: "Burada uyuyamazsınız!" dedi.

"Uyumuyorum" dedim, hemen ayağa kalktım. Acınacak halim, bir anda, apaçık, gözlerimin önünde belirdi. Bir şeyler yapmalı, bir çare bulmalıydım! İş aramam fayda vermemişti; götürdüğüm tavsiyeler eskimiş, hiç tanınmayan kimselerden alınmış oldukları için etkisiz kalmış, üstelik yaz boyu devamlı red cevapları karşısında cesaretim kırılmıştı. Neyse! Kira süresi geçiyor, işte buna bir çare bulmam gerekiyordu. Gerisi, bir süre daha, yüzüstü bırakılabilirdi.

Tamamıyla kendiliğinden, tekrar kaleme kâğıda sarılmıştım; bir makine gibi, kâğıdın her tarafına herhangi bir yılı yazıyordum: 1848. Çağıltılı bir düşünce beni kavrayıverseydi de yazılması gerekeni yazdırsaydı bana! Eskiden olurdu bu; cidden böyle saatlerim olmuştu; hiç zahmetsiz uzun yazılar yazar, parlak bir başarı elde ederdim.

Kanapede oturuyor, düzinelerce 1848 yazıyordum. Yanlaması-

na, uzunlamasına, her biçimde, boyuna bu rakamı yazıyor, faydalanabileceğim bir ilham bekliyordum. Kafamda kırık kopuk düşünceler uçuşuyor, üzerime günün duyarlığı, hüznü çöküyordu. Sonbahar gelmiş, her şeyi uyuşturmaya başlamıştı. Sinekler, böcekler ilk darbeyi yemişlerdi. Ağaçlarda, toprakta dayatan hayatın sesi duyuluyor; ölmemek için tedirgin çabalayışlar, hışırtılar, uğultular duyuluyordu. Böcekler bir kez daha kımıldıyor, sarı başlarını yosunlardan dışarı çıkarıyor, bacaklarını kaldırıyor, uzun antenleriyle önlerini yokluyorlar, sonra birden yıkılıp sırtüstü devriliyor, karınları havaya dönüyordu. Her bitki kendi damgasıyla damgalanıyor, ilk soğukların ince ve işleyen soluğuyla buğulanıyordu; saplar güneşe doğru sararmış katılaşıyor, dökülen yapraklar toprağın üstünde gezgin ipek böcekleri gibi hışırdıyorlardı. Sonbahar, fanilik karnavalı ortasındaki mevsim. Güllerin kızartısı artık hastalıklıdır, kansız toprağın üstünde harikulâde ve aldatıcı bir pembelik.

Uykunun eşiğindeki bu evren ortasında, kendimi ölüm yolcusu, hurda ezik bir hayvan gibi görüyordum. Korkuya kapılmış, ayağa kalkıp zorlu birkaç adım attım. Yumruklarımı sıkıp: "Hayır!" diye haykırdım. "Buna bir son vermek gerek!" sonra yine oturdum, yine kalemi aldım elime, yazıya azimle girişmek istedim. Gözlerimin önünde ödenmemiş kira oldukça, gevşemek neye yarardı!

Düşüncelerim, yavaş yavaş toplanmaya başladı. Dikkatimi kolluyordum; yavaş ve temkinli, herhangi bir yazıya giriş olabilecek birkaç sayfa yazdım. Bir yolculuk betimlemesine, siyasi bir makaleye, uygun bulacağım herhangi bir yazıya bir başlangıç olabilirdi bu; her türlü yazı için kusursuz bir başlangıç olabilirdi.

Sonra, işleyebileceğim belli bir konu aramaya başladım; bir adam, bir şey, yönelebileceğim bir konu aradım; hiçbirini bulamıyordum ki! Bu faydasız zorlayışlar kafamı yeniden karıştırdı, beynimin bütünüyle durdurduğunu hissettim, kafam boşalıvermişti; omuzlarımda hafif ve boş, duruyordu kafam. Kafamda açılan bu boşluğu bütün vücudumla hissettim, tepeden tırnağa oyulmuştum sanki.

Duyduğum acıdan: "Ey Rabbim, Allahım!" diye haykırdım; bu feryada, başka bir şey eklemeden bir çırpıda, birkaç kere tekrarladım.

Rüzgâr yaprakları hışırdatıyor, bulutlar birikiyordu. Daha bir süre oturdum; dalgın, kâğıtlarıma baktım, sonra toplayıp yavaşça cebime yerleştirdim onları. Serinlik çıkmıştı, yeleksizdim artık. Ceketimi boynuma kadar ilikleyip ellerimi cebime soktum. Sonra kalkıp gittim.

Ah, bir bu sefer olsun başarsaydım, bir bu sefer! Ev sahibim kadın, bakışlarıyla tekrar tekrar bir paradan haber sormuştu; ezilip büzülmüş, şaşkın bir selâmla yanından sessizce sıvışmak zorunda kalmıştım. Bunu yapamazdım artık, bir dahaya bu bakışlarla karşılaşacak olursam odamı terkedecektim, durumu olduğu gibi anlatacaktım; bu böyle uzun zaman sürüp gidemezdi.

Parkın çıkış kapısına geldiğimde, benden ürküp kaçmış ihtiyar cüceyi gördüm yine. Sır dolu gazete paketini yanına açmış, içindeki yiyecekleri yiyordu. Birdenbire, gideyim şunun yanına, davranışımdan ötürü özür dileyeyim, diye düşündüm. Ama yemek yiyiş biçimi beni bundan alıkoydu: Kırış kırış on pençeyi andıran ihtiyar parmakların yağlı ekmek dilimlerini kavrayışı, insanı tiksindiriyordu. Öğürmek geldi içimden, hiçbir şey demeden önünden geçtim. Beni tanımadı; gözleri, boynuz gibi kuru, yüzüme dikilmişti: Hiçbir değişme olmadı yüz çizgilerinde.

Yoluma devam ettim.

Alışkanlıktan, asılı gördüğüm her gazete önünde duruyor, boş yer ilânlarını inceliyordum. Kabul edebileceğim cinsten bir ilân görünce öyle sevindim ki! Grönlandsler'de bir tüccar, akşamları birkaç saat, defterlerini tutacak bir adam arıyordu. Ücret, anlaşmaya göre. Tüccarın adresini aldım, bu işe girebileyim diye için için Allaha dua ettim. Bir başkasının isteyeceği paradan daha azını isteyecektim, elli öre bol bol yeterdi, hatta kırk öre. Hepsi birdi, olsun da!

Eve gelince masamda, ev sahibi kadının bir tezkeresini buldum. Ya kirayı vermemi ya da ilk fırsatta odadan çıkmamı rica ediyor; gücenmememi, ihtiyacı olduğu için istediğini yazıyordu. Dostluklarımla, Madam Gundersen.

Grönlandsler'de 31 numarada tüccar Christie'ye bir dilekçe yazdım, zarfa koyup köşe başındaki posta kutusuna attım. Sonra yine yukarıya odama çıktım, salıncak koltuğuma oturup karanlık gitgi-

de koyulaşırken düşüncelere daldım. Kendimi suyun üstünde tutmak artık olanaksızlaşmaya başlamıştı.

Sabaha karşı, çok erken uyandım. Gözlerimi açtığımda oldukça karanlıktı ortalık. Neden sonra alt kattaki dairede saatin beşi vurduğunu duydum. Tekrar uyumak istedim, ama uyuyamadım; kendime geliyor, uyanık yatıyor, binbir şey düşünüyordum.

Birden, bir betimleme yazısına, bir fıkraya gidebilir birkaç güzel cümle geldi aklıma. Benzerini görmediğim bir düşeş, çok hoş bir yazı piyangosuydu bu. Yattığım yerde bu sözcükleri tekrarladım, kusursuz buldum. Az sonra bunların yanına yenileri eklendi, birden uyku muyku kalmadı bende. Yataktan fırlayıp karyolanın arkasındaki masada duran kâğıda kaleme sarıldım. İçimde bir damar kopmuştu sanki: Sözcük sözcüğü izliyor, sözler mantıklı bir düzene giriyor, durumlar beliriyor, sahneler birikiyor, zihnimden hareketler, konuşmalar serpiliyor, gönlüm harikulâde bir huzurla sarılıyordu. Büyülenmiş gibi habire yazıyor, bir an olsun aralık vermeden sayfanın birini doldurup ötekine geçiyordum. Düşünceler öyle birdenbire geliyor, öyle gürül gürül akıyordu ki, var gücümle çalıştığım halde yeteri kadar hızlı yazamadığım için ayrıntıların çoğunu kaçırıyordum. İlhamın ardı arası kesilmiyor, konuyla dolu yazdığım her sözcük, kendiliğinden doğuyordu.

Bu mutlu, esrarlı dakika uzadıkça uzuyordu. Dizlerimin üstünde, yazılı on beş yirmi sayfa birikmişti ki, durdum, kalemi elimden bıraktım. Yazdıklarımın gerçekten değeri varsa kurtulmuştum! Yataktan fırlayıp giyindim. Ortalık aydınlanıyordu; kapıdaki Fenerler İşletmesinin ilânını yarı yarıya seçebiliyordum; pencere kenarı, yazdıklarımı gösterecek kadar aydınlanmıştı şimdi. Hemen, kâğıtlarımı temize çekmeye koyuldum.

Bu hayallerden garip ve koyu bir renk ve ışık buğusu yükseliyordu. Art arda güzel buluşlar karşısında şaşkın irkiliyor, şimdiye kadar okuduğum yazılar içinde en iyisinin bu olduğunu söylüyordum içimden. Keyfimden sarhoştum âdeta; sevincimden kurumlanıyor, yüce duygular içinde yüzüyordum. Yazdığım kâğıtları elimle tarttım, ortalama bir tahminle beş kron değer biçtim. Beş kronu fazla bulmak kimsenin aklından geçmezdi, bu yazının bu fiyata kelepir olduğunu itiraf gerekirdi, iç değeri düşünülürse! Böyle özgün

bir yazıyı bedavaya kaptırmak niyetinde değildim: Benim bildiğim, bu çeşit yazılar sokaklarda toplanmıyordu. On kronda karar kıldım.

Zamanla aydınlanmıştı oda; kapıdan yana baktım; kendimi zorlamadan, ince-iskelet harfleriyle Matmazel Andersen'in "Kefen, tabut örtüsü, büyük kapı, sağ kolda" ilânını okuyabildim. Saat yediyi çalalı bir hayli oluyordu.

Kalktım, odanın ortasında dikildim. Etraflı düşününce, Madam Gundersen'in odadan çıkmamı isteyişi, işime de geliyordu hani. Bu oda, aslında hiç de bana göre değildi; pencerelerde basit, yeşil perdeler asılıydı; gardrop yerine duvarlara acayip çiviler çakılmıştı. Köşedeki fakir harcı salıncak koltuk, bir koltuk bozuntusuydu sade; ona baktıkça, insanın gülmekten kırılacağı geliyordu. Yetişkin bir adam için alçaktı bir kere, sonra dardı; oturanın kalkabilmesi için bir çizme çekeceğine ihtiyaç vardı âdeta. Hâsılı bu oda, fikir işleriyle uğraşanlara göre yapılmamıştı; artık bu odada kalmak istemiyordum. Ne olursa olsun, kalmak istemiyordum! Bu kadar zaman ses çıkarmamış, sabretmiş, bu izbeye katlanmıştım.

Ümitle, sevinçle kibirli, cebimden çıkarıp çıkarıp okuduğum özgün yazımın etkisinde, bu işin hemen bir çaresine bakmak, buradan taşınmak istiyordum. İçinde, birkaç temiz yaka ile, ekmeğimi sardığım buruşuk bir gazete kâğıdı bulunan paketimi –kırmızı bir mendil– aldım; battaniyemi dürüp katladım; yedek beyaz kâğıtlarımı cebime koydum. Hiçbir şey bırakmadığıma emin olabilmek için köşe bucağı araştırdım, bir şey bulamayınca pencereye gidip sokağa baktım. Kapalı ve nemliydi gökyüzü; yanmış demirci dükkânında kimseler görünmüyordu; altta avluda duvara gerili çamaşır ipi ıslaklıktan gerginleşmişti. Bütün bunları öteden beri biliyordum, bildiğim için pencereden çekildim; battaniyemi koltuğuma sıkıştırıp Fenerler İşletmesinin ilânı önünde bir reverans yaptım, Matmazel Andersen'in kefenleri önünde eğildim, kapıyı açtım.

Birden ev sahibim kadını hatırladım. Taşındığımdan haberi olmalıydı, kiracısının dürüst bir insan olduğunu anlamalıydı. Odada birkaç gün fazla kaldığım için kendisine yazı ile teşekkür etmek istedim. Artık uzun zaman için feraha çıkmış olmanın güveni, beni öylesine etkiliyordu ki, ev sahibime, birkaç gün sonra uğrayıp beş kron vermeyi bile vadettim. Evinde ne efendi bir insan barındırmış

olduğunu, ona fazlasıyla göstermek istiyordum.

Tekrar kapıda durdum, geri döndüm. Artık esenliğe kavuşmuş olmanın sevinci beni coşturuyor, Tanrıya ve bütün dünyaya karşı minnettar ediyordu. Karyolanın önünde diz çöktüm; bu sabah vakti, bana karşı gösterdiği keremi için, Allaha yüksek sesle hamdettim. Biliyordum; demin yaşayıp kâğıtlara geçirdiğim ilham cezbesi, ruhumda harikulâde bir gökyüzünün eseriydi, dünkü feryatlarıma bir cevaptı, bilmez olur muydum! İşte Tanrı, işte! diye seslendim kendime; kendi sesimden coşup ağladım. Arada duruyor, merdivenlerde kimse olup olmadığına kulak veriyordum. Sonunda, kalkıp gittim, bütün katları hiç gürültü etmeden indim, kimselere görünmeden kapıyı buldum.

Sabah saatlerinde yağmış yağmurdan, pırıl pırıldı sokaklar; gökyüzü şehrin üzerine abanmıştı. Her zamanki gibi, Belediyeden yana yürümeye başladım, saatin sekiz buçuk olduğunu gördüm. Birkaç saatim daha vardı şu halde; ondan, hatta onbirden önce, yazı işleri müdürüne gitmem boşuna olurdu. Bir süre dolaşmam, bu arada biraz kahvaltı edebilmenin çarelerini araştırmam gerekiyordu. Bugün de aç açına yatacağım korkusu yoktu artık, hamdolsun geçmişti o günler! Gerilerde kalmış bir dönemdi o; korkunç bir rüya idi; bundan böyle işler düzeliyordu!

Yeşil battaniye, o ara, canımı sıkmaya başlamıştı; herkeslerin önüne böyle bir yükle çıkamazdım ya! Benim için neler düşünmezlerdi! Yürüyor, sonra almak üzere şimdilik bu battaniyeyi nereye bırakabileceğimi tasarlıyordum. Aklıma, Semb'e götürüp kâğıda sardırmak geldi; hiç değilse görünüşü bir biçime girer, o zaman taşınması da ayıp olmazdı. Dükkâna girip kalfalardan birine dileğimi söyledim.

Önce battaniyeye, sonra yüzüme baktı. Battaniyeyi alırken, bana öyle geldi ki, küçümser gibi omuzlarını kıpırdattı. Onuruma dokundu bu benim.

"Hey, biraz dikkatli olun!" dedim yüksek sesle. "İçinde çok değerli iki vazo var; paket İzmir'e gidecek."

Bu, işe yaradı; çok güzel işe yaradı. Adam, her hareketiyle, battaniyenin içinde değerli eşya bulunduğunu hemen anlamadığından ötürü özür diliyordu. Paketlemeyi bitirince, yardımından dola-

yı, kendisine, daha önce de İzmir'e pek çok değerli eşya yollamış birisi gibi, teşekkür ettim. Gidiyordum, geldi, kapıyı bile açtı.

Startorv'da halkın arasına karışmış dolaşıyor, en çok saksılarda çiçek satan kadınların yakınında oyalanıyordum. Nemli sabahta kan kırmızı ışıldayan ağır kırmızı güller beni kışkırtıyor, ayartıyor, içlerinde bir tanesini çalmaya iteliyordu. Sırf mümkün olduğu kadar yakınlarında olabilmek için fiyatlarını sordum. Param artarsa alacaktım ne olursa olsun! Şundan bundan kısar, paramı yine denk getirebilirdim.

Saat on oldu; gazeteye, yazı işlerine çıktım. Makas adını taktıkları bir adam, önündeki eski gazete tomarını karıştırıyordu; müdür henüz gelmemişti. İstemesi üzerine eşsiz yazımı adama verdim; bunun bambaşka bir değer taşıdığını hissettirerek, gelince müdüre bizzat vermesini ısrarla tembih ettim. Akşamüstü gelip sonucu öğreneceğimi söyledim.

"Olur!" dedi Makas, sonra yine gazetelere daldı.

Biraz umursamaz davrandı gibi geldi bana, fakat sesimi çıkarmadım, hafif bir baş hareketiyle üstünkörü selâm verip çıktım.

Bekleyecektim. Hava bari açık olsaydı! Rüzgârsız, bayat, pis bir hava. Hanımlar her olasılığa karşı şemsiye taşıyorlar, beylerin yün kasketlerinden gülünçlük ve hüzün akıyordu. Tekrar pazara kadar uzandım, sebzeleri, gülleri seyrettim. Birden omuzuma bir el dokundu, başımı çevirdim: Matmazel "Günaydın" diyordu.

Maksadını hemen anlayabilmek için, araştıran bir bakışla: "Günaydın!" dedim; fazla bir sempatim yoktu ona karşı.

Koltuğumdaki kocaman, yepyeni pakete merakla baktı, sordu:

"Ne var içinde?"

Kayıtsız bir tavırla: "Semb'e uğradım, elbiselik kumaş aldım." cevabını verdim. "Böyle hırpani dolaşmak yakışık almıyor, kılığa da dikkat etmek gerek."

Afallamış, yüzüme baktı; yavaşça sordu: "Durum nasıl?"

"Umduğumdan daha iyi."

"İş buldunuz mu?"

"İş mi?" diye cevap verdim, şaşırmış göründüm. "Christie ticaretevinde muhasebeciyim."

"Ya!" dedi, az geri çekildi. "Hayırlı olsun, pek sevindim. Ka-

zandığınız parayı tutabilseniz bari! Allaha ısmarladık!"

Hemen ardından, dönüp geri geldi, bastonuyla paketimi gösterdi:

"Size benim terzimi öğütlerim." dedi. "Isaksen'den daha ustasını bulamazsınız. Benim gönderdiğimi söyleyin, yeter!"

İşlerime ne diye burnunu sokuyordu? İstediğim terziye giderdim, ona ne? İçerledim; bu beyinsiz züppenin hali tavrı kızdırdı beni. Biraz kabaca, benden ödünç aldığı on kronu hatırlattım kendisine. Ama daha o cevap vermeden ben, bunu hatırlattığıma pişman olmuştum; yüzüne bakamadım, o sırada önümden bir hanım geçiyordu, yol vermek için hemen kenara çekildim, bu fırsattan faydalanıp uzaklaştım.

Beklerken ne yapacaktım? Bu bomboş ceplerle bir kahveye giremezdim; günün bu saatlerini yanında geçirebileceğim bir tanıdık bilmiyordum. Ayaklarım kendiliğinden şehrin yukarılarına doğru gidiyordu; zamanın bir kısmını çarşıyla Graensen arasındaki yolda geçirdim; az önce levhaya asılmış "Aftenposten" gazetesini okudum, aşağıya Karl Johan caddesine uzandım, sonra geri dönüp Kurtarıcı mezarlığına gittim, kilisenin yanındaki tümsekte sessiz bir yer buldum.

O ıssızlık içinde orada oturdum, nemli havada hayallere daldım, düşündüm, hafif kestirdim ve üşüdüm. Zaman ilerliyordu. Yazdığım yazı, gerçekten bir küçük ilham şaheseri miydi? Yer yer kusurları olup olmadığını Allah bilirdi! Etraflı düşünürsem kabul edilemezdi bile; hayır kabul etmezlerdi, gayet basit. Şöyle böyle bir yazıydı belki de, hatta kötüydü ihtimal. Şu anda kâğıt sepetine atılmamış olduğuna dair elimde senedim mi vardı? Sevincim altüst olmuştu; yerimden fırlayıp kilise avlusundan dışarıya attım kendimi.

Aşağıda, Aker caddesinde bir dükkânın camından içeri baktım; saatin on ikiyi geçmekte olduğunu gördüm. Bu beni daha çok ümitsizliğe düşürdü: Öğleni çoktan geride bıraktığımıza öylesine emindim ki! Yazı işleri müdürünü dörtten önce aramanın hiçbir faydası yoktu. Yazımın akıbeti, içimi karanlık sezişlerle dolduruyor; düşündükçe hemen hemen uykuda, beynim hummalı ve sevinçler içinde iken, işe yarar bir şey yazabilmiş olmam, bana âdeta olanaksız görünüyordu. Hiç kuşku yok, kendimi aldatmış, öğleye kadar

büsbütün boş bir şey için sevinip durmuştum. Kuşku yok!.. Ullevaal yolundan hızlı hızlı yukarıya yürüyordum. St. Hanshaugen'den geçip, açıklığa çıktım. Sagene yanındaki dar ve acayip sokaklara daldım; arsalardan, tarlalardan aşıp sonunda göz alabildiğine uzayan bir şosede buldum kendimi.

Durdum, geri dönmeye karar verdim. Yürüyüşten kızışmıştım, yavaş ve iki büklüm ilerliyordum. Karşıdan iki at arabası göründü. Arabacılar, yüklerin üzerine uzanmışlar, yüzleri değirmi ve tasasız, başları açık, şarkı söylüyorlardı. Yürüyor, düşünüyordum: Bana bağıracaklar, laf atacaklar, ya da bir muziplik yapacaklardı. Yanlarına yaklaşmıştım, biri seslendi, koltuğumdaki şeyin ne olduğunu sordu.

"Battaniye!" cevabını verdim.

"Saat kaç?" diye sordu.

"Tam bilmiyorum, galiba üç!"

Güldüler, geçip gidiyorlardı, o anda kulağımda bir kamçı darbesi hissettim, başımdan şapkam düştü. Gençler, oyunlarını oynamadan beni koyvermemişlerdi. Öfke içinde elimi kulağıma götürdüm, hendekten şapkamı alıp, yoluma devam ettim. İlerde, St. Hanshaugen'in orada, bir adam, bana saatin dördü geçmekte olduğunu söyledi.

Dördü geçiyor! Saat dördü geçiyordu! Adımlarımı açıp, şehre, gazeteye yollandım. Yazı işleri müdürü, belki de çoktan gelip gitmişti. Yürüyor, sıçrıyor, sendeliyor, arabalara çarpıyor, gezintiye çıkmışları geride bırakıyor, atlarla boy ölçüşüyor, tam vaktinde varabilmek için deli gibi çırpınıyordum. Giriş kapısından içeriye kıvrıldım, dört sıçrayışta merdivenleri çıkıp, büro kapısını vurdum.

Cevap veren olmadı.

Gitmiş! Gitmiş! diye düşündüm. Kapıyı yokladım, kilitli değildi, tekrar vurup içeri girdim.

Yazı işleri müdürü, yüzü pencereye dönük, yazmak için elinde kalem, hazır, masasında oturuyordu. Soluk soluğa verdiğim selâmı duyunca, yarım arkasına döndü, kısaca baktı bana, başını salladı:

"Yazınızı okumaya henüz vakit bulamadım." dedi.

O halde, ne olursa olsun, henüz reddedilmemiş olmasından duyduğum sevinçle cevap verdim:

"Aa, kuşkusuz, tabii. Hem acelesi de yok. Belki birkaç gün

sonra, yahut..."

"Bakalım. Zaten adresiniz de var bende."

Artık hiçbir adresim olmadığını söylemeyi unuttum.

Görüşme sona ermişti, eğilip selâm vererek, çekildim, dışarı çıktım. İçimde yeni bir ümit parlamıştı; ortada kaybedilmiş bir şey yoktu henüz; aksine her şeyi kazanabilirdim. Beynim, gök katında kurulu bir yüce divan hayali üzerinde işliyordu: Yüce divan, kazanmama, bir gazete yazısından tam on kron kazanmama karar vermişti...

Şimdi, gece için barınacak bir yer de bulabilseydim! En uygun nereye sığınabileceğimi düşündüm; bu mesele beni öylesine meşgul ediyordu ki, yolun ortasında durdum. Nerede olduğumu unutmuş, denizin ortasında, çepeçevre dalgalar, uğultular arasında tek başına bir şamandıra gibi durmuştum. Gazete satan bir çocuk, bana bir "Wiking" uzattı: "Alın, eğlenirsiniz!" Başımı kaldırdım, irkildim, Semb'in önündeydim.

Hemen arkama dönüp paketi vücudumla gizledim, hızlı hızlı Kilise caddesinden aşağı yürüdüm, vitrinden görecekler diye çekiniyordum. Ingebret'i, tiyatroyu geçtim, Loca'dan kıvrılıp, fiyorda, kaleye indim. Bir kanapeye oturup tekrar hülyalara daldım.

Bu gece için bir dam altı nasıl bulacaktım, nasıl? Sabah olana kadar başımı sokabileceğim tek kovuk yok muydu hiç? Gururum odama dönmeme izin vermiyordu; sözümden caymak aklımdan bile geçmiyordu. Böyle bir düşünceyi şiddetle kafamdan kovdum, küçük kırmızı salıncak koltuğu düşünerek içimden gülümsedim. Çağrışımlar sonucu, kendimi birdenbire Haegdehaugen'de iki pencereli geniş bir odada buldum; bir zamanlar oturduğum odada. Masada bir tepsi gördüm, yağlı ekmek dilimleri vardı tepside. Görünüşleri değişti, ekmekler biftek oldular. Önümde insanı ayartan bir biftek, bembeyaz bir peçete, bol ekmek, gümüş çatal bıçaklar belirdi. Kapı açıldı, ev sahibim kadın göründü, bir çay daha ister misiniz? dedi.

Hayaller, hülyalar! Kendi kendime: "Şimdi yemek yersem kafam tekrar karışır, beynimi o eski ateş basar; çılgın esintilerle uğraş işin yoksa!" dedim. Midem yemek kaldırmıyordu. Bünye meselesi; bir başkalığım, bir özelliğimdi bu benim.

Akşama doğru barınacak bir çatı altı, bir çare bulurdum belki de; acelesi mi vardı! Daha olmazsa, gider, kendime ormanda bir yer arıyabilirdim. Şehrin dolayları emrimdeydi, hem aşırı soğuk da yoktu henüz.

İlerde deniz, ağır bir sessizlik içinde kımıldanıyordu. Gemiler, küt burunlu ve hantal mavnalar peltemsi denizin üstünde yarıklar açıyor, sağa sola şeritler sıçratıyor, kayıp gidiyor; bacalarından dumanlar kuş tüyü döşekler gibi yuvarlanıp yayılıyor, makinelerin pistonları nemli havaya donuk bir ses salıyordu. Ne güneş vardı, ne rüzgâr; arkamdaki ağaçlar ıslaktılar; oturduğum kanape soğuk ve nemli. Vakit geçiyor, uyku bastırıyordu; yorgundum, sırtımdan aşağı üşüme ürpermeleri iniyordu. Bir süre sonra gözlerimin kapanmak üzere olduğunu hissettim, engel de olmadım kapanmalarına...

Uyandığımda yanım-yörem kararmıştı; uyuşmuş-üşümüş, yerimden fırladım; paketimi alıp yürümeye başladım. Isınmak için gittikçe daha hızlı yürüyordum, kollarımı çarpıyor, enikonu hissizleşmiş bacaklarımı oğuşturuyordum. Yangın kulesinin oraya vardım, saat dokuzdu. Saatlerce uyumuştum.

Peki ama, ne yapacaktım? Bir yere gitmem gerekirdi mutlaka. Durdum, yangın kulesinin dibinde aptal aptal yukarıya bakındım. Devriye, arkasını döner dönmez bir fırsatını bulup, bölmelerden birine giremez miyim, diye düşündüm. Merdivenleri çıktım, adamla konuşmak istiyordum. Hemen baltasını kaldırıp selâm durdu, söyleyeceğim şeyi bekledi. Yüzü bana çevrili bu kalkık balta, sinirlerim üzerinde soğuk bir duş etkisi yaptı, bu silâhlı adamın karşısında korkudan dilim tutulmuştu, elimde olmadan geri çekildim. Hiçbir şey söylemedim; yalnız gittikçe adamdan uzaklaşıyor, görünüşü kurtarmak için de elimle alnımı uğuşturup, sanki bir şey hatırlamak istiyormuş gibi davranıyordum; derken, usulca sıvıştım. Kendimi tekrar yaya kaldırımında bulunca içimde büyük bir tehlike atlatmış olmanın ferahlığını duydum. Oradan uzaklaşmak için hızlı hızlı yürüdüm.

Üşümüş ve aç, gittikçe daha şaşkın, Karl Johan caddesine yukarı yürüyordum. Yüksek sesle küfretmeye başladım, birisi duyar diye aldırış bile etmiyordum. Meclis binasının oraya gelince, ilk aslanın önünde, yeni bir çağrışımla ansızın bir ressam tanıdığı hatırla-

dım: Vaktiyle Tivoli'de bir tokat yemekten kurtardığım, daha sonra bir defa da evine gittiğim bir genç. Parmaklarımı şaklattım, Tordenskjold caddesine saptım, bir kapı buldum, kartta C. Zacharias Bartel yazıyordu, kapıyı çaldım.

Kendisi açtı; bira ve tütün kokuyordu pis pis.

"Merhaba!" dedim.

"Merhaba! Siz misiniz? Peki ama, yahu neye bu kadar geçe kaldınız? Lamba ışığında hiç de iyi görünmez ki! O günden sonra bir ot yığını ekledim, bir iki değişiklik yaptım. Gündüz gözüyle görmelisiniz, şimdi boşuna."

"Siz yine de bana şimdi gösterin!" dedim; aslında hangi resimden bahsettiğini bilmiyordum.

"Olanaksız!" cevabını verdi. "Her şey sapsarı görünür. Hem bir engel de var. –İyice yaklaşıp fısıldadı–; bu gece bir de kız var yanımda. Olanaksız!"

"Oo, öyleyse sorun yok!"

Geri çekildim, iyi geceler dileyip ayrıldım.

Ormanda bir yere gitmekten başka çarem kalmamıştı. Toprak bari fazla ıslak olmasaydı! Battaniyeme vurdum, açıkta uyumak düşüncesine kendimi yavaş yavaş alıştırıyordum. Şehirde barınacak bir yer bulacağım diye bunca zaman kendimi öyle üzmüştüm ki, bıkmış, bezmiştim artık. Yatışmak, kendimi şansa bırakmak, caddelerde kafam kaygıdan uzak yürümek bir hazdı benim için. Gidip üniversite saatine baktım, onu geçiyordu; ordan şehrin yukarılarına giden yola saptım. Haegdehaugen'de bir yerde, bir bakkal dükkânı önünde durdum, vitrine çeşitli yiyecekler konmuştu. Vitrinde bir kedi duruyor, bir francalanın yanında uyuyordu; az geride bir çanakta yağ, bardaklarda bulgur vardı. Durdum, bir süre bu yiyeceklere baktım, ama param olmadığı için döndüm, yürüyüşüme devam ettim. Çok yavaş yürüyordum, Majorstuen'i geçtim; boyuna gidiyor, saatlerce gidiyordum. Sonunda Bogstad ormanına vardım.

Yoldan ayrılıp, ormana daldım, dinlenmek için oturdum, sonra uygun bir yer aramaya koyuldum; biraz funda ve ardıç dalı topladım, oldukça kuru, küçük bir tümsekte kendime bir yatak yaptım, paketi açıp battaniyemi çıkardım. Uzun yürüyüşten yorulmuş, bitmiştim; hemen yattım. Bir hayli sağa sola döndüm, derken yerimi

buldum. Kulağım hafif sancıyordu, ot arabasındaki adamın kamçısından şişmişti biraz; üzerine yatamıyordum. Ayakkabılarımı çıkardım, başımın altına koydum, üzerlerine büyük paket kâğıdını serdim.

Ve karanlık çepçevre etrafımda pusudaydı; her taraf sessizdi, her şey sessiz. Ama yukarda ebedi musikî, hava, asla susmayan uzak ve sessiz uğultu, devam ediyordu. Bu sonsuz, hasta mırıltıya uzun zaman kulak verdim; derken zihnim bulanmaya başladı; kuşkusuz, üzerimde yuvarlanan dünyaların senfonisiydi bu; bir şarkıya başlamış yıldızlardı...

"Buna da boş ver!" dedim ve kendimi cesaretlendirmek için yüksek sesle güldüm. "Kanaan'daki baykuşlar bunlar!"

Ayağa kalktım, sonra yine yattım, ayakkabılarımı giyip, karanlıkta dolaştım, sonra yine yattım, öfke ve korku içinde, gün ışıyana kadar boğuştum, çekiştim, sonunda uyuyakaldım.

Gözlerimi açtığımda güpegündüzdü ortalık; öğlen olmuş gibime geldi. Ayakkabılarımı giydim, battaniyeyi tekrar paket yaptım, şehrin yolunu tuttum. Bugün de güneş yoktu, bir köpek gibi donuyordum, bacaklarım ölüydüler, gün ışığından rahatsız oluyormuş gibi gözlerim yaşarıyordu.

Saat üç olmuştu. Açlık, enikonu dayatmaya başlamıştı; bitkindim; yürüyor, orada burada gizlice öğürüyordum. Yolu değiştirdim, aşevine gidip, levhadaki yemek listesini okudum; salamura et ve domuz fümesi benim yiyebileceğim şeyler değil gibilerden poz alıp, omuz silktim. Oradan istasyon meydanına geldim.

Birden acayip bir baş dönmesine tutuldum; yürüdüm, aldırmamak istedim, fakat çoğaldıkça çoğaldı; sonunda bir merdiven basamağına oturmak zorunda kaldım. İçimde bir değişme oluyordu; bir şey kenara kayıyor, beynimde bir perde, bir kumaş yırtılıyordu sanki. Birkaç kere derin nefes aldım; şaşkın, olduğum yerde kaldım: Kendimdeydim, kulağımın hafif zonkladığını açıkça hissediyordum; bir ahbabım geçiyordu, hemen tanıdım, kalkıp selâm verdim.

Öbürleri yanına eklenen bu yeni ve azaplı duygu da ne oluyordu? Toprak üstünde yatmanın mı sonucuydu, yoksa hâlâ kahvaltı etmemiş olmamdan mı doğuyordu? Aslında bu şekilde yaşamak, çok anlamsızdı zaten. Bu eşi bulunmaz cezaları ne yapıp da hakettiği-

mi, İsa'nın kutsal acılarına yemin ederim, anlayamıyordum. Birden, aklıma, işi dolandırıcılığa vurmak, battaniyeyi "Amca"nın deposuna götürmek geldi. Battaniyeyi rehin bırakıp, bir kron alabilir, bununla üç öğün karnımı doyurabilir, bir başka çare bulana kadar belimi doğrultur, Hans Pauli'ye de bir yalan uydururdum. Deponun yolunu tutmuştum ki, giriş kapısının önünde durdum; kararsız, başımı salladım, geri döndüm.

Beni oradan uzaklaştıran her adımda, içimdeki ifriti yenmiş olmama daha çok seviniyordum. Namuslu bir insan olduğumun bilinci, beynime vuruyor, karakter sahibi oluşum, gönlümü yüce bir duyguyla dolduruyordu: Gemi leşlerinin yüzdüğü bulanık insanlık denizinde bembeyaz bir fenerdim ben. Bir öğün karnımı doyuracağım diye, başkasının malını rehine vermek, bu para ile tıkınmak, kendimi rezil etmek, kendi yüzüme karşı bir dolandırıcı olduğumu söylemek, kendi gözlerimi kendimden kaçırma zorunda kalmak... Asla! Asla! Ben buna ciddi olarak karar vermemiştim, bu benim aklımdan bile geçmemişti, kırık kopuk geçip giden düşünce kırıntılarından sorumlu olamazdı insan; hele başı müthiş ağrıyorsa, hele başkasının battaniyesini taşımaktan ölmüş, bitmişse!

Zamanı geldi mi, bir çare bulunacaktı kuşkusuz! Grönlandsleret'deki tüccar vardı örneğin. Dilekçemi yollayalı beri, günün her saati gidip gidip onu rahatsız mı etmiştim? Sabah sabah veya gece yarısı kapısını çalmış da, geri mi çevrilmiştim? Hayır, onu henüz hiç rahatsız etmemiştim. Ne diye büsbütün boşuna bir girişim olsundu bu? Talih bu defa benden yana idi belki de: Talih çok kere dolambaçlı yollardan gelirdi. Ve Grönlandsleret'e gittim.

Beynimdeki son sarsıntı, beni oldukça halsiz düşürmüştü; çok yavaş yürüyor, tüccara neler söyleyeceğimi düşünüyordum... İyi bir insandı belki de; aklına eser, ben istemeden bir kron avans verirdi belki de. Böyle adamların arasıra parlak ve yerinde şeyler düşündükleri de olurdu.

Bir büyük kapıdan içeri daldım. Biraz düzgünce görüneyim diye pantolonumun dizkapağını tükrüğümle kararttım; battaniyemi karanlık bir köşede, bir sandık gerisine sakladım; meydandan karşıya geçip bir küçük dükkâna girdim.

Bu adam, eski gazetelerden kesekâğıdı yapıyor, yapıştırıyordu.

"Bay Christie ile görüşebilir miyim?" dedim.

"Benim!" cevabını verdi adam.

Kendimi tanıttım; bir dilekçe yolladığımı, kabul edilip edilmediğini sordum.

Adımı birkaç kere tekrar etti, gülmeye başladı. "Şimdi dikkat edin," dedi, koyun cebinden mektubumu çıkardı. "Lütfen, sayılarla aranız nasıl, bakın beyim!" dedi "Mektubunuzun tarihini atarken, yılını 1848 yazmışsınız!" Ve adam, bir kahkaha koyverdi.

"Evet, olacak şey değil, tabii!" dedim, bozularak. "Düşüncesizlik, dalgınlık, haklısınız."

"Görüyorsunuz, ya; benim çalıştıracağım kimse, sayılarda hiç yanılmamalıdır." dedi. "Çok üzgünüm; yazınız gayet okunaklı, mektubunuzu da beğendim, fakat..."

Bir süre bekledi; bu, onun son sözü olamazdı, asla! Tekrar kesekâğıtlarına dönmüştü.

"Evet, hoş bir şey değil," dedim. "Çok kötü, çok berbat bir şey! Fakat bir daha tekrarlanacak değil ki. Hem, bu küçük hatayı yaptım diye işe yaramaz, defter tutamaz mıyım?"

"Yoo, ben öyle bir şey demedim," cevabını verdi. "Fakat bu nokta bence gayet önemli olduğu için, hemen bir başkasında karar kıldım."

"Demek başkasını aldınız?" diye sordum.

"Evet."

"Hay Allah, şu halde yapacak bir şey yok."

"Hayır, çok üzgünüm, fakat..."

"Hoşça kalın!" dedim.

Ve öfke, içimde patlak verdi, alev alev ve hoyrat. Paketimi aldım; dudaklarımı kemiriyor, kaldırımda yürüyen sessiz, sakin insanlara çarpıyor, özür dilemiyordum. Bir bey, durup da kabalığımdan ötürü biraz sert söylenince, geri döndüm, kulağına anlamsız bir kelime haykırdım, burnuna yumruğumu dayadım; sonra dizginleyemediğim kör bir öfkeyle kaskatı, yoluma devam ettim. Adam, bir polise seslendi. Ve ben, daha ne isterdim, bir an elime bir polis geçirmekten başka? Polisin yetişebilmesi için bile bile adımlarımı yavaşlattım,fakat gelmedi. Bir insanın, en candan, en hararetli bütün girişimlerinin yüzde yüz boşa gitmesinde bir hikmet var mıydı, neydi?

Niçin 1848 yazmıştım? Bu kahrolası yılın benimle ilgisi? Yürüyordum; açlıktan barsaklarım, içimde, kurtlar gibi dertop oluyordu. Gün sona ermeden, biraz olsun yiyecek bulacağım, hiçbir yere yazılmamıştı. Bu iş böyle uzadıkça kafaca, vücutca o oranda boşalıyor, dürüstlükten her gün biraz daha uzaklaşıyordum. Utanmadan yalan söylüyor, fakir fukaranın kirasını iç ediyor, hatta başkalarının battaniyelerine sahip çıkmak gibi alçakça düşüncelere kapılıyor, bütün bunları bir pişmanlık, bir vicdan azabı duymadan yapıyordum. İçimi çürük lekeleri kaplıyor, gittikçe genişleyen siyah mantarlar sarıyordu. Ve yukarda, gökte Tanrı oturuyor, beni göz altında bulunduruyor, göçüşümün konulu kurallara uygun, yavaş ve sürekli, zaman ölçüsünü hiç bozmadan olacağını önceden biliyordu. Ama, cehennemin dibinde azgın zebaniler dolaşıyor, sabırsız homurdanıyorlar, çünkü büyük bir günah, Tanrının beni, insaf ve hakkaniyetinden yoksun edeceği bağışlanmaz bir günah işlemem uzun sürüyordu.

Yürüyüşümü hızlandırdım, deli gibi, çılgın gibi gidiyordum; birden sola kıvrılıp, heyecanlı ve kızgın, aydınlık ve süslü bir büyük kapıdan içeri daldım. Durmamış, bir saniye bile oyalanmamıştım; fakat giriş kapısındaki dekorun başkalığı, bir anda bilincimde yer etti; merdivenleri hızla çıkarken kapılardaki, duvarlardaki, döşemedeki önemsiz şeyler, cansız gözümün önünde açık seçik duruyorlardı. Birinci katta bir kapıyı hızla çaldım. Neden birinci katta durmuş, neden merdivenin ta öte ucundaki bu zile yapışmıştım?

Kenarları siyah, süslü, gri elbiseli genç bir hanım, kapıyı açtı, bir an şaşkınlıkla yüzüme baktı, sonra başını salladı:

"Bugün verecek bir şeyimiz yok!" dedi. Davranışından kapıyı kapamak istediğini anladım.

Karşıma ne diye bu genç kadın çıkmıştı? İşte beni dilenci sanıyordu düpedüz. Birden yatıştım, şapkamı çıkardım, sözlerini duymamışım gibi, eğilip saygıyla selâm verdim, gayet nazik:

"Kapıyı hızlı çaldığım için affınızı dilerim, Matmazel!" dedim. "Çıngırağın huyunu bilmiyordum. Burada, hasta bir bey varmış, kendisini tekerlekli koltukta gezdirecek bir adam arıyormuş."

Genç kadın, bir an durakladı, bu uydurma haber üzerinde düşündü, hakkımda vardığı kanıda tereddüt eder gibiydi.

"Hayır!" dedi sonunda. "Burada öyle birisi yok."

"Yok mu? Yaşlıca bir zat, günde iki saat gezdirilecek, saatine kırk öre verilecekmiş."

"Hayır."

"O halde tekrar özür dilerim," dedim. "Belki de zemin katındadır. Ona tesadüfen tanıdığım, ilgilendiğim birisini sağlık verecektim de. Adım Wedel Jarslberg."

Tekrar eğilip selâm verdim, geri çekildim. Genç kadın kıpkırmızı olmuştu, şaşkınlığından yerinden kımıldayamıyordu. Ben, merdivenleri inerken olduğu yerde ardımdan bakakalmıştı.

Tekrar sükûnete kavuşmuştum, zihnim durulmuştu. Genç kadının, bugün verecek bir şeyleri olmadığı sözü bende soğuk bir duş etkisi bırakmıştı. İş o raddeye varmış, herkes, içinden beni gösterip şöyle düşünmeye başlamıştı: İşte bir dilenci, evlerin kapısından uzatılanlarla karnını doyuranlardan biri!

Möller caddesinde bir lokantanın önünde durdum, içerde kızartılan taze et kokusunu içime çektim. Elimi kapı tokmağına götürmüş, işim olmadığı halde rastgele içeri giriyordum ki, tam vaktinde aklım başıma geldi, uzaklaştım. Stortorv'a varıp da dinlenecek bir yer aradığımda, bütün kanapeleri tutulmuş buldum. Boş yere kilisenin çevresini dolandım, çökebileceğim, sakin bir yer gözledim. Tabii diyordum kendi kendime, karanlık düşünceler içinde: Tabii! Tabii!.. Ve yeniden yürümeye başladım. Pazarın köşesindeki çeşmeye saptım, biraz su içtim, yine yürüdüm, adım adım sürüklüyordum vücudumu. Her vitrinin önünde uzun bir mola veriyor, duruyor, geçen her arabayı gözlerimle izliyordum. Beynimde ışıklı bir sıcaklık duyuyordum, şakaklarım bir tuhaf zonkluyordu. İçtiğim su, hiç de iyi gelmemişti, sokakta arada bir kustum. Böylece ta yukarıya, Hazreti İsa mezarlığına vardım. Dirseklerim dizlerimde, başım avuçlarımda, oturdum; bu büzülmüş durumda rahat ettim, bağrımdaki hafif kazıntıyı artık hissetmez oldum.

Yanımda bir taşçı ustası, büyük ve düz bir granit levhanın üzerine yüzükoyun uzanmış, bir yazıt kazıyordu. Gözündeki mavi gözlük, bana birdenbire, hemen hemen unuttuğum bir tanıdığımı, bir bankada çalışan, çok zaman önce Oplandske-Cafe'de rastladığım birisini hatırlattı.

Bütün utancımı yenip, ona bir gidebilseydim! Ona, olanca ger-

çeği söyler; şu sıra biraz berbat durumda olduğumu, hayatımı sürdürmenin zorlaştığını anlatırdım. Ona, berber karnemi verebilirdim... Vay canına, berber karnesi! Şöyle böyle bir kron ederdi bu karne! Bu kıymetli hazineye bir el attım. Hemen bulamayınca yerimden fırladım, korkudan kan-ter içinde aramaya başladım; sonunda koyun cebimin dibinde temiz ya da yazılı, fakat hiç değeri olmayan öteki kâğıtların arasında buldum. Bu altı yaprağı baştan sona, sondan başa doğru defalarca saydım; bu karne bana hiç de gerekli değildi, keyfim öyle istiyordu, esmişti, artak hiç traş olmayacaktım. Yarım kron benim derdime deva olurdu. Kongsberg gümüşünden bir çil yarım kron! Banka, saat altıda kapanırdı; tanıdığımı yediye, sekize doğru Oplandske önünde bekleyebilirdim.

Oturduğum yerde, bir süre bu düşünce ile keyiflendim. Zaman ilerliyordu, çevremdeki kestane ağaçlarında enikonu rüzgâr çıktı, gün sona eriyordu. Peki ama, genç bir banka memuruna, altı tane berber kartı götürmek biraz ayıp kaçmaz mıydı? Onun cebinde, kartları benimkilerden çok daha temiz ve güzel, iki dolu karne vardı belki de! Bütün ceplerimi yoklayıp, karnenin yanısıra verebileceğim başka şeyler aradım, ama hiçbir şey bulamadım. Boyunbağımı versem? Boyunbağım olmasa da olurdu, ceketimi sımsıkı iliklerdim, artık yeleksiz kaldığım için böyle yapıyordum zaten. Kocaman fiyangosu yarı göğsümü kaplayan boyunbağımı çıkardım, dikkatle temizledim, berber karnemle, ikisini temiz bir yazı kâğıdına sardım. Sonra, mezarlıktan ayrılıp aşağıya, Oplandske'ye yollandım.

Belediye saati yediyi gösteriyordu. Kahve civarında oyalanıyor, demir parmaklık boyunca gidip geliyor, kapıdan girip çıkanları gözetliyordum. Derken, saat sekize doğru, delikanlının, terütaze ve şık, caddenin aşağısından doğru geldiğini, kahveye ilerlediğini gördüm. Göğsümde kalbim, bir küçük kuş gibi çırpınmaya başladı; selâmsız sabahsız, deli gibi, üzerine yürüdüm.

"Yarım kron ver, dostum!" dedim, küstahça bir tavır takındım. "Buyurun karşılığını!" Ve küçük paketi eline tutuşturdum.

"Yok ki!" dedi. "Yok vallahi!" Para çantasını gözlerimin önünde başaşağı etti. "Dün akşamı dışarda geçirdim, beş param kalmadı. İnanın ki yok!"

"Tabii azizim, tabii, olur a!" cevabını verdim, ve inandım de-

diklerine. Böyle önemsiz bir şey için yalan söyleyecek değildi ki! Hem ceplerini arayıp da bir şey bulamayınca, mavi gözleri yaşarmıştı âdeta. Geri çekildim. "Affedersiniz!" dedim. "Biraz darda idim de."

Caddeye aşağı yürüyordum ki, paket için arkamdan seslendi.

"Kalsın, kalsın!" diye cevap verdim. "Size bağışlıyorum. Ufak tefek, değersiz şeyler. Dünya malım hemen hemen bundan ibaret!"

Akşamın alaca karanlığında, ümitsiz yankılanan kendi sözlerim, dokundu bana; ağlamaya başladım.

Rüzgâr esiyor, gökte bulutlar hızla kayıp gidiyor, karanlık bastıkça serinlik artıyordu. Cadde boyunca hem yürüdüm, hem ağladım; kendime gittikçe daha çok acıyordum; defalarca tekrarladığım birkaç kelime, bir feryat, diner gibi oldukça, gözyaşlarımı yeniden akıtıyordu: "Rabbim, Allahım, ne kadar bahtsızım! Rabbim, Allahım, ne kadar bahtsızım!"

Bir saat geçti; bitip tükenmek bilmeyen, yavaş ve uyuşuk bir saat, Torv caddesinde durdum bir süre, merdivenlere oturdum, birisi geçerken, kapı aralıklarına gizlendim; gözlerimi, dalgın, pırıl pırıl bakkal dükkânlarına diktim; bu dükkânlarda insanlar, ellerinde eşyalar, paraları, ordan oraya kayıp gidiyorlardı. Sonunda kilise ile pazar yeri arasında bir tahta yığını gerisinde, kendime kuytu bir köşe buldum.

Hayır, bu gece artık ormana gidemezdim, ne olursa olsun; o uzun yolu yürümeye kuvvet yoktu bende. Bu geceyi de böylece geçirmek, olduğum yerde kalmak istiyordum; fazla soğuk olursa, kalkıp biraz kilise civarına gidebilirdim; bunu gözümde büyütmek niyetinde değildim. Arkama yaslandım, hafiften uyumaya başladım.

Çevremdeki gürültü dindi, dükkânlar kapandı, yayaların ayak sesleri gitgide seyrekleşti, pencerelerde ışıklar gittikçe söndü...

Gözlerimi açtım, karşımda birisi duruyordu; bana doğru ışıldayan parlak düğmelerden, bunun bir polis olabileceğini düşündüm; yüzünü seçemiyordum.

"Merhaba!" dedi.

"Merhaba!" dedim ve korktum. Şaşkın, ayağa kalktım. Adam hareketsiz kaldı bir süre.

"Nerde oturuyorsunuz?" diye sordu.

Eski alışkanlıkla, düşünmeden, çıktığım yerin adresini verdim, küçük tavan odasını söyledim.

Yine bir süre öylece durdu.

"Bir kusur mu işledim?" diye sordum, çekinerek.

"Yoo, hayır!" cevabını verdi. "Fakat yerinize gitseniz iyi olur, hava çok soğuk, burada yatmanız doğru değil."

"Evet, serin, hissediyorum."

İyi geceler dileyip, içgüdümle eski odamın yolunu tuttum. Dikkatli yürürsem, duyulmadan yukarıya çıkabilirdim kuşkusuz; topu topu sekiz basamaktı, yalnız en yukardaki iki basamak, gıcırdıyordu basınca.

Sokak kapısında ayakkabılarımı elime aldım, öyle çıktım yukarı. Sessizdi her taraf. İlk katta bir saatin yavaş tik-tak'larını, bir çocuğun hafiften ağlayışını duydum, sonra hiçbir şey duymaz oldum. Odamın kapısını buldum, rezelerinden kaldırdım hafifçe; eski alışkanlık, anahtarsız açtım, odaya girdim, kapıyı yine sessiz kapadım.

Her şey bıraktığım gibiydi; pencerelerde perdeler açık, yatak boş duruyordu. Karanlıkta, masa üzerinde bir kâğıt gördüm, ev sahibine yazdığım tezkere olacaktı; demek kadın, ben başımı alıp gideli bu odaya hiç çıkmamıştı. Masadaki beyazlığı elimle yokladım, bunun bir mektup olduğunu hissederek şaşırdım. Bir mektup? Alıp pencerenin yanına gittim; karanlıkta, çıkarabildiğim kadar, okunaksız harfleri sökmeye çalıştım; sonunda adımı okuyabildim. Aha! diye düşündüm, ev sahibinin cevabı! Tekrar gizlice girmek istersem, bu odaya bir daha ayak basamayacağımı bildiriyor!

Ve yavaşça, çok yavaş, tekrar odadan çıktım; ayakkabılarım elimde idi, mektup öbür kâğıtların yanında, battaniyem koltuğumda. Usulca yürüdüm, gıcırdayan basamaklarda dişlerimi sıktım, sağ esen basamaklardan inip, sokak kapısını buldum.

Ayakabılarımı giydim, bağlarını yavaş yavaş bağladım, bu işi bitirince biraz da oturdum hatta; hiçbir şey düşünmeden, elimde mektup, önüme bakıyordum.

Sonra kalktım, sokağa çıktım.

İlerde bir havagazı feneri, çevreye cızırtılı ve titrek bir ışık serpiyordu; fenerin yanına gittim, paketimi fenere dayadım, mektubu açtım; her hareketi gayet yavaş yavaş yapıyordum.

Bağrımdan sanki bir ışık seli geçti; bir şaşkınlık ünlemi koparıdığımı duydum, anlamsız bir sevinç ünlemi! Mektup, yazı işleri müdüründen geliyordu. Yazım kabul edilmiş, hemen dizgiye verilmişti. "Bir iki yerde ufak tefek değiştirme, birkaç imlâ yanlışı düzeltildi... kuvvetli bir yazı... yarın çıkacaktır... on kron."

Güldüm ve ağladım; atlaya sıçraya caddeyi boyladım, durdum, dizime vurdum, sebepsiz gelişigüzel bastım küfürü. Ve zaman ilerliyordu.

Bütün gece, ta sabaha kadar, caddelerde bağırıp çağırdım; sevinçten aptallaşmış, durmadan tekrarlıyordum: Kuvvetli bir yazı, yani küçük bir şaheser, bir deha örneği. Ve on kron!

İKİNCİ BÖLÜM

Birkaç hafta sonra, bir akşam, şehrin dışında idim.

Yine mezarlıklardan birine gitmiş, herhangi bir gazete için bir makale yazmıştım. Ben bu işle uğraşırken, saat on oldu, karanlık bastırdı, mezarlık kapısının kapanma vakti geldi. Karnım açtı, çok aç; on kron pek de çabuk bitivermişti, ağzıma koyduğum son lokmadan bu yana, hemen hemen üç gün, üç gece geçmişti. Kendimde bir bitkinlik hissediyor, kurşunkalemle yazdığım için kesiliveriyordum. Cebimde yarım bir çakı, bir deste anahtar vardı, ama beş on para, hak getire.

Mezarlık kapısı kapatılınca, dosdoğru yerime gitmem gerekirdi belki; ama karanlık ve boş odama –şimdilik kalmama nihayet izin koparabildiğim boş bir teneke atelyesine– karşı duyduğum, o içgüdüye benzer korku yüzünden yoluma devam ettim; ayaklarım beni Belediye binasına doğru sürükledi, oradan aşağıya limana vurdum, demiryolu rıhtımında bir kanapeye oturdum.

O anda üzüntülü bir düşünce yoktu kafamda, yoksulluğumu unutmuştum, yarı karanlıkta durgun ve güzel limanı seyretmek beni yatıştırmıştı. Eski alışkanlıkla, demin yazdığım, acı çeken beynime, şimdiye kadar yazdıklarımın en kusursuzu gibi görünen yazıyı okuyup, sevinmek istedim. Cebimden çıkardım yazıyı, iyi görebilmek için gözlerime yakın tuttum; sayfanın birini bitirip ötekine geçiyordum. Sonunda yoruldum, kâğıtları tekrar cebime soktum. Sessizdi her taraf, mavi bir sedef gibiydi deniz. Önümde ordan oraya sessizce, küçük kuşlar uçuşuyorlardı. İlerde, bir polis devriye geziyor, başkaca kimsecikler görünmüyor, bütün liman sessizliğe gömülü, uyuyordu.

Varımı, yoğumu saydım yeniden: Bir yarım çakı, bir demet anahtar; fakat tek metelik yok. Birden elimi cebime attım; kâğıtlarımı çıkardım yine. Mekanik bir hareket, bilinçsiz bir sinir deprenişiydi bu. Temiz, yazısız bir kâğıt aldım, ve –Allah bilir, bu fikrin nerden estiğini– silindir biçimi bir külâh yaptım; içi dolu hissini verecek şekilde, iki ucunu dikkatle kapadım ve fırlattım kaldırıma, ileri. Rüzgârın etkisiyle biraz daha uzağa sürüklendi, sonra durdu.

Ve açlık başıma vurmaya başlamıştı. Oturduğum yerden, sanki çil gümüş paralarla şişkin, bu beyaz fişeğe bakıyor, külâhın içinde sahiden de bir şeyler bulunduğuna, kendimi inandırmaya çalışıyordum. Dimdik oturuyor, kâğıt fişekte kaç para olduğunu bilmeye iteliyordum kendimi. Doğru bildim mi, benimdi para! Küçük, minyon onluk öre'leri en altta; kenarları çentikli, iri kronları da onların üstünde hayal ediyordum. Maden paralarla doluydu fişek! Oturduğum yerde gözlerimi dört açmış, kâğıt fişeğe bakıyor, gidip bu paraları gizlice iç etmek için kendimi ayartmaya çalışıyordum.

Derken, polisin öksürdüğünü duydum. Aynı şeyi yapmak, aklıma nerden de esmişti? Kanapeden kalktım ve öksürdüm, işitsin diye de üç kere tekrarladım öksürmemi. Bir gelse, nasıl da atılırdı kâğıt fişeğin üstüne! Bu oyun çok hoşuma gidiyor, keyfimden ellerimi uğuşturuyor, içimden sunturlu küfürler savuruyordum. Umduğunu bulamayacaktı köpoğlu! Oynadığım bu madikten sonra, cehennemin dibine kadar yolu vardı keratanın! Açlık başıma vurmuş, beni sarhoşa döndürmüştü.

Bir, iki dakika sonra, polis yaklaştı; demir topuklarını kaldırımda takırdatarak, sağına, soluna bakınarak geliyordu. Acele etmiyordu, önünde bütün bir gece vardı nasıl olsa. Fişeği görmemişti; ta yanına geldi, ondan sonra gördü. Birden durdu, bakmaya başladı. Yerde duran beyaz cisim, değerli bir şeye benziyordu; bir miktar para mıydı yoksa? Bir miktar gümüş para?.. Ve polis, yerden fişeği aldı. Hıı! Hafif, pek de hafif. Belki kıymetli bir kalem, bir şapka iğnesi... Ve polis iri elleriyle fişeği dikkatle açıp, içine baktı. Ne güldüm, ne güldüm; elimi dizime vurarak deliler gibi güldüm. Boğazımdansa tek ses çıkmıyordu; dilsiz ve bitkindi benim kahkaham; ağlamak özlemini taşıyordu.

Sonra kaldırımda takırtılar duyuldu yeniden; polis rıhtımdan

yana saptı. Gözlerimde yaşlar, oturuyor, sıtmalı bir neşeyle kendimden geçmiş, güçlükle soluyordum. Yüksek sesle konuşmaya başladım; kendime kâğıt fişeğin hikâyesini anlatıyor, polisciğin hareketlerini taklit ediyor, avuçlarıma bakıyor, tekrarlıyordum boyuna: "Külâhı atarken öksürdü!" Bu sözcüklere yenilerini ekliyor, buna çekici eklentiler yapıyor, cümleyi başka biçime sokup, kuvvetlendiriyordum: Öksürdü şöyle bir... âhâ âhâ!

Bu sözün her şeklini denedim, neşem gecenin geç saatlerine kadar sürdü. Sonra uykulu bir gevşeklik çöktü üzerime; hoş bir kesiklik; dağıtmaya kalkışmadım. Karanlık koyulaşmıştı epeyce; hafif meltem, sedeften denizi oyuk oyuk yapıyordu. Direkleri göğe dayalı gemiler, siyah gövdeleriyle, dilsiz canavarlar gibiydiler. Sert kıllarını kabartmış, öylece duruyor, beni bekliyorlardı. Acı duymuyordum, açlığım acımı uyuşturmuştu. Bunun yerine, kendimi pek hoş şekilde, çevremdeki her şeyle ilintisiz boş hissediyor, kimse tarafından görülmeyişime memnun oluyordum. Ayaklarımı kanapeye uzattım, arkama yaslandım; inzivamın olanca tadını en iyi böyle çıkarıyordum. Gönlümde tek bulut yoktu, tek rahatsızlık duygusu, düşüncelerimin eriştiği ölçüde, gerçekleşmemiş tek arzu ya da heves yoktu. Gözlerim açık yatıyor, benliğimden sıyrılmış bir halde kendimden uzaklarda olmanın sefasını sürüyordum.

Rahatımı kaçıran tek ses duyulmuyordu hâlâ. Yumuşak karanlık, evreni gözlerimden silmiş, beni buracıkta, tam bir durgunluğa gömmüştü. Kulaklarımda sadece sessizliğin ıssız hışırtıları, tekdüze, yankılanıyordu. Ve ilerdeki kara devler, beni emip çekerler kendilerine, gece başlayınca; ve engin denizlere, uzak ve insansız ülkelere alıp götürürler beni. Ve beni prenses Ylajali'nin sarayına götürürler, ve orada aklımdan bile geçirmediğim bir görkem bekler beni; herhangi bir kimsenin yaratabileceğinden çok daha üstün debdebeler, bekler. Ve Ylajali, ışıl ışıl salonda oturur, ve salonde her şey ametisttendir; sarı güller döşeli bir tahtın üzerinde Ylajali, ben içeri girince bana elini uzatır, beni selâmlar, hoş geldin diye seslenir bana; ben yaklaşıp da diz çökünce: "Hoş geldin, Şövalye!" der. "Ülkeme, sarayıma hoş geldin! Ben, seni yirmi yazdır bekliyorum; aylı gecelerde seslendim sana; sen üzgün olduğum zamanlar ben ağladım burda, ve sen uykulara dalınca ben tatlı rüyalar üfledim uykula-

rına..." Ve güzel prenses elimden tutar, uzun koridorlardan geçirir beni, yığın yığın insanların yaşa! diye bağrıştıkları koridorlardan ve aydınlık bahçelerden, üç yüz genç kızın oynayıp gülüştüğü bahçelerden geçirir, bir başka salona götürür; baştan başa pırıl pırıl zümrüttendir o salon. Gürül gürül güneş akar içeri; galeri ve koridorlardan koro şarkıları duyulur; güzel kokular dalga dalga çarpar yüzüme. Elini avucumda tutar, büyülenişin hoyrat lezzetinin yayıldığını duyarım kanıma; kolumu beline dolarım, ve fısıldar prenses: "Burada olmaz, gel benimle!" Ve kırmızı salona gireriz: Bu salonda her şey yakuttandır; dalga dalga bir görkemin içine gömülürüm. Kolunu belimde hissederim, yüzüme değer soluğu, fısıldar: "Hoş geldin, sevgilim! Öp beni! Daha çok... daha..."

Oturduğum kanapede yıldızlar görüyorum gözlerimin önünde, ve düşüncelerim bir ışık kasırgası içine kayıyor...

Uyuyakalmışım, polis uyandırdı. Acımasızca, tekrar hayata ve sefalete çağırmışlardı beni. İlk duyduğum, kendimi böyle açıkta bulmaktan doğan salakça bir şaşkınlık oldu: Ama bu duygu az sonra yerini acı bir üzüntüye bıraktı; hâlâ hayatta oluşumun üzüntüsünden ağlıyordum nerdeyse. Ben uyurken yağmur yağmış, elbiselerim sırılsıklam olmuştu; ayazı kollarımda, bacaklarımda hissediyordum. Karanlık daha da koyulaşmıştı; karşımdaki polisin yüz çizgilerini güç-belâ seçebiliyordum.

"Haydi, kalkın artık!" dedi.

Hemen kalktım, tekrar yatmamı emretseydi ona da peki derdim. Çok ümitsiz ve bitkindim; üstelik âdeta o anda açlığı yeniden duymaya başlamıştım.

"Az durun, sersem!" diye seslendi polis ardımdan. "Şapkanızı almadan gidiyorsunuz. Ha şöyle, şimdi gidebilirsiniz."

Dalgın, kekeledim:

"Benim de içimde bir his... sanki bir şey unutmuşum... Teşekkür ederim, iyi geceler!"

Sallanarak yürüdüm.

İnsanın birazcık ekmeği olsa! Sokaklarda ısıra ısıra gidebileceği, bir küçük nefis çavdar ekmeği! Hem yürüyor, hem de bu en iyisinden çavdar ekmeğini hayal ediyordum; şimdi yemesi ne hoş olurdu! Açlık iflahımı kesiyordu; ölmeyi, yok olmayı özledim, duygulan-

dım, ağladım. Sefaletim bitip tükenmek bilmiyordu! Ansızın sokağın ortasında durdum, vurdum ayağımı yere, bastım küfürü. Ne demişti bana o? Sersem ha? Bana sersem demek nasılmış, gösteririm ben o polise? Dönüp, gerisin geri koşmaya başladım. Öfkemden ateş püskürüyordum. Caddenin aşağısında ayağım sürçtü, yere düştüm, ama aldırmadım buna, hemen kalkıp yine koştum. Fakat istasyon meydanının orada, artık o derece yorulmuştum ki, daha aşağılara, limana gitmeye güç bulamadım kendimde; koşarken kızgınlığım da geçmişti zaten. Sonunda soluk soluğa durdum, derin nefes aldım. Öylesine bir polisin sözünün ne değeri vardı sanki? –Evet ama, her şeyi de sineye çekecek değilim ya! – Şüphesiz! diye kendim, kendi sözümü kestim. Eh işte, onun da anlayışı o kadar! Bu özrü doyurucu buldum; onun anlayışının da eh işte o kadar olduğunu, kendime bir daha tekrarladım. Sonra da geri döndüm.

Hey Allahım, aklına neler de geliyor senin! diye düşündüm, öfkeli. Yağmurlarla ıslanmış bu caddelerde, gece yarıları, bir deli gibi koş, işin yoksa! Açlığın kemirişleri dayanılmaz bir hal alıyor, bende rahat huzur bırakmıyordu. Karnımı hiç değilse böyle doyurayım diye, hep yeni baştan tükrüğümü yutuyor, faydasını göreceğe de benziyordum. İş bu kerteye gelene kadar, son haftalarda yiyecekten yana günlerim pek nasipsiz geçmiş, şu son zamanlarda, enikonu kuvvetten düşmüştüm. Şansım yaver gitse de, şu veya bu manevra sayesinde elime beş kron geçirsem bile, bu para, yeni bir açlık dönemi üzerime çullanmadan bütünüyle kendime gelebilmeme kadar, dayanmazdı bana. Asıl ne oluyorsa, sırtımla omuzlarıma oluyordu; katı katı öksürecek, yahut öne fazla eğilmiş yürüyecek olsam, göğsüme saplanan burgunun acısına yine de bir an dayanabiliyor, ama sırtımla omuzlarımın sancısına karşı çaresiz kalıyordum. Bahtımın hep kapalı oluşuna sebep neydi? Yaşamak, başkaları kadar benim de hakkım değil miydi? Eski-kitapçı Pascha, sevkiyatçı Hennechen kadar? Yoksa, omuzlarım mı yoktu bir devin omuzları gibi; iki kuvvetli kolum mu yoktu çalışmak için? Günlük ekmeğimi kazanmak için, Möller caddesinde odun yarıcılık bile aramamış mıydım? Tembel miydim? İş bulmak için didinmemiş, üniversite derslerine devam etmemiş, gazete yazıları yazmamış, gece gündüz deli gibi okuyup, çalışmamış mıydım? Bir cimri gibi yaşamamış; param fazlaca

oldu mu, ekmek ve sütle, param az olunca kuru ekmekle karın doyurmamış mıydım? Hiç parasız kalınca açlığa katlanmamış mıydım? Otellerde mi oturmuş, ilk katlarda ayrı daireler mi tutmuştum? Bir izbede; şu son kış içeriye yağan karlarla, Tanrının ve bütün dünyanın boşlayıp kaçtığı bir teneke atelyesinde barınıyordum. Bütün bu olup bitenlerden, artık hiçbir şey anlayamaz olmuştum, hiçbir şey!

Yoluma devam ederken hep bunları düşündüm; aklımda garazın, yahut kıskançlığın, yahut acılığın zerresi yoktu, zerresi.

Bir boyacı dükkânı önünde durdum, camdan içeri baktım, kapalı kutuların etiketlerini okumak istedim, fakat karanlıktı çok. Aklıma esen bu yeni hevesten ötürü, kendime içerleyerek, kutularda neler olduğunu öğrenemeyişime kızarak, cama bir vurdum, yoluma devam ettim. İlerde bir polis gördüm, adımlarımı hızlandırıp doğruca yanına gittim, damdan düşer gibi: "Saat on!" dedim.

"Hayır!" cevabını verdi polis, şaşırmış. "Saat iki."

"Saat on!" dedim. "Saat on!" Hırsımdan inildeyerek bir, iki adım daha attım, elimi yumruk yapıp: "Bunu biliniz ki," dedim, "saat ondur."

Durdu, bir süre düşündü, dikkatle baktı bana; afallamıştı. Sonunda, gayet sakin: "Saat kaç olursa olsun, evinize gitmenin tam vakti!" dedi. "Ben, sizi götüreyim mi?"

Bu dostluk karşısında teslim oldum, gözlerimin yaşardığını hissettim, hemen cevap verdim:

"Hayır, teşekkür ederim. Dışarlarda geciktim biraz, bir gazinoda idim. Tekrar tekrar teşekkür ederim."

Ben giderken elini miğferine götürüp selâm verdi. Gösterdiği yakınlık bana pek dokunmuştu; param yok, tutup ona bir beş kron veremedim, diye ağladım. Durdum, ardından baktım, yavaş yavaş uzaklaşıyordu, elimi alnıma vurdum, o uzaklaştıkça ben daha çok ağladım. Yoksulluğumdan ötürü demediğimi bırakmadım kendime, alaylı lakaplar taktım kendime, kırıcı tahriklerin en yakası açılmamışlarını bulup, bir güzel döşendim kendime. Barındığım yere kadar böyle, söylene söylene geldim. Kapının önünde, anahtarlarımı kaybetmiş olduğumu gördüm.

"Olacağı buydu!" diye acı acı çıkıştım kendime. "Kim ne karı-

şır, kaybettim işte! Şuracıkta, altı ahır, üstü tenekeci dükkânı bir yerde oturuyorum. Gece oldu mu kapı kilitlenir, kimse açamaz artık. Eh, ben de ne diye kaybetmeyeyim anahtarları?" Bir köpek gibi sırılsıklamdım. Karnımda açlık bir parça, çok az; dizlerimde gülünç bir kesiklik, çok az... Ne diye kaybetmeyeyim? Ben gelip de içeri girmek isteyince bu bina, niçin bir başka tarafa göç etmiyordu sanki? Açlıktan, sefaletten katılmış, için için güldüm.

İçerde, ahırda atların tepindiklerini işitiyor, üstte yukarda, pencerelerimi görebiliyordum; ama kapıyı açamıyor, ama içeri giremiyordum. Yorgun ve kahrolmuş, limana dönüp anahtarlarımı aramaya karar verdim.

Yağmur yeniden başlamıştı; suların omuzlarıma geçtiğini hissediyordum. Belediyenin önünde birden, aklıma iyi bir fikir geldi: Bana kapıyı açıvermesini polisten rica etmek. Hemen bir polise başvurdum, gelip mümkünse bana kapıyı açıvermesini ısrarla rica ettim.

"Evet, ama mümkünse! Fakat mümkün değil. Bende anahtar yok. Polisin anahtarları, dedektif şubesinde bulunur."

"Peki, ne yapayım?"

"Eh, siz de gider, bir otelde yatarsınız."

"Fakat gidemem ki otele, yanımda param yok. Dışarda geciktim, bir gazinoda idim, anlarsınız, ya!"

Belediyenin merdivenlerinde durduk bir süre. Polis, düşündü, ölçtü biçti, beni gözden geçirdi. Sokakta bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu.

"O halde içerdeki nöbetçi polise gider, yatacak yeriniz olmadığını söylersiniz," dedi.

Ben bunu düşünmemiştim. Vay canına, iyi bir fikirdi bu! Bu enfes eşsiz öğütten dolayı polise hemen teşekkür ettim.

"Dosdoğru gidip, sokakta kaldığımı söyleyebilir miyim?"

"Tabii!"

Nöbetçi polis: "Adınız?" diye sordu.

"Tangen... Andreas Tangen."

Neden yalan söyledim, bilmiyorum. Zihnim gelişi güzel, daldan dala işliyor, bana olur olmaz ilhamlar veriyordu. Benimle hiç ilintisi olmayan bu adı o anda uydurmuş, ilerisini, gerisini düşünme-

den, öylece söyleyivermiştim. Hiç de gerekli değilken yalan söylemiştim.

"Mesleğiniz?"

İşte bu, kovulmam demekti. Ne yapsam? Önce kendimi tenekeci diye tanıtmak istedim, ama cesaret edemedim: Kendime tenekecilerde sık rastlanmayan bir ad seçmiştim, gözümde gözlük de vardı üstelik. Yüzsüzlüğü ele almayı düşündüm, bir adım daha ilerleyip, yüksekten ve gururlu: "Gazeteciyim!" dedim.

Nöbetçi polis, yazmadan önce, kıpırdadı hafiften, ve ben sokaklarda kalmış bir Bakan gibi böbürlenerek, parmaklığın önünde duruyordum. Kuşku uyandırmamıştım; cevap vermekte tereddüt ettiğimi polis pekâlâ anlamıştı. Bir yazar, sokakta kalmış, Belediyeye gelmiş, bu, ne iş!

"Hangi gazetede çalışıyorsunuz, Bay Tangen?"

"Morgenbladet'de. Yazık ki bu gece dışarda fazla oyalandım."

"Bırakalım o bahsi!" diye sözümü kesti, gülümseyerek ekledi: "Gençlik eğlenirse... Biz halden anlarız!"

Ayağa kalkarak, önümde nezaketle eğildi, bir polise döndü: "Beyi," dedi, "yukarıya, yedek odaya götürünüz. İyi geceler."

Pişkinliğimden ötürü, sırtımdan aşağı soğuk suların boşandığını hissettim; kendime cesaret vermek için, yürürken ellerimi yumruk yaptım.

Polis memuru, kapıda "Havagazı on dakika yanar." dedi.

"Sonra söner mi?"

"Söner."

Yatağa oturdum, anahtarın çevrildiğini işittim. Aydınlık hücre hoşuma gitti, kendimi rahat ve keyifli hissettim, huzur içinde, dışardaki yağmura kulak verdim. Böyle rahat bir odadan daha âlâ, başka ne isterdim? Memnunluğum gittikçe çoğalıyordu. Yatağa oturmuş, şapkam elimde, gözlerim duvarda yanan gaz alevine dikili; polisin karşısında geçen ilk dakikalarımı düşünmeye koyuldum. Bu ilk defa oluyordu, ne de güzel alay etmiştim! Gazeteci Tangen mi, nasıl? Sonra ya o "Morgenbladet?" "Morgenbladet" ile adamı kalbinden vurmuştum. Bırakalım o bahsi, mi demişti? Stifgaard'daki galada saat ikilere kadar oturmuş, kapısının anahtarını unutmuş; evindeki cüzdanında birkaç binliği olan bir bey! Beyi yukarıya yedek

odaya götürünüz...

Gaz birdenbire söndü; yavaş yavaş ve çekilerek değil de, garip bir şekilde ansızın söndü. Kör karanlıkta kaldım; elimi göremiyor; çevremdeki beyaz duvarları, hiçbir şeyi göremiyordum. Yatmaktan başka ne yapılabilirdi? Soyundum.

Fakat uyuyamadım. Bir zaman yattığım yerden karanlığı; kavrayamadığım, uçsuz bucaksız ve kalın karanlık kitlesini seyrettim. Aklıma sığdıramıyordum karanlığı. Bütün ölçülerin üstünde bir karanlıktı bu; yakınlığı altında eziliyordum. Gözlerimi kapadım, yarı sesli bir şarkı tutturdum, oyalanmak için yatağa uzandım, fakat boşuna! Karanlık, zihnimi kavramış, beni bir an olsun kendi halime bırakmıyordu. Ya içinde erir, karanlığa karışır, gidersem? Yatakta doğruldum, kollarımı sağa sola savurdum.

Sinirlerim bozuldukça bozuluyordu, var gücümle buna karşı koymayı denedim, hiçbir faydası olmadı. Gayet garip hayallerin elinde tutsak oturuyor, kendimi yatıştırmak isteyerek ninniler mırıldanıyor, sıkıntıdan ter içinde, huzursuzluğumu gidermeye çalışıyordum. Gözlerimi karanlığa dikmiştim. Hayatımda böylesine bir karanlık görmemiştim. Burada bambaşka bir karanlıkla karşı karşıya olduğum kuşkusuzdu; daha önce kimsenin dikkat etmediği çılgın bir elemanla karşı karşıya olduğum! En gülünç düşünceler zihnimi kurcalıyor, her şey beni ürkütüyordu. Duvarda bir küçük deliğe takılmıştı aklım. Duvarda bulduğum bir çivi deliği, duvara oyulmuş bir işaretti bu. Elimle yokladım, içine üfledim, derinliğini ölçmek istedim. Rastgele bir delik değildi, asla! Kalleş, içten pazarlıklı bir delikti bu; ondan sakınmam gerekiyordu. Bu deliğin düşüncesiyle büyülenmiş, merak ve korkudan deliye dönmüş, derinliğini ölçmek, bitişik odaya kadar sürüp gitmediğinden emin olabilmek için, sonunda, yataktan kalkıp, yarım çakımı aramam gerekti.

Uyumak üzere tekrar yattım; ama aslında, yeniden karanlıkla boğuşmak içindi bu yatışım. Dışarda, yağmur dinmiş, sesi duyulmaz olmuştu. Bir süre, sokaktaki ayak seslerine kulak verdim, bir yayanın ayak sesleri uzaklaşıp kayboluncaya kadar içim rahat etmedi; adımlarına bakılırsa bir polisti bu geçen. Birdenbire birkaç kere parmağımı şaklattım ve güldüm. Vay canına, bak hele! Yeni bir sözcük bulduğum kuruntusuna kapılıyordum. Yatakta doğruldum:

"Sözlükte bu sözcük yok henüz!" dedim. "Onu ben buldum: Kuboaa. İşte harfleri bir sözcükteki gibi; hay Allah, sen bir sözcük buldun, birader... Kuboaa... Dilbilgisi bakımından büyük önemi olan bir sözcük..."

Karanlıkta, gayet belli, gözlerimin önündeydi sözcük.

Gözlerim açık, buluşumdan dolayı şaşkınlık içinde oturuyor, sevincimden gülüyordum. Sonra fısıltıyla konuşmaya başladım; beni dinleyebilirlerdi; buluşumu gizli tutmayı düşündüm. Açlığın deli-dolu taşkınlığına kaptırmıştım kendimi; acılardan kurtulmuş, boşalmıştım; düşüncelerim dizgin tanımıyordu. İçimden, sessizce düşünmeye koyuldum. En garip çağrışımlarla bulduğum yeni sözcüğün anlamını araştırmaya giriştim. Ne Tanrı, ne de Tivoli demekti bu; hayvan sergisi anlamına geldiğini de kim söylemişti? Şiddetle yumruğumu sıktım, bir daha tekrarladım: Hayvan sergisi anlamına geldiğini kim ileri sürdü? İyice düşününce asma kilit ya da güneşin doğuşu anlamlarına gelmesinin de şart olmadığını anlıyordum. Böyle bir sözcük için bir anlam bulmak zor değildi; beklemeli, acele etmemeliydim. Bu arada, bunun üzerine bir uyku kestirebilirdim.

Kerevette yatıyor, hafiften gülüyor, ama hiçbir şey söylemiyor, her türlü karardan kaçınıyordum. Birkaç dakika geçti, sinirlendim; yeni sözcük beni durmadan rahatsız ediyor, dönüp dönüp geliyor, düşüncelerime hükmediyor, beni ürkütüyordu. Hangi anlamlara gelmeyeceği hakkında bende bir kanı uyanmış, ama hangi anlama geleceğine dair kesin bir yargı belirmemişti. Bu ikinci planda! dedim yüksek sesle; kolumu tuttum ve tekrarladım: Bu ikinci planda! Allaha şükür, sözcük bulunmuştu, buydu asıl sorun! Fakat beni boyuna azaba sokuyor, uykuma engel oluyordu. Bu gayet nadir söz için her şeyi az buluyordum. Sonunda, yatakta tekrar doğruldum, başımı avuçlarıma aldım: "Hayır!" dedim. "İşte, bu olanaksız! Göç, yahut tütün fabrikası anlamlarına gelemez! Bu gibi anlamlara gelseydi, ben çoktan kararımı vermiş, sorumluluğu üzerime almış olurdum." Hayır, bu sözcük ruhsal bir kavrama daha uygun düşüyordu, bir duygu, bir durum... Ben bunu kavrayamayacak mıydım acaba? Bir ruh hali düşünmeye başladım. O anda birisi konuşuyor, benim incelemelerime karışıyor gibi geldi bana; kızarak cevap verdim: "Nedir kuzum? Hayır, aptallık dediğin bu kadar olur! Yün iplik mi? Git işi-

ne birader! Öyle olmayacağına dair benim de bir bildiğim varsa, buna yün iplik anlamı vermeye mecbur muyum? Bu sözcüğü bulan benim; ona istediğim anlamı vermek de benim hakkımdır. Hem sanırım, ben bu konuda fikrimi söylemedim henüz..."

Fakat kafam karıştıkça karışıyordu. Sonunda, musluğu bulmak için yataktan fırladım. Susamamıştım, ama başım alev alev yanıyor, bir içgüdü beni suya doğru itiyordu. İçtim, tekrar yattım, dayatıp diretip uyumak istedim. Gözlerimi yumdum, kendimi sakin olmaya zorladım. Hiç kımıldamadan dakikalarca yattım, ter içinde kaldım, kanımın damarlarımda şiddetle aktığını hissettim. Ah, o kâğıt fişeğin içinde para aramak gerçekten harikaydı canım! Öksürmüştü de hatta. Acaba hâlâ oralarda dolaşıyor muydu? Yoksa, benim kanapede mi oturuyordu?.. Mavi sedef... gemiler...

Gözlerimi açtım. Uyuyamadıktan sonra neden kapalı tutayım? Aynı karanlık, pusudaydı çevremde; düşüncelerimin tırmanmak isteyip de kavrayamadıkları, kavranmaz o siyah sonsuzluk! Neye benzetilebilirdi acaba? Bu karanlığı ifade edebilecek siyahlıkta bir sözcük bulmaya zorladım kendimi; fakat faydasız! Söyledim mi ağzımı kapkara edecek şiddette siyah bir sözcük arıyordum. Allahım, ne kadar da siyahtı ya! Tekrar limanı, gemileri, durmuş beni bekleyen o kara devleri düşündüm. Beni emip kendilerine çekecekler, beni tutacaklar, ülkeden, denizlerden aşıracaklar, insan gözünün görmediği siyah diyarlara götüreceklerdi. Kendimi suların çekimine tutulmuş, gemilerde görüyor, bulutlarda süzüldüğümü hissediyor, batıyor, batıyordum. Korkudan kısık bir çığlık kopardım, sımsıkı yapıştım yatağa. Tehlikeli bir yolculuk yapmış, bir bohça gibi havalarda savrulmuştum. Elimi sert kerevete çarpınca öyle bir ferahladım ki! İşte ölüm, dedim kendi kendime, öl artık! Bir süre yattığım yerde kaldım, artık öleceğimi düşündüm, birden doğruldum, sert bir sesle sordum: Öleceğimi de kim söyledi? Sözcüğü buldum mu, bulmadım mı, hangi anlama geldiğini saptamak da bana düşer...

Sayıkladığımı işittim, daha konuşurken anladım bunu. Deliliğim bir güçsüzlük, bir bitkinlik sayıklamasıydı, fakat bilinçsiz değil. Delirdiğim düşüncesi, beynimden bir şimşek gibi geçti. Paniğe kapılmış, yataktan fırladım. Sendeleyerek kapıya gittim, açmak istedim, kırmak için bir iki yüklendim, kafamı duvarlara vurdum, acı

acı inledim, parmaklarımı ısırdım, ağladım ve küfrettim...

Sessizdi her taraf; sesimi duvarlar geri itiyordu. Hücrede uzun zaman bağırıp çağıramayacak kadar bitkin, yere yıkıldım. Birden gözüme, duvarın yukarısında, gri bir dörtgen ilişti, beyazca bir parıltı, bir olasılık... gün ışığıydı bu. Ah, öyle rahat bir nefes aldım ki! Yüzükoyun yere uzandım, bu mutlu parıltının sevinciyle ağladım, minnettarlığımdan hıçkırdım, pencereye doğru havayı öptüm, deli gibi hareketler yaptım. Bütün tasalarım bir anda silinip gitmişti; bütün ümitsizliklerim, acılarım dinmişti; düşüncelerimin eriştiği ölçüde, o anda geçrekleşmemiş hiçbir isteğim kalmamıştı. Yerde doğrulup oturdum, ellerimi katlayıp günün ağarmasını sabırla bekledim.

Ne geceydi bu gece! Gürültümü duymayışları ne tuhaf! diye düşündüm, şaşkın. Fakat, ben, öyle ya, özel kısımda idim; bütün öbür kapatılmışların üstünde. Sokaklarda kalmış bir Bakandım ben, deyim yerindeyse! Moralim düzelmiş, gözlerim duvarda gittikçe ağaran cama çevrili, bir Bakan pozu takınarak, kendimi bir soylu gibi von Tangen diye adlandırarak, resmî bir dille konuşarak, eğleniyordum. Hayallerimin ardı kesilmemişti, yalnız şimdi çok daha az sinirliydim, o kadar. Esef edilecek bir ihtiyatsızlık yüzünden, cüzdanımı da evde bırakmasaydım! Sayın Bakan, kendilerini yataklarına götürmek şerefini bendenize bağışlarlar mı? Son derece ciddi binbir merasimle, gidip kerevetime yattım.

Hücrenin çevresini az çok seçebileceğim kadar aydınlanmıştı ortalık; az sonra kapıdaki ağır tokmağı gördüm. Bu, beni oyaladı. Kendimi görmeme engel olan, sinir bozacak derecede yoğun ve yekpare karanlık kırılmıştı; kanım yatıştı, çok geçmeden gözlerimin kapandığını hissettim.

Kapımın birkaç kere vurulmasıyla uyandım. Apartopar yataktan atlayıp çarçabuk giyindim; elbiselerim gecenin ıslaklığını sürdürüyordu.

"Aşağıda, nöbetçi âmirine uğrayacaksınız!" dedi polis.

Yeniden, formalitelere göğüs germek gerek! diye düşündüm, korkarak.

Alt katta, büyük bir odaya girdim; içerde hepsi de gece yersiz kalmış, otuz kırk kişi vardı. Defterden teker teker çağırılıyor, her birine birer öğünlük bir yemek kartı veriliyordu. Âmir, yanındaki

polise habire şunları söylüyordu:

"Buna kart verildi mi? Kartlarını vermeyi unutmayın! Baksanıza, yemeğe ihtiyaçları var."

Ve ben duruyor, bu kartlara bakıyor, bir tane de bana vermelerini bekliyordum.

"Andreas Tangen, gazeteci!"

İlerledim, eğilip selam verdim.

"Fakat azizim, sizin burada işiniz ne?"

Olayı anlattım, yani geceki hikâyeyi buyur ettim önlerine; istifimi bozmadan, uluorta yalan söyledim, içtenlikle yalan söyledim. Yazık ki dışarda biraz fazla oyalandım, bir gazinoda, kapının anahtarını kaybetmişim üstelik...

"Eh, olur böyle şeyler!" dedi, gülümsedi. "Bari iyi uyudunuz mu?"

"Bir Bakan gibi!" cevabını verdim. "Bir Bakan gibi!"

"Memnun oldum," dedi, ayağa kalktı. "Güle güle!"

Ve ben çıktım.

Bir kart, bana da bir kart! Ben üç gün, üç gecedir ağzıma lokma koymadım! Bir ekmek! Ama ne kimse bana bir kart verdi, ne de ben kimseden bir kart istdeyebildim. İstesem kuşkulanacaklardı. Kişisel durumumu kurcalayacaklar, kim olduğumu anlayacaklardı, yanlış beyanda bulunduğum için tevkif edeceklerdi beni... Bir milyoner pozu takınarak, başım havada, ellerim ceket ceplerimde, Belediyeden çıktım.

Güneş sıcak sıcak parlıyordu, saat ondu, Young meydanında insanlar kaynaşıyordu. Nereye gidecektim? Elimi cebimin üstünde gezdirip yazımı yokladım; saat on birde yazı işleri müdürüne uğramak istiyordum. Bir süre parmaklığın önünde durup, altımdaki hayatı seyrettim. Elbiselerim buram buram tütmeye başladı. Açlık yeniden başgösterdi; bağrımı kemiriyor, sarsıyor, ince saplanışlardan canım yanıyordu. Tek dostum, tek tanıdığım yok muydu başvurabileceğim? Belleğimde bana ödünç on öre verebilecek birisini bulmaya çalıştım, bulamadım. Nefis bir gündü; bol güneş, bol ışık vardı çevremde: Gökyüzü dağların üzerinden bir nazlı deniz gibi akıp gidiyordu.

Farkında olmadan atelyenin yolunu tutmuştum.

Açlık fena yükleniyordu, yolda bir tahta talaşı buldum, çiğnemeye başladım, iyi geldi. Daha önce düşünseydim ya bunu!

Giriş kapısı açılmıştı. Seyis, her zamanki gibi, günaydın, dedi. "Hava çok güzel!"

"Evet!" cevabını verdim. Söyleyebildiğim tek şey bu oldu. Ondan bir kron borç isteyemez miydim? Memnuniyetle verirdi parası varsa. Bir keresinde ben ona bir mektup yazıvermiştim üstelik.

Duruyor, yutkunuyor, bir şey söylemek istiyordu.

"Hava güzel. Şey... Bugün ev sahibine kira vermem gerek. Bana bir iyilik etseniz de, beş kron borç verseniz? Sadece birkaç gün için. Siz bana evvelce de yardım etmiştiniz."

"Fakat olanaksız, Jens Olai!" diye cevap verdim. "Şimdilik olanaksız. Belki daha sonra, öğleden sonra belki."

Merdivenleri güçlükle tırmanıp, odama çıktım. Kendimi yatağa bırakarak başladım gülmeye. Şu hınzır şansa bakındı; benden önce davranmıştı seyis. Şerefim kurtulmuştu. Beş kron... Allah korudu azizim; aşevi hisse senetlerinden beş tane, yahut Aker'de bir köşk de isteyebilirdin benden!

Bu beş kron düşüncesi, kahkahayla güldürüyordu beni. Ne malın gözüymüşüm meğer! Beş kron! Hani tam da adamına çatmıştı! Şenliğim artıyordu; kendimi bu neşeye bıraktım: Öf be, bu yemek kokusu da ne! Öğlene hazırlanan bu halis ve taze pirzola kokusu, öf be! Bu iğrenç kokuyu deflemek için penceremi hızla açtım. Garson, yarım biftek! Masaya dönüp, yazarken dizlerimle desteklemek zorunda olduğum o kırık, topal masaya, derin bir reverans yaptım, sordum: Bir bardak şarap emreder misiniz, efendim? Hayır mı? Adım Tangen'dir, Bakan Tangen. Yazık ki dışarda oyalandım... Kapının anahtarı...

Ve dolu dizgin, düşüncelerim, dört bir yana koşuşuyorlardı. Abuk sabuk konuştuğumun farkındaydım daima; işitmediğim, anlamadığım tek söz söylediğim olmuyordu. Yine zırvalıyorsun! dedim kendime; dedim ama bunu önlemek olanaksızdı benim için. Uyanık yattığım halde, uykuda konuşuyordum sanki. Kafam, acısız, baskısız, hafifti gayet; gönlüm ise bulutsuz berrak. Sürüklenip gidiyor, dayatıp direnmiyordum.

Buyurun, içeriye buyurun! Bakın, her şey yakuttan. Ylajali,

Ylajali! Kırmızı, dalga dalga ipek divan! Ne de hızlı nefes alıyor! Öp beni sevgilim, daha çok, daha. Kolların kehribardan sanki, dudakların alev alev... Garson, bir biftek söylemiştim...

Penceremden içeri güneş doluyordu, altta beygirlerin yulaf yediklerini işitiyordum. Oturuyor, bir küçük çocuk gibi memnun, sevinçli, tahta talaşını emiyor, boyuna cebimdeki yazıyı elliyordum. Bir kerecik olsun düşünmediğim halde, yazının cebimde olduğunu bana bir içgüdü söylüyor, bunu bana kanım hatırlatıyordu. Yazıyı cebimden çıkardım.

Islanmıştı; kâğıtları açıp güneşe serdim. Sonra odamda gezinmeye başladım. Ne kadar da sıkıcıydı her şey! Yere, dört bir yana ince, uzun şeritler halinde teneke kırpıntıları saçılmıştı. Oturacak ne bir iskemle vardı, ne de çıplak duvarlarda bir çivi. Her şey "Amcanın bodrumu"na götürülmüş, paraları yenmişti. Kalın bir toz tabakasıyla kaplı masada birkaç yaprak kâğıt; işte bütün servetim! Yataktaki eski, yeşil battaniyeyi bana birkaç ay önce Hans Pauli ödünç vermişti... Hans Pauli! Parmaklarımı şaklattım. Hans Pauli Pettersen bana yardım etmelidir! Ve adresini hatırladım. Hans Pauli'yi nasıl da unutmuşum! Ne diye hemen kendisine başvurmadığım için bana çok gücenecekti kuşkusuz. Hemen şapkamı başına geçirdim, kâğıtlarımı toplayıp acele merdivenleri indim.

"Jens Olai!" diye seslendim, ahıra. "Sana öğleden sonra yardım edebileceğimi sanıyorum, yüzde yüz!"

Belediyenin önünde saatin on biri geçmekte olduğunu gördüm, hemen yazı işleri müdürüne gitmeye karar verdim. Kâğıtlarımın sırada olup olmadığını kontrol için, büronun kapısı önünde durdum, dikkatle düzleyip yine cebime soktum kâğıtları; kapıyı vurdum. İçeriye girerken kalbim küt küt atıyordu.

Her zamanki yerindeydi "Makas". Çekinerek, müdürü sordum. Cevap yok. Adam, elinde uzun makası, oturmuş, vilayet gazetelerinden küçük haberler kesiyordu.

Biraz daha ilerleyip, sorumu tekrarladım.

Başını kaldırmaksızın: "Müdür daha gelmedi." dedi sonunda.

"Ne zaman gelir?"

"Bilmem ki, hiç bilmiyorum."

"Büro, kaça kadar açık?"

Bu sözüm cevapsız kaldı, gitmek düştü bana. Bu kadar zaman zarfında Makas, bir kerecik olsun bakmamıştı yüzüme. Beni sesimden tanımıştı. Burada seni adamdan saymıyorlar! diye düşündüm. Sana cevap vermek bile bir külfet onlar için. Böyle yapmalarını müdür mü tembih etmişti yoksa? Şu var ki, ben de, ünlü yazım on krona kabul edildikten bu yana ona makaleler yağdırmış, hemen her Allahın günü işe yaramaz yazılarımla kapısını aşındırmıştım; o da bunları okuyup bana geri vermek zorunda kalmıştı. Artık bu işe bir son vermek istiyordu belki de, önlem almak istiyordu... Homansby yolunu tuttum.

Hans Pauli Pettersen, dört katlı bir evin tavan arasında oturan bir köylü öğrenci idi; yani fakir bir adamdı Hans Pauli Pettersen. Ama bir kronu varsa esirgemezdi. Bu kronu alacağıma öyle emindim ki, parayı şimdiden avucumda biliyordum. Yoluma devam ediyor, bu kronu düşünerek seviniyor, kendimi bu paradan yana emin hissediyordum. Sokak kapısına vardığımda kapıyı kapalı buldum, zili çaldım.

"Üniversite öğrencisi Pettersen'le görüşmek istiyorum." dedim, içeri girmek istedim. "Ben, odasını biliyorum."

"Üniversite öğrencisi Pettersen!" diye tekrarladı hizmetçi kız. "Tavan arasında oturuyordu, o mu? Burdan çıktı o. Nereye gittiğini bilmiyorum, ama, mektuplarının Toldbod caddesinde Hermansen'e gönderilmesini söylemişti." Ve kız, evin numarasını verdi.

Ümit ve iman dolu, Hans Pauli'nin adresini öğrenmek için, Toldbod caddesine yollandım. Son çaremdi bu benim, faydalanmak zorundaydım. Yolda yeni bir yapı çıktı karşıma; binanın önünde birkaç dülger, tahta rendeliyorlardı. Yığının içinden temiz iki talaş aldım, birini ağzıma attım, ötekini ilerisi için cebime koydum ve yoluma devam ettim. Açlıktan inildiyordum. Bir ekmekçi dükkânı vitrininde on örelik nefis ve kocaman bir ekmek gördüm; on öre'ye alınabilecek en büyük ekmekti bu...

"Üniversite talebesi Pettersen'in adresini öğrenmeye geldim."

"Bernt Anker caddesi, 10 numara, çatı odası... Oraya kadar gidecekseniz iki de mektubu var, lütfen götürüverin!"

Aynı yollardan yine şehre yukarı yollandım, yine dülgerlerin önünden geçtim; şimdi aş kapları dizlerinin arasında, oturmuş, aşe-

vinden aldıkları sıcacık yemeklerini yiyorlardı. Ekmekçi dükkânının önünden geçtim, deminki ekmek yerinde duruyordu. Sonunda, yorgunluktan yarı ölü, Bernt Anker caddesini buldum. Kapı açıktı, zorla merdivenleri tırmanıp, yukarıya, çatı arasına çıktım. İçeri girer girmez Hans Pauli'yi bir anda keyfe getirmek için mektupları cebimden çıkardım. Ne halde olduğumu anlatınca benim bu küçük ricamı geri çevirmezdi kuşkusuz, Hans Pauli öyle iyi kalbliydi ki; ben bunu her zaman söylemişimdir...

Kapıda kartını buldum: "H.P. Pettersen, İlâhiyat Öğrencisi... Köyüne gitti."

Oracığa çökekaldım; yorgunluktan helâk olmuş, çıplak tahtalara oturdum. Makine gibi, birkaç kere tekrarladım: Köyüne gitti! Köyüne gitti! Sonra sustum büsbütün. Ne gözlerimde yaş vardı, ne zihnimde bir düşünce, bir duygu. Gözlerim faltaşı gibi açılmış, oturuyor, hiçbir şey düşünmeden mektuplara bakıyordum boyuna. On dakika geçti, belki yirmi, belki daha da fazla. Ben hep aynı yerde oturuyor, parmağımı bile kımıldatmıyordum. Bu sağır uyuşukluk, bir uyku gibiydi, bir uyku gibiydi adeta. Derken, birisinin merdivenleri çıktığını işittim, ayağa kalktım.

"Üniversite öğrencisi Pettersen'e geldim. Bende iki mektubu vardı da..."

"O, köyüne gitti!" cevabını verdi kadın. "Ama tatilden sonra gelecek. İsterseniz mektupları bana bırakın."

"Teşekkür ederim, çok iyi olur," dedim. "Dönünce verirsiniz. Belki önemli şeyler vardır içlerinde. Allaha ısmarladık!"

Sokağa çıkınca durdum, caddenin ortasında yumruklarımı sıkarak, yüksek sesle: "Sana şunu söyleyeyim ki, sevgili Allahım," dedim. "Sen bir... İşte öyle!" Öfkemden dişlerimi sıkarak, bulutlara doğru başımı salladım: "Şeytan çarpsın ki beni, sen bir..."

Sonra birkaç adım daha yürüdüm, yine durdum. Birden duruşumu değiştirip ellerimi katladım, başımı yana eğdim, tatlı, masum bir sesle sordum: "Ona da başvurdun mu, yavrucuğum?"

Sesimin ahengini beğenmedim.

"Büyük O ile!" dedim. "Kubbe gibi olsun O! Tekrar: O'ndan da medet umdun mu, yavrucuğum?" Başımı eğdim, sesimi mahzunlaştırdım, cevap verdim: "Hayır."

Sesimin ahengini yine beğenmedim.

"İki yüzlü olma, sersem! Allahtan, Allah Babadan yardım istediğini söylesene! Sözlerine işittiğim melodilerin en acıklısını bulmalısın. O halde, yeni baştan! Eh, bu fena olmadı. Fakat inlemen gerek, hasta bir beygir gibi inlemen. Ha şöyle!"

Yürüyor, egzersiz yapıyor, başaramadım mı telaşımdan ayaklarımı yere vuruyor, kendime: "Kütük, kereste!" diye küfrediyordum; yoldan geçenler, şaşkın afallamış, arkalarına dönüyor, ardımdan bakıyorlardı.

Durmadan ağzımdaki talaşı çiğniyor, gidebildiğim kadar hızlı, caddelerde sallana sendeleye yürüyordum. Farkında olmadan, istasyon meydanına geldiğimi gördüm. Kurtarıcı kilisesinin saati bir buçuğu gösteriyordu. Durdum bir süre, düşündüm. Alnımı yorgun bir ter basmıştı. Gözlerimden aşağı sızıyordu. "Gel biraz limana gidelim" dedim kendi kendime. "Yani vaktin varsa!" Kendi kendimin önünde bir reverans yaptım, demiryolu rıhtımına yürüdüm. Gemiler vardı ilerde; güneş ışığında deniz kımıldıyordu. Canlı bir kaynaşmadır gidiyordu; islim düdükleri ötüyor, hamallar sırtlarında sandık taşıyor, mavnalardan doğru şen türküler geliyordu. Yakınımda çörek satan bir kadın oturuyordu. Esmer burnunu malların üzerine eğmişti; önündeki küçük masa, nefis yiyecekleriyle insanı günaha ayartıyordu. Öfkeyle başımı çevirdim. Rıhtımı çörek kokusuyla dolduruyor, öf be! Açın panecereleri! Yanımda oturan bir adama döndüm, bu uygunsuzluğu ısrarla anlattım ona: Nereye gitsen, karşında çörekçi kadınlar... Değil mi? Evet ama, şunu da teslim etmek gerekir ki... Fakat adamcağız bu işde bir bityeniği sezmişti, sözümü bitirmeme zaman bırakmadan kalkıp, yürümeye başladı. Ben de kalktım, adamın ardına takıldım, yanıldığını kanıtlamaya kararlıydım.

"Hatta sağlık koşulları bakımından..." dedim ve omzuna dokundum adamın.

"Affınızı dilerim, ben yabancıyım, buranın sağlık koşullarını bilmiyorum." dedi, korkuyla yüzüme baktı.

"Eh, yabancıysanız başka," dedim. "Size bir hizmette bulunabilir miyim? Şehri gezdirsem? Bir zevk olur benim için, hem para da alacak değilim..."

Fakat adam ille de benden kurtulmak istiyordu; apar-topar karşı kaldırıma geçti.

Tekrar kanapeme döndüm, oturdum. İçim içime sığmıyordu, az ötemde çalmaya başlayan laterna, bendeki bu huzursuzluğu daha da çoğalttı. Tok, madensel bir müzik, Weber'den bir parça, küçük bir kızın söylediği kederli ezgi. Laternanın flüte benzeyen acılı ahengi kanıma doluyor, sinirlerim yankılanır gibi titriyordu; az sonra kanapede arkama yaslandım, ezgiye ben de katıldım. Açsak neler duymayız ki! Kendimi bu ezgilere kaptırdığımı, içlerinde eridiğimi hissediyor, boşalıyor, yüksek dağların üzerinde süzülerek, dans ederek aydınlık iklimlere doğru akıyordum.

Küçük laternacı kız: "Bir öre!" dedi, teneke tepsisini uzattı. "Bir öre'cik!"

"Peki!" dedim düşünmeden, ayağa kalktım, ceplerimi araştırdım. Çocuk kendisiyle alay ettiğimi sandı, hiçbir şey demeden uzaklaştı. Bu dilsiz boyun eğiş, çok ağrıma gitti, küfretseydi sevinirdim. Canevimden vurulmuşa döndüm, seslendim arkasından: "Bir öre'm yok," dedim. "Fakat unutmam seni. Belki yarın. Adın ne senin? Ne güzel ad; bu adı unutmayacağım. O halde, yarın..."

Fakat, tek söz söylemedi ama, bana inanmadığını hissettim pekâlâ! Bu küçük sokak yosmasının bana inanmak istemeyişi karşısında, kederimden ağladım. Tekrar çağırdım kızı, hızla ceketimi açtım, yeleğimi vermek istedim ona. "Boş gitme, dur biraz!" dedim.

Yeleğim yoktu oysa.

Yeleğimi ne diye arıyordum sanki! Haftalarca önce elden çıkarmıştım yeleği, yaptığım işe bak! Şaşırmış kızcağız, fazla beklemedi, çekip gitti, gitmesine göz yummak zorunda kaldım. Çevreme halk birikmişti, gülüşüyorlardı. Bir polis memuru kalabalığa yararak yanıma sokuldu, ne oluyor, diye sordu.

"Hiç!" cevabını verdim. "Yok bir şey. Kızcağıza yeleğimi vermek istemiştim de... babası için... Ne var bunda gülecek? Eve gider, başka yelek giyerim ben!"

"Sokak ortasında kesin gürültüyü!" dedi polis. "Haydi yallah!" Ve beni ileriye itti. "Bunlar sizin kâğıtlarınız mı?" diye seslendi arkamdan.

"Evet, hay kör şeytan, makalem, önemli yazılar! Ne savrukluk

bu bendeki..."

Kâğıtlarımı topladım, tamam ve sırada oldukları kanısına varınca bir dakika bile oyalanmadan, sağa sola bakmadan, yazı işlerinin yolunu tuttum. Kurtarıcı kilisesinin saati dördü gösteriyordu.

Kapanmıştı büro. Merdivenlerden aşağı bir hırsız gibi korka korka indim, sokak kapısı önünde çaresiz kırık dökük durdum. Şimdi ne yapacaktım? Duvara dayandım, yerdeki taşlara diktim gözlerimi, düşündüm. Yerde bir toplu iğne duruyordu, ayaklarımın ucunda ışıldıyordu, eğilip aldım. Ceketimin düğmelerini söksem hepsine kaç para verirlerdi ki? Belki de boşunaydı bu. Düğme düğme idi eni sonu; ama ben evirip çevirdim, inceledim, yeniden farksızdılar. Fena fikir değildi; yarım çakımla düğmeleri keser, "Amca"ya götürebilirdim. Bu beş düğmeyi satabileceğim ümidi, beni diriltti hemen. "Bak gör, olur bu iş!" dedim. Sevincim ağır basmıştı, düğmeleri art arda hemen kesmeye koyuldum. Bir yandan da içimden konuşuyordum:

Eh işte, ne çare, züğürtledik biraz, geçici bir para darlığı... Kullanılmış mı dediniz? Yanılıyorsunuz, efendim. Düğmelerini benden daha az kullanan biri varsa, pes! Ben ceketimi hiç iliklemem ki, hep önüm açık gezerim; bu, bende bir alışkanlık olmuştur, huy işte... Yo, yoo, istemiyorsanız o başka. Fakat on öre'ye bırakabilirim. En azdan... Hayır, hay Allah, almak zorundasınız diyen kim? Fazla konuşmayın, rahat bırakın beni... Hay hay, çağırın polisi, çağırmazsanız hatırım kalır. Siz polisi getirinceye kadar, ben beklerim burada. Bir şeyinizi de çalacak değilim... Eh, uğurlar olsun, güle güle! Adım Tanger'dir, dışarda fazla oyalandım da...

Merdivenlerden birisi iniyordu. Bir anda gerçeklere döndüm. Makas'tı gelen; tanımıştım. Düğmelerimi hemen cebime soktum. Geçip gitmek istedi, selâmıma karşılık bile vermedi, birden tırnaklarını temizleyeceği tutmuştu. Durdurdum, yazı işleri müdürünü sordum.

"Yok, yahu!"

"Yalan söylüyorsunuz!" dedim. Beni bile şaşırtan bir küstahlıkla devam ettim. "Onunla konuşmam gerek. Çok önemli. Stiftgaard hakkında ona söyleyeceklerim var."

"Yaa, bana söyleyemez misiniz?"

"Size mi?" dedim ve Makas'ı tepeden tırnağa süzdüm bir.

Faydası oldu bunun. Hemen beni yukarıya çıkardı, kapıyı açtı. Heyecandan boğulur gibiydim. Kendime cesaret vermek için dişlerimi sıktım; kapıyı vurup müdürün özel bürosuna girdim.

"Merhaba, siz misiniz?" diye sordu dostça. "Buyurun, oturun!"

O anda bana kapıyı gösterseydi daha iyiydi; gözlerimin yaşardığını hissettim.

"Bağışlamanızı dilerim..." dedim.

"Oturun!" diye tekrar etti.

Oturdum, yeni bir makale yazdığımı söyledim, bunu gazetesinde yayınlanmış görmeyi çok arzu ettiğimi anlattım. Olanca gayretimi harcamış, üzerinde çok çalışmıştım.

"Okuyacağım." dedi, yazıyı aldı. "Yazılarınızda büyük bir gayretin izleri var kuşkusuz. Fakat çok taşkın yazıyorsunuz. Biraz daha temkinli olsanız: Fazla ateşli. Fakat okuyacağım." Ve tekrar masasına döndü.

Kalakalmıştım, bir cesaret, bir kron istesem? Ona niçin fazla ateşli olduğumu anlatsam? O zaman bana yardım ederdi herhalde; bu, ilk defa olmuyordu.

Ayağa kalktım. Ne etsem! Son görüşümde parasızlıktan yakınmış, hatta bana para bulması için muhasebeciyi oraya buraya yollamıştı. Yine öyle olacaktı belki de, hayır, öyle olmamalıydı. Hem uğraşı olduğunu görmüyor muydum?

"Bir şey mi söyleyecektiniz?" diye sordu.

"Hayır!" dedim azimli bir sesle. "Tekrar ne zaman geleyim?"

"Bir uğrayın!" cevabını verdi. "Birkaç gün sonra falan."

Ricam, söz haline gelemeden içimde kaldı. Bu adamın gösterdiği dostluk sınırsızdı adeta, ve ben buna saygı göstermek istiyordum. Açlıktan, öleyim daha iyi. Ve çıktım.

Kendimi sokakta bulup da yeni bir açlık nöbeti hissedince, tek kron istemeden bürodan ayrılmış olmama pişmanlık duymadım bile. Cebimden öteki talaşı çıkardım, ağzıma aldım, faydasını da gördüm tekrar. Bunu neden daha önce yapmamıştım? "Utan, utan!" dedim yüksek sesle. "Bu adamdan bir kron istemek, onu yeniden zor durumda bırakmak, nerden aklına esti?" Böyle bir yüzsüzlüğü aklımdan geçirdiğim için müthiş kabalaştım kendime karşı. "Valla-

hi, billahi pintiliğin bu derecesini işitmemiştim." dedim. "Bir krona ihtiyacın var diye, sen koş git adama, gözlerini oymaya kalk nerdeyse; rezil köpek! Haydi, marş! Hızlı, daha hızlı, it herif! Gösteririm ben sana!"

Kendimi cezalandırmak için koşmaya başladım, atlaya sıçraya caddenin birini bitirip ötekine başlıyordum. İtiraz dinlemez sesleniş-lerle kendimi ileriye itiyor, durmak istedim mi dilsiz ve öfkeli, için için bağırıyordum kendime. Böylece ta yukarlara, Pilestraede'ye kadar gelmiştim. Derken, daha fazla koşamadığım için hırsımdan bayağı uluyarak kasılıp kalınca, zangır zangır titreyen gövdemi, bir merdiven basamağına bıraktım. "Dur!" dedim. Ve kendimi adamakıllı hırpalamak için tekrar kalktım, kendimi ayakta durmaya zorladım, güldüm kendi halime, kendi sefaletimle alay ettim. Sonunda, dakikalarca sonra, bir baş işaretiyle kendime oturma izni verdim, ama bu sefer de mahsus, merdivenin en rahatsız yerini seçtim.

Allahım, ne güzel şeydi dinlenmek! Yüzümdeki terleri sildim, geniş nefes alarak taze havayı çektim içime. Nasıl da koşmuştum! Pişman değildim fakat, haketmiştim. Bir kron istemeyi sen misin aklından geçiren; işte bunun sonu, işte cezası! Tatlılıkla öğüt vermeye başladım kendime, bir anne gibi. Gitgide yüreğim yufkalaştı, yorgun, dermansız ağlamaya başladım. Sessiz, sakin, için için bir ağlayıştı bu; gözyaşı akıtmadan, gönülden bir hıçkırış.

Bir çeyrek saat, daha da fazla hep aynı yerde oturdum. İnsanlar gelip gidiyor, beni rahatsız etmiyorlardı. Sağda solda küçük çocuklar oynuyor, caddenin karşı tarafında bir ağaçta bir kuş ötüyordu.

Bir polis geldi yanıma:

"Burada niçin oturuyorsunuz?" dedi.

"Niçin mi oturuyorum?" diye sordum. "Hoşlandım da onun için."

"Yarım saattir size bakıyorum," dedi. "Tam yarım saattir burada oturuyorsunuz."

"Eh, aşağı yukarı!" cevabını verdim. "Var mı daha diyeceğin?" Öfkeyle kalkıp yürüdüm.

Pazar meydanına varınca durdum, caddeye, aşağı baktım. Hoşlandım da onun için! Bu da cevap mıydı sanki? Yorgunluktan, de-

meliydin; sesini ağlamaklı yapmalıydın, -öküzün birisin sen, numara yapmasını bile beceremiyorsun! - Yorgunluktan! Ve bir beygir gibi inlemeliydin!

Yangın kulesine varınca tekrar durdum, yeni bir ilhama kaptırmıştım kendimi. Parmağımı şaklattım, yoldan geçenleri şaşırtan bir kahkaha attım ve şöyle dedim: "Sahi, sen rahip Levison'a gitmelisin. Gerçekten ona gitmelisin. Sırf bir deneme için tabii. Hem ne kaybedersin? Hava da çok güzel madem."

Pascha kitabevine girdim, adres rehberinde rahip Levison'un oturduğu yeri buldum, yola koyuldum. Göster kendini! dedim. Yalnız, aptallığın gereği yok! Vicdan mı, dedin? Delilik etme, bu yoksulluğunda, vicdan senin neyine? Karnın aç, çok aç ve sen ilk defa önemli ve zorunlu bir şey istemeye gidiyorsun. Fakat başını omzuna yatırman, sözlerini dokunaklı söylemen şart. Yapamaz mısın? Yapamazsan seninle bir adım bile atmayacağımı bilirsin. Sonra şu da var: Yoldan çıkmışsın, geceleri karanlığın güçleriyle boğuşuyorsun; açsın, ekmeğin; susuzsun, sütün şarabın yok! Bak, ne hallere düştün. Kaldın karanlıklarda, lambanda bir damla yağın yok! Fakat Tanrının keremine inanıyorsun, imanını yitirmedin henüz, hamdolsun! Tanrının keremine bu kadar inandığına göre, ellerini kavuşturmalı, bir şeytan gibi olmalısın. Dünyalığa gelince, her çeşit dünyalıktan nefret etmen gerekir. Dua kitabı ise, o da başka, dua kitabı bir iki kronluk bir anıdır... Rahibin kapısı önünde durdum, okudum: "Görüşme saatleri 12'den 4'e kadar."

"Şimdi aptallığın gereği yok!" dedim. "Bu işi ciddi tutmak gerek. Ha şöyle, eğ başını az daha.." Rahibin zilini çaldım.

"Rahip efendiyle görüşebilir miyim?" dedim kıza; fakat Tanrı adını karıştırmamıştım sözüme.

"Rahip efendi sokağa çıktı!" diye cevap verdi kız.

Sokağa çıktı! Sokağa çıktı! Bu benim bütün planımı bozmuş, söylemeyi tasarladığım şeyleri altüst etmişti. O uzun yürüyüş neye yaramıştı sanki? Kalakalmıştım.

"Önemli miydi?" diye sordu kız.

"Hayır!" cevabını verdim. "Hiç de önemli değil! Tanrının lûtfettiği bu güzel havada, gideyim, rahip efendinin hatırını sorayım demiştim."

Ben duruyordum, kız duruyordu. Kızın dikkatini ceketimi tutan toplu iğneye çekmek için mahsus göğsümü öne çıkardım; niçin geldiğimi yalvaran bakışlarımdan anlasın istedim; fakat zavallı hiçbir şey anlamadı, hiçbir şey.

"Hava çok güzel, evet. Acaba hanımefendi de mi sokağa çıktı?"

"Hayır, fakat romatizması var, kanapede yatıyor, yerinden kımıldayamıyor... Bir haber mi bırakacak, bir şey mi söyleyeceksiniz?"

"Yoo, hayır. Ben sık sık böyle gezintilere çıkarım, biraz kımıldamış olmak için. Öğle yemeğinden sonra dolaşmak çok iyidir."

Dönüş yolunu tuttum. Daha fazla gevezelik neye yarardı? Hem sonra, başım dönüyordu, nerdeyse yığılıp kalacaktım yere. Görüşme saatleri; 12'den 4'e kadar. Bir saat gecikmiştim. Kerem saati geçmişti.

Stortorv'da kilise yanındaki kanapelerden birine oturdum. Allahım, her şeyi ne kadar da kara görüyordum artık. Ağlamıyordum, pek yorgundum çünkü. Istırabın son kertesinde, bir şey yapmayı düşünmeden, hareketsiz oturuyor, açlıktan ölüyordum. Bağrım iltihaplanmıştı herhalde; içim öyle fena yanıyordu ki! Talaş çiğneyişim artık para etmez olmuş, bu boşuna çabadan çenelerim tutulmuştu. Çenelerimi yormaktan vazgeçtim. Bıraktım işi oluruna. Üstelik, yolda bulup hemen kemirmeye başladığım bir parça portakal kabuğu, midemi bulandırmıştı. Hasta idim; bileğimdeki atardamarlar mavi mavi şişmişlerdi.

Ne ummuştum? Bütün gün bir kron uğruna taban tepmiştim, bu para beni ancak birkaç saat daha yaşatabilirdi. Kaçınılmaz sonuç, ha bir gün önce gelip çatmış, ha bir gün sonra, ne farkederdi sanki? Dürüst bir insan gibi davransaydım, şimdi çoktan ölmüş, sonsuz dinlenceye çekilmiş, kaderime boyun eğmiş olmam gerekirdi. O anda açık, net düşünebiliyordum. Ölecektim işte; sonbahardı, her şey kış uykusuna gömülüyordu. Ben her çareye başvurmuş, bildiğim her yardım kaynağından faydalanmak istemiştim. Duygulanmış, hep bu düşünce üzerinde duruyor, zihnimde yeniden bir kurtuluş ümidi belirdikçe fısıltıyla itiraz ediyordum. Hey sersem, sen ölmeye başladın bile! Birkaç mektup yazmalı, her şeyimi tamamlayıp

hazırlanmalıydım. Güzelce yıkanacak, yatağımı düzeltecektim; elimde, avucumda kalmış en temiz şeyleri, yani iki beyaz yazı kâğıdını başımın altına koyacaktım; sonra da yeşil battaniyeyi...

Yeşil battaniye! Birden ayıldım, kan başıma çıktı, kalbim küt küt atmaya başladı. Kanapemden kalkıp, yürümeye koyuldum. İçimde yeniden hayat kımıldıyordu; kopup gelen sözcükleri tekrarlıyordum boyuna: Yeşil battaniye! Yeşil battaniye! Bir şeye yetişmek ister gibi yürüyüşümü gittikçe hızlandırdım; çok geçmeden, teneke atelyesine, odama vardım.

Bir an bile oyalanmadan, ya da kararımda tereddüt etmeden, yatağa gittim. Hans Pauli'nin battaniyesini yuvarlayıp dürdüm. Aklıma gelen bu eşsiz fikir de beni kurtaramazsa, bu iş bir acayip bitecekti. İçimde beliren aptalca düşünceler beni etkilemiyordu, hepsini defledim bir yana. Ermiş değildim ben, bir erdem örneği değildim, aklım başımdaydı henüz...

Battaniyeyi koltuğuma sıkıştırıp, Stener caddesinde 5 numaraya gittim.

Kapıyı vurdum, o büyük ve yabancı salona ilk defa ayak bastım; kapıdaki çıngırak, başımın üzerinde dertli dertli birkaç kere çaldı. Yandaki odadan bir adam çıktı; ağzı yemek dolu, lokmalarını çiğneye çiğneye geldi, tezgâhın gerisine dikildi.

"Gözlüğümü bıraksam bana yarım kron verir misiniz?" dedim. "Birkaç gün içinde gelir, geri alırım."

"Nasıl? Çerçevesi demir, değil mi?"

"Evet."

"Yok, istemem."

"Öyle, haklısınız. Ben de şöylece sordum zaten. Bir de battaniyem var, artık bana gerekmeyecek, hani sanki belki onu alırsınız."

"Üzgünüm, bir yığın battaniye var bende." cevabını verdi. Ben battaniyeyi açınca da, üstünkörü bir göz attı.

"Hayır, kusura bakmayın. Yaramaz bana."

"Önce kötü tarafını gösterdim," dedim. "Öbür yüzü iyidir."

"Olsun, farketmez, ne yapayım görüp de! Siz bu battaniye için kimseden on öre alamazsınız!"

"Evet, matah bir şey değil kuşkusuz; fakat kullanılmış başka battaniyelerle beraber satabilirsiniz, diye düşündüm."

"Boşuna zahmet!"

"Yirmi beş öre de vermez misiniz?" dedim.

"Hayır, hem istemem azizim, dükkânımda durmasını bile istemem."

Battaniyeyi koltuğuma alıp tekrar, odama döndüm.

Hiçbir şey olmamış gibi davrandım, battaniyeyi gene yatağın üzerine serdim, her zamanki gibi, güzelce düzledim; yaptığım şu son marifetten, üzerinde hiçbir iz kalmasın istedim. Bu yutturmacaya karar verdiğim anda aklımın büsbütün başımda olması olanaksızdı. Düşündükçe bu iş bana da olanaksız görünüyordu. Ya bir halsizlik nöbetinde olmuştu bu, ya da irademin gevşediği bir anda gafil avlanmıştım. Hem ben, bu tuzağa yüzde yüz düşmemiştim ki! Kötü bir iş yapmakta olduğumu sezinlemiş, işe önce gözlükle girişmiştim. Hayatımın son saatlerini lekeleyecek olan bu günahı işlemeye fırsat bulamadığım için çok seviniyordum.

Sonra yine şehre yollandım.

Kurtarıcı kilisesi yanında tekrar bir kanapeye çöktüm; başım göğsümde, son heyecandan bitkin, açlıktan perişan, uyuklamaya başladım. Ve zaman ilerliyordu.

Bu saati de dışarda oturarak geçirmek istiyordum, odamdan daha biraz aydınlıktı burası. Hem sonra, açık havada olunca bağrımdaki didişmenin, şiddetinden kaybettiği sanısına da kapılıyordum. Odaya, öyle fazla geçlere kalmadan dönebilirdim nasıl olsa.

Uykuyla boğuşuyor, düşünüyor, tarifsiz acılar çekiyordum. Ufak bir taş parçası bulmuştum, temizleyip ağzıma attım, dilimin üzerinde bir şey olsun diyerek. Bu hariç, kımıldamıyor, gözlerimi bile kıpırdatmıyordum. İnsanlar gelip gidiyor, araba takırtıları, at patırtıları, sesler havayı dolduruyordu.

Fakat ben bir de düğmelerle teşebbüse geçmeyecek miydim? Bir şeye yaramayacaktı tabii, üstelik hasta idim de! Ama düşününce, dönüşte nasıl olsa "Amca"nın önünden geçmem gerekiyordu.

Sonunda, yerimden kalktım, güç halle yavaş ve sendeleyerek, caddelerde yürümeye başladım. Kaşlarım üzerinde yakıcı bir ıstırap hissediyordum, bir ateş nöbeti yaklaşıyor ve ben mümkün mertebe ayağımı çabuk tutmaya bakıyordum. Yine ekmekçi dükkânının önünden geçtim, ekmek yerinde duruyordu. Yapmacık bir kararla,

burada oyalanmaya gelmez, dedim. Fakat içeri girsem de bir lokma ekmek rica etsem? Bu düşünce bir şimşek, bir parıltı gibi çaktı geçti zihnimden. Boşver! diye fısıldayıp başımı salladım. Kendimle alay ederek yola devam ettim. Bu dükkânlardan bir şey istemenin faydasızlığını biliyordum pekâlâ.

Urgancılar geçidinde bir kapı aralığında bir çift fısıldaşıyordu. Az ilerde, bir kız, camdan başını uzattı. Çok sakin, düşünceli yürüyor, görünüşümle, binbir şey düşünüyora benziyordum... Ve kız, sokağa çıktı.

"Ne haber, moruk? Aa, sen hasta mısın? Allahım, bu surat ne böyle?" Ve kız hemen geri kaçtı.

Birden durdum. Ne vardı suratımda? Sahiden de ölmeye mi başlamıştım? Elimi yanaklarımda gezdirdim: Avurtlarım çökük, tabii. Yanaklarım, dipleri iç tarafta iki fincan gibiydiler. Allahım! Ve yoluma devam ettim.

Fakat yine durdum. Aklın almayacağı kadar zayıf olmalıydım. Gözlerim çukura batmış, kafamın içine gömülmüştü. Yüzüm nasıldı acaba? İnsanın, henüz yaşarken, sadece açlık yüzünden çirkin, korkunç biçimlere girmesi, çok rezil bir şeydi, çok rezil! İçimde o çılgınca öfkeyi yeniden hissettim; son parlayış, son deprenişti bu. Allahım, bu surat ne böyle? Memlekette eşi benzeri bulunmayan bir kelle götürüyor, Allahım, bir hamalı tuz-buz edecek güçte bir çift yumruk taşıyor ve Kristiania şehrinin göbeğinde, suratım suratlıktan çıkacak kadar açlık çekiyordum! Ne işti bu! Bir beygir gibi, ha babam, kendimi zorlamış, gece gündüz, gözlerim önüme akıncaya kadar okumuş, çalışmış, beynimdeki zekâyı açlıklara akıtmıştım! Ne geçmişti, lanet olsun, elime? Sokak sürtükleri bile, bu manzaradan kendilerini koruması için Tanrıya yalvarıyorlardı. Fakat artık buna bir son vermek gerek... anlıyor musun? Son vermek gerek, şeytanlar görsün yüzümü!.. Sürekli büyüyen bir öfkeyle, bitkinliğime içerleyip, dişlerimi gıcırdatarak, ağlaya küfrede, sendeleye tökezleye yürüyor, yanımdan geçenlere dikkat bile etmiyordum. Kendime işkence etmeye başlamıştım yeniden. Alnımı bile bile sokak fenerlerine çarpıyor, tırnaklarımı avuçlarıma batırıyor, düzgün konuşamadım mı, öfkemden kudurarak dilimi ısırıyor, canım yandıkça, deliler gibi gülüyordum.

"Evet ama, ne yapacağım?" dedim sonunda. Ayağımı yere vurarak, birkaç kere tekrarladım: "Ne yapacağım!" Yanımdan bir bey geçiyordu, gülümseyerek hatırlattı:

"Gidip bir odaya kapattırın kendinizi!"

Ardından baktım. Ünlü kadın hastalıkları doktorlarından biriydi bu, "Dük" dedikleri. Benim ne halde olduğumu o bile anlamamıştı; tanıdığım, bir zamanlar elini sıktığım o bile. Sakinleştim. Kendimi bir odaya kapattırmak mı? Evet, çıldırmıştım, haklıydı. Deliliği kanımda hissediyordum. Demek, benim sonum buydu, ne çare! Yine yavaş, üzgün, yürüyüşüme döndüm. Demek demir atmam gerekiyordu!

Birdenbire dinginliğe kavuşmuştum. Fakat odalara kapattırmam kendimi, dedim. İşte bu olmaz, yalnız bu! Korkudan sesim kısılmıştı. Boşuna yalvarıp yakarıyordum: İşte yalnız kapatmasınlar beni! O zaman beni belediyeye götüreceklerdi, hiçbir gün ışığının sızmadığı, karanlık bir hücreye kapatacaklardı. İşte ben yalnız bir bunu istemiyorum! Önümde açık, başka yollar yok muydu; bir de onları deneyecektim; daha çok çaba harcayacak, vaktimi buna ayırarak, bıkıp usanmadan kapı kapı dolaşacaktım. Bir müzik dükkânı işleten Cisler vardı örneğin; ona henüz hiç gitmemiştim! Bir çaresi bulunurdu elbet. Hem yürüyor, hem konuşuyordum. Sonunda heyecanımdan yine ağlamaya başladım. Beni odalara kapatmasınlar da!

Cisler? Bu Tanrının bir işareti miydi yoksa? Ben bu adı herhalde sebepsiz hatırlamamıştım, üstelik çok da uzaktaydı Cisler'in dükkânı. Ama ne olursa olsun, bir de ona gitmek istiyordum; yavaş yürür, arada dinlenirdim. Dükkânın yerini biliyordum, eskiden arasıra giderdim, ferah günlerimde ondan birkaç nota satın almıştım. Ondan, yarım kron istemem doğru muydu? Sıkılırdı belki; bir kron istemeliydim.

Dükkâna vardım, patron nerde, diye sordum, beni odasına götürdüler; şık, zarif giyinmiş oturuyor, önündeki kâğıtları inceliyordu.

Kekeleyerek özür diledim, ricamı söyledim. Kendisine başvurmak zorunda kaldığımı... Uzun sürmezdi, yakında öderdim... Yazımın ücretini alır almaz... Bana pek büyük bir iyilik etmiş olacaktı.

Daha ben konuşurken, o masasına dönmüş, yine işine dalmış-

tı. Sözlerimi bitirince yan gözle bana baktı, o güzel başını salladı: Hayır! dedi.Sadece, hayır. Ne bir açıklama, ne de başkaca bir söz.

Dizlerim şiddetle titriyordu; küçük, cilalı parmaklığa yaslandım. Bir daha denemem gerekiyordu. Buradan çok uzakta "Vaterland" da, durup dururken, ben onun adını ne diye hatırlamıştım? Sol böğrümde bir iki kasılma oldu, terlemeye başladım. Haha! "Çok dardayım." dedim. "Biraz da hastayım. Birkaç günü geçmez, borcumu mutlaka öderim. Bir lûtufta bulunsanız?"

"Azizim, ne diye doğru bana geldiniz?" dedi. "Siz benim için rastgele bir adamsınız. Ben ne tanır, ne de bilirim sizi. Gazeteye gitsenize, onlar tanırlar sizi."

"Fakat yalnız bu akşam için!" dedim. "Bu saatte gazete kapalı, bense çok açım."

Durmadan başını sallıyordu; kapının tokmağını tuttuğumda hâlâ başını sallıyordu.

"Hoşça kalın!" dedim.

Bu öyle yüce bir işaret değilmiş; diye düşündüm, acı acı gülümsedim. Bu kadarını ben de yapabilirim pekâlâ! Yorgun, bitik, bir semtten ötekine yürüdüm; arada bir, merdivenlere çöküyor, dinleniyordum. Bari, odalara kapamasalar beni! Bir odaya kapatılmak korkusu ardımı hiç bırakmıyor, bende rahat, huzur komuyordu. Yolumun üstünde bir polis gördükçe, karşılaşmamak için, hemen bir yan sokağa sapıyordum. Adımlarını yüze kadar say! dedim. Sonra talihimizi bir daha deneyelim! Elbet bir çaresi bulunur...

İç çamaşırı satan küçük bir mağaza idi, daha önce hiç girmediğim bir dükkân. Tezgâh gerisinde bir adam, arka planda kapısı porselen plakalı bir yazıhane, sıra sıra dolu raflar. Son müşterinin –yanağı gamzeli bir genç kadın– dükkândan çıkmasını bekledim. Ne de mutlu görünüyordu. Ceketi toplu iğne ile tutturulmuş ben, kadının dikkatini çekmek istemedim, başımı çevirdim.

"Arzunuz?" diye sordu tezgâhtar.

"Patron burada mı?" dedim.

"Bir dağ gezintisi yapmaya Johnheimen'e gitti." cevabını verdi. "Özel bir iş miydi?"

"Birkaç öre isteyecektim, ekmek alabilmek için!" dedim, gülümsemeye çalıştım. "Açım, beş param yok."

"O halde, siz de benim kadar zenginsiniz!" dedi, iplik paketlerini düzeltmeye koyuldu.

"Beni boş çevirmeyin, ne olur!" dedim. Birdenbire sırtımdan aşağı soğuk bir ürperme hissettim. "Açlıktan ölüyorum. Günlerdir ağzıma lokma koymadım."

Tek söz söylemeden, gayet ciddi, ardı ardına ceplerinin içini dışına çevirmeye başladı. "İnanmıyor musunuz?"

"Yalnız beş öre'cik!" dedim. "Bir iki gün içinde bunu size, on öre olarak öderim."

"Yahu, kasadan mı çalayım istiyorsunuz?" diye sordu, sabırsız.

"Evet!" dedim. "Evet, kasadan beş öre alınız."

"Daha neler!" dedi, ekledi: "Size hemen şunu söyleyeyim: Bu kadarı yeter!"

Açlıktan hasta, utançtan kıpkırmızı, dışarı çıktım. Hayır, artık bu işe bir son vermek gerekiyordu. Olanlar olmuştu bana. Kendimi yıllarca yukarda tutmuş, en zor saatlerde bile dik duruşumu elden bırakmamış, şimdiyse birdenbire hoyrat bir dilenciliğe düşüvermiştim. Bu tek gün, bendeki olanca düşünceyi kabalaştırmış, ruhumu yüzsüzlükle kirletmişti. En aşağılık satıcılar önünde küçülmeyi, karşılarında ağlayıp sızlamayı bile göze almıştım. Peki, neye yaramıştı? Ağzıma atmaya bir lokma ekmek bulabilmiş miydim? Kazancım yalnız şu olmuştu: Kendimden iğreniyordum. Öyle, öyle, bu işe bir son vermek gerek! Sokak kapısı neredeyse kilitlenirdi; bu geceyi de Belediyede geçirmek istemiyorsam, acele etmeliydim...

Bu düşünce bana kuvvet verdi; Belediyede gecelemek istemiyordum. Gövdem öne eğik, saplanan bıçakların acısını hafifletmek için, elim sol böğrüme dayalı, ağır ağır yürüyor, bir tanıdıkla karşılaşırım da, selâm vermek zorunda kalırım, diye gözlerim yerde, yangın kulesine doğru ilerliyordum. Kurtarıcı kilisesinin saati henüz yediyi gösteriyordu çok şükür; kapının kapanmasına daha üç saat vardı. Ne kadar da korkmuştum!

Şu halde, denenmedik hiçbir şey kalmamıştı, elimden gelen her şeyi yapmıştım. Koca günde şansımın bir kerecik olsun yolunda gitmemesi, şaşılacak şey doğrusu! diye düşündüm. Anlatsam kimse inanmazdı buna; yazsam, uydurma derlerdi. İnanacak kimse çıkmazdı hiçbir yerde! Öyle, öyle, çare yoktu artık; her şeyden önce sı-

kı durmak gerekiyordu. Öf be, iğrençti, inan olsun, kendimden iğreniyordum! Bütün ümitler suya düştü mü, her şey bitti demektir. Ahırdan bir avuç yulaf da mı çalamazdım? Bir ışık çizgisi, bir parıltı... Ahırın kilitli olduğunu biliyordum.

Sessizce katlanıyor, bir salyangoz gidişiyle eve doğru sürükleniyordum. Susamıştım; isabet ki, koca günde bu ilk defa! Su içebileceğim bir yer arandım. Pazar yerinden çok uzaklarda idim, bir kimsenin kapısını da çalmak istemiyordum; barındığım yere kadar sabredebilirdim herhalde. Sürse sürse, çeyrek saat sürerdi yolum. O bir yudum suyu da midemde tutabileceğim söylenemezdi pek; midem hiçbir şey kaldırmıyor, yuttuğum tükrük bile bana öğürtü veriyordu.

Ya düğmeler! Düğmeleri denememiştim daha! Birden durdum, gülümsemeye başladım. Büsbütün mahvolmamıştım henüz! Bu düğmelere karşılık on öre alabilirdim herhalde; yarın da bir yerden bir on öre daha bulsam, perşembeye yazımın parasını verirlerdi belki. Sahi, ben bu düğmeleri nasıl olmuş da unutmuştum? Düğmeleri cebimden çıkarıp, hem yürüdüm, hem gözden geçirdim; sevincimden gözlerim kararıyor, önümdeki caddeyi göremiyordum.

Koca depoyu, sıkıntılı akşamlarda sığındığım, kanımı emmiş o dostu nasıl da tanıyıverdim! Varım yoğum, ardarda hep onun içinde kaybolmuş, baba evinden kalma öteberim, son kitabım, hep o depoda elimden çıkmıştı. Açık arttırma günlerinde oraya gidip, satışları seyretmekten zevk duyar, kitaplarımın iyi ellere geçtiğini görürsem, sevinirdim. Saatimi aktör Magelsen satın almıştı da ben bundan adeta gurur duymuştum. İçinde ufak tefek ilk şiir denemelerim bulunan bir almanak, bir tanıdığımın üzerinde kalmış; pardesüm bir fotoğrafçı tarafından alınarak atelyede kiralanmaya başlanmıştı. Bütün bunlara, bir diyeceğim olamazdı benim.

Düğmelerim elimde hazır, içeri girdim. "Amca" masasına oturmuş, bir şeyler yazıyordu.

Onu rahatsız etmekten, sinirlendirmekten çekinerek: "Benim acelem yok!" dedim. Sesimde öyle garip bir kofluk vardı ki, bu sesi tanımakta ben bile güçlük çektim: kalbim bir çekiç gibi vuruyordu.

Adam, her zamanki haliyle, gülerek karşıma geldi, avuçlarını tezgâha dayadı, hiçbir şey demeden yüzüme baktı.

"Şey, şunları getirdim, hani sormak istedim, işinize yarar mı, diye... Evde fazlalık, emin olun, can sıkıyor, şu dört düğme!"

"Nedir, ne düğmesi?" dedi ve bakışlarını aşağıya, elime indirdi.

"Bunlara karşılık bana birkaç öre verebilir misiniz? Ne uygun görürseniz... Bütünüyle size bırakıyorum..."

"Düğmelere mi?" Şaşkınlık içinde, yüzüme bakakaldı Amca. "Bu düğmelere mi?"

"Sadece bir sigara falan. Hani geçiyordum da uğrayıvereyim dedim."

İhtiyar rehinci güldü, hiç sesini çıkarmadan, tekrar masasına gitti. Yine eli böğründe kalmıştım. Fazla bir şey ummamış olmama rağmen, bana bir yardımı dokunur sanmıştım yine de. Bu gülüş, ölüm fermanımdı benim. Şimdi bir de gözlüğü denesem, bir sonuç alabilir miyim acaba?

"Gözlüğü de beraber vereceğim tabii" dedim. Gözümden gözlüğü çıkardım. "Sadece on öre, yahut isterseniz beş olsun!"

"Gözlüğünüze hiçbir şey veremeyeceğimi bilirsiniz," dedi Amca. "Bunu size önceleri de söyledim."

Boğuk bir sesle: "Fakat bana bir posta pulu gerekiyor!" cevabını verdim. "Yazmak zorunda olduğum mektupları bile gönderemiyorum. Beş ya da on öre'lik bir posta pulu; hangisini uygun görürseniz!"

"Allah aşkına, gidin artık buradan!" cevabını verdi, geri iten bir el hareketiyle.

Öyle, öyle, yapacak bir şey yok! dedim kendi kendime. Bir otomat gibi, gözlüğü yine gözüme geçirdim, düğmeler elimde, yürüdüm. İyi geceler diledim, kapıyı her zamanki gibi arkamdan kapadım. Düzelecek bir yanı yoktu bu işin! Yukarda, merdiven başında durdum, düğmelere bir daha baktım. Ne diye almak istemedi sanki? dedim. Yeniden ne farkı var bunların, aklım ermiyor!

Ben bu düşüncelere dalmış duruyordum, yanımdan bir adam geçti, depoya aşağı yürüdü. Acelesinden hafif çarpmıştı bana; ikimiz de özür diledik, başımı çevirip baktım.

Merdiveni iniyordu ki: "Aa, sen misin?" dedi birdenbire. Dönüp geldi, tanıdım. "Aman Allahım, nedir bu halin?" dedi. "Ne yap-

tın aşağıda?"

"Hiç... İşim vardı. Sen de aşağıya iniyorsun galiba?"

"Evet. Sen ne getirmiştin?"

Dizlerim titriyordu, duvara dayandım, elimdeki düğmeleri gösterdim.

"Nasıl, vay canına!" dedi. "Fakat, bu kadar olur!"

"İyi geceler!" dedim, çekip gitmek istedim. Ağlamak gereksinimi duyuyordum içimden.

"Olmaz!" dedi. "Bekle biraz."

Neyi bekleyecektim? O da Amca'ya gitmiyor muydu? Belki de nişan yüzüğünü getirmişti; günlerdir aç kalmış, oturduğu yerin kirasını verememişti.

"Peki." dedim. "Eğer çabuk döneceksen..."

"Tabii" dedi, kolumdan tuttu beni. "Fakat şunu bil ki, sana güven olmaz, sen bir aptalsın, iyisi mi, sen de benimle gel aşağı!"

Amacını anlamıştım, birdenbire içimde yine bir onur duygusu belirdi, cevap verdim:

"Olanaksız, Bernt Anker caddesinde yedi buçukta birisine söz verdim."

"Yedi buçuk, güzel! Fakat saat şimdi sekiz. Aşağıya bırakacağım saat, bak avucumda duruyor! İn aşağı bakalım, seni aç fesatçı, seni! Senin için en azından bir beş kron alırım ben."

Ve beni dürtükleyerek depoya soktu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Şahane ve mutlu bir hafta geçti.

Tehlikeyi bu sefer de atlatmış, her güne yiyecek bir şeyler bulmuştum; cesaretim artmıştı, art arda demirler sürüyordum ateşe. Tezgâhımda üç dört yazım vardı; yoksul beynimde tek kıvılcım bırakmayan, beliren her düşünceye sahip çıkan yazılardı bunlar; ve ben durumu her zamankinden daha iyi buluyordum. Uğruna o kadar taban teptiğim, bunca ümidimi bağladığım son yazımı, müdür geri göndermişti. Öfkeli, aşağılanmış, bir daha okumaksızın, bu yazıyı hemen yok etmiştim. İlerisi için başka bir gazeteye başvurmak geçmek istiyor, açık kapılarımı çoğaltmayı düşünüyordum. Bu da bir işe yaramazsa, daha da sıkıştım mı, gemiler vardı sığınacak! Denize açılmaya hazır, rıhtımda bekliyordu "Rahibe". Çalışmam karşılığında beni de Archangel'e, ya da nereye gidiyorsa, oraya iletirdi belki. Çeşitli yönlerden ümitlerim yok değildi şu halde!

Sonuncu bunalım, beni fena sarsmıştı. Tutam tutam saçlarım dökülmüştü; hele sabahları dayanılmaz baş ağrılarından gözümü açamamış, sinirlilikten kurtulamamıştım. Gün boyu oturmuş, yazmıştım; ellerimin üstünde soluklarımı duymaya dayanamadığım için, ellerimi bezlere sarmıştım. Jens Olai, altımda ahır kapısını biraz hızlıca kapasa, ya da arka avluya bir köpek gelip havlamaya başlasa, iliklerime kadar ürperiyor, her tarafımın kesildiğini hissediyordum. Çökmüştüm enikonu.

Her gün işim üzerinde didiniyor, kendime karnımı doyuracak vakti bile çok görüyor, lokmalarımı yutar yutmaz, tekrar yazmaya oturuyordum. Bu süre içinde gerek yatak, gerekse ayağı sakat küçük masa; üzerlerinde değişik olarak çalıştığım notlar, yazılı kâğıt-

larla dolmuştu. Gün boyunca aklıma gelen yeni şeyleri bunlara ekliyor, baştan başa çiziyor, yer yer ölü noktaları parlak bir sözcük ile diriltiyor; olanca çabamla cümle cümle ilerliyordum. Yazılarımdan biri, bir ikindi üstü sonunda tamamlandı, memnun, mutlu cebime soktum. "Komutan"a gittim. Tekrar biraz para bulmak için yitirilecek vakit kalmamıştı; cebimde birkaç öre vardı olup olacağı.

"Komutan" biraz oturmamı rica etti. "Şimdi..." Ve tekrar yazısına daldı.

Küçük büroda çevreme bakındım; büstler, taş basması resimler, gazete kesikleri, bir adamı, nesi var, nesi yok yutacağa benzeyen koskoca bir kâğıt sepeti! Reddedilen yeni yeni yazıları, paramparça olan yeni yeni ümitleri kabule hep hazır, hep açık bu dev boğaz, bu ejderha ağzı karşısında içime bir hüzün çöktü.

"Bugün ayın kaçı?" dedi Komutan, birdenbire, masasından.

"28'i" diye cevap verdim, ona bir yardımım dokunduğu için, memnun.

"28'i!" Hâlâ yazıyordu. Sonunda birkaç mektubu zarflarına koydu, birkaç kâğıdı sepete attı ve elinden kalemi bıraktı. Sonra koltuğunda bir döndü, bana baktı. Hâlâ kapı yanında ayakta olduğumu görünce yarı şaka, yarı ciddi, bir el işaretiyle bir iskemle gösterdi.

Ceketimi açınca yeleksiz olduğumu görmesin diye arkama döndüm, cebimden yazımı çıkardım.

"Correggio'nun karakteristik yanları üzerine küçük bir inceleme." dedim. "Fakat ne yazık ki, galiba üslûbu..."

Kâğıtları elimden aldı, karıştırmaya başladı. Bana dönüktü yüzü.

Adını daha çocukluk çağlarımda duyduğum, gazetesi o yıllardan bu yana bende pek büyük etkiler bırakmış bu adamı şimdi yakından görüyordum. Saçları kıvırcıktı, güzel, kahverengi gözleri biraz huzursuz. Zaman zaman burnundan soluyordu. İskoçyalı bir rahip, sözleri düştükleri yerde her zaman kanlı kabartılar oluşturan bu tehlikeli yazardan daha kendi halinde olamazdı. Bu adamın karşısında garip bir korku ve hayranlık duyuyor, gözlerimin yaşarmak üzere olduğunu hissediyordum. Bana öğrettiği bunca şey için kendisine ne kadar candan tapındığımı söylemek, bana kötülük etmeme-

sini rica etmek üzere, elimde olmadan, bir adım ilerledim. Yeterince çekmiş, bir yoksul acemi çaylaktım ben.

Başını kaldırdı, kâğıtları yavaşça katladı, düşünceye daldı. Vereceği red cevabını kolaylaştırmak için elimi uzattım biraz:

"Bir şeye benzemiyor, değil mi?" dedim. Üzülmüş görünmemek için gülümsedim.

"Bize yalnız halka seslenen şeyler gerekli." cevabını verdi. "Okuyucularımın ne çeşit kimseler olduğunu bilirsiniz. Yazıyı alsanız da üslûbunu biraz basitleştirseniz? Ya da halkın daha iyi anlayabileceği şeyler yazsanız?"

Gönlümü alışı, beni şaşkınlığa düşürdü. Yazımın reddedildiğini anlamıştım, fakat geri çevrilmenin bundan daha güzeli olamazdı benim için. Onu daha fazla alıkoymamak için cevap verdim:

"Hay hay, yazarım."

Kapıya doğru yürüdüm. "Şey, sizi uğraştırdığım için bağışlamanızı dilerim." Eğilip selâm verdim, kapının tokmağına el attım.

"İhtiyacınız varsa, ufak bir avans alabilirsiniz," dedi. "Yazacaklarınıza sayarız."

Yazmaya yaramadığımı görmüştü ya işte! Önerisi bu yüzden, beni biraz küçük düşürdü. Cevap verdim:

"Hayır, teşekkür ederim. Param var henüz. Çok teşekkür ederim. Allahaısmarladık!"

"Güle güle!" cevabını verdi "Komutan", ve hemen yazı masasına döndü.

Hak etmediğim halde, bana güleryüz göstermişti, bunun için gönül borcu duyuyordum kendisine; bunu takdir etmesini de bilmeliydim. Beni tam anlamıyla memnun edecek, "Komutan"ı da biraz şaşırtacak, hiç düşünmeden bana on kron verdirmeye yol açacak bir yazı getiremedikçe, ona uğramamaya karar verdim. Odama gidip yeni baştan yazmaya koyuldum.

Ertesi akşamlarda, saat sekize doğru, havagazının yakıldığı sıralarda, hep şu olayla karşılaştım:

Gün boyu yorulup yıprandıktan sonra, caddelerde bir küçük gezinti yapmak için sokağa çıktım mı, sokak kapısının az ilerisinde, fenerin yanında siyahlar giymiş bir kadın görüyordum. Ben yanından geçerken yüzünü bana çeviriyor, gözleriyle beni izliyordu. Hep

aynı elbiseyi giyiyor, yüzünü gizleyen, göğsünden aşağı sarkan hep aynı peçeyi takıyor, elinde sapı fildişi halkalı bir ufak şemsiye tutuyordu.

Onu üç akşam art arda hep aynı yerde gördüm. Ben yanından geçip gidince, yavaşça geri dönüyor, caddenin karşı yönünde uzaklaşıyordu.

Sinirli beynim duyargalarını uzatmış, zihnimde ansızın saçma bir düşünce, bu kadının buraya benim için geldiği düşüncesi belirmişti. Sonunda, onunla konuşmayı; birisini mi arıyorsunuz, bir yardıma mı gereksinmeniz var, sizi evinize götürebilir miyim, bu berbat kılığımla karanlık sokaklarda sizi koruyabilir miyim, diye sormayı geçirdim aklımdan. Fakat içimde, belli belirsiz bu işin ucunun paraya dayanabileceği korkusu uyandı. Bir bardak şarap, bir araba yolculuğu gerekirdi belki; benimse param yoktu; bomboş ceplerim, bütün ümidimi kırıyordu. Yanından geçerken biraz dikkatlice bakmaya bile cesaretim yoktu. Açlık yine bildiğini okuyordu içimde; iki gecedir ağzıma lokma koymamıştım. Ama yine de öyle uzun bir zaman değildi bu; ben günlerce süren açlıklara az mı dayanmıştım? Fakat bu beni kaygıya düşürüyordu; artık eskisi kadar dayanamıyor, bir gün aç kalsam, uyuşuyor, su içsem ikide bir kusmaya başlıyordum. Üstelik üşüyordum geceleri; hiç soyunmadan, gündüzki kılığımla yattığım halde soğuktan morarıyordum. Eski battaniye, hava akımını önleyemiyordu; sabahları, dışardan yüzüme vurmuş kırağılı, sert havadan burnum şiş, uyanıyordum.

Caddelerde yürüyor, ilk yazıyı bitirinceye kadar dayanabilmek için ne yapacağımı düşünüyordum. Bir mumum olsaydı hiç değilse, gece yarısına kadar çalışırdım. Şöyle, esaslı bir atılım yapsam, bir iki saatte bitirir, yarın da "Komutan"a giderdim tekrar.

Dosdoğru Oplanske'ye gittim, bir mum alabilmek için on öre bulmak üzere, bankadaki genç ahbabımı aradım. Kimsecikler engel olmadan bütün salonlara baktım. Bir düzine masanın önünden geçtim; söyleşiye dalmış müşteriler, yiyip içiyorlardı; kahvenin ta sonuna, kırmızı salona kadar gittim, aradığım adamı bulamadım. Canım sıkılmış, gevşemiş, çıktım sokağa; saray yönünde yola devam ettim.

Yolumu kesen engellerin bitip tükenmezliği karşısında çıldırmaz da ne yapardım! Yavaş ve öfkeli adımlarla, ceketimin yakasını

hoyratça yukarı kaldırmış, ellerimi pantolon ceplerimde yumruk yapmış yürüyor, yol boyunca bahtımın karanlığına lânetler savuruyordum. Yedi, sekiz ay var ki, tek saatim tasasız geçmemişti, hiçbir hafta her gün, az da olsa birkaç lokma yiyememiştim. İşte şimdi sefalet bana yine diz çöktürüyordu. Herşeye rağmen, dayanmış, bunca yoksulluğun göbeğinde, namuslu kalabilmiştim; hahay, alabildiğine namuslu! Aman Allah, ne de aptalmışım! Hans Pauli'nin battaniyesini rehine vermek istediğim için onuruma leke sürdüğümü anlattım kendime. Bu ince dürüstlüğümle eğlenerek güldüm, aşağılayarak tükürdüm sokağa; kendi aptallığımla adamakıllı alay etmeye yeter söz bulamıyordum. Şimdi olmalıydı ki! Şu anda sokakta bir okullu kızın harçlığından arttırdığı bir beş para, ya da yoksul bir dulun düşürdüğü bir öre bulsaydım, alır cebime atardım; vicdanım sızlamadan bu parayı çalar, sonra da bütün gece kütük gibi uyurdum. Boş şeyler uğruna böyle tarifsiz acılara katlanmış olmam, işte şimdi meyvasını veriyordu; sabrım tükenmişti, ne olursa olsun, herşeyi yapmaya hazırdım artık.

Sarayın çevresini üç dört kere dolandım, sonra odama gitmeye karar verdim, parkta ufak bir tur daha yapıp, Karl Johan caddesinin yolunu tuttum.

Saat on bir sularıydı. Cadde bir hayli karanlıktı. Sağda, solda insanlar dolaşıyordu; sessiz çiftler, gürültücü topluluklar. Yüklü saat çalmıştı; gizli şeylerin olduğu, taşkın serüvenlerin başladığı çiftleşme vakti. Hışırdayan genç kız eteklikleri, kesik ve istekli gülüşler, kalkıp inen göğüsler, hızlı ve hırıltılı soluyuşlar; ilerde Grand Hotel'in orada, bir sesleniş: Emma! Bütün cadde, üzerinde sıcak buharlar tüten bir bataklıktı sanki.

Elimde olmadan ceplerimde iki kron arandım. Gelip geçenlerin her hareketinde titreyen tutku, hatta sokak fenerlerinin donuk ışığı, sessiz ve gebe gece, hepsi birden beni sarmaya başlıyor; fısıltı, kucaklayış, titrek itiraflar, yarım sözler ve hafif iç çekişlerle dolu bu hava, beni kışkırtıyordu. Blomquist'in kapı aralığında birkaç kedi, yüksek perdeden sevişiyordu. Benimse, iki kron'um bile yoktu. Bu derece yoksulluk bir facia idi, sefaletin son perdesiydi! Düşüştü, rezaletti! Yeniden yoksul dulun son meteliğini, bulsam hemen cebime atacağım bu parayı hatırladım; bir okul öğrencisinin kasket ya

da mendili, bir dilencinin ekmek torbası geldi aklıma; yerde böyle bir şey bulsam, doğruca eskiciye götürüp satacak, parasını hovardalığa harcayacaktım. Kendimi teselli etmek, kötülükten korumak için, yanımdan geçip giden bu neşeli insanlarda binbir kusur aramaya başladım. Çifter çifter geçip gidişlerine hınçla omuz silkiyor, dudak büküyordum. Yasak meyvalardan çimlenen, tokgözlü öğrenciler, bir terzi kızın memelerini sıktılar mı bir Avrupalı gibi hovardalık ettiklerini sanıyorlardı. Şu züppeler, banka memurları, toptancılar, bulvar aslanları! Kutorv'daki gemici karılarına ve bir bardak biraya önlerine çıkan ilk kapı aralığında yere yatıveren iri yarı orospulara bile gönül indiriyorlardı bunlar. Bu inek karıların koyunları, bir itfaiye neferi, yahut bir seyisle geçirdikleri dün gecenin sıcaklığını taşıyordu; taht daima boştu, ardına kadar açık, buyursunlar, yukarıya buyurunuz... Birisine rastlar mı, rastlamaz mı, aldırmadan, kaldırıma ileri, bir tükrük attım. Birbirlerine sürtünen, gözlerimin önünde çiftleşen bu insanlara karşı duyduğum nefretten kuduruyordum. Başımı dik tutuyor, şeytana uymadığım için üstün ve mutlu hissediyordum kendimi.

Storting meydanında bir kız gördüm, yanına vardım, uzun uzun baktı bana.

"Merhaba!" dedim.

"Merhaba!" dedi, durdu.

"Şey. Geç vakit hâlâ dolaşıyor musunuz? Genç bir kadın için bu saatlerde Karl Johan caddesine gitmek biraz tehlikeli galiba! Değil mi? Evet, ama, hiç laf atan, sırnaşan olmuyor mu? Yani, açıkçası, sizinle gelebilir miyim?"

Şaşkın baktı, ne demek istediğimi yüzümden okumaya çalıştı. Sonra birden koluma girdi:

"Peki, gidelim!" dedi.

Yürüdük. Faytonların önünden geçip bir iki adım daha atmıştık ki, durdum, kolumu kurtardım:

"Dinle yavrum!" dedim. "Metelik yok bende!" Ve çekip gitmeye hazırlandım.

İlk anda inanmak istemedi, ama bütün ceplerimi arayıp da hiçbir şey bulamayınca içerledi, başını salladı. Hödük! dedi bana.

"İyi geceler!" dedim.

"Durun biraz!" diye seslendi. "Gözünüzdeki gözlük altın mı?"

"Hayır."

"O halde cehennem olun!"

Yürüdüm.

Az sonra arkamdan koştu, tekrar seslendi.

"Ama yine de gelebilirsiniz!" dedi. Fakir bir sokak orospusunun bu teklifi karşısında küçüldüğümü hissettim: "Hayır!" dedim. "Hem, vakit çok geç. Birisiyle de randevum var. Sonra senin böyle bir fedakârlıkta bulunman doğru değil!"

"Siz karışmayın!" dedi. "Ben şu anda sizi istiyorum."

"Fakat ben seninle bu şekilde gidemem."

"Başka kadına gideceksiniz tabii!" dedi.

"Hayır!" cevabını verdim.

Ah, artık o kuvvet yoktu ki bende. Kadınlar benim için erkekten farksızdılar, sefalet kurutmuştu beni. Öbürlerine benzemeyen bu orospu karşısında acınacak bir durumda olduğumu hissettim, görünüşü kurtarmaya karar verdim.

"Adınız ne sizin?" diye sordum. "Marie mi? Güzel! Şimdi beni dinleyin, Marie!" Ve ona neye böyle yaptığımı anlattım. Kız şaşkınlıktan şaşkınlığa düşüyordu. "Yani siz beni, geceleri caddelerde dolaşıp da küçük kızları tavlayan biri mi sandınız? Benden böyle bir kötülük umar mısınız hiç? Yoksa size başlangıçta terbiyesizce bir şey mi dedim. Aklından kötülük geçen kimse, hiç benim gibi davranır mı? Kısacası sizinle konuştum, sizinle birkaç adım yürüdümse bunun sebebi, sizin bu işi nereye vardıracağınızı görmek isteğiydi. Hem de ben falancayım, rahip falanca. İyi geceler. Gidiniz ve günah işlemekten vazgeçiniz!"

Böyle deyip yürüdüm.

Bu güzel buluşumdan dolayı memnun, ellerimi uğuşturuyor, yüksek sesle konuşuyordum kendi kendime. İnsanın her gittiği yerde bir sevaba girmesi ne mutluluk! Ben belki de bu düşmüş kızcağıza kendini kurtarması için önayak oluyor, onu ömrü boyunca kurtarıyordum. Düşününce o bunu takdir edecek, hatta ölüm saatinde, kalbi şükranla dolu, beni hatırlayacaktı. Ah, ah, herşeye rağmen namuslu olmak boşuna değildi doğrusu; dürüst ve namuslu olmak! Keyfime diyecek yoktu; kendimi ne olursa olsun herşeye karşı ce-

sur ve dinç hissediyordum. Yalnız bir ışığım olsaydı, yazımı bitirebilirdim herhalde! Cebimde yeni anahtar, yürüyor, şarkı mırıldanıyor, ıslık çalıyor, kendime bir borç sağlamak olanaklarını düşünüyordum. Kâğıtlarımı alıp sokağa çıkmaktan, fenerin altına gitmekten başka çarem kalmamıştı. Sokak kapısını açtım, yukarı çıkıp kâğıtlarımı aldım.

Tekrar aşağı inince kapıyı dışardan kilitledim, fenerin altına dikildim. Sessizdi her taraf; yalnız ilerde bir yan sokaktan, bir polisin ağır ve tok ayak seslerini ve daha uzaklarda St. Hanshaugen taraflarında bir köpeğin havladığını işitiyordum. Hiçbir şey beni rahatsız etmiyordu; ceketimin yakasını kulaklarıma doğru kaldırdım, var gücümle düşünmeye başladım. Şansım yolunda gider de bu ufak incelemenin sonunu getirebilirsem bunun bana yardımı büyük olacaktı. Oldukça zor bir noktaya gelmiştim; hissettirmeden yeni bir temaya geçmem gerekiyordu; sonra kısılmış, glissando bir final, uzun bir mırıltı bölümü gelecek, derken ses perde perde ve gür yükselip sona erecekti: bir patlayış gibi, çatlayan bir kayanın gümbürdeyişi gibi, sarp ve sarsarak sona erecekti. Tamam, nokta.

Fakat gerekli sözcükler aklıma gelmiyordu. Yazıyı baştan sona okudum, cümle cümle, yüksek sesle okudum, ama düşüncelerimi bu çatırdayan climax'a toplayamıyordum bir türlü. Durmuş, bu iş üzerinde çabalarken polis geldi üstelik: bir hayli uzağımda, yolun ortasında dikildi, bütün keyfimi kaçırdı. Ben şu anda şuracıkta "Komutan" için yazmakta olduğum bir yazıya eksiksiz bir climax üzerinde uğraşıyorsam, bu onu ilgilendirir miydi? Hey Yarabbi, istediğim kadar savaşayım, kendimi kurtarabilmem olanaksızdı işte! Orada bir saat kaldım, polis çekip gitti, soğuk çoğaldı; ayakta duramaz oldum. Boşa giden bu yeni denememden cesaretim kırılmış, ümitsiz, sonunda yine kapıyı açıp yukarı, odama çıktım.

Oda soğuktu, bu zifiri karanlıkta penceremi güçlükle seçebiliyordum. El yordamıyla yatağımı buldum, kunduralarımı çıkarıp ayaklarımı avucumda ısıttım. Sonra yattım; çoktandır yaptığım gibi, üst baş soyunmadan, gündüzkü kılığımla yatağa girdim.

Ertesi sabah ortalık aydınlanınca yatağımda doğruldum, oturdum, yeniden yazıya giriştim. Öğleye kadar hep yatakta oturup on beş yirmi satır çıkardım ortaya. Bitiş kısmına gelememiştim hâlâ.

Kalktım, ayakkabılarımı giydim, ısınmak için odada gezinmeye başladım. Camlar buz tutmuştu, dışarıya baktım, kar yağıyordu, arka avluda taşların, tulumbalı kuyunun üzerini kalın bir kar tabakası kaplamıştı. Odada gidip geliyor, amaçsız dolaşıyor, tırnağımla duvarları kazıyor, alnımı yavaşça kapıya dayıyor, işaret parmağımla döşemeye vuruyor, dikkatle çevreye kulak kabartıyordum. Hepsi de anlamsız hareketlerdi bunlar; önemli bir şey tasarlıyor gibi sessiz ve düşünceliydim. Bu arada birkaç kere yüksek sesle: Aman Allahım, bu delirmenin ta kendisi; dediğimi duydum. Duydum, yine de durmadan bu hareketleri tekrarlıyordum. Uzun zaman sonra, belki de birkaç saat, kendimi topladım, dudaklarımı ısırdım, elimden geldiği kadar tutmak istedim kendimi. Son vermek gerek! Ağzımda çiğnemek için bir yonga arandım, tekrar azimle yazmaya oturdum.

Güçbela birkaç kısa cümle yazabildim; sırf ilerleyebilmek için çekiş-döğüş zorla ele geçirebildiğim bir düzine çaresiz sözcük! Sonra durdum, beynim bomboş, gerisi gelmiyordu. Taş çatlasa daha fazla ilerleyemeyeceğimi görünce, faltaşı gibi açılmış gözlerimi bu son sözcüklere, bu başlanmış da yarım kalmış kemerlere diktim. Garip ve titrek harfler, dikenli şekiller gibi, gözleri gözümde, kâğıttan doğru beni seyrediyorlardı. Sonunda bütün bunlardan hiçbir şey anlamaz, hiçbir şey düşünmez oldum.

Vakit geçiyordu. Sokakta ayak sesleri, at araba gürültüsü duydum. Ahırdan atlarla konuşan Jens Olai'nin sesi geliyordu. Uyku gözümden akıyordu; oturuyor, hafiften ağzımı şapırdatıyor, başka hiçbir şey yapmıyordum. Kargınlık içindeydi göğsüm. Hava kararmaya başlamıştı, gitgide güçten düşüyordum, yorulmuştum; yatağa uzandım. Ellerimi biraz olsun ısıtabilmek için parmaklarımı öne arkaya, sağa sola, saçlarımda gezdirdim; kopan tutamlar parmaklarımda kalıyor, yastığa dökülüyordu. Üzülmüyordum, umursamıyordum, saçım vardı daha. Üzerimden, bir sis gibi her yanımı sarmış bu garip uyuşukluğu atmaya çalıştım, yatakta dik oturdum, göğsüm elverdiği kadar öksürdüm, tekrar uzandım yatağa. Boşunaydı hepsi. Gözlerim açık, tavana dikili, yardımsız, ölüyordum işte! Derken işaret parmağımı ağzıma sokup emmeye koyuldum. Beynimde bir şey kıpırdamaya başladı; alttan alta yol bulmaya çabalayan bir düşünce, çılgınca bir esinti idi bu: Parmağımı ısırıversem? Hiç düşünmeden

gözlerimi yumdum, dişlerimi bastırdım.

Yerimden fırladım. Uyanmıştım sonunda. Parmağımdan hafif kan sızıyor, sızdıkça yalıyordum bu kanı. Acımıyordu, yara da önemli değildi pek. Bense birdenbire kendime gelmiştim, başımı salladım, pencere önüne gidip yarayı sarmaya bir parça bez aradım. Durmuş, bu işle uğraşırken gözlerim yaşardı; sessizce ağladım. Bu cılız, bu ısırılmış parmağın hali öyle hüzün vericiydi ki! Allahım, neydi bu başıma gelenler!

Karanlık artıyordu. Bir mumum olsaydı, yazımın son kısmını bu gece tamamlayabilmem, olanaksız değildi herhalde. Zihnim durulmuştu yine; düşünceler her zamanki gibi gelip geçiyorlardı beynimden; fazla da acı çekmiyordum. Açlık bile, birkaç saat önceki kadar berbat değildi şimdi; sabaha dek pekâlâ dayanabilirdim. Bakkala gidip durumumu anlatsam veresiye bir mum alabilirdim belki de. Beni tanıyorlardı; iyi günlerimde, henüz param varken, bu dükkândan arasıra ekmek alırdım. Adımın dürüstlüğünden ötürü, bana bir mumu verirlerdi kuşkusuz. Uzun zamandan beri ilk defa, karanlıkta elimden geldiğince, elbiselerimi fırçaladım, yakama dökülmüş saçları süpürdüm. Sonra el yordamıyla merdivenleri indim.

Sokağa çıkınca, acaba ekmek istesem daha mı iyi, diye düşündüm. Kararsız durdum, uzun uzun düşündüm. Sonunda: "Asla!" diye cevap verdim kendi kendime. Ne yazık ki midem, yiyecek kaldıracak halde değildi şimdi; hayalle, sezgilerle, çılgınca esintilerle yazımı asla bitiremezdim; oysa beni tekrar unutmadan "Komutan"a gitmem gerekiyordu. Ne olursa olsun, asla! Ve mumu yeğledim. Dükkâna bu kararla girdim.

Tezgâhın önünde bir kadın duruyor, öteberi alıyordu. Az ötemde, çeşitli kâğıtlara sarılı ufak ufak paketler duruyordu. Beni tanıyan, her zaman ne aldığımı bilen kalfa, kadını bırakıp bir gazeteye bir ekmek sardı, önüme koydu.

"Hayır!" dedim. "Ben bu akşam mum istiyorum." Kalfayı kızdırmamak, bir mum sahibi olabilmek ümidimi baltalamamak için, bu sözü yavaş sesle, ezile büzüle söyledim.

Cevabım karşısında şaşırdı, işte ilk defadır ki ondan, ekmekten başka bir şey istiyordum.

"O halde bekleyin biraz!" dedi, tekrar kadına döndü.

Kadın, alacaklarını aldı, beş kronluk bir banknot verdi, paranın üstünü alıp gitti.

Şimdi kalfa ile yalnız kalmıştık.

"Öyle ya, bir mum istemiştiniz." dedi kalfa ve bir paket yırtıp içinden bir mum aldı.

O bana bakıyordu, ben ona. Dilimin ucundaki ricamı bir türlü söyleyemiyordum.

"Ah, öyle ya, parayı vermiştiniz!" dedi birdenbire. İşte parayı verdiğimi söylüyordu, her sözcüğü teker teker işittim. Ve kalfa, kasadan gümüş kronları teker teker önüme saymaya başladı; çil çil, tombalak gümüşler... Ve kalfa bana beş kronun üstünü verdi, kadının beş kronunun üstünü.

"Buyurun!" dedi.

Durdum, bir an bu paraya baktım. Bu işde bir aksaklık olduğunu hissediyor, ama üzerinde durmuyor, hiçbir şey düşünmüyordum. Gözlerimin önünde duran, ışıldayan bu servete, sadece şaşıyordum. Bir makine gibi, parayı topladım.

Şaşkınlıktan sersemlemiş, ezilmiş, mahvolmuş, tezgâhın önünde duruyordum. Sonra kapıdan yana bir adım attım, tekrar durdum. Bakışlarımı duvarda belli bir noktaya diktim. Duvarda deriden bir tasmaya takılı ufak bir çıngırak vardı, çıngırağın altında bir deste cisim. Durmuş, bunlara bakıyordum.

Kalfa, oyalandığıma göre konuşmak istediğimi sandı, tezgâhın üzerindeki paket kâğıtlarını düzelterek: "Artık kış geldi galiba!" dedi.

"Evet!" cevabını verdim. "Öyle görünüyor. Galiba." Sonra da ekledim: "Vakti. Sahiden gelmişe benziyor. Aslında geç bile kaldı."

Bu zevzekliklerin tarafımdan söylendiğini duydum; ama her sözcük bende, sanki bir başkası tarafından söyleniyormuş etkisi yarattı.

"Öyle mi dersiniz?" dedi kalfa.

Paraları tutan elimi cebime soktu, kapıyı açıp dışarı çıktım; iyi geceler dilediğimi, kalfanın da karşılık verdiğini duymuştum.

Eşikten birkaç adım uzaklaşınca dükkân kapısının hızla açıldığını, kalfanın ardımdan seslendiğini işittim. Zerre kadar şaşırmadan, en ufak bir korku duymadan geri döndüm. Sadece paraları

kavramış, geri vermeye hazırlanmıştım.

"Buyrun!" dedi kalfa. "Mumu unuttunuz."

"Ah, teşekkür ederim!" cevabını verdim sakince: "Çok teşekkür ederim."

Elimde mum, yine caddeden aşağı yürümeye koyuldum.

Aklımı toparlayınca, ilk işim parayı düşünmek oldu. Bir fenerin yanına gittim, yeniden saydım, elimle tarttım şöyle bir, gülümsedim. Bu para ne de yaman imdadıma yetişmişti. Uzun zaman için yeterli ve harikûlâde, kurtulmuştum! Paraları tutan elimi tekrar cebime soktum, yürüdüm.

Stor caddesinde bir lokanta önünde durdum, soğukkanlı ve sakin, biraz bir şeyler yemeye kalkışsam mı, diye düşündüm. Tabak, çatal, kaşık şıkırtılarını, etin döğüldüğünü işitiyordum. Şeytan dürtüyordu; içeri girdim.

"Bir biftek!" dedim.

Garson kız, servis penceresinden mutfağa seslendi: "Bir biftek!"

Kapının hemen yanında, tek başıma, bir küçük masaya oturdum, beklemeye başladım. Yerim karanlıkçaydı biraz; kendimi gözlerden uzak hissedip düşünmeye koyuldum. Garson kız, merakla, arada bir benden yana bakıyordu.

İşte ilk namussuzluğu, yanında önceki numaralarımın devede kulak kaldığı ilk hırsızlığı yapmıştım, küçük, ama aslında çok büyük ilk hadisemdi bu... Adam sen de, olan olmuştu! Hem canım, ilerde bir fırsatını bulup bakkalın zararını ödeme çareleri yok değildi ya! Durumum düzeldi mi tamamdı iş! Ayrıca, başkalarından daha namuslu yaşamaya mecbur muydum sanki; sözleşmem mi vardı benim...

"Biftek çabuk olur mu dersiniz?"

"Evet, şimdi!" Kız, servis penceresini açıp mutfağa baktı.

Peki, ya günün birinde farkına varılırsa? Ya kalfa içine kurt düşer de ekmek dalgasını düşünmeye başlar, beş kronun üstünü kadının aldığını hatırlarsa? Ergeç anlayacaktı kuşkusuz; belki de dükkâna bir dahaki girişimde anlayacaktı. Adam sen de!.. Gizlice omuz silktim.

"Buyurun!" dedi garson kız nazik; ve bifteği masaya koydu.

"Başka yere geçseniz daha iyi değil mi? Burası pek karanlık!"

"Hayır, teşekkür ederim, iyi burası!" cevabını verdim. Gösterdiği yakınlık beni birden heyecanlandırdı, bifteğin hemen parasını ödedim, cebimde parmaklarıma ne rastladıysa gelişigüzel çıkarıp eline tutuşturdum, avucunu kapattım. Kız gülümsedi, yaşlı gözlerimle takıldım kıza: "Artanla da kendinize bir ev alırsınız... Haydi hayırlısı!"

Bifteği yemeye başladım; oburluğum artıyor, koca koca parçaları hiç çiğnemeden yutuyordum. Bir yamyam gibi saldırıyordum ete.

Garson kız tekrar yanıma geldi.

"Bir şey içmez misiniz?" dedi. Eğilerek söyledi bu sözü.

Yüzüne baktım; çok hafif sesle, adeta çekinerek konuşuyor, önüne bakıyordu.

"Bir bardak bira falan, yahut ne arzu ederseniz. Bu da benim ikramım olsun... eğer arzu ederseniz..."

"Yok, teşekkür ederim!" cevabını verdim. "Şimdi içmem. Başka sefer yine gelirim."

Kız çekildi, içki tezgâhının gerisine oturdu, yalnız başını görüyordum. Garip bir kızcağız!

Yemeğimi bitirir bitirmez kapıya yöneldim. Midem bulanıyordu. Kız ayağa kalktı. Işık alanına girmekten çekiniyor, sefaletimden habersiz bu genç kıza kendimi fazlaca göstermekten korkuyordum. Bunun için acele, iyi geceler dileyip başımla selâm verdim, sokağa çıktım.

Yemek dokunmaya başlamıştı, çok ıstırap çekiyordum, yediklerimi midemde uzun zaman tutabilmem olanaksızlaştı. Yürüyor, karanlık köşelerde yediklerimi çıkarıyor, içimi yeniden oymaya başlayan bu öğürtülerin önüne geçmeye çabalıyordum. Yumruklarımı sıkıyor, dayatıyor, tepiniyor, ağzıma gelen lokmaları hırsla yeniden yutuyordum... Boşuna! Sonunda bir kapı geçidine saptım, gözlerime dolan yaşlardan önümü göremez olmuş, iki büklüm, yeniden kustum.

Zehir olmuştu; caddelerde yürüyor, ağlıyor, peşimi koyvermeyen zalim güçlere lânet ediyor, alçaklıklarına beddualar savuruyor, başlarına ebedi cehennem azapları yağdırıyordum. Bu güçlerde

mertlik pek azdı, gerçekten, çok azdı, işte gün gibi ortada!.. Gözlerini bir vitrine dikmiş, aval aval bakınan bir adamın yanına gittim, büyük bir telaş içinde:

"Uzun zaman aç kalmış bir kimseye sizce ne yedirmeli? Ölüm kalım sorunu. Midesi biftek kaldırmıyor."

Adam şaşırdı: "Süt iyi gelir derler." dedi. "Kaynamış süt! Kimin için sordunuz?"

"Teşekkür ederim!" dedim. "Evet, galiba en iyisi, kaynamış süt."

Ve yoluma devam ettim.

Önüme çıkan ilk kahveye daldım, sıcak süt söyledim. Süt geldi, kaynar kaynar içtim, oburluğumdan damlasını bırakmadım, parasını verip çıktım; odama gidiyordum.

Derken tuhaf bir şeyle karşılaştım. Sokak kapımın önünde bir kadın gördüm: Fener direğine dayanmış, ışığın ortasında uzaktan beni gözetliyordu... Oydu, siyahlar giyinmiş o kadın. Önceki gecelerde de gördüğüm o siyahlı kadın. Bir yanlışlık olamazdı, işte dördüncü defadır ki aynı yerde duruyordu. Hiç kımıldamadan duruyordu.

Öyle garibime gitti ki, elimde olmaksızın adımlarımı yavaşlattım; kafa o anda düzgün işliyordu, yalnız çok heyecanlıydım, yediğim yemek sinirlerimi kamçılamıştı. Her zamanki gibi çok yakınından geçtim, kapıya vardım, içeri girmek üzereydim, durdum. Birden aklıma bir fikir gelmişti. Fazla düşünmeden geri döndüm, kadının yanına gittim, yüzüne baktım, selâm verdim:

"İyi geceler, Matmazel!"

"İyi geceler!" dedi.

"Affedersiniz, birini mi arıyorsunuz? Sizi daha önce de gördüm, bir yardımda bulunabilir miyim. Tekrar affınızı dilerim."

"Şey. Bilmem ki..."

"Bu binada üç dört beygirle bir de ben varım, başka kimse yok. Zaten burası bir ahırla bir teneke atelyesidir. Birisini arıyorsanız yanlış geldiniz herhalde."

Yüzünü çevirdi: "Kimseyi aradığım yok!" dedi. "İşte öyle duruyorum."

Bak hele, işte öyle duruyormuş; her gece aklına esiyor, gelip

burda duruyormuş. Oldukça garipti bu. Düşündüm, bu genç kadının hali beni şaşkınlıktan şaşkınlığa düşürüyordu. Küstahlaşmaya karar verdim, cebimdeki çil paraları şıngırdattım hafif; "gelin," dedim teklifsizce, bir bardak şarap içelim, bir yere gidelim... Malum ya, mevsim kış, daha... Çok sürmez, bir gider geliriz... Fakat razı değil misiniz?"

"Hayır, teşekkür ederim, olmaz. Hayır, gidemem. Fakat lûtfederseniz biraz yürüyebiliriz. Yolum çok karanlık, gece vakti Karl Johan caddesini tek başıma geçmekten çekiniyorum."

Yürümeye başladık, sağımda gidiyordu. Güzel ve bambaşka bir duyguyla sarılmıştım. Bir genç kızın yanında olmak bilinci. Yanı sıra yürüyor, yol boyunca hep ona bakıyordum. Saçlarındaki parfüm, vücudundan yayılan sıcaklık, yüzünü bana çevirdikçe duyduğum o kadın kokusu, o tatlı soluk, hep birden üzerime boşalıyor; bağsız, başıboş, bütün duyularıma işliyordu. Peçenin gerisinde yuvarlak, biraz solgun bir yüz seçebiliyor, mantoyu kabartan dolgun bir göğüs farkediyordum. Mantonun ve peçenin altında sezdiğim bütün bu örtülü güzellikleri düşünmek, beni aptalca mutlu ediyor, bende akıl, mantık bırakmıyordu. Daha fazla tutamadım kendimi: Elimi dokundurdum, omuzuna parmaklarımı değdirdim, salakça gülümsedim. Kalbim hızlı hızlı çarpıyordu.

"Siz ne tuhafsınız!" dedim.

"Ne gibi?"

"Ne gibi olacak; bir kere her gece, sebepsiz, amaçsız, aklınıza esiyor, bir ahır kapısı önünde duruyorsunuz..."

"Sebepsiz değil; gece geç saatlere kadar uyanık kalmayı severim ben, âdetimdir. On ikiden önce yatmaktan, siz hoşlanır mısınız?"

"Ben mi? Dünyada nefret ettiğim bir şey varsa, o da on iki olmadan yatağa girmektir. Haha!"

"Haha, gördünüz mü! İşim olmadığı geceler ben de bunun için çıkar dolaşırım; ilerde, St. Olaf meydanında oturuyorum..."

"Ylajali!" dedim yüksek sesle.

"Ne dediniz?"

"Hiç, Ylajali dedim... Siz devam edin!"

"St. Olaf meydanında oturuyorum, kendi halinde bir hayat, an-

nemle beraber, sağır olduğu için konuşulamaz annemle. Eh, ben de kalkıp biraz sokağa çıkıyorsam neresi garip bunun?"

"Yaa, hiç de garip değil!" cevabını verdim.

"Ee, daha ne?"

Sesinden gülümsediğini anladım.

"Bir kız kardeşiniz var galiba?"

"Bir ablam var... siz nerden biliyorsunuz?.. Fakat o Hamburg'a gitti."

"Yakında mı gitti?"

"Beş hafta oluyor. Kızkardeşim olduğunu siz nerden biliyorsunuz?"

"Hayır, bildiğimden değil, işte öyle sordum."

Sustuk. Koltuğunda bir çift ayakkabı, yanımızdan bir adam geçti. Cadde, görebildiğimiz kadarı, bomboştu. Tivoli'nin renkli lambaları, uzun bir dizi halinde parıldıyordu. Kar yağmıyordu, açıktı gökyüzü.

"Allahım, pardesünüz yok, üşümüyor musunuz?" dedi genç kadın birden, ve yüzüme baktı.

Neden pardesüm olmadığını ona anlatsa mıydım; ne halde olduğumu hemen açıklayıp, onu daha şimdiden ürkütse miydim? Yanında yürümek, onu daha kısa bir süre, gafletinden uyandırmamak öyle hoştu ki! Yalan söyledim:

"Yoo, hiç üşümüyorum." dedim, konuyu değiştirmek için de sordum:

"Tivoli'deki hayvan sergisini gördünüz mü?"

"Hayır!" diye cevap verdi. "Görmeye değer mi?"

Ya görelim derse? Bunca ışığın, o kadar insanın içine girmek! Şaşırtacaktı; erimiş elbiselerimden, iki gündür yıkamasını bile unuttuğum sıska suratımdan ürkecekti; belki de yeleğim bile olmadığını görecekti...

"Yoo, hayır!" cevabını verdim bu yüzden. "Değmez!" Yerinde itirazlar geldi aklıma, onlardan faydalandım; kırık dökük birkaç söz, posası çıkmış beynimdeki kalıntılar imdadıma yetişti:

"Böyle küçük bir sergiden ne beklenir ki? Hem ben, hayvanları kafeste görmekten hiç hoşlanmam. Kendilerine bakıldığını bilir bu hayvanlar; yüzlerce meraklı gözü hisseder bu hayvanlar; doku-

nur bu onlara. Ben gözetlendiklerini bilmeyen hayvanlar isterim. Kendi inlerinde gezinen, uykulu yeşil gözlerle uzanıp pençelerini yalayan, düşünen, ürkek hayvanlar. Doğru değil mi?"

"Haklısınız."

"Bir hayvan; yalnız ona vergi korkunçluğu, vahşiliği içinde, bizi kendisine çekebilir. Karanlıkta, gecenin karanlıkları, ormanın hışırtıları, esrarengizliği içinde, sessizce yaklaşan adımlar, uçup giden bir kuşun çığlıkları, rüzgâr, kan kokusu, havadaki gürüldeyişler, kısaca yırtıcı hayvanlar ülkesine egemen o yırtıcı hayvan ruhu."

Fakat sözlerimin onu yormuş olmasından korktum. Büyük sefaletimin bilinci, beni yeniden kavramış, eziyordu. Üstüm başım birazcık düzgün olsaydı, Tivoli'de geçirteceğim bir gece ile onu sevindirebilirdim! Koskoca Karl Johan caddesini, yanına kattığı yarı çıplak bir dilenci ile geçmekten zevk duyan bu kızı anlayamıyordum. İçinden, Allahım, neler düşünüyordu acaba? Ya ben niçin gidiyor, böyle ne yapıyor, bir hiç uğruna neden aptalca gülümsüyordum. Bu kadar uzun bir gezinti için, kendimi bu narin ipek kuşunun emrine vermemde, akla yakın tek sebep var mıydı sanki? Bu, beni hiç yormuyor muydu? Yüzümüze doğru esen en hafif rüzgârda bile, ölümün ürpertisini duymuyor muydum ta içimde? Aylardır beslenemediğimden, beynimde artık delilik nöbetleri hora tepmiyor muydu? Bu kız, benim odama gitmeme, ağzıma bir yudum süt almama, midemin belki de geri çıkarmayacağı bir kaşık süt içmeme bile engel oluyordu. Neden bana sırt çevirmiyor, ne halim varsa göreyim, neden beni bırakmıyordu?..

Tasaya kapıldım; ümitsizliğim beni her şeyi göze almaya götürdü:

"Siz beni yanınıza almayacaktınız, Matmazel!" dedim. "Yalnız elbisem bile sizi herkesin gözünde küçük düşürmeye, utandırmaya yeter. Evet, doğrusu bu bence; böyle bu!"

Şaşırmıştı, başını kaldırıp bir baktı, sustu. Sonra: "Hay Allah!" dedi. Başka bir şey demedi.

"Yani, ne demek istiyorsunuz?" diye sordum.

"Öf, hayır, söylemeyin böyle şeyler... Hem geldik artık." Ve daha hızlı yürümeye başladı.

Üniversite caddesine saptık, St. Olaf meydanının ışıkları görün-

dü. Adımlarını gene yavaşlattı.

"Saygısızlık gibi olmasın ama, ayrılmadan önce adınızı söyler misiniz?" diye tekrar söze başladım. "Bir an için peçenizi açsanız da yüzünüzü görsem? Minnettarınız olurum."

İkimiz de susuyorduk. Bekliyordum.

"Siz önceleri de görmüştünüz beni!" cevabını verdi.

"Ylajali!" dedim tekrar.

"Tam yarım gün, evime kadar peşimi bırakmadınız. Sarhoş muydunuz o zaman?" Sesinden yine gülümsediğini anladım.

"Evet," dedim. "Ne çare sarhoştum."

"Çok ayıptı yaptığınız."

Ezilerek itiraf ettim, ayıptı yaptığım.

Fıskiyeli havuzun önüne gelmiştik. Durduk, 2 numaranın aydınlık pencerelerine yukarı, baktık.

"Artık gelmeyin!" dedi. "Bu gece için teşekkür ederim."

Başımı eğdim, bir şey söylemeye cesaret edemedim. Şapkam elimde, baş açık, duruyordum. Elini uzatır mı acaba?

"Biraz da benim sizi geçirmemi istesenize!" dedi, şakacı bir sesle; ayakkabılarının ucuna bakıyordu.

"Ne mutluluk!" dedim. "Gelseniz keşke!"

"Evet, ama fazla değil!"

Ve geri döndük.

Çok şaşırmıştım; nasıl yürüyeceğimi, ne edeceğimi bilmiyordum; bu kız zihnimi altüst etmişti. Coşmuştum, alabildiğine memnundum; sevinçten uçuyor, mahvoluyorum hissi vardı içimde. Benimle mutlaka geri dönmek istemişti, bunu ben düşünmemiştim, onun kendi isteğiydi bu. Yüzüne baktıkça cesaretim artıyordu; bana kuvvet veriyor, her sözüyle beni kendine bağlıyordu. Bir an sefaletimi unuttum, hiçliğimi, olanca çaresizliğimi unuttum; çöküşümden önceki günlerimde gibi, kanımın vücudumda ılık ılık aktığını duyuyordum. Küçük bir oyunla önümü yoklamaya karar verdim.

"Hem o gün ben sizi değil ablanızı izliyordum." dedim.

"Ablamı mı?" diye sordu çok, pek çok şaşırmış. Durdu, yüzüme baktı, benden bir cevap bekledi. Tam bir ciddilikle sormuştu.

"Evet!" diye cevap verdim. "Yani, önümde giden iki bayandan gencini!"

"Gencini mi? Ohoo!" Birden bir çocuk gibi candan ve kahkahayla güldü. "Ah, ne de kurnazsınız! Peçemi açayım diye böyle söylüyorsunuz, değil mi? Anlıyorum. Ama çok beklersiniz. Ceza olarak."

Gülüşüp şakalaşmaya başladık, durmadan konuşuyorduk, neler söylediğimi bilmiyordum, neşeliydim. Beni daha önce bir kere tiyatroda gördüğünü söyledi, üç arkadaşım varmış yanımda, o gün benim yaptıklarımı ancak deliler yaparmış, besbelli o gün de sarhoşmuşum, ne yazık!

"Nerden anladınız?"

"Anladım, öyle çok gülüyordunuz ki!"

"Yaa! Ha, evet, eskiden çok gülerdim."

"Şimdi artık gülmüyor musunuz?"

"Yoo, şimdi de gülüyorum. Yaşamak öyle güzel ki!"

Karl Johan caddesine geldik.

"Daha ileriye gitmeyelim!" dedi. Geri döndük, yine Üniversite caddesine yukarı, yürüdük. Havuz başına geldiğimizde, ben adımlarımı yavaşlattım, daha öteye izin verilmediğini biliyordum.

"Eh, artık geri dönün siz!" dedi, durdu.

"Evet, dönmeliyim!" cevabını verdim.

Ama hemen, sokak kapısına kadar gelebileceğimi söyledi. "Bunda bir kötülük yok değil mi?"

"Yok!" dedim.

Kapı önünde durduğumuz vakit, olanca yoksulluğum, yeniden üzerime çullandı. İnsan bu derece düştükten sonra, hiç cesaretini ayakta tutabilir miydi? Bir genç kadının önünde ben, işte, üstü başı perişan, açlıktan tanınmaz halde, yıkanmamış, pis ve yarı çıplak duruyordum. Yer yarılmalı, içine girmeliydim. Küçüldüm, elimde olmadan ezilip büzüldüm:

"Sizi artık bir daha görmeyecek miyim?" dedim.

Ümit etmeye cesaretim yoktu; bana kendisini tekrar görebilme izni vereceğini ümit edemiyor, sert bir red cevabıyla, kayıtsız ve kaskatı bırakmasını özlüyordum adeta.

"Yoo, görürsünüz!" dedi.

"Ne zaman?"

"Bilmem."

Sustuk.

"Lûtfetseniz de bir an için peçenizi açsanız!" dedim. "Kiminle konuştuğumu göreyim hiç değilse. Bir an için. Çünkü, konuştuğum insanı görmeliyim."

İkimiz de susuyorduk.

"Salı akşamı beni burada bulabilirsiniz." dedi. "Gelir misiniz?"

"Evet, izin verdiniz madem."

"Saat sekizde."

"Güzel."

Ona dokunabilmiş olmak için, elimi mantosunda gezdirip, üstündeki karları süpürdüm. Ona bu derece yakın olmak, bana bir şehvet duygusu veriyordu.

"Hakkımda kötü şeyler düşünmenizi istemem." dedi, tekrar gülümsedi.

"Hayır..."

Birdenbire azimli bir hareket yaptı, peçesini alnına kaldırdı, bir an öylece bakıştık. Ylajali! diye haykırdım. Uzandı, kollarını boynuma doladı, ağzımdan öptü beni. Göğsünün kalkıp kalkıp indiğini, hızlı hızlı soluduğunu hissettim.

Ve yine o anda ellerimden sıyrıldı, soluk soluğa ve fısıltıyla, iyi geceler! dedi, döndü, başka bir şey demeden merdivenlere yukarı, koştu...

Sokak kapısı kapandı.

Ertesi gün, kar çoğalmıştı. Mavi kuş başları halinde, yağmurla karışık ağır aksak bir kar yağıyor, yerde çamur oluyordu. Sert ve soğuktu hava.

Geceki ruh sarsıntılarından kafam bir tuhaf durgun, güzel buluşmadan kalbim sarhoş, sabahleyin geç uyandım. Yaşadığım coşkunluk içinde bir zaman uyuyamamış, Ylajali'yi hep yanımda hayal etmiştim; kolumu uzatmış, kendime sarılmış, boşluğu öpmüştüm. Nihayet, yataktan kalkabilmiş, tekrar bir bardak süt içmiş, sonra da bir biftek yemiştim. Aç değildim artık; yalnız sinirlerim fazla gergindi yine.

Elbiseciler çarşısına gittim. Elden düşme bir yelek bulur, ucuza alabilirim belki, diye düşünüyordum; ceketimin altına bir şeyler giymiş olmak için. Çarşının merdivenlerini tırmandım, bir yelek gör-

düm, incelemeye başladım. Ben bu işe dalmışken, bir tanıdık geçiyordu, el etti, seslenip çağırdı beni. Yeleği yerine astım, aşağı indim. Bir teknisyendi, büroya gidiyordu.

"Gelin, bir bira içelim!" dedi. "Fakat hemen gelin, vaktim çok az... Dün gece beraber dolaşıyordunuz, nenin nesiydi o kız?"

Düşünmesini bile kıskanarak: "Dikkat!" dedim. "Nişanlım olabilir!"

"Yok yahu!" dedi.

"Evet, dün gece nişanlandık."

Bu söz, onu susturmaya yetmişti, yüzde yüz inandı. Kurtulmak için yalanlar uyduruyordum. Biraları içtik, ayrılıyorduk.

"Hadi, hoşça kal!.. Şey!" dedi, birdenbire. "Size birkaç kuruş borcum var, uzun zamandır ödeyemedim, çok ayıp, fakat yakında vereceğim."

"Teşekkür ederim!" dedim. Onun, bana, bu borcunu hiçbir zaman vermeyeceğini biliyordum.

Bira, ne çare, hemen başıma vurdu, kızıştım. Geceki serüven beni sardıkça sarıyor, şaşkına çeviriyordu. Salı günü ya gelmezse! Ya düşünmeye başlar da, kuşkulanırsa!.. Neden kuşkulanırsa?.. Düşüncelerime bir anda canlılık geldi, zihnim para işini kurcalamaya başladı. Korkuyor, kendimi düşündükçe, ecel terleri döküyordum. Hırsızlık binbir ayrıntısıyla çullanıyordu hayalime. Ufak dükkânı, tezgâhı, parayı kavrayan ince zayıf elimi görüyor, beni tutuklamaya gelecek polisin neler yapacağını tasarlıyordum. Ellerime, ayaklarıma kelepçeler, hayır, yalnız ellerime, belki de yalnız bir elime; parmaklık, nöbetçi âmirinin gündelik defteri, mürekkep kaleminin çıtırtılı sesi, bakışları, o tehlikeli bakışları: Eee, Bay Tangen? Hücre, sonsuz karanlık...

Kendimi cesaretlendirmek için yumruklarımı şiddetle sıktım, yürüyüşümü hızlandırdım, Stortov'a geldim, bir yere oturdum.

Bırak bu çocukluğu! Hırsızlığımı nasıl kanıtlayabilirlerdi? Hem sonra, günün birinde her şeyi bir bir hatırlasa bile, kalfa ortalığı telaşa verecek değildi ya; nerde onda o yürek, işinden olmaktan korkardı. Gürültü istemem!.. Patırtı çıkarmayın, rica ederim! Fakat cebimdeki bu para beni yine de rahatsız ediyor, eziyordu. Hislerimi tahlile başladım; kuşkusuz, önceleri onurumla azap çekerken,

daha mutlu olduğum sonucuna vardım. Ya Ylajali? Günahkâr ellerimle onu da beraber düşürmüş olmuyor muydum? Allahım, Ulu Tanrım! Ylajali!..

Kendimi bir penguen gibi sarhoş hissediyordum; birden kalktım, Fil eczanesi yanındaki pastacı kadına gidiyordum. Bu yüz karasından kurtulabilirdim henüz, geç kalmış değildim, bunu yapabileceğimi bütün dünyaya göstermek istiyordum. Parayı son meteliğine kadar elimde hazır etmiştim; bir şey satın alacakmışım gibi kadının tezgâhına eğildim, elimdeki bütün parayı acele, kadının eline tutuşturdum. Tek söz söylemeden, hemen dışarı çıktım.

Yeniden namuslu bir adam olmak zevki ne güzeldi! Boş cebim, artık beni rahatsız etmiyordu; yine beş parasız kalmak bir mutluluktu şimdi. Doğru düşünürsem bu para aslında bana gizli tasalar kaynağı olmuştu; kaç kere ürpererek hep bunu hatırlamıştım; vurdumduymaz bir insan değildim ben; dürüst ahlâkım, bu alçakça davranışa isyan etmişti. Çok şükür, kendi vicdanıma karşı yine yüceltmiştim kendimi. Hadi yapsanıza benim yaptığımı! dedim, kaynaşan çarşıya baktım. Siz de yapın da görelim! Ben ihtiyar ve yoksul bir pastacı kadını sevindirmiştim, az şey miydi bu? Darda idi kadıncağız; çocukları bu gece artık aç yatmayacaklardı... Bu düşünceler beni feraha çıkardı, yaptığım işi kendim de pek beğendim. Bu paradan kurtulmuştum çok şükür.

Sarhoş ve sinirli, yola düzüldüm, caddeyi izlemeye başladım. Ylajali'nin karşısına alnı açık çıkmak, yüzüne bakabilmek sevinci, sarhoşluğumla birlikte yürüyordu; acılarım dinmişti artık. Boş ve berraktı zihnim; sırf ışıktan bir baş, omuzlarımın üzerine konmuş, parıldıyordu sanki. Taşkınlıklar yapmak, akla sığmaz işler becermek, şehrin altını üstüne getirmek, gürültü etmek hevesine kapıldım. Graensen caddesi boyunca, deliler gibi yürüdüm. Hafiften kulaklarım uğulduyor, beynimde sarhoşluk tam yol devam ediyordu. Edepsizce coşmuş, aklıma esti, karşımda ağzını bile açmamış bir kapıcıya kaç yaşında olduğumu söyledim, adamın elini sıktım, yılışarak yüzüne baktım, sonra da bırakıp gittim adamı. Gelip geçenlerin konuşmalarındaki ses ve kahkaha perdelerini ayırdediyor, önümsıra sağa sola seken küçük küçük kuşları gözetliyor, kaldırım taşlarındaki düzeni inceliyor, taşlarda çeşitli işaretler, şaşılacak şekiller bulu-

yordum. Bu sırada Storting meydanına kadar gelmiştim.

Birden durdum, paytonlara baktım. Arabacılar konuşarak geziniyor, atlar berbat havada boyunlarını sarkıtmış duruyorlardı. Gel! dedim, dirseğimle dürtükledim kendimi. Hemen gidip ilk arabaya bindim. "Ulleval yolu, 37 numara!" dedim. Hareket ettik.

Yolda, arabacı dönüp dönüp bana bakmaya başladı, arabanın içine bakıyordu, meşin körüğün altında oturuyordum. Kuşkulanmış mıydı? Hırpani kılığım gözüne batıyordu anlaşılan.

Daha önce davranmış olmak için: "Birisini bulacağım." dedim, bu adamı mutlaka bulmam noktasında ısrar ettim.

37 numaranın önünde durduk, arabadan atladım, acele merdivenleri çıktım, soluğu üçüncü katta aldım. Bir çıngırağın ipini çektim, çıngırak içerde altı yedi defa acı acı çaldı.

Kapıyı bir kız açtı, kulaklarında küpeler gördüm, gri elbisesinde siyah lasting düğmeler. Ürkmüş, yüzüme baktı.

"Kierulf'u arıyorum, nasıl anlatsam, Joachim Kierulf, yün tüccarı, kısacası insan o adamda yanılmaz..."

Kız başını salladı:

"Burada Kierulf adında kimse yok!" dedi.

Yüzüme baktı, çekilmeye hazır, kapıyı tuttu; aradığım adamı hatırlamaya çalışmadı hiç. Ama sorduğum kimseyi biraz düşünse hatırlayacağa benziyordu, tembel! Kızdım, sırtımı dönüp yürüdüm, merdivenleri hızla indim.

"Burda yok!" dedim arabacıya.

"Yok mu?"

"Yok. Tümte caddesi, 11 numaraya gidelim!"

Son haddini bulan heyecanım, arabacıya da geçmiş, bu işin bir ölüm-kalım sorunu olduğuna o da inanmaya başlamıştı. Basıyordu ata kamçıyı.

"Adamın adı nedir?" diye sordu, kerevetinden başını çevirip.

"Kierulf, yün tüccarı Kierulf."

Yanılmanın olanaksız olduğunu arabacı da kabul ediyordu. "Açık renk bir ceket giyer, değil mi?" diye sordu.

"Ne?" diye bağırdım. "Açık renk mi? Siz çıldırdınız mı? Benim aradığım bir çay fincanı mı yani?" Açık renk bir ceket bana pek de yersiz görünmüş, aradığım adama ilişkin bütün tasalarımın canına

okumuştu.

"Ne dedinizdi adı, Kierulf?"

"Kuşkusuz!" cevabını verdim. "Ne var bunda şaşılacak? Adından dolayı hiç kimse ayıplanamaz."

"Kızıl saçlı değil mi bu?"

Eh, olasıdır pekâlâ, kızıl saçlı olması; arabacının bunda haklı olduğu kanısına vardım, çaresiz arabacıya karşı içimde bir borçluluk duydum: "Aradığımın kim olduğunu biliyorsun," dedim. "Söylediğin gibi sahiden; böyle bir adam ancak kızıl saçlı olabilir."

"Galiba birkaç kere arabama da bindi," dedi arabacı. "Elinde burmalı bastonu da var."

Aradığım adam gözümde büsbütün canlandı, cevap verdim: "He he! Bu adamın bastonsuz dolaştığı görülmemiştir. Bundan emin olabilirsiniz."

Ta kendisi, bu onun arabasına binmiş adamdı. Tanımıştı...

Doludizgin gidiyorduk, atın nallarından kıvılcımlar saçılıyordu.

Bu gerginlik içinde zihnim, uyanıklığını bir an bile yitirmiyordu. Bir polisin önünden geçtik, numarasının 69 olduğunu gördüm. Bu sayı, insafsızca hedefini buldu, bir kıymık gibi ansızın beynime saplandı. Altmış dokuz, ta kendisi, unutmam olanaksız!

Çılgın esintilerin elinde tutsak, geriye çekildim; dudaklarımı kıpırdatarak, kendi kendime, abuk sabuk konuştuğum görülmesin diye, arabanın derinlerine büzüldüm. Delilik beynimde hora tepiyor ve ben bırakıyordum yapsın istediğini. Etkilere yenildiğimi görüyor, ama başa çıkamıyordum. Gülmeye başladım sessizce ve tutkulu, içmiş olduğum bir iki bardak biradan hâlâ çakırkeyif ve neşeli. Heyecanım gitgide yatışıyor, yavaş yavaş durulmaya başlıyordum. Yaralı parmağımın üşüdüğünü hissettim, biraz ısıtmak için parmağımı yakamdan içeri soktum, Tomte caddesine geldik. Araba durdu.

Arabadan ağır ağır indim; düşüncesiz, gevşemiş, başım kazan gibi. Giriş kapısından daldım içeri, arka avluyu geçtim, bir kapı gördüm, açtım, içeri girdim: iki pencereli, odamsı bir holde idim şimdi. Bir köşede üst üste konmuş iki bavul duruyordu; uzun duvar kenarında eski ve boyasız bir kerevet, kerevetin üzerinde bir battaniye. Sağdaki ilk odada sesler, çocuk bağrışmaları işittim; üzerimdeki ilk katta bir demir levhanın çekiçle dövülmekte olduğunu duydum.

Bulunduğum holde, bütün bunların farkına vardım.

Kaçmayı düşünmeden, acele etmeden, karşımdaki kapıya doğru yürüdüm; bu kapıyı da açtım, Vognmand caddesine çıktım. Bir ucundan girip, öbür ucundan çıktığım binaya yukarı, baktım. Kapının üstündeki levhada şunları okudum: Yolculara yemek ve oda verilir.

Sıvışmak, beni bekleyen arabacıdan kaçmak aklımdan bile geçmiyordu; Vognmand caddesine çıktım; korkusuz, fena bir iş yaptığım düşüncesinden uzak, ağır ağır yürüdüm. Beynimde uzun zaman hayaletler gibi dolaşmış Kierulf denen bu yün tüccarı; yaşadığına inandığım, bulmaya kendimi zorunlu hissettiğim bu adam; şimdi zihnimden çıkmış, silinmiş, kafamda mekik dokuyan başka cinliklerle birlikte yok olmuştu; belli belirsiz bir sezgi, belleğimde bir anıydı şimdi.

Yürüdükçe ayılıyordum; bir ağırlık, bir kesiklik vardı üstümde; ayaklarımı güçlükle sürüyordum. İri, ıslak, lapa lapa kar, hâlâ yağıyordu. Grönland'a kadar yürüdüm, kilise önüne vardım, bir kanapeye oturdum. Gelip geçenler bana bakıyorlardı. Düşüncelere dalmıştım.

Tanrım, işlerim ne ters gidiyordu! Sefaletim beni canımdan öyle bezdirmişti ki, artık bu hayatı savaşmaya değer görmüyordum. Bahtsızlık baskın çıkmış, fena yüklenmişti. Öylesine bitmiştim ki, şimdi eski halimin bir gölgesiydim ancak. Omuzlarım çarpılmıştı; yürürken göğsümü elden geldiği kadar kollamak için, öne doğru eğilmeyi âdet edinmiştim. Birkaç gün önce vücudumu gözden geçirmiştim. Bir sabah vakti odamda yapmıştım bu işi; şaşırıp kalmış, vücudumun haline ağlamıştım. Haftalardır sırtımda aynı gömleği taşıyordum. Terden kaskatı kesilmiş, göbeğimi sıyırmıştı gömlek; yaradan hafif bir su sızıyordu, acımıyordu, ama karnımın üstünde böyle bir yara olması yürekler acısıydı. Bu yaraya hiçbir şey yapamıyordum, kendiliğinden iyileşeceğe de benzemiyordu; yıkıyor, dikkatle kuruluyor, üzerine yine aynı gömleği giyiyordum. Değiştiremezdim ki...

Oturduğum kanapede bunları düşünüyor, üzülüyordum. Kendimden tiksiniyordum; ellerim bile bana iğrenç görünüyordu; ellerimin üstündeki bu pörsük, hayasız ifade, kanıma dokunuyor, beni ra-

hatsız ediyordu; cılız parmaklarımın görünüşü karşısında içimde hoyratça bir acıma uyanıyordu; sarsak gövdemden nefret ediyor, onu taşıdığımı düşünüp onunla çevrili olduğumu hissettikçe ürperiyordum. Allahım, bir sona varsaydı bu iş! Ölümü candan özlüyordum. Büsbütün yenik düşmüş, darmadağınık, kendi gözümde değerim iki paralık olmuş, mekanik bir hareketle ayağa kalktım, odamın yolunu tuttum. Bir büyük kapı önünden geçerken, kapıda şu sözcükleri okudum: "Kefen, tabut örtüsü, Matmazel Andersen, Büyük kapı, sağ kolda." – Eski anılar! dedim ve Hammersborg'da, bir zamanlar oturduğum odayı, küçük salıncak koltuğu, kapının altındaki gazeteleri, Fenerler İşletmesinin, fırıncı Fabian Olsen'in taze ekmeklerinin ilânlarını düşündüm. Öyle, öyle: o zamanlar şimdikinden çok daha iyiydim ben! Bir gecede on kronluk bir yazı yazıvermiştim; şimdi artık hiçbir şey yazamıyordum, artık hiç mi hiç yazamıyordum, yazmaya kalktım mı, zihnim boşalıveriyordu. Evet, artık sonu gelsin istiyordum. Ve yürüyor, boyuna yürüyordum.

Beni bakkal dükkânına yaklaştıran her adımda, içimde yarı bilinçli bir his, bir tehlikeye doğru ilerlediğim hissi güçleniyordu; ama niyetimden asla caymayacak, teslim olacaktım. Sessiz, sakin basamakları çıktım, kapıda küçük bir kızla karşılaştım, elinde bir fincan vardı, yanından geçip, kapıyı kapadım. Kalfa ile şimdi yine karşı karşıya idik ve yalnız.

"Ya!" dedi. "Ne berbat hava!"

Bu dolambaç da neden gerekiyor, beni niçin hemen sorguya çekmiyordu? İçerledim: "Ben buraya havadan bahsetmeye gelmedim." dedim.

Bu şiddet karşısında afalladı, ondaki o küçük esnaf kafası işlemez oldu. Beş kronunu dolandırmış olduğumu, aklından bile geçirmemişti.

"Sizi aldattığımı bilmiyor musunuz?" dedim sabırsız, ve burnumdan soludum, titredim, asıl konuya hemen dönmezse zor kullanmaya hazırdım.

Ama adamcağız hiçbir şeyin farkında değildi.

Hay Allah, sen bilirsin! Gel de yaşa bu aptallar içinde! Tersledim adamı; bu işin nasıl olduğunu anlattım noktası noktasına; olay sırasında ben nerde duruyordum, o nerde duruyordu, para nerdey-

di, parayı avucuma nasıl almış, avucumu nasıl kapamıştım; anlattım hepsini teker teker. Ve o, söylediklerimin hepsini anlıyor, anladığı halde bana karşı hiçbir şey yapmıyordu. Sağa sola dönüyor, yan odadan gelen ayak seslerine kulak veriyor, yavaş konuşmamı işaret ediyordu; "Bunu size gerçekten yakıştıramadım." dedi sonunda.

"Yoo, durun hele!" dedim yüksek sesle. Onunla zıt gitmek, onu kışkırtmak istiyordum. "Bu iş sizin o biçare esnaf kafanızla tasarladığınız kadar bayağı ve alçakça bir iş değil. Ben parayı kendime alıkoymadım ki, aklımdan bile geçmedi; ben mi çimleneceğim bundan; ne münasebet! Bu benim dürüstlüğüme aykırı bir şey..."

"O halde ne yaptınız?"

"Yaşlı, yoksul bir kadına bağışladım, santimi santimine, anladınız mı? Ben buyum işte, yoksulları düşünürüm ben..."

Adam bir an düşündü, ne derece namuslu olduğumu bir türlü kestiremiyordu anlaşılan. "Parayı geri verseydiniz daha iyi değil miydi?" dedi sonunda.

Kabaca cevap verdim. "Hayır! Sizin başınızı derde sokmak istemedim, sizi korumak istedim. Fakat böyle bir gönlü yüceliğe karşı, edilen teşekküre bak! Gelmiş, olup biteni size anlatıyorum da, bir köpek kadar utanmıyorsunuz bile! Aramızdaki anlaşmazlığı gidermeye yeltendiğiniz bile yok! Suç benden gitti. Şeytan görsün yüzünüzü. Hoşça kalın!"

Kapıyı hızla çekip çıktım.

Fakat, gündüzün yürüyüşlerinden dizlerim sallana titreye, yumuşak karda ıslanmış, odama, bu yaslı kovuğa gelince büyüklüğümden eser kalmadı; pörsüyüp sönüverdim. Zavallı kalfaya yüklendiğime pişman olmuştum; ağlıyor, oynadığım rezil oyundan ötürü, kendimi cezalandırmak için, gırtlağımı sıkıyor, sağa sola saldırıyordum. İşinden atılacağını düşünerek ölüm korkuları geçirmiş, dükkânın zararı bu beş kron için olay çıkarmayı göze alamamıştı kuşkusuz. Bense, onun bu korkusunu sömürmüş, yüksek perdeden konuşarak ona azap çektirmiş, haykırdığım her sözcükle onu şişlemiş, bıçaklamıştım adeta. Dükkân sahibi belki de yandaki odada oturuyordu, ne oluyor, diye dışarı çıkmasına kıl kalmıştı belki de. Bu benim yaptığım alçaklık, akla sığar şey değildi, hayır!

Peki ama, ya ben niçin tutuklanmamıştım? Böylelikle bir sonu-

ca bağlanırdı bu iş. Ellerimi kelepçeye uzatmıştım, gerektiği ölçüde. Zerre kadar direnmemiş, aksine, kolaylaştırmıştım işi. Göklerin, yerlerin Rabbi; bir mutlu saniye uğruna hayatımın bu gününü harcadım! Bütün ömrüm bir mercimek çorbasına fedadır! Yalvarışlarımı bari bu sefer, duy!..

Islak üstümle yatağa girdim; belki bu gece ölürüm, diye belirsiz bir düşünce vardı zihnimde; gövdemde kalmış son gücü, yatağa biraz çekidüzen vermeye harcamıştım; sabaha az çok düzgün görünsündü çevrem. Ellerimi katladım, yerimi buldum.

Derken, birden Ylajali'yi hatırladım. Akşam saatleri boyunca onu nasıl olmuş da büsbütün unutmuştum! Ve gönlüme ışık, hafif mi hafif, yeniden vurdu; beni bir güzel ısıtan bir ufak gün ışığı! Güneş daha da geliyor, ince yumuşak bir ipek ışığı bana sürünerek geçiyor, beni uyuşturuyordu. Güneş çoğaldıkça çoğalıyor, şakaklarımı yakıyor, kızgın ve şiddetli, örselenmiş beynimde kaynıyordu. Derken, delidolu bir ışık yığını par par yandı gözlerimin önünde. Gökyüzü yeryüzü tutuştu; insanlar, hayvanlar ateş oldular; dağlar ve şeytan ateş oldular; bir uçurum, bir çöl, alevler içinde bir dünya, duman duman bir mahşer.

Hiçbir şey görmez oldum, hiçbir şey duymaz...

Ertesi sabah, kan-ter içinde uyandım, bütün vücudum ıslak; her yanımı bir ateştir sarmıştı. İlk anda, dünkü olayları hatırlayamadım birden; şaşkın şaşkın sağa sola bakındım; ben ben olmaktan çıkmıştım sanki, kendimi tanıyamadım. Kollarımı, bacaklarımı elledim, pencerenin neden karşıki duvarda değil de, bu duvarda olduğuna şaştım; alttaki avluda atların tepinmeleri, üstümdeki kattan geliyordu sanki. Midem bulanıyordu hafif.

Alnımda saçlar yapış yapıştı ve soğuk. Dirseğime dayanıp doğruldum, yastığa baktım: Top top saçlar vardı ıslak. Kunduralar içinde ayaklarım gece boyunca şişmişlerdi, ama acımıyorlardı; parmaklarımı doğru dürüst kımıldatamıyordum yalnız.

İkindi sona ererken, havanın kararmaya yüz tuttuğu sularda yataktan kalktım, ufak ufak, sakıngan adımlar attım, ayakta devrilmeden durmayı denedim, ayaklarımı, olabildiği kadar kolluyordum. Çok acı çekmiyor, ağlamıyordum; üzgün değildim, aksine, sınırsız bir memnunluk duyuyordum; başka türlü olabileceği aklıma bile

gelmiyordu.

Sonra sokağa çıktım.

Beni azbuçuk rahatsız eden tek şey, yemekten tiksinmeme rağmen, açlıktı. Yeniden rezil bir iştah duymaya başlamıştım, içimde gittikçe artan bir oburluk. Bir şey içimi insafsızca kemiriyor, sessiz sedasız ve tuhaf, yapacağını yapıyordu. Bir düzine minnacık hayvan vardı sanki; başlarını yana yatırıyor, hafifçe ısırıyorlar, sonra başlarını öbür yana yatırıyor, hafifçe ısırıyorlardı; bir an hiç kıpırdamadan duruyor, sonra yeniden başlıyorlardı; gürültüsüz, acelesiz kemirip ilerliyorlar, geçtikleri her yerde gedikler açıyorlardı...

Hasta değildim, bitkindim yalnız. Terlemeye başladım. Stortorv'a gidip, biraz dinlenmek istiyordum; fakat uzun ve yorucuydu yol. Sonunda az bir şey kaldı; pazar meydanıyla Trov caddesinin birleştiği köşede durdum. Ter, gözlerime aşağı sızıyor, gözlüğümü ıslatıyor, görmeme engel oluyordu; biraz kurulanayım diye durmuştum. Durduğum yeri görmüyor, düşünmüyordum; yanımı, yöremi kuşatan gürültü korkunçtu.

Birden bir sesleniş duydum; soğuk, keskin bir uyarma. Bu haykırışı duydum, çok iyi duydum, sinirli bir halde yana kaydım, berbat ayaklarımı ne kadar kımıldatabildimse, ancak o kadar hızlı bir adım attım. Koskoca bir ekmek arabası ta yanımdan geçti, tekerlek ceketimi sıyırmıştı; biraz tetik davransaydım kurtulacaktım. Dişimi tırnağıma taksaydım biraz tetik davranabilirdim de. Ama iş işten geçmişti; ayaklarımdan birinde bir acı duydum, birkaç parmak ezilmişti. Ezilen parmakların, ayakkabının içinde adeta büzülüverdiklerini hissettim.

Arabacı var gücüyle atların dizginlerine sarıldı, arabada arkasına dönerek, dehşet içinde sordu: "Nasılsın?" Evet, daha da kötü olabilirdi... Korkulacak bir şey yok herhalde... Kırık çıkık olduğunu sanmıyorum... Rica ederim...

Gidebildiğim kadar çabuk, banklardan birine yürüdüm; çevremi kuşatmış, gözlerini bana dikmiş bu bir sürü insandan sıkılıyordum. Hem öldürücü bir darbe değildi bu; ucuz atlatmıştım, böyle bir şey başıma gelecekti ergeç. İşin kötü yanı, ayakkabım parçalanmış, kapak tabandan kopmuştu. Ayağımı kaldırdım, yarığın içinde kan gördüm. Bilerek yapılmamıştı ya bu; adam, başıma böyle bir

kazanın gelmesini istememişti ya; az mı korkmuştu! Arabadan biraz ekmek vermesini isteseydim verirdi herhalde. Sevine sevine verirdi kuşkusuz, Allah razı olsun!

Açlıktan imanım gevriyor, bu yüzsüz iştahımdan yakamı nasıl kurtaracağımı bilemiyordum. Oturduğum kanapede sağa sola kıvranıyor, göğsümü dizlerime eğiyordum. Karanlık bastırınca Belediyenin oraya gittim.

Allah bilir, nasıl vardığımı... Parmaklığın kenarına oturdum. Ceketimin ceplerinden birini yırttım, ağzıma sokup çiğnemeye başladım. Belli bir maksatla değil, gözlerim bir noktaya dikili, bir şey görmeksizin, halim zehir-zıkkım, ağzımda çiğniyordum. Birkaç çocuğun, çevremde oynadıklarını işitiyor, önümden geçen bir yolcuyu içgüdümle duyuyor, başkaca bir şeye dikkat etmiyordum.

Birdenbire altımdaki dükkânlardan birine gidip biraz çiğ et elde etmeyi düşündüm. Yerimden kalktım, parmaklığın karşı tarafına geçtim, çarşı çatısının öbür ucundan aşağı indim. Kasaplara yaklaşmıştım ki, basamakların bitiminden yukarıya seslendim; yukarda bir köpek varmış da, onunla konuşuyormuşum gibi, arkama tehditler savurdum. Karşıma çıkan ilk kasaba yöneldim.

"Lütfen," dedim. "Köpeğim için bir kemik verir misiniz? Bir kuru kemik, varsın üzerinde hiç et olmasın; ağzına almaya bir şey olsun, yeter!"

Adam, bir kemik verdi, küçük, kusursuz bir kemik, üzerinde et de vardı biraz; kemiği ceketimin altına soktum. Öyle candan teşekkür ettim ki, adam şaşırdı, yüzüme baktı.

"Bir şey değil!" dedi.

"Yoo, öyle söylemeyin!" diye mırıldandım. "Bana büyük bir iyilik ettiniz."

Sonra, yukarı çıktım. Kalbim küt küt atıyordu.

Demirciler geçidine daldım, ta içerlere yürüdüm, bir arka avluda yıkık bir kapı önünde durdum. Dört bir yanda hiç ışık görülmüyordu; dört bir yanım karanlıktı iyice; kemiği kemirmeye başladım.

Tadı neyin tadına benziyordu, hiçbir şeyin! Bayat kanın tıkayıcı kokusuydu kemikten yükselen; hemen kusmak zorunda kaldım. Bir daha denedim. Yuttuklarımı çıkarmayacak olursam, faydasını görecektim herhalde; midemi yatıştırmam gerekiyordu. Kızdım, diş-

lerimi hırsla et parçasına geçirdim, birazını kopardım, zorla yuttum. Para etmiyordu; et kırıntıları midemde ısınır ısınmaz geri geliyorlardı. Çılgına dönmüş, yumruklarımı sıktım, çaresizlikten ağlamaklı olmuştum; deliler gibi dişledim kemiği, gözyaşlarım boşandı, yaşlarla ıslandı, kirlendi kemik. Öğürüyor, küfrediyor, yeniden ısırıyordum; kalbim çatlayacak gibi ağlıyordum, tekrar kustum. Bağırıp çağırarak, dünyanın bütün kudretlerini cehennemin dibine yolladım.

Çıt yok. Çevremde ne bir insan, ne bir ışık, ne bir ses. Zorlu bir heyecan hali yaşıyordum; beni belki biraz doyurabilecek olan bu ufacık et parçalarını çıkarmak zorunda kaldıkça, ağır ve sesli soluyor, dişlerimi gıcırdatarak ağlıyordum. Hiçbirinin fayda etmediğini görünce bitkin bir nefretle dolu, gözümü öfke bürümüş, elimdeki kemiği kapıya doğru fırlattım; gökyüzüne yukarı bağırıp çağırdım, tehditler savurdum; sesim kısılmış, acı acı Allahın adını haykırdım, parmaklarımı birer pençe gibi kıvırdım... "Sana söylüyorum, ey gökyüzündeki kutsal Baal; sen yoksun, olsan sana öylesine lânet ederdim ki, göklerin cehennem ateşleriyle sarsılırdı. Sana söylüyorum; kulluğumu gösterdim. Sana, reddettin, kovdun beni, ben de sana ebediyen sırt çeviriyorum, çünkü sen, bağış saatini yadsıdın. Sana söylüyorum, biliyorum öleceğim, yine de alay ediyorum. Seninle, burnumun ucunda ölüm, alay ediyorum, ey gökteki! Apis! Sen benim üzerimde gücünü gösterdin, ama bilmiyorsun ki, felaketten yılmam ben; bunu bilmen gerekmez miydi? Kalbimi uykularda mı yarattın? Sana söylüyorum; bütün varlığım, içindeki her damla kan, Seni hiçe saydığından, bağışlayıcı yardımına tükürdüğünden ötürü mutludur. Bu saatten öteye ben, Senin bütün eserlerinden, bütün Senden el-etek çekiyorum: bir daha Seni düşünecek olurlarsa, bütün düşüncelerime lânetler ediyorum; bir daha Senin adını anarlarsa, dudaklarımı koparıp atmak, görevim. Gerçekten varsan, Sana ömrümde ve ölümümde son sözümü söylüyorum: Hoşça kal! Sonra da susuyor, Senden yüz çeviriyor, alıp başımı gidiyorum..."

Çıt yok.

Heyecan ve bitkinlikten titriyor, hâlâ beddualar, hakaretler mırıldanarak, şiddetle ağlayışın ardından hâlâ hıçkırarak, bu çılgınca öfke boşalışıyla ezik, yıkık, hep aynı yerde duruyordum. Ah, ah, bu

benim sözlerim, hatta sefaletimin ortasında, kitapların diliydi ve edebiyat, gevezelikti bunlar! Belki bir yarım saat orada kaldım, hıçkırdım, söylendim, kapıya dayandım. Derken sesler duydum, demirciler geçidine giren iki adamın konuştuklarını duydum. Sendeleyerek kapıdan ayrıldım, evler boyunca sürükledim kendimi, yeniden, aydınlık caddelere çıktım. Young tepesine doğru sürünürken, beynim ansızın gayet garip bir yönde işlemeye başladı. Çarşı meydanının yanındaki yoksul barakaları hatırlamıştım; eski elbise satan bu dükkânlar, bu yıkık, kulübeler, görünümü bozuyorlardı. Meydanın görünüşünde bir yüz karasıydılar, şehri kirletiyorlardı; al aşağı etmeliydi bu dökütüleri! Coğrafya Enstitüsünü buraya getirselerdi kaç para harcanacağını hesapladım zihnimde; önünden her geçişimde bu güzel bina, benim öyle hoşuma gidiyordu ki! Böyle bir taşıma, yetmiş, yetmiş iki bin krondan daha aza çıkmazdı herhalde. İyi para, Allah için, güzel bir cep harçlığı, hele ilk ağızda. Ağır ağır başımı salladım, bu paranın başlangıç olarak pek güzel bir cep harçlığı olacağını onayladım. Bütün vücudum titriyordu hâlâ; arada, derin derin içimi çekiyor, hıçkırıyordum.

Bende artık fazla bir hayat eseri kalmadığı hissine kaptırmıştım kendimi; bıçak kemiğe dayandı gibime geliyordu. Eh, hani buna da pek aldırmıyordum; bunun üzerinde hiç de durmuyordum; aksine, şehri geçerek, limana aşağı yürüyor, odamdan uzaklaştıkça uzaklaşıyordum. Caddeye boylu boyunca serilip ölüme de uzanabilirdim, aynı şey! Çektiğim kahırlar beni gittikçe vurdumduymaz yapıyordu; yaralı ayağım zonkluyor, bana acının bütün gövdeme yayıldığı hissini veriyor, ama bu bile benim için öyle büyük bir ıstırap olmuyordu. Ben, daha beter nelere katlanmıştım!

İstasyon rıhtımına geldim. Ne bir hareket, ne bir gürültü; sadece arada bir, bir insan görülüyordu; elleri ceplerinde dolaşan bir liman işçisi ya da bir tayfa. Topallayan bir adam gördüm, yanından geçiyordum, bana yan gözle, dik dik baktı. Bir içgüdüyle yolunu kestim, elimi şapkama götürüp sordum: "Rahibe sefere çıktı mı?" Sonra da kendimi tutamayıp, elimi gözlerine sokarcasına uzattım, parmaklarımı şaklattım: Vay canına! dedim. Öyle ya, Rahibe! Ben bu gemiyi büsbütün unutmuştum! Ama bu gemi, yine de bilinçaltında uykuda yaşıyordu, farkında olmadan onunla doluydum bunca za-

man.

"Evet, hareket etti!"

"Nereye gittiğini biliyor musunuz?"

Adam düşünmeye başladı, uzun ayağının üzerine basıp, kısasını yukarıya kaldırdı; kısa ayak boşlukta hafif sallanıyordu.

"Hayır!" dedi. "Siz, onun buradan ne yüklendiğini biliyor musunuz?"

"Yoo" diye cevap verdim.

Ama ben şimdi Rahibe'yi unutmuştum bile. Adama, eski mil üzerinden Holmestrand'ın ne kadar çekeceğini sordum.

"Holmestrand mı? Çekse çekse..."

"Yahut Veblungsndes?"

"Şey, ne diyordum, Holmestrand, buradan, bence..."

"Ah, durun, aklıma gelmişken..." diye yeniden sözünü kestim. "Bana lütfen bir parça tütün verir misiniz, az bir şey?"

Adam tütünü verdi, candan teşekkür ettim, ayrıldım. Tütünü kullanmadım, hemen cebime soktum. Adam, gözlerini hâlâ benden ayırmıyordu, bir şeyden kuşkulanmıştı belki de! Yürüsem de dursam da, bu kuşkulu bakışı üzerimde hissediyordum. Bu adamın izlemesinden kurtulmak isteğiyle, geri döndüm, yanına gittim:

"İğneci!" dedim.

Yalnız bu sözcük: İğneci. Başka hiçbir şey. Bunu söylerken de yüzüne dik dik baktım; bakışlarımdaki korkunçluğu da hissettim, ona bir başka dünyadan bakıyordum sanki. Bu sözü söyledikten sonra bir an öylece durdum. Sonra tekrar istasyon meydanına doğru yürümeye başladım. Adam, hiç sesini çıkarmamış, sadece gözlerini benden ayırmamakta devam etmişti.

İğneci mi? Birden durdum. Evet, bu his bende ansızın uyanmamış mıydı? Bu sakat adama daha önce de rastladığım hissi? Ben ona Graensen'de güneşli bir sabah vakti rastlamıştım, yeleğimi rehine verdiğim gün. O zamandan bu yana yıllar, yıllar geçmişti sanki; bana öyle geliyordu.

Liman caddesine açılan çarşı meydanının köşesinde bir evin duvarına dayanmış, düşünürken, birden irkildim, kaçmak istedim, kaçamayınca kaskatı, diktim gözlerimi önüme; utancımdan başımı yere eğdim; yapılacak hiçbir şey kalmamıştı: "Komutan"la yüz yüze

gelmiştim.

Alabildiğine hoyratlaştım, dikkatini üzerime çekmek için, duvardan bir adım önce çıktım hatta. Ben bunu kendime acındırmak için değil, kendimi maskara etmek, teşhir direğine çekmek için yaptım; sokağın ortasına serilmek. "Komutan"dan rica etmek geçti içimden: Çiğne beni, bas suratıma! Selâm bile vermedim.

"Komutan" bende bir kaçıklık olduğunu sezdi anlaşılan: Adımlarını biraz yavaşlattı. Onu durdurmak için: "Size bir yazı getirecektim, ama istediğim gibi olmadı henüz." dedim.

"Öyle mi?" dedi. "Tamamlayamadınız mı?"

"Hayır, daha bitiremedim."

Fakat "Komutan"ın gösterdiği yakınlık karşısında gözlerim yaşarmıştı, güç kazanabilmek için sertçe öksürdüm. "Komutan" burnundan soludu, yüzüme baktı.

"Şu sıralarda geçinecek paranız var mı?" dedi.

"Yok!" diye cevap verdim. "O da yok. Bugün hâlâ ağzıma lokma koymadım, fakat..."

"Allah korusun, hiç olur mu, sokaklarda açlıktan öleceksiniz, be kuzum!" dedi. Hemen elini cebine soktu.

Utanç duygusu, içimde o anda uyandı, sendeledim, yine duvara dayandım, tutundum; "Komutan"ın cüzdanını karıştırmasına bakıyor, tek söz söyleyemiyordum. Bana bir on kron uzattı, bir yandan da tekrarladı: "Hiç olur mu, açlıktan öleceksiniz!"

Kekeleyerek karşı koydum, parayı almadım hemen: Çok ayıp bu benim yaptığım... Hem çok fazla bu...

"Çabuk olun!" dedi, saatine baktı. "Ben treni bekliyordum, sesi geliyor."

Parayı aldım, sevinçten kötürümleşmiştim, hiçbir şey demedim, teşekkür bile etmedim.

"Üzülmeyin bunun için!" dedi, Komutan son olarak. "Ben sizin yazacağınızı biliyorum, onun karşılığı!"

Yürümeye başladı.

Beş on adım uzaklaşmıştı ki birden yardımına teşekkür etmediğimi hatırladım. Yetişmek istedim, ilerliyemiyordum ki! Ayaklarım kımıldamıyor, her davranışımda yıkılır gibi oluyordum. "Komutan" uzaklaştıkça vazgeçtim, ardından seslenmeyi düşündüm, cesaret

edemedim; sonunda yine de cesaretlenip bir iki seslendimse de, o artık çok uzaklaşmış bulunuyor, sesim de çok zayıf çıkıyordu.

O gitti, ben kaldım; ardından baktım, sessizce ağladım. Böyle bir şey hayatımda ilk defa! dedim kendi kendime. Bana on kron verdi! Geri döndüm, onun durduğu yerde durdum, hareketlerini tekrarladım. Banknotu yaşlı gözlerime tuttum, önüne arkasına baktım, küfretmeye, gelişigüzel küfretmeye başladım. Elimde tuttuğum on kron içindi bu küfürler.

Bir zaman sonra –belki de çok, çok sonra; çünkü ortalıkta ses seda bütün kesilmişti– kendimi Tomte caddesinde, 11 numaralı evin önünde bulup, şaşırdım. Ben burada bir gün, arabasına bindiğim bir arabacıyı atlatmıştım; binanın ön kapısından içeri dalıp, arka kapıdan çıkmıştım da kimseler görmemişti. Bir an durup kendime geldikten sonra, kapıdan ikinci defa girdim, doğruca "yolculara yemek ve oda" veren yere gittim. Yatacak yer istedim, bana hemen bir yatak gösterdiler.

Salı.

Güneş ve sessizlik; nefis ve aydınlık bir gün. Kar kalkmıştı; her taraf hayatla kaynaşıyordu; sevinç, neşeli yüzler, gülüşler, gülümseyişler. Havuz fıskiyelerinden su demetleri, güneşten altın, mavi gökten mavi kemerler kurarak yükseliyorlardı...

Ayrılmak bilmediğim, "Komutan"ın on kronu sayesinde rahat ettiğim, Tomte caddesindeki odadan öğleye doğru çıktım; şehre daldım. Keyifliydim çok; bütün bir öğleden sonra en işlek caddelerde gezindim, insanları seyrettim. Saat daha yediye gelmemişti. St. Olaf meydanına gittim, 2 numaralı evin pencerelerine yukarı, baktım gizlice, bir saat sonra onu görecektim! Bütün bu süre içinde hafif ve zevkli bir korku yaşayarak gezindim. Ne olacaktı şimdi? O, merdivenlerden inince ben ne yapacaktım? Bonsuvar, Matmazel mi demeli, yoksa, sadece gülümsemeli miydim? Gülümsemekle yetinmeye karar verdim. Saygıyla eğilip selâmlayacaktım tabii...

Bu kadar erken davrandığım için biraz utanmış uzaklaştım; bir zaman Kral Johan caddesinde gezindim, gözüm Üniversite saatindeydi hep. Sekiz olunca Üniversite caddesinden geri döndüm. Yolda birkaç dakika gecikebileceğim aklıma geldi, adımlarımı olabildiğince açtım. Ayağım fena ağrıyordu, ama başkaca bir rahatsızlığım

yoktu neyse.

Havuz başında yerimi aldım, uzun uzun soludum. Epey zaman durdum orda; 2 numaralı evin camlarına, yukarı baktım, ama o görünmüyordu. Beklerdim, acelem yoktu ya; belki de bir engel çıkmıştı. Beklemeye devam ettim. Olup bitenler düş değildi ki; ilk buluşmamız bir kuruntu muydu; ateşler içinde kavrulduğum o geceki karşılaşmamız? Ümitsizlik içinde bunu düşünmeye, içimde bir kuşkunun belirdiğini hissetmeye başladım.

"Haha!" dedi bir ses, arkamda.

Bu hafif sesi duydum; yavaş adımların yaklaştığını da duyuyor, ama arkama dönmüyor, sadece önümdeki büyük basamağa bakıyordum.

"Bonsuar!" dedi ses, daha sonra.

Gülümsemeyi unuttum, şapkamı bile çıkaramadım hemen: Onun bu taraftan gelişi beni şaşırtmıştı.

"Çok beklediniz mi?" dedi, koşmuş da yorulmuş gibi, hızlı nefes aldı.

"Yoo, hayır, az önce geldim!" diye cevap verdim. "Hem beklemiş olsam bile ne çıkar? Bu yandan geleceğinizi hiç düşünmemiştim."

"Annemi bir tanıdığımıza kadar götürdüm; bu gece annem evde yok!"

"Yaa!" dedim.

Yürümeye başlamıştık. Sokağın köşesinde bir polis, durmuş bize bakıyordu.

"Fakat nereye gidiyoruz?" dedi ve durdu.

"Nereye derseniz, siz nereye isterseniz."

"Üf, insanın tek başına karar vermesi çok zor."

Sustuk.

Sırf bir şey söylemiş olmak için: "Pencerelerinizde ışık yok!" dedim.

"Aa tabii" diye cevap verdi, canlı bir sesle. "Hizmetçi de izinli. Evde yalnızım ben."

Durduk, 2 numaralı evin pencerelerine baktık. İkimiz de ilk defa görüyormuş gibi.

"Yukarıya, size çıkamaz mıyız?" diye sordum. "Ben, eğer ister-

seniz, hep eşikte otururum..."

Fakat heyecandan titremiş, bu kabalığıma çok pişman olmuştum. Ya gücendi de beni bırakıp giderse? Ya kendisini bundan böyle görmeme izin vermezse? Ah, ne kadar da kılıksızdım. Ümitsiz, vereceği cevabı bekledim.

"Ne diye eşikte oturasınız!" dedi.

Eve girip, yukarıya çıktık.

Karanlık sofada elimden tuttu, bana yol gösterdi "Susmanız için sebep yok, konuşsanıza!" dedi. Odaya girdik. Işık yakarken –lamba değil, bir mum– mumu yakarken hafif güldü: "Ama bakmayın yüzüme!" dedi. "Üf, utanıyorum. Fakat ben bunu bir daha yapmam!"

"Neyi bir daha yapmazsınız?" dedim.

"Şey... Üf, hayır, Allah saklasın... Ben sizi bir daha hiç öpmeyeceğim."

"Yapmayacağınız şey bu mu?" dedim, gülüştük. Elimi uzattım ona doğru, yana kaydı, masanın öte tarafına kaçtı. Baktık bir süre; ikimizin arasında mum yanıyordu.

Sonra yüzünden tülü, başından şapkasını çıkardı. Bu işleri yaparken de parıldayan gözlerini benden ayırmıyor, hareketlerimi kollayarak, kendisini yakalamamı önlemek istiyordu. Tekrar bir atılım yaptım, halının üzerinde sendeledim, düştüm; yaralı ayağım beni artık taşımak istemiyordu. Yerin dibine geçmiş, ayağa kalktım.

"Yüzünüz neden kızardı böyle?" dedi. "Fakat ne aksilik!"

"Evet, aksilik işte!"

Tekrar kovalamacaya başladık.

"Siz topallıyorsunuz galiba?"

"Evet, belki, ama çok az!"

"Geçende bir parmağınız sakatlanmıştı, şimdi ayağınız. Her şey de sizi buluyor."

"Birkaç gün önce, hafif çiğnendim."

"Çiğnendiniz mi? Yine sarhoş muydunuz? Allahım, bu nasıl hayat, delikanlı!" İşaret parmağıyla tehdit etti, ciddileşti: "Oturalım!" dedi. "Hayır, kapı yanına değil, çok çekingensiniz; oraya, siz oraya ben buraya, şimdi oldu... Üff çekingen insanlar ne zor! Onların yanında her şeyi bizim yapmamız, bizim söylememiz gerek; hiç

de yardım etmezler bize. Şimdi siz örneğin, elinizi iskemlenin arkalığına dayayabilirsiniz, bunu sizin düşünmeniz gerek, öyle ya! Ben böyle bir şey söyledim mi inanmamış gibi, gözlerinizi açıyorsunuz. Evet, gerçekten kaç kere farkına vardım bunun; işte şimdi yine yaptınız. Fakat beni inandırmaya kalkışmayın, çok alçakgönüllüyüm diye! Hani sarhoştunuz da beni evime kadar izlemiştiniz, o vakit kabalığınız üstünüzdeydi oldukça; söz atmış, maskaraca sözlerinizle beni tedirgin etmiştiniz: Kitabınızı düşürdünüz! Matmazel, gerçekten kitabınızı düşürdünüz, Matmazel! Hahahay! Tüh, hiç size yakışır mı?"

Kendimden geçmiş oturuyor, ona bakıyordum. Kalbim, küt küt atıyor, damarlarımda kan ılık ılık akıyordu. Tekrar bir aile yuvasında oturmak, saatin tik tak'larını dinlemek, kendi kendimle değil de, genç, canlı bir kızla konuşmak, öylesine doyulmaz bir hazdı ki!

"Niçin konuşmuyorsunuz?"

"Ah, ne tatlısınız!" dedim. "Büyülediniz beni; şu anda ta gönlümden büyülendim. Elimden ne gelir? Siz çok tuhaf bir kızsınız, siz... Gözlerinizden bazen öyle bir ışık taşıyor ki, ben hiç böyle göz görmedim, çiçeklere benziyor. Ne? Hayır, hayır, çiçeklere değil belki de şeye... Ben size öylesine vuruldum ki, her şey boşuna. Adınız ne sizin? Ama artık söyleyin sahiden, adınız ne?"

"Adınız ne? Ah, az kaldı yine unutuyordum. Ben dün hep sizden bunu sormayı düşünmüştüm. Evet, yani bütün gün değil tabii; ben sizi dün bütün gün düşünmedim kuşkusuz."

"Biliyor musunuz, ben ne ad taktım size? Ben size Ylajali diyorum. Hoşunuza gitti mi bu ad? Çok akıcı..."

"Ylajali?"

"Evet."

"Yabancı bir ad mı bu?"

"Şey, hayır!"

"Evet, fena değil"

Uzun konuşmalardan sonra birbirimize adlarımızı söyledik. Kanapeye ta yanıma oturdu, iskemleyi ayağıyla itti. Tekrar söyleşiye koyulduk.

"Bu akşam traş da olmuşsunuz!" dedi. "O gecekinden biraz daha iyicesiniz, ama bu fark çok az, sanmayın ki... Hayır, geçen sefer

gerçekten çok perişandınız. Üstelik parmağınızda o pis paçavra. Gene de benimle ille bir yere gidip şarap içmek istemiştimiz. Aa, ne yakışıksız!"

"O gece, kılıksızdım diye mi gelmek istemediniz?"

"Yoo!" diye cevap verdi, önüne baktı. "Hayır vallahi onun için değil. Bunu düşünmedim bile."

"Dinleyin!" dedim. "Siz, besbelli, istediğim gibi yaşamak, giyinmek benim elimdedir sanıyorsunuz, değil mi? Fakat nerde, ben yoksulum, çok yoksul."

Yüzüme baktı.

"Gerçek mi?" diye sordu.

"Evet, öyle!"

"Ah, ilahi ben de sizin gibiyim." dedi, başının masum bir hareketiyle.

İnce kibar konuşmasını bilmeyen, delişmen, geveze, enikonu sıradan bir Kristiania kızı olmasına rağmen, her sözü beni kendimden geçiriyor, şarap damlaları gibi içime vuruyordu. Ben bir şey söylerken başını hafif yana eğerek dinleyişine bitiyor, soluklarını hemen hemen yüzümde hissediyordum.

"Biliyor musunuz," dedim. "Ben... Ama sakın kızmayın... Dün gece yatınca kolumu sizin için uzattım... şöyle... sanki siz koluma yatmışsınız gibi. Ve öyle uyudum."

"Doğru mu? Ne güzel?"

Sustuk.

"Ama bunu her zaman yapamazsınız, çünkü..."

"Her zaman yapamaz mıyım?"

"Hayır, sanmıyorum."

"Benden her şey umulur." dedim, göğsümü kabarttım. Sonra da kolumu vücuduna doladım.

"Doğru mu?" diye cevap verdi sadece.

Beni bu derece terbiyeli sanması canımı sıkıyor, onuruma dokunuyordu; doğruldum, cesaretimi topladım, elini tuttum. Fakat, usulca çekti elini, benden uzaklaştı biraz. Kendime güvenimi yeniden yitirdim, utandım, pencereye baktım. Bu halimle öyle zavallıydım ki bir şeyler ummaya olanak göremiyordum. Ona o zaman rastlasaydım, iyi günlerimde, henüz insana benzerken, param bolca

iken rastlasaydım, durum başka olurdu. Kendimi çok düşmüş, kolu kanadı kırılmış hissediyordum.

"Bakın, işte yine!" dedi. "En ufak bir kaş çatıklığı sizi korkutmaya yetiyor! İnsan sizden biraz uzaklaştı mı, hemen boynunuzu büküyorsunuz..."

Çapkınca güldü, yüzüne bakılmasına o da dayanamıyormuş gibi, gözlerini yummuştu.

"Yeter artık!" diye boşandım. "Şimdi görürsünüz siz!" Kollarımı omuzlarına doladım. Bu kız aklını mı kaçırmıştı? Beni bu kadar toy mu belliyordu? Hatta? Peki, ben bilirdim yapacağımı... Arkamdan miskin dedirtmeyecektim kimseye. Malın gözüydü bu kız. Madem bir cesarete bakıyordu, o halde...

Kim demiş bende hiç iş yok diye!

Sessizce oturuyor, gözlerini hep yumulu tutuyordu; ikimiz de konuşmuyorduk. Sıkıca sarıldım kıza, vücudunu göğsüme dayadım, hiçbir şey söylemedim. Kalp çarpıntılarımızı duyuyordum, hem onun, hem de benimkini; atlar tepiniyordu sanki.

Öptüm.

Kendimde değildim artık, saçmasapan bir iki şey söyledim, güldü sözlerime; ağzına doğru sevda sözleri fısıldadım, yanaklarını okşadım, tekrar tekrar öptüm. Göğsünden bir iki düğme açtım, memeleri görünüyordu; iki tatlı mucize gibi, gömleğinin altında beyaz, yuvarlacık, ışıl ışıl memeler.

"Bakabilir miyim?" dedim, birkaç düğme daha açıp aralığı büyütmek istedim; ama heyecanım o kadar şiddetliydi ki, göğsünün sımsıkı gerildiği alt düğmeleri çözemiyordum bir türlü. "Birazcık bakabilir miyim... birazcık..."

Bir kolunu boynuma doladı, çok yavaş, okşar gibi. Pembe, titrek burun deliklerinden soluğu yüzüme değiyordu. Boştaki eliyle düğmeleri teker teker kendisi açmaya başladı. Utangaç gülüyordu, kesik kesik gülüyordu, birkaç kere başını kaldırıp bana baktı; çekingenliğini farkedip etmediğimi anlamak ister gibi baktı. Bağlarını çözüp, korsesini gevşetti, baygın ve ürkek. Hoyrat ellerim, sakar ve acemi, bu bağlar, bu düğmeler arasında geziniyordu...

Dikkatimi yaptığı işten başka yana çekmek için, sol eliyle omuzumu süpürdü: "Ne çok da saç dökülmüş omuzunuza!" dedi.

"Evet!" cevabını verdim; dudaklarımı göğsüne sokmak istedim. Elbisesi açık, göğsü açık, duruyordu. Birden aklını başına toplar gibi oldu, çok ileri gittiğimi anlar gibi oldu; kapadı göğsünü, yine biraz doğruldu. Göğsünün açıklığından duyduğu şaşkınlığı gizlemek için yine omzuma dökülmüş saçlardan söz etmeye başladı.

"Saçlarınız neden böyle dökülüyor?"

"Bilmem."

"Tabii, çok içiyorsunuz, ve belki de... Hımm, hadi söylemeyeyim! Utanmanız gerek? Sizden bunu hiç ummazdım. Daha bu genç yaşta saçsız kalışınız!.. Fakat lütfen anlatır mısınız bana, nasıl yaşadığınızı! Eminim ki korkunç bir hayat! Fakat doğruyu söyleyin, anlıyorsunuz ya, kaçamak yok! Benden bir şey saklayacak olursanız, ben hemen anlarım yüzünüzden. Anlatın haydi!"

Ah, öyle bitkindim ki! Rol yapacağıma, bütün bu didinmelerle kendime acı çektireceğime sessiz, sakin otursam da onu seyretsem ne iyi olurdu. Hiçbir iş gelmiyordu elimden, ben bir paçavra olmuştum artık.

"Başlayın!" dedi.

Fırsatı kaçırmak istemedim, her şeyi anlattım, sadece doğruyu anlattım. Olduğundan kötü göstermedim hiçbir şeyi; onu kendime acındırmak da değildi amacım; hatta bir gece beş kron çaldığımı da söyledim.

Ağzı açık oturuyor, sararmış, ürkmüş, parıltılı gözlerinde şaşkınlık, dinliyordu. İşi tatlıya bağlamak, yarattığım hüznü dağıtmak istedim; dikildim yerimde:

"Ama atlattım," dedim. "Hepsi geçti, artık kapatalım bu konuyu, esenliğe çıktım artık..."

Fakat ürkmüştü çok. "Allahım, sana sığındım!" dedi sadece, ve sustu. Bu cümleyi kısa aralıklarla birkaç kere tekrarladı; arada hep susuyordu. "Allahım, sana sığındım!"

Şakalaşmaya başladım, gıdıklamak için böğrünü tuttum, göğsüme doğru kaldırdım kızı; elbisesini tekrar düğmelemişti, buna içerledim. Ne diye düğmelemişti tekrar? Düşüncesizce bir hayat yaşamışım da, saçlarımın dökülmesinin suçu sanki benimmiş gibi, şimdi onun gözünden düşmüş müydüm? Kendimi bir çapkın gibi gösterseydim acaba daha mı çok sevecekti beni?.. Aptallığın gereği yok.

Sadece cesur olmak gerekiyordu! İş ona kalınca da elimden gelirdi bu! Yeni baştan denemem gerek.

Kızı tuttuğum gibi, işte öyle, kanapeye yatırdım; direnmek istedi, ama çok az; şaşkınlıkla yüzüme baktı.

"Hayır... Ne yapıyorsunuz?" dedi.

"Ne mi yapıyorum?"

"Hayır... Hayır, olmaz..."

"Olur, olur..."

"Hayır, anlamıyor musunuz?" diye bağırdı. Sonra da şu kırıcı sözleri ekledi: "Siz delisiniz galiba."

Elimde olmadan durdum:

"Bunu ciddi mi söylüyorsunuz?"

"Tabii, öyle acayip bir haliniz var ki! Ya ardıma düştüğünüz gün! Demek o gün siz sarhoş değildiniz?"

"Hayır. Ben o gün aç da değildim, az önce yemek de yemiştim."

"Daha fena ya!"

"Sarhoş mu olaydım istiyorsunuz?"

"Evet... Üff, sizden korkuyorum ben! Allahım, bırakın beni canım!"

Düşündüm. Hayır, bırakamazdım; bıraksam çok şey yitirirdim. Akşamın bu geç saatinde bir kanape üzerinde gevezeliğin sırası mı? Böyle bir zamanda mırın kırın etmek ha! Bütün bunların utangaçlıktan ileri geldiğini bilmesem hadi neyse! Toyluğun gereği yok! Sus bakalım, bırak bu saçmalığı!

Kız şiddetle direniyordu, sırf utangaçlıktan olamazdı bu; o derece kuvvetli direniyordu. Kaza ile olmuş gibi, mumu devirdim, mum söndü; kız ümitsiz, direnmesine devam ediyordu, hafifçe inledi hatta.

"Hayır bu olamaz, bu olamaz! İsterseniz memelerimi öpün. N'olursunuz!"

Hemen durdum. Sözleri öylesine korku, öylesine ümitsizlik doluydu ki, canevimden vurulmuşa döndüm. Memelerini öpmeme izin vermekle, istediğimin yerini tutabilecek bir şey verdiğini sanıyordu! Ne güzeldi bu, güzel ve sade! Dizlerine kapanmak istedim.

Şaşkın, afallamış: "Fakat yavrum," dedim, "anlamıyorum...

Gerçekten anlamıyorum, bu ne biçim oyun?..."

Kalktı, titreyen elleriyle mumu yeniden yaktı; kanapede arkama yaslandım, hiçbir şey yapmadım. Ne olacaktı şimdi? Kendimi çok fena hissediyordum.

Bakışları, duvara, saate gitti, irkildi:

"Üf, hizmetçi nerdeyse gelir!" dedi. İlk sözü bu oldu.

Bu sezdirişi anladım, ayağa kalktım. Giyecekmiş gibi mantosunu aldı, fakat düşündü, mantoyu yerine bırakıp şömineye gitti. Solgundu, telaşı gittikçe artıyordu. Bana kapıyı gösteriyor gibi olmasın diye: "Babanız asker miydi?" dedim. Bir taraftan da gitmeye hazırlandım.

"Evet, askerdi; nerden biliyorsunuz?"

"Bildiğimden değil, aklıma geldi, söyledim."

"Garip şey!"

"Öyle. Bazen böyle sezişlerim olur benim. Haha, bu da bendeki delilik belirtilerinden biri..."

Hemen yüzüme baktı, ama hiç cevap vermedi. Varlığımın ona azap çektirdiğini hissettim, kısa kesmek istedim. Kapıya doğru yürüdüm. Şimdi beni bir daha öpmeyecek miydi? Elini olsun uzatmayacak mıydı? Durup, bekledim.

"Gidiyor musunuz?" diye sordu, hâlâ şöminenin yanında duruyordu.

Cevap vermedim. Küçülmüş, şaşırmıştım; bir şey söylemeden yüzüne baktım. Ben ne yapmıştım ki! Gitmek üzere oluşum, onu hiç ilgilendirmiyor gibiydi; benim için birdenbire sanki yok olmuştu; ona hoşçakal demeye yarayacak bir şey, uyarıcı, derin bir söz, ona dokunacak, onda belki saygı uyandıracak bir söz aradım. Kesin kararımın tam tersine olarak, gururlu ve soğuk değil de, yaralı, tedirgin, gücenik bir halde, adeta önemsiz şeylerden söz etmeye başladım; istediğim sözü bulamayınca, düşüncesizliğe vurdum işi; tekrar söylev çekmeye, kitapların dilini konuşmaya başladım:

"Neden düpedüz, açıkça git artık demiyorsunuz?" diye sordum. "Evet, neden? Çekinmeye değer mi? Bana hizmetçinin nerdeyse eve döneceğini hatırlatacağınıza, doğrudan doğruya şöyle deseniz: – Artık uzaklaşın burdan, çünkü ben şimdi annemi almaya gideceğim, ama bana yolda arkadaşlık etmenizi istemiyorum... Siz

bunu düşünmediniz mi? Yoo, yoo, düşündünüz, ben bunu hemen anladım. Leb demeden leblebiyi anlarım ben; siz daha mantonuzu alıp da sonra yine bırakınca, verdim ben hükmümü. Dedim ya, sezgilerim vardır benim. Hem aslını ararsak bunun, delilikle öyle pek ilgisi olmasa gerek."

"Fakat, ne olur, affedin. Ağzımdan kaçtı bu söz!" dedi. Ama hâlâ da yerinden kımıldamıyor, yanıma gelmiyordu.

Yılmıyordum, sözlerime devam ettim. Boyuna söylüyor; onu sıktığımı, sözlerimin bir tekinin bile doğru olmadığını düşünerek azap duyduğum halde yine de bitirmiyordum konuşmamı: "İnsan deli olmasa bile, biraz duyarlı bir kalbe sahip olabilir pekâlâ. Öyleleri vardır ki, ufak tefek şeyler onları yaşatır da sert bir söz onları öldürür. Ben öyleyim işte. Sorun şu: Yoksulluğun bendeki bazı özellikleri o derece keskinleştirmiştir ki, bunlar benim başıma adeta dert açar, evet, ne çare, böyle bu! Ama faydaları da vardır bunun, bazı hallerde bunların bana yardımları dokunur. Yoksul aydın, zengin aydından çok daha kuvvetli görür. Yoksul, her sözcüğü kuşkuyla dinler; attığı her adım, onun düşünce ve duygularına böylece bir görev, bir iş yüklemiş olur. Onun kulağı deliktir, duygusu ince; o tecrübelidir, ruhu yanık yaralarıyla doludur..."

Uzun uzadıya ruhumdaki bu yaralardan söz ettim. Fakat konuşmam uzadıkça onun da telaşı artıyordu; sonunda, ümitsiz dağınık, birkaç kere: "Allahım, sen bilirsin!" dedi, ellerini uğuşturdu. Ona işkence ettiğimi görüyor, ona azap çektirmek istemiyor, ama yine de çektiriyordum. Sonunda, en gerekli şeyleri kalın çizgilerle söylemiş olduğuma kanaat getirdim; üzgün bakışları dokundu bana:

"Gidiyorum, hemen gidiyorum!" dedim. "Elimin kapı tokmağında olduğunu görmüyor musunuz? Hoşça kalın, hoşça kalın! Size iki kere hoşça kalın dedikten, gitmeye kesin karar verdikten sonra, bari birşey söyleyin bana. Sizden tekrar görüşmemizi bile rica etmiyorum, çünkü bu, size azap vermek olur; ama söyleyin bana: Beni neden rahat bırakmıyorsunuz? Ben, size ne yaptım? Ben, size engel olmuyorum, değil mi? Artık beni hiç tanımıyormuşsunuz gibi neye birdenbire yüz çevirdiniz benden? Siz şimdi beni eskisinden de beter ettiniz. Hiçbir şey bırakmadınız bende. Fakat Allahım, ben yine de deli değilim. Çok iyi biliyorsunuz, biraz düşünürseniz,

şu anda hasta değilim ben. Gelin, elinizi verin bana! Ya da izin verin de ben, sizin yanınıza geleyim! Olur mu? Size bir kötülük yapmam, yalnız bir an önünüzde diz çökeyim, önünüzde yere diz çökeyim, yalnız bir an olur mu? Hayır, hayır, vazgeçtim, çünkü görüyorum, korkuyorsunuz, hayır, gelmem, işitiyor musunuz? Allahım, neden böyle korkuyorsunuz? Yerimden bile kımıldamıyorum ki! Şuracıkta, halının üzerinde bir dakika diz çökmek isterdim, şuracıkta, ayaklarınızın dibinde, şu kırmızı kısım üzerinde. Fakat korktunuz, bunu hemen gözlerinizden anladım, onun için sessizce duruyorum. Rica ettim, ama bir adım bile atmadım, değil mi? Şimdiki gibi kımıldamadan durdum, önünüzde diz çökmek istediğim yeri, halıdaki kırmızı gülü gösterirken de kımıldamadım. Parmağımla bile göstermedim, işaret bile etmedim, sırf sizi korkutmamak için; sadece başımı uzatıp baktım şöyle. Siz pekâlâ anladınız, hangi gülü göstermek istediğimi; ama orada diz çökmeme izin vermediniz, benden korkuyorsunuz, bana yakın olmaya cesaretiniz yok. Bana deli demeye vicdanınız nasıl razı oldu, anlamıyorum. Değil mi, buna artık siz de inanmıyorsunuz, değil mi? Yazındı o, çok zaman önce, o vakit delirmiştim ben; çok fazla çalışıyor, düşüncelere bir daldım mı, yemek zamanlarını unutuyordum. Her Allahın günü, düşünmeliydim, fakat hep unutuyordum. Tanrı tanığımdır, sözlerimde yalan yok! Şurdan şuraya sağ gidemeyeyim, yalan söylüyorsam! Görüyorsunuz ya, günahıma giriyorsunuz. Paraca darda idim de ondan mı, hayır! Kredim var benim, geniş ölçüde kredim; Ingebret'den, Gravesen'den alabilirdim. Cebimde çok zaman bol param da olurdu, yine de yiyecek almazdım, unuturdum çünkü. Anlıyorsunuz ya! Ne bir şey söylüyor, ne bir cevap veriyorsunuz; şöminenin yanından ayrılmıyorsunuz; durmuş, gitmemi bekliyorsunuz..."

Acele yanıma geldi, elini uzattı bana. Kuşkuyla yüzüne baktım. İçinden gelerek mi yapmıştı bunu; yoksa sırf beni başından savmak için mi? Kolunu boynuma doladı, gözlerinde yaşlar vardı. Öylece duruyor, yüzüne bakıyordum. Dudaklarını uzattı, inanamadım, besbelli bir özveriydi yaptığı; sadece bu işe son vermek için bir çare.

Bir şey söyledi: "Sizi yine de seviyorum!" galiba. Çok yavaş, belli belirsiz söylemişti; belki de ben iyi işitemedim, belki de tam

bu değildi söylediği; fakat göğsüme bıraktı kendisini, iki kolunu da bir süre boynumda sarılı tuttu; iyice yetişebilmek için ayaklarının ucunda yükseldi hatta, ve öylece durdu.

Bunun zoraki bir yakınlık olmasından korktum, sadece: "Şimdi ne kadar güzelsiniz!" dedim.

Başka bir şey demedim. Çekildim, kapıyı açtım, geri geri giderek çıktım dışarı. Ve o, içerde kaldı.

Kış basmıştı; sert ve nemli bir kış; kar yok gibi bir şey; sisli, karanlık, çok uzun bir gece; bütün hafta şöyle güzel bir rüzgâr bile esmedi. Sokaklarda havagazı hemen bütün gün yanıyor, insanlar sisten yine de birbirlerine çarpıyorlardı. Bütün sesler, kilise çanlarının yankısı, fayton beygirlerinin çıngırakları, insan ve nal sesleri, hepsi içiçe bu koyu havada boğuk ve gömülü duyuluyordu. Hafta haftayı izliyor, hava hiç değişmiyordu.

Ben hep "Vaterland" da kalıyor, yoksulluğuma rağmen barınmak olanağını bulduğum bu yolcu pansiyonuna gittikçe daha çok bağlanıyordum. Param çoktan bitmişti; ama buna hakkım varmış, burası benim kendi evimmiş gibi hâlâ orada kalıyordum. Otelci kadın henüz bir şey dememişti, fakat borcumu ödeyemeyişim beni üzüyordu. Böylece üç hafta geçti. Birkaç günden beri tekrar yazmaya başlamıştım; ama ortaya, beni doyuran bir yazı çıkaramıyordum bir türlü. Her zamankinden fazla uğraştığım, gece gündüz çabaladığım halde, şansım el vermiyor, neye başlasam fayda etmiyor, bahtım beni boşlamış bulunuyordu.

Üst katta, yabancılara verilen en iyi odada oturuyor, yazmaya orada çalışıyordum. Paramın olduğu, ödeyebileceğimi gösterdiğim o ilk akşamdan beri burada hiç rahatsız edilmiyordum. Bütün bu zaman boyunca er-geç bir makale yazıp, kiramı ve başka borçlarımı ödeyebileceğim ümidiyle yaşıyor, bu yüzden şevkle çalışıyordum. Hele başladığım yazılardan biri vardı ki, çok şeyler umuyordum ondan: Bir kitabevinde çıkan bir yangın üzerine bir alegori, anlamı derin bir düşünce idi bu. Olanca gayretimle işleyip, verdiği paraya karşılık olarak "Komutan"a götürmek istiyordum. Bu defa ger-

çekten bir yeteneğe yardım ettiğini görmeliydi "Komutan". Onun bu günü de göreceğinden hiç kuşkum yoktu; iş esinlenmeye bakıyordu. Hem, ne biliyordum birazdan esinlenmeyeceğimi? Bir engel yoktu ki! Otelci kadın bana her gün biraz yiyecek, sabah akşam birkaç dilim tereyağlı ekmek veriyor, sinirliliğim de hemen hemen geçmiş bulunuyordu. Yazarken ellerime paçavralar sarmaya gerek kalmamıştı artık; üst kattaki pencerelerimden, başım dönmeksizin, aşağıya, sokağa bakabiliyordum. Her bakımdan çok daha iyiydim şimdi; bu durumda alegorik yazımı hâlâ tamamlayamayışım, bayağı tuhafıma gidiyordu. Anlamıyordum, nasıl oluyordu bu iş.

Sonunda günün birinde anlayabildim: Ne kadar zayıf düşmüş olduğumu, beynimin ne kadar gevşek, miskin çalıştığını o gün anladım. O gün, otelci kadın, elinde bir hesap pusulası, yukarıya, odama gelmişti; hesabı denetlememi rica etti. "Bu hesapta bir yanlışlık var!" dedi. "Benim defterdekini tutmuyor, ama yanlışı ben bir türlü bulup çıkaramadım."

Hesabı gözden geçirmeye oturdum; kadın da karşımda oturuyor, bana bakıyordu. Bu yirmi kalem dökümü önce yukardan aşağı, sonra da aşağıdan yukarı topladım, toplam aynı çıktı. Kadına baktım: Hemen önümde oturuyor, vereceğim cevabı bekliyordu. Aynı anda kadının gebe olduğunu farkettim; dikkatimden kaçmadı bu; alıcı gözüyle de bakmamıştım hani.

"Toplam doğru!" dedim.

"Hayır, her sıraya ayrı ayrı bakınız!" cevabını verdi. "Bu kadar tutmaz, eminim!"

Sıra ile her satırı denetlemeye başladım: İki ekmek 25'erden, bir lamba camı 18, sabun 20, tereyağ 32... Bu dökümleri incelemek için öyle fazla zekâya gerek yoktu, ufak bir bakkal hesabıydı bu, karışık falan değildi hiç. Ve ben canla başla hatayı bulmaya çabalıyor, ama bulamıyordum. Birkaç dakika bu rakamlarla boğuştuktan sonra ne yazık ki beynimde her şeyin birbirine karışmaya başladığını hissettim; artık alacakla vereceği ayıramaz oldum, karman çorman ettim hepsini. Derken, ansızın satırların birinde durakladım; üç tam, bir 5/16 mark* peynir, 16'şardan... Kafam zınk diye durdu,

(*) Mark, eski bir ağırlık ölçüsü, 250 gram kadar.

gözlerimi aptal aptal peynire diktim, bakakaldım! "Hem de öyle berbat bir yazı ki!" dedim, ümitsiz. "Yandık, 5/16 diye göstermişler peyniri. Haha, olmaz böyle şey. Bir de siz görün hele!"

Kadın: "Yok o öyle yazılır," diye cevap verdi. "Baharlı peynir o. Hayır, bir yanlış yok orda, 5/16, beş lot yani..."*

"Evet, anlıyorum." diye sözünü kestim, ama aslında artık hiçbir şey anlamıyordum.

Hesabı yeni baştan tamamlamaya çalıştım; birkaç ay önce olsaydı, bir iki dakika içinde hemen çözerdim bu bilmeceyi. Ter dökü-yor, olanca gücümle bu esrarlı rakamı inceliyor, işin içyüzüne varmak istiyormuşcasına, düşünceli düşünceli, gözlerimi kırpıştırıyordum; ama vazgeçmek zorunda kaldım. Bu beş lot'luk peynir canıma okumuştu; alnımın gerisinde bir şey çatlamış gibiydi âdeta.

Yine de hesap etmekle uğraşıyormuş hissini vermek için dudaklarımı kıpırdatıyor, arada sırada sayılardan birini yüksek sesle söylüyordum. Satırlardan aşağı teker-meker yuvarlandığım halde, bu benim, yavaş yavaş ilerleyerek, sonuca yaklaştığım sanısını uyandırıyordu. Kadın oturuyor, bekliyordu. Sonunda: "Eh!" dedim. "Baştan sona bir bir gözden geçirdim hesabı. Bence hiç hata yok."

"Yok mu?" cevabını verdi kadın. "Sahiden yok mu?" Fakat bana inanmadığını pekâlâ görüyordum. Birdenbire sözlerine, bana karşı bir küçümseme edası, evvelce ondan hiç duymadığım bir kayıtsızlık ifadesi karışmıştı. Benim belki de kesirli hesap yapmaya alışık olmadığımı söyledi; hesabı iyice gözden geçirtmek için bu işlerden anlayan birini bulacağını bildirdi. Bunları hiç de utandırıcı bir tarzda söylemedi, hayır, düşünceli ve ciddi söyledi. Kapıya varmıştı, gidiyordu, yüzüme bakmaksızın şunu da ekledi:

"Sizi uğraştırdım, kusura bakmayın!"

Kapıdan çıktı.

Az sonra kapı yine açıldı, kadın tekrar içeri girdi; anlaşılan ancak koridora kadar gitmiş, ordan geri dönmüştü.

"Sahi!" dedi. "Darılmayınız ama, siz buraya geleli dün üç hafta oldu, demin onu düşündüm. Kalabalık bir aile geçindirmek kolay değil; ne çare, ben burada kimseyi veresiye oturtmam..."

(*) Lot, eski bir ağırlık ölçüsü 17 gram (Çeviren).

Sözünü kestim: "Size daha önce de söylediğim gibi bir makale hazırlıyorum," dedim. "Biter bitmez paranızı alacaksınız."

"Öyle ama bu makale bir türlü bitmeyecek mi?"

"Ne münasebet! Ola ki bugün, ya da belki bu gece esin gelir, yazarım. Bu gece gelmesi pekâlâ olası, o zaman yazım en geç çeyrek saatte hazırdır. Görüyorsunuz ya, başkalarının işine benzemez benim işim; ben oturup da bir günde şu kadar iş çıkaramam, ânını beklemek zorundayım. Esinin ne zaman geleceğini, şu gün, şu saate diye kimseler söyleyemez; belli olmaz saati."

Kadın gitti. Ama güveni, hiç kuşku yok, fena sarsılmıştı.

Tek başıma kalır kalmaz, yerimden fırladım, kahrımdan saçlarımı yoldum. Hayır, benim için artık gerçekten hiçbir kurtuluş ümidi yoktu, hiçbir kurtuluş ümidi! Beynim hapı yutmuştu! Artık bir küçük peynir parçasının tutarını bile hesaplayamadığıma göre, bütün bütün bunamış mıydım ben? Fakat kendime böyle sorular sorabildiğime bakılırsa, aklımı kaybetmiş olabilir miydim? Hatta, hesapla didişirken, kadının gebe olduğunu, gün gibi apaçık, farketmemiş miydim? Bunu bilmeme sebep yoktu, bunu bana kimse söylememiş, aklıma kendiliğinden gelmişti. Ben bunu kendi gözlerimle görmüş, ümitsizlik içinde kıvranırken, 5/16'yı hesaplarken hemen anlamıştım. Bunu nasıl açıklayabilirdim kendime?

Pencere kenarına gittim, dışarı baktım; pencere Vognmand caddesine bakıyordu. Kaldırımda birkaç çocuk oynuyordu, yoksul sokakta kılıksız birkaç çocuk birbirlerine boş bir şişeyi atıyor, bağrışıyorlardı. Ağır ağır bir yük arabası geçiyordu; göç zamanı dışında ev değiştiren sürgün bir ailenin eşyaları herhalde. Bunu hemen o anda düşündüm. Arabada yatak takımları, mobilyalar vardı: Güve yeniği yataklar, komodinler, kırmızı boyalı, üç ayaklı iskemleler, paspaslar, eski demirler ve tenekeler vardı. Bir küçük kız, daha yavru, sümüklü burnuyla pek de çirkin bir şey, yükün tepesinde oturuyor, düşmemek için morarmış zavallı elleriyle sıkı sıkı tutunuyordu. Çocukları yatırdıkları iğrenç, ıslak bir şilte yığınına oturmuş, aşağıya, boş şişeyi birbirlerine atan çocuklara bakıyordu.

Bütün bunları gördüm, olup bitenleri anlamakta zorluk çekmiyordum. Ben pencere kenarında durmuş, bunları seyrederken, otelci kadının hizmetçisinin de odama bitişik mutfakta şarkı söylediğini

duyuyor, bu, bildiğim bir melodi olduğu için, bir yanlış yapacak mı, diye de dikkatle dinliyordum. Kendi kendime, aptal bir insan bütün bunları inceleyemez! dedim. Herkes kadar benim de aklım vardı çok şükür.

Birden aşağıda, sokaktaki oğlanlardan ikisinin kavgaya tutuştuklarını gördüm. Bu küçüklerin birisini tanıyordum, otelci kadının oğlu. Birbirlerine ne söylediklerini işitmek için penceremi açtım; bir sürü çocuk hemen pencerenin altına birikti; hepsi de ümitle yukarıya bakıyorlardı. Ne bekliyorlardı? Aşağıya, kendilerine bir şey atmamı mı? Kurumuş çiçekler, bir kemik parçası, sigara izmaritleri; ağızlarına tıkabilecekleri, yahut onları eğlendirecek herhangi bir şey mi? Çocuklar, yüzleri soğuktan morarmış, boyuna pencereme, yukarı bakıyor, iki düşman da bu arada hâlâ çekişiyorlardı. Bu çocuk ağızlarından büyük, ıslak canavarlar gibi, koca koca sözcükler taşıyor, belki de limanda öğrendikleri korkunç hakaretler, orospu deyimleri, tayfa küfürleri boşalıyordu. Kavgaya öyle dalmışlardı ki, ne olduğunu anlamak üzere otelci kadının sokağa fırladığını bile görmediler.

"Boğazıma sarıldı!" diye açıkladı kadının oğlu. "Soluğum kesildi birdenbire." Sonra yüzüne karşı haince sırıtan küçük hasmına dönerek kudurmuş gibi haykırdı:

"Defol git, Babil öküzü, sen de! Boğazımı sıkmayı gösteririm ben sana, bitli orospu çocuğu! Vallahi, gelirsem senin..."

Ve anası, daracık sokağı karnıyla dolduran bu gebe kadın, kolundan kavrayıp götürmek istediği bu on yaşındaki oğlana cevap verdi:

"Hişt! Kes sesini! Küfür ediyorsun ha! Yıllarca kerhanede kalmış gibi bu ağzın ne senin! Gir içeri!"

"Girmeyeceğim işte"

"Gir diyorum!"

"Hayır, girmem!"

Yukarıda, pencere önünde duruyor, annedeki öfkenin arttığını görüyordum; bu iğrenç sahne sinirlerimi fena halde bozmuştu; dayanamadım, aşağıya, oğlana seslendim; biraz yukarıya, yanıma gelmesini söyledim. Sırf onları rahatsız edip, bu sahneye son vermek için iki kere seslendim; ikincisinde var gücümle bağırdım âdeta: Ka-

dın şaşırmış, arkasına döndü, yukarıya, bana baktı. O anda kendini topladı, hışımla baktı bana, üstten bir bakışla baktı, sonra azarlayan bir hatırlatışla oğluna döndü. Benim duyabilmem için sesini yükselterek şunları söyledi:

"Tüh, utan utan, millet bize bakıyor, rezil sen de!"

İşte böyle, gözlediğim hiçbir şeyi kaçırmıyordum, en ufak ayrıntıları bile. Zihnim alabildiğine uyanıktı; en küçük şeyi duyarlılıkla benimsiyor, hepsini oluş sırasına göre zihnimden bir bir geçiriyordum. Aklımda bir bozukluk olamazdı şu halde. Hem artık ne diye olsundu?

"Dinle, bak! Biliyor musun, nedir?" dedim birdenbire. "Sağda solda çok dolaştın, hep aklına taktın kancayı, bunu kendine dert edindin; artık paydos bu salaklıklara! Her şeyi böyle inceden inceye gözden geçirmek, senin kavradığın gibi kavramak hiç delilik belirtisi olur mu? Bu haline gülesim geliyor benim, emin ol, gülünmeyecek şey de değil hani. Kısaca, herkesin başına gelebilir bu; en basit bir soruna saplanıp kalabilir insan. Önemli değil, sadece rastlantı! Dedim ya, gülmeli senin bu haline. Gelelim şu bakkal hesabına, o 5/16 yoksul peynirine gelince, -Haha, ama, ne karanfilli, kara biberli peynir! - O peynire gelince, en zeki insan bile onun karşısında aptallaşır, sadece kokusu bile insanı çileden çıkarmaya yeter..." Böylece, bu buharlı peynirin iler tutar yerini bırakmadım... "Bana yenebilecek bir şey verin kuzum! 5/16 tereyağı verin daha iyi! Bakın, o zaman iş değişir!"

Yaptığım nüktelere sinirli sinirli güldüm, çok hoş buldum bunları. Hayır, hiçbir şeyim yoktu, aklımda hiçbir bozukluk yoktu.

Kendi kendime konuşarak odada gezindikçe neşem de artıyor, kahkahayla gülüyor, kendimi müthiş keyifli hissediyordum. Böyleydi nitekim; kafamı çalışabilir hale getirmek için, sırf bu kısa neşeye, tasalardan uzak, herhangi bir şevk ânına gereksinim duyuyordum âdeta. Masaya oturdum, alegori üzerine çalışmaya koyuldum. İyi gidiyordu, nice zamandır bu ilk defa. Çabuk ilerlemiyordu, ama yazabildiğim az bir şey, gözüme pek kusursuz göründü. Yorulmadan bir saat çalıştım da.

Derken, bir kitabevindeki bir yangını anlatan bu alegori'nin çok önemli bir noktasına gelip takıldım. Bu noktaya öyle büyük bir

değer veriyordum ki, o âna kadar yazdıklarımın hepsi bunun yanında hiç kalıyorlardı. Yananların kitaplar değil de, beyinler, insan beyinleri olduğu düşüncesini çok derin bir anlam katarak şekillendirmeye çalışıyor, bu yanan beyinlerle tıpkı bir Bartholomaeus gecesi yaratmak istiyordum. Birden, kapım hızla açıldı, içeriye rüzgâr gibi otelci kadın geldi.

Hafif, kısık bir çığlık kopardım; bir yumruk yemiştim sanki.

"Ha, bir şey mi dediniz?" diye sordu. "Bir yolcu geldi, bu odayı ona vermek zorundayız. Siz bu gece aşağıda bizim yanımızda yatarsınız. Eh, size orada da bir yatak veririz." Kadın, cevabımı falan beklemeden, düpedüz, masadaki kâğıtlarımı toplamaya, karmakarışık etmeye başladı.

Neşem bir anda uçup gitmişti; kızdım, üzüldüm, hemen ayağa kalktım. Masanın üstünü toplamasına seyirci kaldım, hiç sesimi çıkarmadım, tek söz söyleyemedim. Kadın, bütün kâğıtlarımı elime tutuşturdu.

Başkaca bir şey yapamazdım, odadan çıktım. İşte bu cânım dakikanın da canına okunmuştu! Daha merdivenlerde yeni yolcuyla karşılaştım; ellerinin üstünde, iri, mor çapa döğmeleri olan, genç bir adam! Omuzunda bir gemici bavulu bir hamal, ardından geliyordu. Gelen yabancı, bir gemiciydi kuşkusuz, yani bir gece kalıp gidecek, geçici bir yolcu; benim odamda daha çok kalmazdı bu adam. Ben belki de hemen yarın, adam yarın giderse, tekrar mutlu dakikalarımdan birine kavuşabilirdim. Ben daha beş dakikalık bir esin bekliyordum, bu ilham geldi mi, yangın yazısı tamamlanacaktı. Kadere boyun eğmem gerekiyordu şu halde...

Ailenin oturdukları yere ben daha hiç ayak basmamıştım; bu biricik odada kadın, kocası, kadının babası ve dört çocuk barınıyor, gece gündüz kalıyor, orada yatıp kalkıyordu. İstemeye istemeye yaklaştım, kapıyı vurdum, cevap veren olmadı, ama içerde konuşulduğunu duyuyordum.

Ben içeri girince, kadının kocası hiç sesini çıkarmadı, selâmıma karşılık bile vermedi; kendisini zerrece ilgilendirmezmişim gibilerden, kayıtsız baktı şöyle, o kadar. Bir adamla iskambil oynuyordu, ben bu adamı aşağıda, limanda görmüştüm. "Pencere camı" dedikleri hamal. Bir emzik çocuğu yatakta kendi kendine bir şeyler

söylüyordu; ihtiyar adam, kadının babası, bir sedir-yatakta, büzülmüş oturuyor, göğsü, yahut karnı ağrıyormuş gibi, başını ellerine doğru eğiyordu. Saçları bembeyazdı hemen hemen; o iki büklüm haliyle inmiş de kulaklarını dikmiş bir hayvanı andırıyordu.

"Maalesef bu gece için burada barınmama izninizi rica edeceğim." dedim adama.

"Bunu karım mı söyledi?" diye sordu.

"Evet. Odamı başkasına verdi."

Adam sözümü cevapsız bırakıp, yine iskambillerine daldı.

Bu adam her Allahın günü kimi bulursa onunla iskambil oynar, bir şeyine de değil, sırf vakit öldürmek, bir şey yapmış olmak için oynardı. Başka hiç iş görmez, tembel bacakları elverdiği kadar yerinden kımıldar, beri yanda karısı, merdivenleri paldır küldür inip çıkar, her tarafa yetişir, oteline yolcu toplayabilmek için çırpınırdı. Liman işçileriyle, hamallarla anlaşmıştı; getirdikleri her müşteri için onlara komisyon verir, arasıra bu liman işçilerinin, otelinde gecelemelerine de göz yumardı. Yeni yolcuyu alıp getiren de bu "Pencere camı"ydı şimdi.

Çocuklardan ikisi içeri girdi. Sıska, çilli, sokak kızı suratlı iki küçük kız; üstleri başları yırtık pırtık. Az sonra otelci kadın da geldi. Ona, gece nerde yatacağımı sordum. Uzatmadan: "Hep beraber bizimle burada yatarsınız!" cevabını verdi. "Ya da dışarda sofadaki sedirde; nerde isterseniz!" Kadın bana bu cevabı verirken odada geziniyor, çeşitli şeylerle uğraşıyor, onu bunu düzeltiyor, yüzüme bakmıyordu.

Verdiği cevap karşısında sindim, kapı yanında durdum, büzüldüm; hatta odamı bir geceliğine başkasına bırakmak benim için bir zevkmiş gibi davrandım; kadını kızdırmamak, olur ya, büsbütün kapı dışarı edilmemek için memnun bir tavır takındım mahsus. Dedim ki: "Öyle ya, bir kolayı bulunur elbet!" Ve sustum.

Kadın hâlâ odada dönüp duruyordu.

"Hem size şunu da söyleyeyim, veresiye yatak, yemek verecek kadar zengin değilim ben. Bunu size daha önce de söyledim."

"Evet ama, Madam, yalnız şu bir iki gün için, yazım tamamlanıncaya kadar." diye cevap verdim. "O zaman size beş kron da üste vereceğim, memnuniyetle!"

Fakat kadın, bu yazıya inanmıyordu kuşkusuz; bunu onun yüzünden anlıyordum. Ama çalım satamıyor, sırf bu ufak hareket yüzünden evi bırakıp gidemiyordum. Çekip gidersem, beni bekleyen şeyin ne olduğunu biliyordum.

Aradan birkaç gün geçti.

Sobasız sofa, çok soğuk olduğu için, ben hâlâ içerde ailenin yanında kalıyor, geceleri de yine o odada, yerde yatıyordum. Yabancı denizci hâlâ odamda oturuyor, kolay kolay da gideceğe benzemiyordu. Öğle üstü, kadın içeriye girdi, adamın bir aylık peşin verdiğini söyledi. Adam gitmeden önce dümencilik sınavına girecekmiş, şehirde bunun için oyalanıyormuş. Kadının sözlerini dinledim, odayı temelli kaybetmiş olduğumu anladım.

Sofaya çıktım, oturdum; biraz bir şey yazabilmek şansı varsa bu iş ancak burada: Bu sessizlikte yapılabilirdi. Alegori, artık zihnimi kurcalamıyordu, ben şimdi yeni bir tasarı yapıyordum, eşsiz bir fikirdi bu: Bir perdelik bir piyes yazmak istiyor, "Haç işareti" adlı bu piyesin konusunu ortaçağdan alıyordum. Hele, eserin kahramanını iyice tasarlamıştım: Tapınakta günah işleyen görkemli ve koyu dindar bir fahişe. Günahlarını zayıflık veya azgınlığından değil, gökyüzüne karşı nefretinden işliyor, kürsünün dibinde, başının altında kürsü örtüsü, bu işi sırf gökyüzüne karşı duyduğu küçümseyişten ötürü yapıyordu.

Zaman geçtikçe bu tip beni daha güçlü etkiliyordu. Sonunda gayet canlı, tam istediğim gibi, gözlerimin önünde belirdi. Vücudu kusurlu ve tiksindirici olacaktı; çok uzun boylu, çok zayıf, esmer. Attığı her adımda uzun bacaklarının parıltısı görünecekti etekliğinden. Kulakları kepçe gibi, dışarlak olacaktı. Kısacası, güzel olmayacaktı. Ancak zar-zor yüzüne bakılabilir olacaktı. Onda beni asıl ilgilendiren şey, korkunç utanmazlığı idi, bile bile işlediği ölçüsüz günahlardı. Bu kadın beni gerçekten meşgul ediyordu; beynim bu garip yaradılış ucubesi tarafından yağmalanmıştı âdeta. Tam iki saat, kesiksiz, bu dramı yazdım.

Çok kere, büyük zahmetlerle, bazen boşuna yazdığım, yazdıklarımı yırtmak zorunda kaldığım uzun aralıklarla bir yığın sayfanın hakkından gelmiş, on iki sayfa kadar başarmıştım ki, yoruldum; soğuktan, yorgunluktan kaskatı kesildim, kalktım, sokağa çıktım. Za-

ten son yarım saatte odadaki çocukların gürültüsünden rahatsız da olmuştum: Taş çatlasa bu durumda yazamazdım artık. Bunun için Drammen yolunda uzun bir gezinti yaptım, akşama kadar otele dönmedim, boyuna dramımın arkasını nasıl getireceğimi düşündüm. O gün otele dönmeden önce, başımdan şu olay geçti:

Karl Johan caddesinde, ta aşağıda, hemen hemen istasyon meydanının orada, bir kunduracı dükkânı önünde duruyordum. Ne diye tam da bu dükkânın önünde durduğumu Allah bilir! Vitrine bakıyor, ama o sırada ayakkabıya çok gereksinim duyduğumu hiç de düşünmüyordum; zihnim buralardan çok uzakta, dünyanın başka bölgelerinde geziniyordu. Arkamdan konuşarak bir insan topluluğu geçiyor, ama ben ne konuştuklarını duymuyordum. Yüksek bir ses selâm verdi:

"Merhaba!"

"Matmazel"di selâm veren.

Dalgın: "Merhaba!" dedim. Kısa bir zaman yüzüne baktıktan sonra tanıyabildim onu.

"Ee, ne haber?" diye sordu.

"İyilik, sağlık... ne olsun?"

"Demek yine Christie'nin yanındasınız?"

"Christie mi?"

"Bir gün bana Christie'ye muhasebeci olduğunuzu söylemiştiniz ya!"

"Ha, eskiden! O adamla çalışmak olanaksız; çok sürmedi, kendiliğinden kaldı o iş."

"Ne gibi?"

"Şey, günün birinde bir yanlışlık yaptım..."

"Sahtekârlık mı yani?"

"Matmazel", düpedüz sahtekârlık mı? diye soruyordu. Hatta bunu aceleyle, merakla sormuştu. Yüzüne baktım, fena halde gücenmiştim, cevap vermedim.

Beni teselli etmek için: "Yahu, aldırma en kusursuz insanın başına gelebilir bu!" dedi. Hâlâ da benim bir sahtekârlık yaptığımı sanıyordu.

"Neymiş en kusursuz insanın başına gelebilen?" diye sordum. "Sahtekârlık mı? Kuzum, yoksa siz benim böyle bir alçaklık yapmış

olabileceğime sahiden inanıyor musunuz?"

"Fakat azizim, siz kendiniz açıkça söylediniz ki..."

Başımı geri çevirdim, caddenin ilerisine baktım. Bizden yana geçen kırmızı bir elbiseye ilişti gözlerim; bir erkeğin yanında yürüyen bir kadındı bu. Ben şimdi "Matmazel"le böyle bir konuşmaya dalmasaydım da, âdice kuşkusundan dolayı ona gücenmeseydim, gücendiğim için başımı arkaya çevirmeseydim bu kırmızı elbise yanımdan geçip gidecekti de, ben onun belki farkına varmayacaktım. Hem zaten bana ne? Bu elbise, nedime Nagel'in elbisesi bile olsa, bana ne?

"Matmazel", boyuna konuşuyor, hatasını düzeltmeye çabalıyordu. Bense onu dinlemiyor, gözlerimi dikmiş, bize doğru yaklaşan kırmızı elbiseye bakıyordum. İçimden bir heyecan dalgası geçti; kayıp giden, incecik bir saplanış. Dalgın dalgın mırıldandım:

"Ylajali!"

O anda "Matmazel" de arkasını döndü, erkekle kadını gördü, bakışlarıyla selâmladı onları. Ben selâm vermedim, ya da verdim belki de. Kırmızı elbise Karl Jolan caddesine yukarı geçti, gitti, gözden kayboldu.

"Kızın yanındaki kim?" diye sordu "Matmazel".

"Görmediniz mi? Dük! "Dük" dedikleri adam. Kızı tanıyor musunuz?"

"Eh, şöyle böyle. Siz tanımıyor musunuz?"

"Hayır!" diye cevap verdim.

"Bana çok candan selâm verdiniz gibi geldi."

"Sahi mi?"

"Değil mi yoksa? Garip şey! O da size baktı."

"Siz bu hanımı nerden tanıyorsunuz?" diye sordum.

Aslında pek tanımıyordu. Bütün bildiği, sonbaharda bir geceye dayanıyordu. Gecenin geç saatinde şen, taşkın üç arkadaştılar. Grand Hotel'den dönüyorlardı, Cammermeyer'in orada, bu yalnız kıza rastlamışlar, laf atmışlardı. Kız önce onları terslemiş, ama bu taşkınlardan biri, gözünü daldan budaktan esirgemeyen bir delikanlı, kızın yüzüne karşı, "sizi evinize kadar götürebilir miyim, diye sormuştu. Kılınıza dokunmam vallahi, sadece kapınıza kadar, evinize döndüğünüzden emin olmak için; yoksa beni bütün gece uyku tut-

maz." Yürürlerken oğlan durmadan konuşmuş, sözün birini bitirip ötekine başlamış, adının Waldemar Atterdag olduğunu söylemiş, kendisini fotoğrafçı diye tanıtmıştı. Sonunda kız, gösterdiği soğukluktan yılmayan bu neşeli delikanlıya gülümsemek zorunda kalmış, sonunda oğlan da kızı evine götürmüştü.

"Ee, sonra ne oldu?" diye sordum, soluğumu kesip.

"Sonra mı? Orasını karıştırmayınız. O, kibar bir kız!"

Bir an sustuk, o da, ben de.

"Vay canına, Dük müydü bu? Neydi onun o hali?" dedi "Matmazel" düşünceli düşünceli. "Ama bu adamla gezdikten sonra kıza kefil olamam doğrusu!"

Ben hâlâ susuyordum. Eh, tabii, "Dük" gelirdi onun hakkından! Âlâ! Bundan bana ne? Ben, ona bunca çekiciliğiyle birlikte mutluluklar diliyordum! Ve hakkında en kötü şeyleri düşünerek, onu çamurlara batmış görmekten âdeta zevk duyarak, kendimi teselliye çalıştım. Sadece, bu çiftin önünde şapka çıkarmış olmam canımı sıkıyordu, sahiden çıkardımsa şayet. Bu gibi kimselere ne diye şapka çıkarıyordum? Onun için deli divâne olduğum yoktu artık, geçmiş ola! Hem artık güzel de değildi zerre kadar; kaybetmişti, boş ver, çağı geçmişti! Yalnız bana bakmış olması olasıydı hani; buna şaşmıyordum, belki de gönlünde bir pişmanlık duygusu kımıldamaya başlamıştı. Ama bunun için de dizlerine kapanıp, onu deliler gibi selâmlayacak değildim ya; hele son zamanlarda fena halde solmuş, tazeliğini kaybetmiş olduktan sonra! Kont'un olsundu, al da hayrını gör! Bulunduğu tarafa başını bile çevirmeden, gururlu ve çalımlı, önünden geçip gideceğim gün de gelirdi elbet! Bana dik dik baksa, üstelik kankırmızı elbiseler bile giyinmiş olsa, yapacaktım bunu, yapacaktım işte! Haha, bir zafer olacaktı bu! Ben bildiğim bensem dramımı geceleyin tamamlayacak, sonra da bir hafta içinde bu küçük hanıma, önümde diz çöktürecektim. Bütün çekiciliğiyle, haha, olanca şirinliğiyle...

"Hoşka kalın!" dedim kısaca.

Ama "Matmazel" bırakmadı beni. Sordu:

"Peki, bütün gün ne yapıyorsunuz?"

"Ne yapacağım, yazıyorum tabii. Ne yaparım başka? Benim geçimim bu. Şu sıra büyük bir dram üzerinde çalışıyorum, adı Haç

İşareti, ortaçağa ait bir konu."

"Yok canım!" dedi. "Matmazel" ilgilenmiş. "Eh, bir de başarırsanız..."

"O bakımdan rahatım!" cevabını verdim. "Aşağı yukarı, bir hafta sonra benden bahsedildiğini duyacaksınız."

Ayrıldım.

Otele gelince hemen kadını buldum, bir lamba rica ettim. Bu lamba çok önemliydi benim için: Bu gece yatmayacaktım; dramım kafamda kıyametler koparıyordu; sabaha kadar bir hayli yazabileceğimi umuyordum. Yine odalarına dönüp geldim diye surat astığını gördüğüm için, kadına bu ricamı ezile büzüle söyledim. "Eşsiz bir piyes bitirmek üzereyim!" dedim. "Yalnız, birkaç sahnesi kaldı. Daha henüz kesin değil, ama tiyatrolardan birinde oynanacağına bahse girerim. Eğer benden bu büyük lûtfu esirgemez de..."

Fakat kadının lambası yoktu. Düşünüyor, ama bir yerde lambası olduğunu hiç de hatırlamıyordu. "On ikiden sonraya kadar beklerseniz, mutfaktaki lambayı alabilirsiniz belki. Niçin gidip de bir mum almıyorsunuz?"

Sustum. Mum almaya on öre'm yoktu, bunu o da biliyordu pekâlâ. İşte yine kolum, kanadım kırılmıştı! Şimdi hizmetçi kız da aşağıya, yanımıza inmiş, artık mutfakta değil, bizimle birlikte, odada oturuyordu. Yani, mutfaktaki lambanın kullanıldığı yoktu şimdi. Bunu düşündüm, ama hiçbir şey söylemedim.

Hizmetçi kız, birden bana: "Demin saraydan geliyordunuz galiba!" dedi. "Öğle yemeğini orada mı yediniz?" Ve yaptığı nükteye kahkahayla güldü.

Oturdum, kâğıtlarımı çıkardım, şimdilik oracıkta biraz çalışmak istiyordum. Kâğıtlarımı dizlerime koymuştum, zihnimin hiçbir şeyle karışmaması için gözlerimi döşemeden ayırmıyordum; ama hepsi boşunaydı, boşuna, bir türlü ilerleyemiyordum. Kadının iki küçük kızı içeri girmişler, gürültü ederek bir kediyle oynuyorlardı; hemen bütün tüyleri dökülmüş, hasta, acayip bir kediydi bu. Çocuklar üfledikçe gözerinden sular sızıyor, burnuna, aşağı akıyordu. Kadının kocası, daha birkaç kişi, masa başında çökmüşler, yüzbir oynuyorlardı. Yalnız kadın, her zamanki gibi çalışıyor, dikiş dikiyordu. Bu kargaşalıkta yazamadığımı pekâlâ görüyor, ama artık beni

umursamıyordu; hizmetçi kız bana, öğle yemeğini sarayda mı yediniz, diye sorunca gülümsemişti hatta. Bütün ev halkı bana düşman olmuştu. İstenmeyen bir insan gibi davranılması için, odamı başkasına bırakmış olmak ayıbı yetmişti sanki. Gözleri kestane rengi, saçları alnından, göğsü dümdüz, bu bodur sokak sürtüğü hizmetçi bile, akşamları yağlı ekmek dilimimi alırken, benimle alay ediyor, "Sizin hiç Grand Hotel'e girdiğinizi görmedim de, öğle yemeklerinizi acaba nerde yiyorsunuz?" diye soruyordu. Feci durumumu biliyordu kuşkusuz: Biliyor ve bildiğini bana göstermekten zevk duyuyordu.

Aklım birdenbire bunlara takıldı, dramıma eklemeye tek replik bulamaz oldum. Tekrar tekrar deniyor, başaramıyordum. Beynimde acayip bir uğultu başlamıştı; sonunda talihime boyun eğdim, kâğıtlarımı cebime sokup, başımı kaldırdım: Hizmetçi hemen önümde oturuyordu, ona baktım, bu dar sırta, bu bir çift basık omuza baktım, daha gelişmemişlerdi bile. Bu kız neden bana saldırıyordu? Saraydan bile gelsem ona ne? Bunun ona bir zararı mı vardı? Son günlerde bir sakarlık yapsam, merdivende sendelesem, yahut bir çiviye takılsa da ceketim yırtılsa, pis pis gülüyor. Daha dün sofada, fırlatıp attığım karalamaları almış, dramımın bu bitmiş parçasını çalarak odada yüksek sesle okumuş, herkesin önünde sırf benimle eğlenmiş olmak için, yapmadığını bırakmamıştı. Ben, onu hiçbir zaman gücendirmemiştim, ondan bir iş istediğimi de hatırlamıyordum. Aksine, akşamları, ona rahatsızlık vermemek için şiltemi yere kendim serip düzeltiyordum. Saçlarım dökülüyor diye de eğleniyordu benimle. Sabahları elimi, yüzümü yıkadığım suda saçlar yüzüyor, o, bunlarla da alay ediyordu. Kunduralarım eni-konu partallaşmış, hele bir tanesinden, ekmek arabasının ezdiğinden hayır kalmamıştı; hizmetçi, kunduralarımı da alaya alıyordu. "Allah bağışlasın!" diyordu. "Sizi de, kunduralarınızı da! Şunlara bakın şunlara, köpek kulübesi kadar kocaman!" Hakkı vardı, çok eskimişti kunduralar; ama ben, hele bu sırada, yenilerini alabilecek durumda mıydım?

Ben bunları düşünürken, hizmetçinin göze batan düşmanlığına bir anlam veremezken, küçük kızlar yataktaki ihtiyarı kızdırmaya başladılar. Adamcağızın çevresinde hoplayıp sıçrıyorlar, yaptıkları

iş çok hoşlarına gidiyordu. İkisinin de ellerinde birer saman çöpü vardı, bu çöpleri adamın kulaklarına sokuyorlardı. Bir süre seyirci kaldım, karışmadım işlerine. İhtiyar korunmak için parmağını bile oynatmıyordu; çöpü kulaklarına sokarlarken başbelâlarına sadece kızgın öfkeli bakıyor, çöpler kulaklarına girince de kurtulmak için başını silkeliyordu.

Bu görüntü karşısında gittikçe heyecanlanıyor, gözlerimi onlardan ayıramıyordum. Babaları iskambilden başını kaldırdı, çocukların yaptıklarına güldü, olayı oyun arkadaşlarına da gösterdi. İhtiyar neden kımıldamıyordu? Çocukları niçin kollarıyla geri püskürtmüyordu? Bir adım attım, yatağa yaklaştım.

"İlişmeyin! İlişmeyin! Kötürümdür o!" diye seslendi kadının kocası. Ve ben, bu gece vakti kapı dışarı edilmek korkusundan, karışırsam adamı kızdırırım diye çekindiğim için, süklüm püklüm eski yerime döndüm, ses çıkarmadım. Aile işlerine burnumu sokup da, bir dilim yağlı ekmeğimden, yatacak yerimden mi olacaktım? Yarı ölü bir ihtiyar uğruna aptallığın gereği yok! Duruyor, kendimi kaya gibi katı hissediyordum.

Bacaksızlar, eziyetlerine devam ediyorlardı. İhtiyarın başını oynatması çocukları kızdırmış, onlar da bu sefer saman çöplerini onun gözlerine, burun deliklerine sokmaya başlamışlardı. Kin dolu gözlerle çocuklara bakıyordu adamcağız; bir şey diyemiyor, kollarını kıpırdatamıyordu.. Birden belden yukarı doğruldu, küçük kızlardan birinin suratına tükürdü, bir daha doğruldu, ötekinin suratına tükürdü, ama ikincide rastgetiremedi. Babalarının, iskambilleri fırlatıp, yatağa koştuğunu gördüm. Kıpkırmızıydı yüzü, haykırdı:

"Çocukların gözlerine tükürüyorsun ha, pis moruk!"

"Fakat Allah aşkına, ona rahat verdikleri yok ki!" dedim kendimi tutamayarak. Ama hep kapı dışarı atılmak korkusunun tutsağıydım, hiç de öyle bağırarak söylemedim bu sözü: Yalnız heyecanımdan bütün vücudum titriyordu.

Adam bana döndü:

"Aa, şuna da bak! Vay canına, size ne bundan? Çenenizi tutun siz, işte o kadar söylüyorum; en iyisi budur sizin için!"

Fakat o anda kadının da sesi yükseldi, bütün eve hakaret yağdırıyordu:

"Yarabbi sana sığındım, siz topunuz delisiniz, kaçıksınız!" diye bağırıyordu kadın. "Burda kalmak istiyorsanız ikiniz de kesin sesinizi, anladınız mı? Serserileri barındırdığım, yedirdiğim yetmiyor gibi, üstelik gürültü, kıyamet! Ama yeter artık, yeter! Hişt! Susun bakayım çocuklar, silin burnunuzu, gelirim ha! Böyle adamlar da hiç görmedim ömrümde! Sokaktan gelirler, bitlerine merhem almaya metelikleri yoktur, gece yarısı hır çıkarıp, milleti birbirine düşürürler. İstemem ben böyle şey, anlıyor musunuz, bu evden olmayanlar çeksin gitsin burdan. Ben odamda dirlik düzen istiyorum, anlaşıldı mı?"

Hiçbir şey söylemedim, ağzımı bile açmadım; yine kapı yanına oturmuş, şamatayı dinliyordum. Hep bir ağızdan bağrışıyorlardı; hatta çocuklar ve hizmetçi, kavganın neden çıktığını anlatmaya kalkışmışlardı. Dilimi yutmuş gibi davranırsam tekrar yatışabilirdi ortalık; bir ağzımı açmazsam işler büsbütün sarpa sarmazdı kuşkusuz. Hem ne söyleyebilirdim ki? Dışarısı kış değil miydi, hem sonra gece değil miydi? Masaya yumruk sallamanın, olay çıkarmanın sırası mıydı? Aptallığın gereği yok! ve ben sessizce oturuyor, düpedüz kovulduğum halde çıkıp gitmiyordum evden. Tam bir vurdumduymazlık içinde, renkli taş basması bir İsa tasviri asılı duvara bakıyor, kadının bütün boşalışlarına karşı, inatla susuyordum.

"Şayet istemediğiniz adam bensem, hani sıkmayayım sizi, Madam!" dedi oyunculardan biri.

Dedi ve ayağa kalktı. Öteki oyuncu da ayağa kalktı.

"Hayır, sözüm sana değil! Sana da değil!" cevabını verdi kadın, ikisine de. "Kimi demek istediğimi söylerim ben, sırası gelince. Sırası gelince. Belli, anlaşılır kim olduğu..."

Kesik kesik konuşuyor, bana bu darbeleri küçük aralıklarla indiriyor, beni kasdettiğini kafama iyice sokmak için uzattıkça uzatıyordu. Sakin ol! dedim kendi kendime. Sen, yalnız, sakin ol! Henüz gitmemi emretmedi, kesin olarak, açıkça söylemedi. Onuru bırak! Tıka kulaklarını!.. Renkli taş baskısındaki İsa'nın saçları bir acayip yeşildi. Yeşil otlara benziyor, denebilirdi pekâlâ; kılı kırk yararcasına yerine oturtulursa deyim, gür çayır otlarına. Haha, tam yerinde bir buluştu bu benim için; gür çayır otları... O anda zihnimde düşünceler birbirini çağırıyor, akıp gidiyorlardı. Yeşil ottan Kut-

sal Kitap'taki yere geçtim: Hem ömür, tutuşturulmuş bir ot gibidir... Oradan her şeyin yanacağı mahşer gününe, oradan küçük bir uzaklaşma ile Lizbon depremine geçtim; sonra da dökme pirinçten bir İspanyol tükrük hokkasına benzer bir şey belirdi zihnimde; Ylajali'nin evinde gördüğüm abanoz bir kalem sapını hatırladım. Öyle, öyle, ölümlüydü her şey! Tıpkı ateşlenmiş otlar gibi! Dört tahta ile bir kefende sona eriyordu... Matmazel Andersen, Büyük kapı, sağ kolda...

Otelci kadının beni kapı dışarı atmaya kalkıştığı bu ümitsiz dakikada, benim zihnimdem, karmakarışık, bunlar geçiyordu.

"İşitmiyor!" diye bağırdı kadın. "Gidin burdan, gidin be, anlamıyor musunuz? Allah belâmı versin, kaçık bu adam. Fakat artık defolun, gidin, hemen!"

Kapıya baktım; gitmek için değil, hayır, hiç de gitmek için değil. Küstahça bir düşünce geçti zihnimden: Kapıda bir anahtar olsaydı, çeviriverecek, gitmek zorunda kalmamak için kendimi ötekilerle birlikte odaya hapsedecektim. Yine sokaklara düşmekten, isterik bir dehşet duyuyordum. Ama kapıda anahtar yoktu, ayağa kalktım, artık hiç ümit kalmamıştı.

O anda kadının sesine, birdenbire adamınki karıştı. Şaşkın, durakladım. Daha demin beni tehdit eden adam, şimdi, gariptir, benden yana çıkıyordu:

"Gece vakti dışarı atamazsın. Bilirsin, cezası vardır." dedi.

Cezası olup olmadığından emin değildim, ama vardı belki de; kadın düşündü hemen, yatıştı, bana artık bir şey söylemez oldu. Akşam yemeğinde önüme iki dilim yağlı ekmek bile koydu, ama ben almadım, adama karşı duyduğum gönül borcundan dolayı almadım, karnımı dışarda doyurduğumu bahane ettim.

Sofaya gidip yatıyordum ki, kadın ardımdan geldi, kapıda durdu, gebe ve kocaman karnını çıkararak yüksek sesle: "Ama bu son gece!" dedi. "Burada son defa uyuyacaksınız, bilmiş olun!"

"Evet, evet!" diye cevap verdim.

Yarın bir çaresine bakar, iyice ararsam, barınacak bir yer bulurdum. Neresi olursa olsun bir yer bulunurdu elbet. Hemen bu gece çekip gitmekten kurtulduğum için seviniyordum.

Sabahın beşine, altısına kadar uyudum. Uyandığımda ortalık

henüz aydınlanmamıştı; ama yine de hemen kalktım. Soğuk yüzünden üstümdekilerle yatmıştım, daha bir şey giyinecek değildim. Otelci kadınla bir defa daha karşılaşmaktan korktuğum için biraz su içtikten sonra, kapıyı sessizce açarak hemen sokağa çıktım.

Sokaklarda gördüğüm tek canlı insan, gece nöbeti tutan bir polis oldu; az sonra da birkaç adam havagazı fenerlerini söndürmeye başladılar. Amaçsız yürüyordum. Kilise caddesine geldim, kale yoluna, aşağı saptım. Üşümüş, uykulu, uzun yürüyüşten dizlerimde, sırtımda yorgunluk hissederek, sonra çok aç, bir kanapeye oturdum, uzun zaman hayal kurdum. Tam üç hafta var ki, sadece otelci kadının sabah, akşam verdiği yağlı ekmek dilimleriyle yaşamıştım; son yediğimden bu yana, işte şimdi tam yirmi dört saat geçmişti; midem yine fena kazınmaya başlamıştı; Olabildiğince çabuk, bu işe bir çare bulmalıydım. Bu düşüncelerle, kanapede yeniden uyuyakaldım...

Yakınımda konuşuyorlardı, beni bu konuşma uyandırdı. Biraz kendime geldikten sonra baktım, gündüz olmuş, herkes ayakta. Kalktım, yürümeye başladım. Tepelerde güneş doğuyordu, gökyüzü beyaz ve ince idi. Kapalı, karanlık, bunca haftadan sonra bu güzel güne kavuşmaktan duyduğum sevinçle bütün dertlerimi unuttum; bazı defalar bundan çok daha beter durumlarla karşılaştığımı hatırladım. Göğsüme vurdum, bir ufak türkü tutturdum yavaştan. Sesim öyle berbat çıkıyordu, öyle bozulmuştu ki, üzüntümden gözlerim yaşardı. Bu güzelim gün, ışıklarla yıkanan bu ak-pak gökyüzü, bana pek dokundu; hüngür hüngür ağlıyordum nerdeyse.

Adamın biri: "Neniz var?" diye sordu.

Cevap vermedim, yüzümü herkesten gizleyerek, hızlı hızlı yürümeye devam ettim.

Liman ambarlarının oraya vardım. Rus bandıralı, üç direkli bir gemi, kömür boşaltıyordu; bordasında adını okudum: Copégoro. Bu yabancı geminin güvertesinde olup bitenleri seyretmek, beni bir süre oyaladı. Hemen hemen boşaltmıştı yükünü; gemide safra da vardı herhalde; bununla beraber su kesimi dokuz kademi buluyor, kömür hamalları ağır çizmeleriyle güvertede gidip geldikçe bütün gemi oyuk sesler veriyordu.

Güneş, ışık, denizin tuzlu esintisi, bu hummalı, neşeli çalışma,

beni diriltti, kanıma canlılık, hareket sağladı. Birden hem oturur, hem de dramımdan birkaç sahne daha tamamlayabilirim diye düşündüm. Cebimden kâğıtlarımı çıkardım.

Bir rahibin sözlerini düzenlemeye çalışıyordum; şiddet ve hoşgörüsüzlük dolup taşacaktı bu sözlerden; ama başaramıyordum. Rahibi geçtim, tapınağın kutsallığına leke süren günahkâr kadına yargıçın söylediği hitabeyi yazmak istediğim ruhu veremiyordum. Çevremdeki işgüç, şarkılar, bocurgat gürültüleri, zincirlerin kesiksiz şakırtıları; ortaçağın dramı bir sis gibi sarması gereken uyuşuk, küflü havasına hiç gitmiyordu. Kâğıtlarımı toplayıp kalktım.

Ama yine de hızımı almış bulunuyor, bir aksilik çıkmazsa, bir şeyler meydana getirebileceğimi açıkça hissediyordum... Oturabileceğim bir yerim olsaydı! diye düşündüm; fakat koca şehirde bir süre için gidip sığınabileceğim sakin bir yer bilmiyordum. Başka çarem kalmıyor, "Vaterland" pansiyonuna dönmem gerekiyordu. Bu düşünce belimi büküyor, kendime bunun olanaksız olduğunu söylüyor, ama yine de yürüyor, yürüdükçe yasak eve yaklaşıyordum. Kuşkusuz, feci bir şeydi bu, itiraf ediyordum, bir yüz karasıydı hatta, gerçekten büyük bir yüz karası; evet ama, ne çare! Ben kendini beğenmiş değildim zerre kadar; günümüz insanları içinde kendini en az beğenenlerden birinin de kendim olduğumu rahatça söyleyebilirdim. Ve gittim.

Sokak kapısının önünde durdum, yeniden düşündüm. Fakat ne olursa olsun, denemeliydim! Hem olmayacak bir şey miydi sanki? Bir kaç saat için, sonra Allah korusun, bir daha buraya gelecek değildim ya! Avluya girdim. Avlunun bozuk-düzen taşları üzerinde yürürken tekrar durakladım, kapıdan dönüyordum nerdeyse. Dişlerimi sıktım. Hayır, sahte gururun yeri değil! Daha da olmazsa Allaha ısmarladık demeye, doğru dürüst veda etmeye, kusurumu bağışlatmaya geldiğimi söyler, özür dilerim. Hol kapısını açtım.

İçeri girince, donup kaldım. Hemen önümde, ancak iki adım ötemde kadının kocası, şapkasız, ceketsiz duruyor, anahtar deliğinden odayı gözetliyordu. Eliyle sesimi çıkarmamamı işaret etti, yine delikten içeri baktı. Gülüyordu.

Ayaklarımın ucuna basarak yaklaştım.

"Bakın!" dedi, hafif ve canlı bir gülüşle güldü. "İçeri bakın. Hi-

hi! Yatmışlar! İhtiyara bakın! Görebiliyor musunuz ihtiyarı?"

Yatakta, hem de renkli taş basması İsa tasvirinin altında, karşımda iki silüet gördüm. Otelci kadınla yabancı dümenci. Kadının bacakları karanlık yatakta beyaz beyaz ışıldıyordu. Ve öteki duvardaki yatağında kadının babası kötürüm ihtiyar oturuyor, ellerine doğru eğilmiş, her zamanki gibi iki büklüm, kımıldayamadan onları seyrediyordu...

Adama döndüm. Kahkahayla gülmemek için kendini zor tutuyor, parmaklarıyla burnunu sıkıyordu.

"İhtiyarı gördünüz mü?" diye fısıldadı. "Hay Allah, ihtiyarı gördünüz mü? Durmuş da seyrediyor!" Adam yine anahtar deliğine eğildi.

Pencere kenarına gidip oturdum. Bu sahne bütün düşüncelerimi insafsızca allak bullak etmiş, zengin ilhamımın canına okumuştu. Peki ama, bana ne? Adamın kendisi razı olduktan sonra, hatta bundan zevk aldıktan sonra benim bu işi kendime dert edinmem için sebep yoktu ki! İhtiyara gelince, ihtiyar ihtiyardı işte. Belki de bakmıyordu bile, oturmuş da uyuyor belki! Hatta ölmüş olmadığı nerden belli? O haliyle ölüp kalmış olsaydı şaşmazdım hiç. Bir vicdan rahatsızlığı duymuyordum.

Yeniden kâğıtlarımı çıkardım, eserimle ilgisi olmayan bütün düşüncelerimi zihnimden kovmak istedim. Yargıcın konuşmasında bir cümlede kalmıştım: Tanrı ve yasa bana bunu emreder, yargıçlar kurulu bana bunu emreder, kendi vicdanım bana bunu emreder... Kendi vicdanının ona neyi emrettiğini düşünmek üzere pencereden dışarı baktım. Odadan hafifçe bir gürültü geliyordu. Bu, beni zerre kadar ilgilendirmezdi, zerre kadar! Hem ihtiyar ölmüştü, sabahleyin, belki de saat dörde doğru ölmüştü. Bu halde bu gürültünün anlamı benim için sahiden de önemli değildi. Hay kör şeytan, ben bunu ne diye dert ediyordum kendime? Sakin ol!

Kendi vicdanım bana bunu emreder...

Ama her şey bana karşı birlik olmuştu. Adam, anahtar deliği başında hiç de sessiz durmuyordu. Arada bir tutuk kahkahasını duyuyor, omuzlarının sarsıldığını görüyordum; sokakta da zihnimi dağıtan işler oluyordu. Oğlanın biri karşı kaldırıma oturmuş, kendi kendine bir şeyler yapıyordu, dünyasına dalmıştı; birkaç kâğıt şeridi

birbirine bağlıyor, kimseciklere bir zararı dokunmuyordu. Birden ayağa fırladı, küfretmeye başladı. Geriye doğru gitti, bir adam gördü, kızıl saçlı, boyu boslu bir adam. Adam birinci katta açık bir pencereden eğilmiş, çocuğun başına tükürmüştü. Çocuk öfkesinden kuduruyor, pencereye, yukarı, çaresizlikle küfrediyor, adam da çocuğun yüzüne karşı gülüyordu. Belki beş dakika böyle geçti. Çocuğun ağlayışını görmemek için geri döndüm.

Kendi vicdanım bana bunu emreder, ki...

İlerlemem olanaksızdı. Sonunda gözlerimin önünde kıvılcımlar çakmaya başladı, yazıp bitirdiğim kısımları da işe yaramaz buldum, rezil denecek kadar saçmasapan şeylerdi hepsi. İnsan nasıl olur da ortaçağda vicdandan bahsedebilirdi? Vicdan ancak dans hocası Shakespeare tarafından icad edilmişti; dolayısıyla, benim bütün hitabem yanlış oluyordu. Peki ama, bu sayfalarda şu kadarcık olsun işe yarar bir şey yok muydu? Hepsine çabucak yeniden bir göz gezdirdim, kuşkumun yersizliğini hemen anladım; parlak pasajlar bulmuştum, öyle uzun kısımlar vardı ki, adamakıllı özgündü. İşe bir daha sarılmak, dramı sona erdirmek isteği, sarhoş eden bir tutku halinde gönlümü doldurdu.

Yerimden kalktım, adamın öfkeli işaretine aldırmaksızın, kapıya doğru yürüdüm. Kararım kesin, holden çıktım, üst katın merdivenlerini tırmandım, eski odama girdim. Dümenci yoktu nasıl olsa; birazcık burada oturmaktan beni kim alıkoyacaktı? Eşyalarına dokunmaz, masasını bile kullanmazdım; kapının yanında bir iskemleye çöker, buna da eyvallah derdim. Sabırsız telâşlı, kâğıtlarımı hemen dizlerime yaydım.

Birkaç dakika her şey yolunda gitti. Kafamda konuşmalar art arda sıralanıyor, ben de durmadan yazıyordum. Sayfalar birbiri ardına doluyordu. Doludizgin ilerliyor, ilhamımın sarhoşluğuyla hafifften inliyordum, kendimden geçmiştim âdeta. O dakikalarda işittiğim tek ses, kendi mutlu iniltilerim oldu. Aklıma ayrıca çok da güzel bir fikir gelmişti. Dramımın belli bir yerinde bir kilise çanı çalmaya başlayacak, o da işe karışacaktı. Her şey kusursuz gidiyordu.

Birden merdivende ayak sesleri duydum. Ürperdim, deliye döndüm âdeta. Tetikte, ürkek, uyanık, her şeyden korkarak, açlıktan heyecan içinde öylece oturuyordum; kulak kesilmiş, kurşunkale-

mim elimde, dışarısını dinliyor, artık tek sözcük yazamıyordum. Kapı açıldı; aşağı odadaki çift, içeriye girdiler.

Daha ben af dilemeye vakit bulamadan, otelci kadın afallamış, şaşırmış, bastı yaygarayı: "Yarabbi Sen bilirsin, Sana sığındım, işte gelmiş genc oturuyor!"

"Affedersiniz!" dedim, daha da söylemek istedim, ama olanak bulamadım.

Kapıyı ardına kadar açıp, haykırdı kadın:

"Hemen defolup gitmezseniz, Allah belâmı versin, polis çağırırım."

Ayağa kalktım.

"Size bir Allaha ısmarladık demek istemiştim," diye mırıldandım. "Bunun için bekliyordum sizi; hiçbir şeye elimi sürmedim, buracıkta, şu iskemlede oturdum..."

"Eh, ne çıkar!" dedi dümenci. "Canım, var mı zararı. Bırakın şu adamı!"

Merdivenleri inince aşağıda, beni olabildiği kadar çabuk dışarı atmak için adım adım izleyen, bu karnı burnunda karıya, birdenbire müthiş hırslandım, bir an durdum, ağzım en bayağı aşağılamalarla doluydu, bunları onun suratına savurmaya hazırlanıyordum. Ama tam zamanında aklımı başıma topladım, sustum. Yabancı adama karşı duyduğum gönül borcundan dolayı sustum, adam kadının ardından geliyordu, söyleyeceklerimi duyacaktı. Kadın hâlâ ardımı bırakmıyor, durmadan hakaret yağdırıyor, beri yanda attığım adımlarla birlikte benim de kızgınlığım arttıkça artıyordu.

Avluya çıktık; ben çok yavaş yürüyor, hâlâ kadınla çatışsam mı, diye düşünüyordum. O anda duyduğum hınçtan bitkin düşmüştüm; en korkunç şekilde kan dökmeyi, kadını bir anda ölü, yere serecek bir yumruk atmayı, karnına bir tekme savurmayı düşünüyordum. Sokak kapısından içeriye, bir uşak girdi, yanımdan geçerken, bana selâm verdi, selâmını almadım. Arkamdaki kadına yöneldi, ona beni sorduğunu duydum, ama geri dönmedim.

Kapıdan dışarı bir iki adım atmıştım ki, uşak arkamdan yetişti, tekrar selâm verip durdurdu beni, bir mektup uzattı. Hızla ve isteksiz, zarfı yırttım, zarftan kâğıt para bir on kron çıktı; ne bir mektup, ne bir sözcük.

Yüzüne baktım adamın, sordum:

"Bu, ne maskaralık? Kim gönderdi bunu?"

"Bilmiyorum," dedi uşak. "Bir hanım verdi."

Öylece durdum. Uşak gitti. Parayı tekrar zarfa soktum, avucumda sıkıp buruşturarak geri döndüm, kapıdan doğru, hâlâ ardım sıra bakan kadına yürüdüm, suratına fırlattım parayı. Hiçbir şey demedim, tek söz söylemedim. Yalnız, uzaklaşmadan önce, kadının, buruşmuş zarfı açıp içine baktığını gördüm...

Haha, sahne diye buna derlerdi işte! Tek söz söylememek, bu bayağı kadına hitap etmemek, koca bir banknotu gayet sakin, buruşturup, ardına düşenin ayaklarına atıvermek! Yaman bir sahne idi bu! Bu hayvanlara böylesi gerekirdi...

Tomte caddesiyle istasyon meydanının kavşağına vardığım zaman sokak, gözlerimin önünde, birdenbire, fırıl fırıl dönmeye başladı; kafamın içi uğulduyordu, bir evin duvarına yıkıldım. Artık yürüyemiyor, eğri duruşumu düzeltip doğrulamıyordum bile. Duvara nasıl devrildimse öyle duruyor, bilincimi yitirdiğimi hissediyordum. Çılgınca öfkem bu bitkinlik nöbetiyle daha da çoğaldı, ayağımı kaldırıp yere vurdum. Gücümü toplayabilmek için olası her şeye başvurdum, dişlerimi sıktım, alnımı karıştırdım, ümitsizce gözlerimi döndürdüm, sonunda faydasını da gördüm. Zihnim duruldu; çözülmek, ölmek üzere olduğumu anladım. Ellerimi uzattım, dayanarak kendimi duvardan kopardım, sokak çevremde hâlâ dönüyordu. Hırsımdan hıçkırmaya başladım; ruhumun derinlerinde dermansızlığımla boğuşuyor, yere devrilmemek için mertçe dayatıyordum; yıkılmak istemiyor, ayakta ölmek istiyordum. İki tekerlekli bir yük arabası ağır ağır geçiyordu; arabada patates olduğunu gördüm, ama hırsımdan, inadımdan bunların patates değil, lahana olduklarını savundum; lahana bunlar, diye büyük büyük yeminler ettim. Ne söylediğimi kulaklarım işitiyordu; yalan yere şirretçe yemin ettiğimden dolayı boş bir ferahlık duyduğum için, bile bile basıyordum yemini. Bu benzeri bulunmaz günahla kendin geçiyor, üç parmağımı havaya dikerek Allah, Allahın oğlu İsa ve Ruhülkudüs adına, bunların lahana olduklarına and içiyordum.

Vakit geçti. Bir merdiven basamağına çöktüm, boynumdaki, alnımdaki terleri kuruladım, derin nefes aldım, kendimi sakin olma-

ya zorladım. Güneş batıyor, akşam oluyordu. Yeniden durumumu düşünmeye başladım. Açlık, şirretliğini arttırmaya başlamıştı, birkaç saat sonra gece olacaktı yine. Henüz vakit varken bu işe bir çare bulmalıydı. Düşüncelerim yeniden, atıldığım pansiyon çevresinde dolaşmaya başlamışlardı. Oraya asla dönmek istemiyor, ama orasını düşünmekten yine de kendimi alamıyordum. Aslında, beni kapı dışarı etmekte haklıydı kadın. Parasını ödemedikten sonra, bir aileden, beni yanlarında barındırmalarını nasıl bekleyebilirdim? Üstelik kadın bana arasıra yiyecek de vermişti; hatta dün kendisini o kadar kızdırdığım halde, önüme iki dilim yağlı ekmek koymuş, iyi kalbliliğini göstermişti: Çünkü bu dilimlere gereksinim duyduğumu biliyordu. Şu halde, hiçbir şeyden yakınmaya hakkım yoktu; basamakta otururken, davranışımdan ötürü, kendi kendime, kadından af dilemeye, yalvarıp yakarmaya başladım. Hele son defaki nankörlüğüme, parayı yüzüne fırlatmış olmama, içimde acı bir pişmanlık duyuyordum...

On kron! Bir ıslık çaldım. Uşağın getirdiği zarfı gönderen kimdi acaba? Bunu ancak o anda, duru, net düşünebildim, durumu hemen kavradım. Acıdan utançtan hasta, sesim kısık, birkaç kere "Ylajali!" diye mırıldandım, başımı salladım. Karşılaşırsam, yanından gururla geçip gitmeye, ona olanca kayıtsızlığımı göstermeye daha dün karar vermemiş miydim? Bunun yerine, sadece, onu kendime acındırmış, ondan bir merhamet sadakası koparmıştım. Hayır, hayır, hayır, alçalışlarımın sonu gelmiyordu bir türlü! Ona karşı bir kere olsun şerefli bir durumum olduğunu iddia edemezdim; alçalıyor, ne yana dönsem düşüyor, dizüstü çöküyor, yerin dibine geçiyor, şerefsizliğe batıyor, bir daha da asla yükselemiyordum. Bundan daha derini olamazdı artık! On kronu sadaka diye kabul etmek, veren gizli kimseye gerisin geri fırlatamamak, uzatılır uzatılmaz iki elle kapmak, bırakmamak, ruhun ta derinliklerindeki tiksintiye rağmen, kira karşılığı olarak kullanmak...

Ben bu on kronu ne yapıp yapıp tekrar elde edemez miydim? Otelci kadına gidip, parayı geri almak, olacak şey değildi pek. Düşünürsem bir başka yolu bulunurdu bunun, kendimi iyice zorlayıp düşünürsem! Burada her zamanki gibi düşünmekle iş bitmiyordu; bütün varlığımla düşünmeli, bu on kronun bir çaresini bulmalıy-

dım. Var gücümle düşünmeye başladım.

Saat dörttü aşağı yukarı; bir, iki saat içinde dramımı bitirebilirsem, tiyatro müdürüne gidebilirdim. Eserimi çıkardım, ne yapıp yapıp son üç, dört sahneyi de tamamlamak istiyordum. Düşünüyor, ter döküyor, baştan sona, yazdıklarımı okuyor, ama ilerleyemiyordum. Aptallık etme, inadı bırak! diyordum. Gelişigüzel, çabuk bitirmek için, ilerlemek için, aklıma ne gelirse kâğıda geçiriyordum. Yüce dakikalarımdan bir yenisiyle baş başa olduğum kuruntusuna kapılılıyor, kendimi kandırıyor, göz göre göre aldatıyor, sözcükleri aramama hiç gerek yokmuş gibi bir çırpıda yazıyordum. Arada; "Eşsiz! Bulunmaz böylesi!" diye mırıldanıyor, durmadan yazıyordum.

Ama, derken son yazdığım replikler bana pek kuşkulu göründü; ilk sahnelerdeki konuşmaların yanında sırıtıyorlardı. Rahibin sözlerinde hiç de ortaçağ yoktu üstelik. Kurşunkalemimi dişlerimin arasında ısırdım, yerimden fırladım, eserimi yırttım, teker teker bütün sayfaları parçaladım, şapkamı yere atıp ayağımın altında çiğnedim. Mahvoldum! diye mırıldandım. Baylar, bayanlar, ben mahvoldum! Böyle diyor da başka bir şey demiyor, bir yandan da şapkamı çiğniyordum.

Birkaç adım ötemde bir polis durmuş, bana bakıyordu; sokağın ortasına dikilmiş, başka şeye değil, sadece bana bakıyordu. Başımı çevirince bakışlarımız karşılaştı; herhalde çoktandır bakıyordu bana. Yerden şapkamı aldım, başıma geçirdim, yanına gittim.

"Biliyor musunuz, saat kaç acaba?" diye sordum.

Saatini çıkarmadan önce bir süre bekledi, gözlerini benden ayırmıyordu.

"Tam dört!" dedi.

"Çok doğru!" dedim. "Tam dört, çok doğru! Bakıyorum, işinizin erisiniz, sizi unutmayacağım."

Böyle deyip ondan ayrıldım. Bana son derece şaşmıştı; duruyor, ağzı açık, arkamdan bakıyor, saatini hâlâ elinde tutuyordu. Hotel Royal'ın önüne vardığımda dönüp geriye baktım: Hâlâ aynı pozda duruyor, gözleriyle beni izliyordu.

Hahay, hayvanlara işte böyle davranmalıydı! Edepsizliği sonuna kadar götürerek! Hayvanları bu etkiler, onları bu korkuturdu... Memnundum kendimden, çok memnun; bir şarkı parçası mırıldanmaya başladım. Heyecanlara koşulu, acısız, ıstırapsız, bir rahatsız-

lık bile duymadan yürüyordum; bir tüy kadar hafif, çarşı meydanını geçtim, satış barakalarının orada, geri döndüm. Kurtarıcı kilisesi önünde bir kanapeye oturdum.

On kronu geri göndermişim, göndermemişim, ikisi de aynı kapıya çıkmaz mıydı sanki! Kabul ettiğime göre, bu para benim olmuştu; parayı yollayan muhtaç durumda değildi kuşkusuz. Yüzde yüz bana gönderildiğine göre, almam gerekiyordu, uşağa bırakamazdım ya! Aldığımın yerine başka bir on kron göndermek de olanaksızdı. Şu halde, yapılacak bir şey kalmıyordu.

Çarşıdaki kaynaşmayı seyrederek zihnimi önemsiz şeylerle oyalamayı denedim; fakat yapamıyor, hep de on kronu düşünüyordum. Sonunda yumruklarımı sıktım, içerledim. Parayı geri gönderecek olursam, onu kırmış olurum, dedim; o halde niçin yapayım bu işi? Ben her şeye karşı üzerime düşeni yapmak, başımı gururla sallayıp; hayır, teşekkür ederim, demek istiyordum. Şimdiyse bunun neye varacağını görüyordum, işte yine sokaklardaydım. Elime bulunmaz fırsat geçtiği halde, sıcak barınağımı bırakmış, gururum yüzünden daha ilk sözcüğü duyunca parlamış, on kronu sağa sola savurduğum gibi, basıp gitmiştim... Yerimden olduğum, tekrar zor durumlara düştüğüm için kendimi insafsızca sorguya çekiyordum.

Fakat hepsinden iğreniyordum! Ben on kron dilenmemiştim, ben bu parayı elimde tutmamıştım bile; hemen vermiş, yüzlerini bir daha görmeyeceğim kaba insanlara aktarmış, onlara olan borcumu ödemiştim; ben böyle idim, gerekti mi son santimine kadar öderdim. Ylajali, benim tanıdığım Ylajali ise, bana bu parayı gönderdiğine pişman olmazdı; o halde ben niçin kendi kendimle çekişiyordum? Bana arasıra bir on kron göndermek, onun yapabileceklerinin en azıydı hemen hemen. Kızcağız bana tutkundu, hahay, hatta belki de çıldırasıya tutkundu... Bu düşünce enikonu koltuklarımı kabarttı. Kuşkusuz tutkundu bana, kızcağız!..

Saat beş oldu. Uzun, sinirli uyarımlar sonunda, yine dayanma gücüm kalmadı, kafamdaki o boş uğultuyu tekrar duymaya başladım. Gözlerimi, tam karşıya, boşluğa diktim. Fil eczanesinin oraya baktım. Açlık içimde kuduruyor, çok acı çekiyordum. Öylece oturmuş, havaya bakarken mıhlı bakışlarımın önünde yavaş yavaş bir silüet belirdi; derken açıkça gördüm, tanıdım. Eczanenin yanındaki pastacı kadındı bu.

İrkildim, kanapede doğruldum, düşünmeye koşuldum. Evet, ta kendisi, aynı kadın, aynı tezgâh gerisinde, aynı yerde! Usuldan bir iki ıslık çaldım, parmaklarımı şaklattım, kalkıp eczaneye doğru yürümeye başladım. Sersemliğin gereği yok! Ha bir çırağın parası olmuş, ha bir satıcının Kongsberg gümüşünden çil çil Norveç Pfennig'leri, vız gelirdi bana! Gülünç olmak istemiyordum, fazla gururdan ölebilirdi insan.

Köşeye vardım, kadını göz hapsine alıp dikildim karşısına. Bir tanıdık gibi gülümsedim, başımı salladım; sözlerimi, tekrar gelişimi tabiî gösterecek şekilde sıralıyordum.

"Merhaba!" dedim. "Beni tanımadınız galiba?"

Ağırdan alarak: "Hayır!" dedi, yüzüme baktı.

Beni tanımayışı çok hoş bir şaka imiş gibi, daha da gülümsedim, devam ettim:

"Unuttunuz mu, hani size birkaç kron vermiştim? Yanılmıyorsam verirken de hiçbir şey dememiştim, âdetimdir bu benim, üstünde durmamıştım. Namuslu kimselerle alışverişte, insanın önceden anlaşmasına, önemsiz şeyler için sözleşme yapmasına ne gerek var! Hıhı, o zaman size o parayı işte ben vermiştim."

"Aa, sahi sizdiniz! Evet, hatırladım, şimdi çok iyi tanıdım sizi; düşünüyorum da..."

Paraya teşekkür etmesini önlemek istedim, bunun için de, bir yandan gözlerimle tezgâhta yiyecek araştırarak, hemen cevap verdim:

"Evet, şimdi de pastaları almaya geldim."

Kadın anlamadı.

"Pastaları!" diye tekrar ettim. "Şimdi de pastaları almaya geldim. Kuşkusuz bir kısmını, ilk partiyi. Bugün için hepsi gerekli değil bana."

"Pastaları almaya mı geldiniz?" diye sordu kadın.

"Evet, tabii bunun için geldim!" diye cevap verdim. Pastaları almaya geldiğimi hemen anlaması gerekirmiş gibi, yüksek sesle güldüm. Tezgâhtan da küçük bir çörek alarak yemeye başladım.

Kadın bunu görünce kovuğunda doğruldu, mallarını korumak ister gibi, davrandı şöyle bir; bunları çalmaya gelmiş olabileceğimi beklemediğini hissettirdi.

"Değil mi ya?" dedim. "Öyle değil mi?" Fakat yaman kadındı doğrusu! Birisi ona bir miktar ödünç para versin de, sonradan gelip

geri istemesin, hayatında böyle bir şey görmüş müydü? Yoo! Şu halde? Yoksa öylece önüne bırakıverdim diye, bu parayı çalınmış para mı sanmıştı? Hayır, hiç de öyle sanmışa benzemiyordu! Buna da söz yok, bu da gerçekten iyi bir şey! Beni namuslu bir adam bilmesi, nasıl diyeyim, onun kibarlığını gösteriyordu. Haha! Sahiden pek hoştu doğrusu!

"Peki ama, niçin verdiniz bana o parayı?"

Kadın kızmıştı, bağırıyordu.

O parayı ona niçin verdiğimi açıkladım, sesimi yavaşlatarak, hüküm verir gibi, anlattım bunu:

"Bu benim âdetimdir, ben böyle yaparım, çünkü bütün insanları çok dürüst kabul ederim ben. Ne zaman birisi bana bir senet düzenlemeyi önerse, başımı kaldırır: Hayır, derim. Mersi! Allah şahidimdir, ben böyle yaparım."

Fakat kadın hâlâ da anlamıyordu.

Başka çarelere başvurdum, sert konuştum, her türlü saçmalığı yasak ettim kendime. "Hiç olmadı mı, bir müşteri, sizden alacağı şeylerin parasını hiç önceden, peşin olarak vermedi mi?" diye sordum. "Paralı müşteriler demek istiyorum, örneğin bir konsolos? Hiç olmadı mı? Bunun her gün rastlanan bir şey olduğunu eğer siz bilmiyorsanız, benim suçum ne bunda? Başka memleketlerde âdettir bu. Siz yurtdışına hiç çıkmadınız herhalde? Hayır, ya! Şu halde bu meselede siz bir fikir öne süremezsiniz ki..." dedim ve tezgâhtaki pastalara el attım.

Kadın, kızgın, homurdanıyor, bir şey almama ille de izin vermek istemiyordu; hatta pastanın birini elimden çekip, tekrar yerine koydu. İçerledim, tezgâha bir yumruk indirdim, kadını polisle tehdit ettim. "İnsaflı davranıyorum," dedim, "Pastalarımın hepsini alsam iflâs edersiniz; verdiğim para o kadar çoktu çünkü. Fakat ben param kadarını almıyorum, paramın yarı karşılığını alıyorum sade. Bir daha da gelmeyeceğim üstelik. Allah korusun, madem ki böylesiniz!"

Sonunda kadın, çok aşırı bir tarife üzerinden dört beş parça pasta koydu önüme; bunlara öyle yüksek bir fiyat biçti ki, eh işte o kadar olur. Verdiklerini alıp gitmemi söyledi. Ben hâlâ çekişiyordum; en azından bir kronumu dolandırdığını ileri sürdüm, ayrıca aşırı fiatla beni sömürdüğünü söyledim. "Biliyor musunuz, bu dolandırıcılığın cezası olduğunu?" diye sordum. "Allah esirgesin, ömrü-

nüz boyunca hapislerde çürürsünüz, sizi ihtiyar hurda sizi!" Önüme bir pasta daha fırlattı, dişlerini gıcırdatırcasına gitmemi söyledi.

Ayrıldım.

Hıh, böylesine düzenci bir pastacı kadına hiç rastlamamıştım! Çarşıyı geçerken bir yandan pastaları yiyor, bir yandan yüksek sesle bu kadını, edepsizliğini konuşuyordum. Konuşmamızı tekrarlıyor, kendimi ondan çok üstün buluyordum. Herkesler göre göre pastaları atıştırıyor, bir yandan da kendi kendime söyleniyordum.

Pastalar ardı ardına yok oluyor, ne kadar yesem bana mısın demiyordu, açtım iliklerime kadar. Hay Allah, yetmeyişi ne fena! Açlığım öyle deşilmişti ki, sonuncu pastada, bunu başından beri Vognmand caddesindeki oğlana, kızıl sakallı adamın başına tükürdüğü çocuğa saklamayı düşündüğümü unutuyor, onu da yiyordum az kaldı. O çocuk, bir türlü aklımdan çıkmamış, yerinden fırlayışını, ağlayıp lânet edişini unutamamıştım. Adam başına tükürünce pencereme doğru dönmüş, sanki benim de gülüp gülmeyeceğimi görmek istemişti. Gidersem onu yine orda bulur muydum acaba? Vognmand caddesine çabuk varmak için kendimi zorluyordum; dramımı yırttığım yere geldim, birkaç kâğıt parçası yerde duruyordu hâlâ; demin halimle tavrımla şaşkına çevirdiğim polisin uzağından geçtim; oğlanın oturmuş olduğu kaldırım kenarına vardım sonunda.

Yoktu çocuk. Hemen hemen boştu sokak. Karanlık basmıştı, çocuğu göremiyordum, evine girmişti herhalde. Pastayı dikkatle kapının kenarına koydum, kapıyı hızlıca çalıp hemen uzaklaştım. Görür, dedim kendi kendime, dışarı çıkarsa hemen görür! Çocuk pastayı bulacak diye duyduğum aptalca sevinçten gözlerim yaşardı.

Yine demiryolu rıhtımına gittim.

Artık açlığım geçmişti, fakat yediğim şekerli şeyler midemi bulandırıyordu. Kafamda yeniden en çılgınca düşünceler, hora tepmeye başlamıştı: Gizlice, bu gemilerden birinin halatlarını kessem nasıl olurdu? Yangın var, diye bağırmaya başlasam ansızın? Rıhtım boyunca yürüyüşüme devam ettim, bir sandığın üzerine oturdum, ellerimi kavuşturdum; kafamın gittikçe daha fazla karıştığını hissediyordum. Hiç kımıldamıyor, kendimi koyvermemek için hiçbir teşebbüste bulunmuyordum.

Oturmuş, Rus bandıralı gemiye, Copegoro'ya bakıyordum. Küpeştede bir adam gördüm, kırmızı iskele fenerleri adamın başını ay-

dınlatıyordu, ayağa kalkıp uzaktan, o adamla konuşmaya başladım. Belli bir maksatla söylemiyor, cevap dahi beklemiyordum. Sordum:

"Hareket bu akşam mı, Kaptan?"

"Evet, biraz sonra!" cevabını verdi, adam. İsveççe konuşuyordu. Şu halde Finlandiyalı, diye düşündüm.

"Haha! Bir adama ihtiyacınız var mı?" Var da dese, yok da dese, o anda hepsi birdi; vereceği bir cevap ötekine eşitti benim için. Bekledim, yüzüne baktım.

"Hayır!" dedi. "Bize genç bir tayfa gerekiyor."

Genç tayfa! Bir silkindim, gizlice gözlüğümü çıkarıp cebime soktum, iskeleden güverteye çıktım.

"Denizci değilim," dedim. "Ama ne iş verirseniz yaparım. Yolculuk ne tarafa?"

"Safra var gemide, Leeds'e gidiyoruz, ordan kömür yükleyip Cadix'e gideceğiz."

"Güzel!" dedim, musallat oldum adama. "Benim için hepsi bir, neresi olursa olsun. Ben işime bakarım."

Adam durakladı, yüzüme baktı, düşündü:

"Hiç sefere çıktın mı?" diye sordu.

"Hayır. Ama dedim ya, siz bir iş verin bana, yaparım. Her şeye alışkınım ben."

Bir daha düşündü. O anda, bu gemiyle gitmeyi, kafama iyice koymuştum, yine karaya deflenebilirim, diye ödüm kopuyordu.

"Ece, ne diyorsunuz, Kaptan?" diye sordum sonunda. "Ne olursa olsun sahiden yaparım. Söz! Bana gösterilenden daha fazlasını yapmazsam şerefsizim. Gerekirse ard arda iki vardiya beklerim. Bu benim hoşuma gider, dayanırım da!"

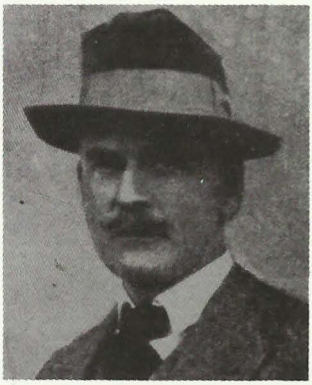
Son sözlerim üzerine hafifçe gülümseyerek: "Peki, peki, görelim bakalım!" dedi Kaptan. "Olmazsa, İngiltere'de ayrılırız."

"Tabii!" diye cevap verdim, sevinçli. Daha olmazsa İngiltere'de ayrılabileceğimizi tekrarladım.

Sonra, Kaptan bana yapacağım işi gösterdi...

Limandan çıkınca, fiyortta, yorgunluktan, kızışmadan terlemiş, doğruldum şöyle bir; karaya baktım; şehre, bütün evlerinin pencereleri ışıl ışıl Kristiania'ya, şimdilik hoşça kal, dedim.

varlık / anlatı

Norveçli büyük romancı Knut Hamsun'un
kişiliğini ve ününü oluşturan
en büyük romanı *Açlık*'tır.
Ünlü bir yazar olma sevdasıyla
yanıp tutuşurken, bir yandan da
açlıkla pençeleşen bir gencin,
gerçekten duygulandırıcı öyküsü olan bu kitap,
dünya edebiyatının başyapıtları
arasında anılmaktadır.
Behçet Necatigil'in usta kaleminden,
örnek bir çeviri okuyacaksınız bu ciltte.

KİTAP
T.C.
KÖĞİTİM ve YÖNETİM BAKANLIĞI
SKB 104640 UFS

ISBN 975-434-031-5

